

Regeringens proposition

1988/89:8

om olovligt bortförande av barn i internationella
förhållanden

Prop.
1988/89:8

Regeringen föreslår riksdagen att anta de förslag som har tagits upp i bifogade utdrag ur regeringsprotokollet den 25 augusti 1988.

På regeringens vägnar

Ingvar Carlsson

Thage G Peterson

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås att Sverige ansluter sig dels till Europarådskonventionen den 20 maj 1980 om erkännande och verkställighet av avgöranden rörande vårdnad om barn samt om återställande av vård av barn, dels till Haagkonventionen den 25 oktober 1980 om de civila aspekterna på internationella bortföranden av barn. Genom att ansluta sig till dessa konventioner kommer Sverige med i ett internationellt samarbete som syftar till att motverka olovliga bortföranden av barn i internationella förhållanden.

Genom att Sverige ansluter sig till Europarådskonventionen kan avgöranden om vårdnad m.m. som har meddelats i en konventionsstat erkännas och verkställas i Sverige. På samma sätt kan avgöranden av detta slag som har meddelats här i landet få verkan i de andra konventionsstaterna. Även i de fall en förälder har vårdnaden om sitt barn direkt på grund av lag och barnet olagligen förs bort till en annan konventionsstat kan överflyttning från denna stat komma i fråga.

Anslutningen till Haagkonventionen innebär att det blir möjligt mellan konventionsstaterna att få överflyttat ett barn som olagligen har förts bort från den stat där barnet hade sitt hemvist vid bortförandet eller som olagligen hålls kvar i en annan konventionsstat.

I propositionen föreslås att konventionerna införlivas med svensk rätt genom att bestämmelserna i konventionerna tas in i en ny lag om erkännande och verkställighet av utländska vårdnadsavgöranden m.m. och om överflyttning av barn.

Lagen föreslås träda i kraft den dag regeringen bestämmer.

Lagförslagen i denna proposition har granskats av lagrådet. Propositionen innehåller därför tre huvuddelar: lagrådsremissen (s. 9), lagrådets yttrande (s. 53) och föredragande statsrådets ställningstaganden till lagrådets synpunkter (s. 56).

Den som vill ta del av samtliga skäl för lagförslagen måste därför läsa alla tre delarna.

1 Förslag till

Lag om erkännande och verkställighet av utländska vårdnadsavgöranden m.m. och om överflyttning av barn

Härigenom föreskrivs följande.

Inledande bestämmelser

1 § Bestämmelserna i 2–10, 13–17 och 19 §§ tillämpas i förhållande till stater som har tillträtt den i Luxemburg den 20 maj 1980 dagtecknade konventionen om erkännande och verkställighet av avgöranden rörande vårdnad om barn samt om återställande av vård av barn (Europarådskonventionen). Bestämmelserna tillämpas dock ej i förhållande till Danmark, Finland, Island eller Norge i den mån särskilda bestämmelser gäller.

Bestämmelserna i 2–4 och 11–19 §§ tillämpas i förhållande till stater som har tillträtt den i Haag den 25 oktober 1980 dagtecknade konventionen om de civila aspekterna på internationella bortföranden av barn (Haagkonventionen).

Regeringen får, under förutsättning av ömsesidighet, föreskriva att lagens bestämmelser om erkännande och verkställighet av vårdnadsavgöranden m.m. eller lagens bestämmelser om överflyttning av barn skall tillämpas även i förhållande till en stat som inte har tillträtt Europarådskonventionen eller Haagkonventionen.

2 § Lagen gäller ej i fråga om barn som har fyllt 16 år.

3 § Med ett avgörande förstås i denna lag en dom eller ett beslut som har meddelats av domstol eller annan myndighet.

Med ett avgörande jämställs ett avtal som har ingåtts vid domstolsförfarande eller som har godkänts av administrativ myndighet.

4 § Regeringen utser en centralmyndighet att här i landet

1. ta emot och förmedla framställningar enligt konventionerna,
2. samarbeta med centralmyndigheterna i övriga stater som har tillträtt någon av konventionerna, samt
3. fullgöra de uppgifter i övrigt som regeringen bestämmer.

Erkännande och verkställighet av vårdnadsavgöranden m.m. enligt Europarådskonventionen

5 § Har ett avgörande om vårdnaden om barn, om umgänge med barn eller om rätten att ta vård om barn meddelats i en stat som har tillträtt Europarådskonventionen, gäller avgörandet här i landet. Ett sådant avgörande får också på ansökan verkställas här, om avgörandet kan utgöra grund för verkställighet i den stat där det har meddelats (ursprungsstaten).

Om det, när ett barn fördes bort över en statsgräns, inte fanns något avgörande enligt första stycket som kan utgöra grund för verkställighet, skall varje senare avgörande som har meddelats i en fördragsslutande stat och som innehåller förklaring att bortförandet var olagligt ha samma verkan som ett avgörande enligt första stycket.

6 § Ett avgörande som avses i 5 § får dock inte erkännas eller verkställas här i landet, om

1. detta skulle vara uppenbart oförenligt med grunderna för rättsordningen här i fråga om familj och barn,

2. avgörandet på grund av ändrade förhållanden uppenbarligen inte längre är förenligt med barnets bästa,

3. barnet vid den tidpunkt då förfarandet för att få till stånd ett sådant avgörande som avses i 5 § inleddes var medborgare eller hade hemvist här utan att ha någon motsvarande anknytning till ursprungsstaten eller var medborgare både i ursprungsstaten och här i landet samt hade hemvist här, eller

4. barnet enligt lagen i den stat där det är medborgare eller har hemvist har rätt att självt bestämma var det skall bo.

7 § Ett avgörande som avses i 5 § får inte heller erkännas eller verkställas här i landet, om avgörandet är oförenligt med ett avgörande som har meddelats här i ett rättsligt förfarande som har påbörjats innan erkännande eller verkställighet begärdes och det är i överensstämmelse med barnets bästa att erkännande eller verkställighet vägras.

Med ett avgörande som har meddelats här i landet jämföras ett avgörande som har meddelats i en tredje stat och som kan utgöra grund för verkställighet här.

8 § Har ett avgörande som avses i 5 § meddelats i svarandens utemål, får det erkännas och verkställas här i landet endast om

1. svaranden har delgetts stämning eller motsvarande handling inom tillräcklig tid för att avge svaromål eller inte har kunnat delges en sådan handling därför att svaranden följer för motparten var han uppehåller sig, och

2. den myndighet som meddelade avgörandet grundade sin behörighet på svarandens hemvist, på föräldrarnas senaste gemensamma hemvist i fall då någon av dem fortfarande hade sitt hemvist där eller på barnets hemvist.

9 § Mål om erkännande eller verkställighet av ett avgörande som avses i 5 § får förklaras vilande, om

1. avgörandet har överklagats genom ett ordinärt rättsmedel,

2. frågan om vårdsnaden, umgänget eller rätten att ta vård om barnet prövas här i landet i ett rättsligt förfarande som har påbörjats innan det motsvarande förfarandet inleddes i ursprungsstaten, eller

3. frågan om erkännande eller verkställighet av något annat avgörande om vårdsnaden, umgänget eller rätten att ta vård om barnet samtidigt prövas i ett annat mål.

10 § I samband med ett förordnande om verkställighet av ett avgörande om umgänge som avses i 5 § kan föreskrifter meddelas om villkor eller tidpunkt för umgänget.

Överflyttning av barn enligt Haagkonventionen

11 § Barn som olovligen har förts hit till landet eller som olovligen hålls kvar här skall på ansökan överflyttas till den från vilken barnet undanhålls, om barnet omedelbart före bortförandet eller kvarhållandet hade hemvist i en stat som har tillträtt Haagkonventionen.

Ett bortförande eller kvarhållande är olovligt, om bortförandet eller kvarhållandet strider mot den rätt att ta vård om barnet som dess vårdsnads-

havare eller någon annan har i den stat där barnet hade sitt hemvist omedelbart före bortförandet eller kvarhållandet och denna rätt också utövades vid den tidpunkt då barnet bortfördes eller kvarhölls eller skulle ha utövats vid denna tidpunkt om inte bortförandet eller kvarhållandet hade ägt rum.

12 § Överflyttning av barn enligt 11 § får dock vägras, om

1. det när ansökan om överflyttning gjordes har förflutit minst ett år från det olovliga bortförandet eller kvarhållandet och barnet har funnit sig till rätta i sin nya miljö,

2. det finns en allvarlig risk för att överflyttningen skadar barnets kroppsliga eller själsliga hälsa eller i övrigt försätter barnet i en situation som inte är godtagbar,

3. barnet självt motsätter sig överflyttningen och barnet har nått en sådan ålder och mognad att dess vilja bör beaktas, eller

4. det inte är förenligt med grundläggande principer här i landet om skyddet för mänskliga fri- och rättigheter att besluta om överflyttning.

Förfarandet

13 § Ansökan om verkställighet av ett avgörande som avses i 5 § eller om överflyttning av barn enligt 11 § görs hos länsrätten.

14 § Till ansökan om verkställighet av ett avgörande som avses i 5 § skall fogas bestyrkt kopia av avgörandet samt, om det framgår att avgörandet har meddelats i svarandens utevaro, en handling som visar huruvida denne har delgetts stämning eller motsvarande handling. Sökanden skall även ge in en handling som visar att avgörandet kan utgöra grund för verkställighet i ursprungsstaten samt lämna uppgift om var barnet kan antas befinna sig här i landet och förslag till hur vården av barnet skall återställas.

I mål om överflyttning av barn enligt 11 § skall sökanden, om rätten begär det, förete ett sådant avgörande av någon myndighet i den stat där barnet hade sitt hemvist omedelbart före bortförandet eller kvarhållandet som utvisar att bortförandet eller kvarhållandet var olovligt. Detta gäller dock endast om ett sådant avgörande kan erhållas i den staten.

15 § Mål om verkställighet av ett avgörande som avses i 5 § skall handläggas skyndsamt.

Också mål om överflyttning av barn enligt 11 § skall handläggas skyndsamt. Har ett sådant mål inte avgjorts inom sex veckor från det att ansökan gjordes om överflyttningen, är rätten på sökandens begäran skyldig att redogöra för orsaken till dröjsmålet.

16 § Innan rätten avgör ett mål om verkställighet av ett avgörande som avses i 5 § eller om överflyttning av barn enligt 11 § skall rätten inhämta barnets mening, om det inte är omöjligt med hänsyn särskilt till barnets ålder och mognad.

17 § Beträffande förfarandet i övrigt i mål om verkställighet av ett avgörande som avses i 5 § eller om överflyttning av barn enligt 11 § tillämpas 21 kap. 2 och 3 §§, 4 § första och andra styckena samt 9–16 §§ föräldrabalken.

18 § Om det i ett mål om vårdnad om barn eller i ett mål om vård av barn enligt lagen (1980:621) med särskilda bestämmelser om vård av unga framkommer att ansökan har gjorts om överflyttning av barnet enligt 11 § första stycket, får rätten inte besluta i frågan om vårdnaden eller vården förrän denna ansökan har prövats.

Får rätten i ett mål som avses i första stycket underrättelse av centralmyndigheten om att ett barn, på sätt som sägs i 11 § andra stycket, olovligen har förts hit till landet eller olovligen hålls kvar här utan att ansökan har gjorts om överflyttning av barnet enligt 11 § första stycket, får rätten inte besluta i frågan om vårdnaden eller vården förrän det har förflutit en rimlig tid för att göra en sådan ansökan.

19 § Om någon egenmäktigt har fört ett barn, som har hemvist här i landet, utomlands eller egenmäktigt håller det kvar i ett annat land, kan tingsrätten på talan av barnets vårdnadshavare förklara att det egenmäktiga beteendet är olagligt.

Har föräldrar, adoptivföräldrar eller särskilt förordnade förmyndare gemensamt vårdnaden om barnet och har en av dem utan beaktansvärt skäl egenmäktigt fört barnet utomlands eller håller en av dem utan beaktansvärt skäl egenmäktigt kvar barnet i ett annat land, kan tingsrätten på talan av den andre förklara att det egenmäktiga beteendet är olagligt.

Mål enligt denna paragraf tas upp av Stockholms tingsrätt, om det inte finns någon annan behörig domstol.

Om den som talan förs mot vistas på okänd ort eller annars inte kan nås med delgivning, får mål enligt denna paragraf avgöras även om han eller hon inte har delgetts stämning eller andra handlingar i målet.

Tingsrättens avgörande får överklagas till hovrätten. Hovrättens avgörande får inte överklagas.

Denna lag träder i kraft den dag regeringen bestämmer. Bestämmelserna om erkännande och verkställighet av vårdnadsavgöranden m.m. och bestämmelserna om överflyttning av barn får sättas i kraft vid olika tidpunkter.

Bestämmelserna i 11 § gäller endast i fråga om sådana olovliga bortföranden eller kvarhållanden som har skett efter det att lagen började tillämpas i förhållande till den stat där barnet hade sitt hemvist omedelbart före bortförandet eller kvarhållandet.

Lag om ändring i lagen (1971:289) om allmänna förvaltningsdomstolar

Härigenom föreskrivs att 14 § lagen (1971:289) om allmänna förvaltningsdomstolar¹ skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

14 §²

Länsrätt prövar

1. mål enligt skatte-, taxerings-, uppbörds- och folkbokföringsförfattningarna i den utsträckning som är föreskrivet i dessa författningar.

2. mål enligt socialtjänstlagen (1980:620), lagen (1980:621) med särskilda bestämmelser om vård av unga, lagen (1981:1243) om vård av missbrukare i vissa fall, lagen (1988:153) om bistånd åt asylsökande m. fl., lagen (1985:568) om särskilda omsorger om psykiskt utvecklingsstörda m. fl., utlänningslagen (1980:376), smittskyddslagen (1968:231), lagen (1970:375) om utlämning till Danmark, Finland, Island eller Norge för verkställighet av beslut av vård eller behandling och körkortslagen (1977:477) i den utsträckning som är föreskrivet i dessa lagar samt mål enligt 6 kap. 21 § och 21 kap. föräldrabalken,

2. mål enligt socialtjänstlagen (1980:620), lagen (1980:621) med särskilda bestämmelser om vård av unga, lagen (1981:1243) om vård av missbrukare i vissa fall, lagen (1988:153) om bistånd åt asylsökande m. fl., lagen (1985:568) om särskilda omsorger om psykiskt utvecklingsstörda m. fl., utlänningslagen (1980:376), smittskyddslagen (1968:231), lagen (1970:375) om utlämning till Danmark, Finland, Island eller Norge för verkställighet av beslut om vård eller behandling, körkortslagen (1977:477) och lagen (1988:000) om erkännande och verkställighet av utländska vårdnadsavgöranden m.m. och om överflyttning av barn, allt i den utsträckning som är föreskrivet i dessa lagar, samt mål enligt 6 kap. 21 § och 21 kap. föräldrabalken.

3. mål som avses i 24 § lagen (1984:3) om kärnteknisk verksamhet,

4. mål som avses i 6 § första stycket lagen (1985:206) om viten.

Länsrätten i Östergötlands län prövar mål enligt luftfartslagen (1957:297) i den utsträckning som är föreskrivet i den lagen.

Förekommer vid mer än en länsrätt flera mål enligt skatte-, taxerings- eller uppbördsförfattningarna som har nära samband med varandra, får målen handläggas vid en av länsrätterna, om det kan ske utan avsevärd olägenhet för någon enskild. Närmare föreskrifter om överlämnande av mål mellan länsrätter meddelas av regeringen.

Denna lag träder i kraft den dag regeringen bestämmer.

¹ Lagen omtryckt 1981:1323.

² Senaste lydelse 1988:155.

Lag om ändring i sekretesslagen (1980:100)

Härigenom föreskrivs att 9 kap. 15 § sekretesslagen (1980:100)¹ skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Sekretess gäller hos domstol i äktenskapsmål samt mål och ärenden enligt föräldrabalken för uppgift om enskilds personliga eller ekonomiska förhållanden, om part begär det och det kan antas att den enskilde eller någon honom närstående lider skada eller men om uppgiften röjs.

*Föreslagen lydelse*9 kap.
15 §

Sekretess gäller hos domstol i äktenskapsmål samt mål och ärenden enligt föräldrabalken, *liksom i mål enligt lagen (1988:000) om erkännande och verkställighet av utländska vårdnadsavgöranden m.m. och om överflyttning av barn*, för uppgift om enskilds personliga eller ekonomiska förhållanden, om part begär det och det kan antas att den enskilde eller någon honom närstående lider skada eller men om uppgiften röjs.

I fråga om uppgift i allmän handling gäller sekretessen i högst sjuttio år.

Denna lag träder i kraft den dag regeringen bestämmer.

¹ Lagen omtryckt 1988:9.

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 11 maj 1988

Närvarande: statsrådet Sigurdson, ordförande, och statsråden Leijon, Peterson, Bodström, R. Carlsson, Holmberg, Hellström, Hulterström, Lindqvist, G. Andersson, Lönnqvist och Thalén

Föredragande: statsrådet Leijon

Lagrådsremiss om olovligt bortförande av barn i internationella förhållanden

1 Inledning

Ett problem som har tilldragit sig allt större uppmärksamhet under senare tid är det ökande antalet fall av olovliga bortföranden av barn i internationella förhållanden. Härmed avses framför allt fall då en förälder utan lov för med sig sitt barn till ett annat land i syfte att undanhålla den andra föräldern vårdnaden om barnet. Hit hör emellertid också fall då en förälder olovligen håller kvar barnet i ett annat land efter utgången av en umgängestid eller efter det att domstol har anförträtt vårdnaden om barnet åt den andra föräldern.

I mitten av 1970-talet påbörjades inom både Europarådet och Haagkonferensen för internationell privaträtt ett arbete i syfte att få till stånd ett internationellt samarbete för att motverka sådana fall av kidnappning som nu har berörts. Detta arbete resulterade i att organisationerna år 1980 antog var sin konvention i detta ämne. Europarådet antog för sin del en konvention om erkännande och verkställighet av avgöranden rörande vårdnad om barn samt om återställande av vård av barn (i det följande kallad Europarådskonventionen), medan Haagkonferensen antog en konvention om de civila aspekterna på internationella bortföranden av barn (i det följande kallad Haagkonventionen).

Frågan om Sveriges anslutning till dessa konventioner har behandlats i departementspromemorian (Ds Ju 1986:7) Olovligt bortförande av barn i internationella förhållanden. Promemorian har remissbehandlats.

Till protokollet i detta ärende bör fogas dels de lagförslag som promemorian innehåller som *bilaga 1*, dels de båda konventionerna i engelsk och fransk lydelse jämte inom justitiedepartementet utarbetade översättningar till svenska som *bilagorna 2 och 3*, dels en sammanställning av remissyttrandena som *bilaga 4*.

Under lagstiftningsärendets beredning i justitiedepartementet har överläggningar hållits med företrädare för justitiedepartementen i de andra nordiska länderna.

Beträffande nuvarande svenska förhållanden hänvisas till promemorian (s. 15–21).

Som inledningsvis nämnts har syftet med både Europarådskonventionen och Haagkonventionen framför allt varit att komma till rätta med de problem som uppkommer när en förälder som inte har vårdnaden om ett barn olovligen för ut barnet ur ett land och på så sätt skiljer barnet från dess vårdnadshavare. Båda konventionerna har dock ett vidare tillämpningsområde. De avser även fall då ett barn hålls undan från någon som inte är vårdnadshavare men som har den faktiska vården av barnet (Europarådskonventionen art. 1 och Haagkonventionen art. 1 och 3). Med barn avses i båda konventionerna den som är under 16 år (Europarådskonventionen art. 1 a och Haagkonventionen art. 4).

Europarådskonventionen innefattar en mer traditionell reglering än Haagkonventionen. Europarådskonventionen innehåller bestämmelser om förutsättningarna för att ett avgörande som har meddelats i en konventionsstat skall erkännas och verkställas i en annan konventionsstat, vare sig det är fråga om ett olovligt bortförande resp. kvarhållande eller inte (art. 7 ff.). En förutsättning för tillämpning av Haagkonventionen är däremot att det föreligger ett olovligt bortförande eller kvarhållande, dvs. att ett barn har förts bort från eller hålls kvar i en konventionsstat i strid mot den rätt att vårda barnet som tillkommer en vårdnadshavare eller annan på grund av lag eller ett avgörande (art. 12 jfrt med art. 3). Av betydelse för Haagkonventionens tillämplighet är om bortförandet eller kvarhållandet är att anse som olovligt enligt lagen i den stat där barnet hade sitt hemvist när bortförandet eller kvarhållandet ägde rum (art. 4). Om det är frågan om ett olovligt bortförande eller kvarhållande, är en konventionsstat i princip skyldig att besluta att barnet skall återlämnas.

Haagkonventionen är alltså tillämplig även i fall då det inte finns något avgörande om vården av barnet och den som ansöker om att få barnet till sig grundar sin rätt direkt på lag. Även enligt Europarådskonventionen kan ett beslut om barnets överlämnande påkallas när rätten att vårda barnet grundas enbart på lag; i ett sådant fall krävs det emellertid att det har varit fråga om ett olagligt bortförande eller kvarhållande och att detta i efterhand bekräftas genom ett särskilt beslut (art. 12; jfr dock även reservationsmöjligheten i art. 18). En definition av vad som är att förstå med olovligt bortförande resp. kvarhållande finns i Europarådskonventionen art. 1 d och Haagkonventionen art. 3.

Såväl Europarådskonventionen som Haagkonventionen innebär att konventionsstaterna skall arbeta för att ett umgänge med barnet kan utövas. Endast Europarådskonventionen innebär dock att också ett avgörande om umgänge som har meddelats i en konventionsstat skall erkännas och verkställas i en annan konventionsstat. Vederbörande myndighet i den stat som prövar ansökan om erkännande och verkställighet enligt Europarådskonventionen har dock rätt att fastställa villkoren för umgänget (Europarådskonventionen art. 11 och Haagkonventionen art. 21).

Båda konventionerna förutsätter att konventionsstaterna samarbetar nära med varandra och att myndigheterna i dessa länder handlar med skyndsamt (Europarådskonventionen art. 14 och Haagkonventionen art. 2).

Bl.a. skall det finnas en centralmyndighet i varje konventionsstat med uppgift att lämna och förmedla hjälp (se närmare Europarådskonventionen art. 2-5 och Haagkonventionen art. 6-11). En sökande är dock inte skyldig att använda sig av centralmyndighetens tjänster. I princip skall varje centralmyndighet själv svara för kostnaderna för den hjälp som myndigheten lämnar eller förmedlar till en sökande, inkl. advokat- och rättegångskostnader (se närmare Europarådskonventionen art. 5 p. 3 och 4 och Haagkonventionen art. 26). Särskilda bestämmelser finns i Haagkonventionen om rättshjälp (art. 25) och i Europarådskonventionen om kostnaderna för efterforskningar och för annan utredning (art. 15 p. 2).

Av grundläggande betydelse är under vilka omständigheter en konventionsstat kan vägra att erkänna och verkställa ett avgörande eller vägra att besluta om överflyttning av ett barn. Bestämmelser om detta finns i Europarådskonventionen art. 9 och 10 och i Haagkonventionen art. 12, 13 och 20.

I Europarådskonventionen har i art. 8 ställts upp en absolut skyldighet för en konventionsstat att låta vidta åtgärder för att återställa vårdnaden om eller vården av ett olovligt bortfört eller kvarhållet barn, om barnet genom sitt hemvist och medborgarskap hade en särskild anknytning till det land där avgörandet har meddelats samt begäran om återställande har gjorts inom sex månader från den dag då det olovliga bortförande eller kvarhållandet ägde rum. Om barnet inte hade en sådan särskild anknytning till det land där avgörandet meddelats men ansökan har gjorts inom sex månader, gäller art. 9. För övriga fall gäller art. 10. Både i art. 9 och i art. 10 finns särskilda bestämmelser om när erkännande och verkställighet kan vägras. Genom att använda sig av en reservationsmöjlighet i art. 17 kan en konventionsstat vägra att erkänna och verkställa ett avgörande på någon av eller samtliga de grunder som anges i art 9 och 10, oavsett om det föreligger en sådan situation som avses i art 8, 9 eller 10. I förhållande till en stat som har reserverat sig enligt art. 17 kan varje annan konventionsstat vägra erkännande och verkställighet på motsvarande grunder.

Enligt Europarådskonventionen kan erkännande och verkställighet vägras i vissa fall på grund av omständigheter som hänför sig till avgörandet. Detta kan under vissa förutsättningar ske, om avgörandet har meddelats i svarandens utemål (art. 9 p. 1 a och b) eller om avgörandet är oförenligt med ett avgörande som har meddelats i eller erkänns av den stat där ansökningsen om erkännande och verkställighet prövas (se art. 9 p. 1 c och art. 10 p. 1 d). Erkännande och verkställighet kan också vägras om barnet hade en närmare anknytning till denna stat redan när förfarandet för att få till stånd vårdnadsavgörandet e.d. inleddes (se art. 10 p. 1 c). I Europarådskonventionen finns vidare särskilda bestämmelser om när rättsliga åtgärder för erkännande eller verkställighet kan förklaras vilande, se art. 10 p. 2.

Några bestämmelser motsvarande de nu redovisade finns inte i Haagkonventionen. Frågan huruvida ett avgörande kan läggas till grund för ett beslut om överflyttning av ett barn beror enligt denna konvention på vilken verkan avgörandet har enligt lagen i det land där barnet hade sitt hemvist omedelbart före det olovliga bortförandet eller kvarhållandet (jfr art. 3).

Enligt Europarådskonventionen art. 10 p. 1 a kan erkännande och verkställighet också vägras, om avgörandets verkningar är uppenbart oförenliga

med de grundläggande principerna i verkställighetsstatens lagstiftning om familj och barn. Här finns alltså en s. k. ordre public-klausul av speciellt slag. Enligt Europarådets kommentar till konventionen innebär bestämmelsen att det är möjligt att vägra verkställighet om det är uppenbart att verkställighet står i strid med barnets bästa ("welfare of the child"). Haagkonventionen saknar en ordre public-klausul av detta slag. Enligt art. 20 får överflyttning av barn dock vägras, om det i den stat där överflyttningen begärs inte skulle vara tillåtet enligt dess grundläggande principer för skyddet av de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna att besluta om överflyttning.

Enligt Europarådskonventionen art. 10 p. 1 b kan erkännande och verkställighet vidare vägras, om förhållandena har ändrats och avgörandet med hänsyn till detta uppenbarligen inte längre är förenligt med barnets bästa ("welfare of the child"). Någon direkt motsvarighet till denna bestämmelse finns inte i Haagkonventionen. Däremot innehåller denna konvention en bestämmelse som innebär att överflyttning av barn kan vägras, om det när ansökningsen om överflyttning gjordes har förflutit mer än ett år sedan barnet fördes bort och barnet har funnit sig till rätta i sin nya miljö (art. 12 andra stycket). Enligt Haagkonventionen kan överflyttning också vägras, om det finns en allvarlig risk för att barnet skulle utsättas för fysisk eller psykisk skada om det överflyttades eller om barnet på något annat sätt skulle försättas i en ohållbar situation ("intolerable situation", art. 13 första stycket b). Vidare kan överflyttning vägras enligt Haagkonventionen, om sökanden vid den tidpunkt då bortförandet eller kvarhållandet ägde rum inte rent faktiskt utövade sin vårdnadsrätt eller rätt att ta vård om barnet eller om sökanden har samtyckt till eller i efterhand godtagit bortförandet eller kvarhållandet (art. 13 första stycket a).

Båda konventionerna innebär att myndigheterna har möjlighet att beakta barnets egen vilja. Enligt Haagkonventionen kan överflyttning av ett barn vägras, om barnet motsätter sig överflyttningen och har nått en sådan ålder och mognad att det är rimligt att ta hänsyn till dess åsikt (art. 13 andra stycket). Europarådskonventionen däremot föreskriver att barnets vilja skall, om det inte är omöjligt, utvärderas innan beslut fattas om att det föreligger sådana ändrade förhållanden att erkännande och verkställighet enligt art. 10 p. 1 b skall vägras (art. 15 p. 1 a).

I Europarådskonventionen art. 19 och 20 samt Haagkonventionen art. 34 och 36 finns bestämmelser om konventionernas verkan i förhållande till andra konventioner och internationella överenskommelser i övrigt. Europarådskonventionen innebär att sådana konventionsstater som har likalydande lagar rörande vårdnad om barn eller som har ett särskilt system för erkännande och verkställighet av avgöranden på detta område får tillämpa dessa lagar eller detta system i stället för konventionens bestämmelser. Den motsatta principen gäller däremot enligt Haagkonventionen. Denna konvention tillåter endast avtal om sådana avvikelser från konventionen som innebär en utvidgning av möjligheterna att överflytta barn.

Till Europarådskonventionen kan Europarådets medlemsstater ansluta sig. Också stater som inte är medlemmar kan efter inbjudan från Europarådets ministerkommitté ansluta sig, såvida inte någon av de fördragsslutande

stater som är representerade i kommittén motsätter sig det (art. 21 och 23). Konventionen, som är dagtecknad den 20 maj 1980, trädde i kraft den 1 september 1983. Den har hittills ratificerats av Belgien, Cypern, Frankrike, Luxemburg, Portugal, Schweiz, Spanien, Storbritannien och Österrike. Den har undertecknats av Förbundsrepubliken Tyskland, Grekland, Irland, Italien, Liechtenstein och Nederländerna.

I förhållande till stater som har anslutit sig till Europarådskonventionen först efter ikraftträdandet träder konventionen i kraft den första dagen i den månad som följer efter utgången av en period om tre månader från den dag då ratifikationsinstrumentet e.d. deponerades (art. 22).

Haagkonventionen är öppen för anslutning av de stater som var medlemmar i Haagkonferensen vid tiden för den fjortonde sessionen. Även andra stater kan ansluta sig, men anslutningen från en sådan stat får verkan endast i förhållande till de konventionsstater som har förklarat sig godta anslutningen (art. 37 och 38). Konventionen, som är dagtecknad den 25 oktober 1980, trädde i kraft den 1 december 1983. Den har hittills ratificerats av Amerikas Förenta Stater, Australien, Canada, Frankrike, Luxemburg, Portugal, Schweiz, Spanien och Storbritannien. Den har undertecknats av Belgien, Grekland, Italien, Nederländerna, Västtyskland och Österrike.¹ Ungern har anslutit sig till konventionen.

I förhållande till stater som har anslutit sig till Haagkonventionen först efter ikraftträdandet träder konventionen i kraft den första dagen i den tredje kalendermånaden efter den dag då ratifikationsinstrumentet e.d. deponerades (art. 43).

Till Europarådskonventionen har utfärdats en officiell kommentar ("Explanatory report", "Rapport explicatif"). Någon motsvarande officiell kommentar finns inte till Haagkonventionen. Däremot har rapportören från Haagkonferensen för internationell privaträtt upprättat en inofficiell kommentar.

3 Allmän motivering

3.1 Allmänna utgångspunkter

Sverige saknar generella lagregler om verkningarna av utländska avgöranden rörande vårdnaden om eller umgänge med barn. Sådana regler finns bara när det gäller avgöranden som har meddelats i ett annat nordiskt land eller i Schweiz. Sverige har inte heller ingått någon överenskommelse med andra än dessa länder om en reglering av dessa frågor. En följd av detta är att det i regel saknas möjlighet att få svenska avgöranden om vårdnad eller umgänge genomdrivna i andra länder än de nu nämnda.

Den ökande rörligheten över gränserna har medfört ett allt större behov av en internationell reglering på detta område. Särskilt angeläget är det att få till stånd ett samarbete mellan länderna för att motverka att föräldrar, som inte har vårdnaden om sina barn, obehörigen för med sig barnen till ett

¹ Österrike har numera ratificerat Haagkonventionen.

annat land eller olovligen håller dem kvar där och på så sätt skiljer barnen från deras vårdnadshavare.

Prop. 1988/89:8

I Sverige kan föräldrar, som har fråntagits ett barn under sådana förhållanden, vända sig till utrikesdepartementet för att få hjälp med att få tillbaka sitt barn. Antalet framställningar om sådan hjälp har emellertid fortlöpande sjunkit, från 35 år 1982 till 8 år 1987. En trolig förklaring till detta är att departementet, i avsaknad av internationella överenskommelser, har begränsade möjligheter att lämna biträde i dessa fall.

Det är mot denna bakgrund naturligt att Sverige har tagit aktiv del i arbetet på de förut nämnda Europaråds- och Haagkonventionerna. Utkast till konventionerna har tidigare remissbehandlats i Sverige, varvid behovet av en konventionsreglering allmänt underströks. Sedan utkastens arbetats om, antogs konventionerna år 1980 samtidigt som de öppnades för undertecknande. Båda konventionerna trädde i kraft år 1983.

I departementspromemorian (Ds Ju 1986:7) Olovligt bortförande av barn i internationella förhållanden har föreslagits att Sverige ansluter sig till de båda konventionerna samt att de införlivas med svensk rätt genom en ny lag om erkännande och verkställighet av utländska vårdnadsavgöranden m.m. och om överflyttning av barn. Promemorian har remissbehandlats. Samtliga remissinstanser tillstyrker att Sverige tillträder konventionerna.

En förutsättning för en sådan anslutning är enligt min mening att konventionerna kan väntas få en bred anslutning, så att de inte bara stannar på papperet. Ytterligare en förutsättning, som delvis har samband med den förra, är att konventionerna genom sitt innehåll kan anses utgöra ett tillräckligt effektivt medel i ett internationellt samarbete på att få tillbaka barn som olovligen har förts bort från ett land eller olovligen hålls kvar i ett annat land. Samtidigt är det emellertid viktigt att konventionerna ger möjlighet att vägra att sända tillbaka ett barn, om ett återsändande inte skulle vara förenligt med barnets bästa.

I det följande avser jag att närmare behandla dessa krav för en svensk anslutning till konventionerna i avsnitten 3.2–3.4. I avsnitt 3.5 tar jag upp frågan vilken konvention som Sverige bör ansluta sig till. Därefter behandlar jag i avsnitt 3.6 hur konventionerna skall införlivas med svensk rätt. I avsnitten 3.7 och 3.8 diskuteras förhållandet till övriga nordiska länder och till Schweiz. Frågan om vilken myndighet som skall vara centralmyndighet berörs i avsnitt 3.9. I avsnitt 3.10 tar jag upp frågan om vilka domstolar som skall pröva ansökningar om verkställighet och överflyttning av barn. Kostnadsfrågorna belyses i avsnitt 3.11. I avsnitt 3.12 behandlas vilka reservationer som Sverige bör göra. Frågan om ikraftträdandet av den nya lagstiftningen tas upp i avsnitt 3.13.

Mina kommentarer till de enskilda lagbestämmelserna återfinns i specialmotiveringen (avsnitt 5).

Min bedömning: Såväl Europarådskonventionen som Haagkonventionen kan väntas få en tillräckligt stor anslutning för att kunna bidra till ett meningsfullt internationellt samarbete när det gäller olovliga bortföranden av barn över gränserna.

Promemorians bedömning: Överensstämmer med min bedömning (se promemorian s. 32–33).

Remissinstanserna: Har inte redovisat någon avvikande uppfattning.

Skälen för min bedömning: Europarådskonventionen har ratificerats eller undertecknats av samtliga Europarådsstater utom Danmark, Island, Malta, Norge, Sverige och Turkiet.

Haagkonventionen har hittills ratificerats av Amerikas Förenta Stater, Australien, Canada, Frankrike, Luxemburg, Portugal, Schweiz, Spanien och Storbritannien. Därutöver har den undertecknats av Belgien, Grekland, Italien, Nederländerna, Västtyskland och Österrike.¹ Ungern har anslutit sig till konventionen. Irland och Japan har förklarat sig positiva till konventionen.

Båda konventionerna är s. k. öppna konventioner, dvs. även andra än medlemsstater kan under vissa förutsättningar ansluta sig. Sannolikt är Haagkonventionen den som kommer att väcka störst intresse hos länder utanför Västeuropa.

I Norden har alltså inte något land ännu ratificerat eller ens undertecknat Europarådskonventionen eller Haagkonventionen. I Norge har dock en proposition beslutats den 25 mars 1988 vari förordas att Norge ansluter sig till båda konventionerna. Samtidigt föreslås att konventionerna införlivas med norsk rätt genom en särskild lag, som i allt väsentligt överensstämmer med lagförslaget i den svenska departementspromemorian. Också i Danmark pågår arbete på ett motsvarande lagförslag. I Finland håller en arbetsgrupp inom justitieministeriet på att utarbeta ett lagförslag som gör det möjligt att tillträda Haagkonventionen. Däremot är det mindre sannolikt att Finland, som inte är medlem av Europarådet, tillträder Europarådskonventionen.

Slutsatsen är att såväl Europarådskonventionen som Haagkonventionen kan väntas få en tillräckligt stor anslutning för att kunna bidra till ett meningsfullt internationellt samarbete när det gäller att motverka olovliga bortföranden av barn över gränserna. Samtidigt bör framhållas att det inte är realistiskt att räkna med någon större anslutning från de stater i förhållande till vilka de största problemen föreligger i detta avseende. Men det bör inte hindra att Sverige ansluter sig till konventionerna, om dessa uppfyller de andra krav för en sådan anslutning som förut har uppställts.

¹ Österrike har numera ratificerat Haagkonventionen.

Min bedömning: Både Europarådskonventionen och Haagkonventionen uppfyller kravet på att utgöra ett tillräckligt effektivt medel för att få tillbaka barn som olovligen har förts bort från ett land eller olovligen hålls kvar i ett annat land.

Promemorians bedömning: Överensstämmer med min bedömning (se promemorian s. 34–36).

Remissinstanserna: Har inte redovisat någon avvikande uppfattning.

Skälen för min bedömning: Europarådskonventionen innehåller en reglering av mera traditionellt slag i fråga om möjligheterna att få ett vårdnadsavgörande e.d. erkänt och verkställt i ett annat land. Huvudregeln är att ett avgörande av detta slag som har meddelats i en konventionsstat gäller i alla andra konventionsstater och att avgörandet också får verkställas i dessa stater om det kan läggas till grund för verkställighet i den stat där det har meddelats. Från denna huvudregel gäller vissa undantag som har ställts upp av hänsyn till barnens bästa. Största räckvidden har dessa undantag om en konventionsstat använder sig av den reservationsmöjlighet som konventionen erbjuder på denna punkt (se avsnitt 3.4). Undantagen går dock inte heller då längre än de motsvarande möjligheter att vägra verkställighet som finns i intern svensk rätt (se vidare avsnitt 3.4).

Även i fall då det inte finns något verkställbart vårdnadsavgörande, dvs. framför allt när rätten till vårdnaden grundas enbart på lag, kan vårdnadshavaren använda sig av Europarådskonventionen för att få tillbaka ett barn som olagligen har förts bort till ett annat land. Om det olagliga bortförandet i efterhand bekräftas genom ett avgörande i en konventionsstat, får nämligen detta avgörande samma verkan som ett vårdnadsavgörande.

Bortsett från detta särskilda fall är Europarådskonventionen tillämplig oavsett om det föreligger ett olovligt bortförande resp. kvarhållande eller ej. Till skillnad härifrån är Haagkonventionen enbart inriktad på fall av olovliga bortföranden eller kvarhållanden. Den är i princip en konvention om överflyttning av barn till det land där barnet hade sitt hemvist när bortförandet eller kvarhållandet ägde rum. Meningen är att, sedan det ursprungliga läget sålunda rent faktiskt har återställts, tvisten mellan vårdnadshavaren och den som har fört bort eller hållit kvar barnet får lösas i detta land.

Frågan huruvida ett bortförande eller kvarhållande är att anse som olovligt i Haagkonventionens mening avgörs enligt lagen i den konventionsstat där barnet hade sitt hemvist när bortförandet eller kvarhållandet ägde rum. Om denna fråga då besvaras jakande, är den konventionsstat där barnet befinner sig skyldig att överflytta barnet även om vårdnadsfrågan skulle bedömas annorlunda enligt landets egen lag. Överflyttning kan dock vägras på vissa grunder som är motiverade av hänsyn till barnets bästa (se avsnitt 3.4).

De båda konventionerna är sålunda rent tekniskt uppbyggda på olika sätt. Om den förut nämnda reservationsmöjligheten i Europarådskonven-

tionen utnyttjas – något som jag förordar i nästa avsnitt – torde de dock i praktiken i de flesta fall leda till samma resultat.

Prop. 1988/89:8

De möjligheter som konventionerna erbjuder att vägra att sända tillbaka ett barn, om ett återsändande inte skulle vara förenligt med barnets bästa, kan givetvis försvaga konventionernas effektivitet. Som antytts i avsnitt 3.1 är det emellertid viktigt att konventionerna inte är alltför effektiva, så att de tvingar en konventionsstat att sända tillbaka ett barn även när detta kan anses strida mot barnets eget bästa. Konventionerna innebär enligt min mening, om reservationsmöjligheten i Europarådskonventionen utnyttjas, en lämplig avvägning mellan de allmänna effektivitetssträvandena och hänsynen till barnets bästa.

Det kanske största värdet med konventionerna är att det enligt dem skall finnas en centralmyndighet i varje konventionsstat med uppgift att lämna och förmedla hjälp åt dem som ansöker om att få tillbaka ett barn. Förutom det stöd som de sökande därigenom kan få bör centralmyndigheternas medverkan många gånger kunna leda till att den som olovligen har ett barn hos sig förmås att frivilligt lämna ifrån sig barnet utan att några tvångsinsatser eller andra myndighetsåtgärder behöver vidtas. Redan vetskapen om centralmyndigheternas samarbete bör för övrigt kunna ha en förebyggande effekt.

Både Europarådskonventionen och Haagkonventionen får därför anses uppfylla kravet på att utgöra ett tillräckligt effektivt medel för att få tillbaka barn som olovligen har förts bort från ett land eller olovligen hålls kvar i ett annat land. Även om möjligheterna att av hänsyn till barnets bästa vägra att sända tillbaka barnet utnyttjas fullt ut, synes konventionerna var och en från sina utgångspunkter utgöra ett så verksamt medel för att fylla sitt syfte som det över huvud taget är möjligt att åstadkomma i en bred internationell samverkan.

3.4 Beaktar konventionerna tillräckligt barnets bästa?

Min bedömning: Konventionerna ger barnet ett tillräckligt skydd. En förutsättning är dock att Sverige använder sig fullt ut av den reservationsmöjlighet i fråga om att vägra att erkänna och verkställa ett avgörande som Europarådskonventionen innehåller.

Promemorians bedömning: Överensstämmer med min bedömning (se promemorian s. 36–38).

Remissinstanserna: Nästan alla remissinstanser delar den bedömning som har gjorts i promemorian. Juridiska fakultetsstyrelsens forskningsnämnd vid Lunds universitet och familjelagssakkunniga ifrågasätter dock om Sverige bör utnyttja den nämnda reservationsmöjligheten i Europarådskonventionen.

Skälen för min bedömning: Under arbetet på konventionerna var det denna fråga som diskuterades livligast. På ena sidan stod de länder som önskade en "stark" konvention, dvs. att en konventionsstat i princip undan-

tagslöst skulle vara skyldig att lämna tillbaka ett barn som olovligen förts bort dit eller som olovligen hölls kvar där. På andra sidan stod de länder, däribland de nordiska, som verkade för en "svag" konvention, där man av hänsyn till barnets bästa uppställde vissa undantag från denna skyldighet för att förhindra orimliga resultat. De undantag som konventionerna innehåller får ses som en kompromiss mellan dessa sinsemellan oförenliga uppfattningar.

Enligt Europarådskonventionen gäller skilda regler beroende på om det föreligger ett olovligt bortförande resp. kvarhållande av ett barn eller ej. Om i det förra fallet en ansökan om att få tillbaka barnet har gjorts inom sex månader från bortförandet eller kvarhållandet, kan erkännande och verkställighet av ett vårdnadsavgörande e.d. vägras endast på vissa formella grunder. Har ansökan gjorts senare eller är det inte fråga om ett olovligt bortförande eller kvarhållande, finns större möjligheter att vägra erkännande och verkställighet. En konventionsstat kan reservationsvis förklara att dessa utvidgade grunder för vägran skall helt eller delvis gälla även i övriga fall.

De grunder för att vägra överflyttning av barn som gäller enligt Haagkonventionen är reservationslösa. De motsvarar delvis de utvidgade grunder för att vägra erkännande och verkställighet som gäller enligt Europarådskonventionen om den förut nämnda reservationsmöjligheten utnyttjas.

I intern svensk rätt gäller enligt 21 kap. föräldrabalken att verkställighet kan vägras dels när ändrade förhållanden motiverar att frågan om vårdnad eller umgänge omprövas, dels när barnet riskerar att ta skada av verkställigheten, dels när barnet motsätter sig verkställighet och har nått en sådan mognad att dess vilja bör beaktas.

Liknande grunder för att vägra en ansökan om verkställighet eller överflyttning gäller enligt både Europarådskonventionen (dock endast om de nyss nämnda utvidgade grunderna är tillämpliga) och Haagkonventionen, även om dessa grunder där har utformats på ett något annat sätt.

Sålunda kan en ansökan enligt konventionerna vägras på grund av ändrade förhållanden. En förutsättning för detta är enligt Europarådskonventionen att det utländska avgörandet på grund av de ändrade förhållandena uppenbarligen inte längre är förenligt med barnets bästa. Haagkonventionen kräver i stället att det har förflutit minst ett år från det att barnet olovligen fördes bort eller hölls kvar samt att barnet har funnit sig till rätta i sin nya miljö.

En ansökan enligt konventionerna kan vidare vägras, om barnet annars riskerar att skadas. För Europarådskonventionens del följer detta av en allmän regel om ordre public, som innebär att verkställighet kan vägras om det är uppenbart att verkställighet skulle strida mot barnets bästa. Och Haagkonventionen innehåller en uttrycklig bestämmelse om att överflyttning kan vägras, om det finns en allvarlig risk för att barnet skulle utsättas för fysisk eller psykisk skada eller i övrigt försättas i en ohållbar situation.

Slutligen kan en ansökan enligt konventionerna under vissa förutsättningar vägras, om barnet motsätter sig att bli återlämnat. Europarådskonventionen är över huvud taget inte tillämplig, om barnet enligt lagen i den stat där det är medborgare eller har hemvist eller enligt lagen i den stat där

verkställighet begärs har rätt att självt bestämma var det skall bo. Och om barnet saknar en sådan rätt kan verkställighet ändå vägras enligt konventionen med stöd av den förut nämnda ordre public- regeln, om det är uppenbart att verkställighet mot barnets vilja skulle strida mot barnets bästa. Enligt Haagkonventionen gäller i stället en särskild bestämmelse om att överflyttning kan vägras, om barnet självt motsätter sig överflyttningen och har nått en sådan ålder och mognad att det är rimligt att ta hänsyn till barnets åsikt.

Det kan tilläggas att ingen av konventionerna är tillämplig i fråga om barn som har fyllt 16 år.

Som jag redan har berört i avsnitt 3.3 skulle Europarådskonventionen bli effektivare, om inte något land gjorde bruk av den reservationsmöjlighet som innebär att de utvidgade grunderna för att vägra erkännande och verkställighet skall kunna tillämpas generellt (jfr art. 17 i Europarådskonventionen; se även avsnitt 2). Det skulle emellertid leda till att ett barn kunde lämnas ut till ett annat land även när detta uppenbart skulle strida mot barnets bästa. En sådan ordning kan enligt min mening inte godtas. Vid de nordiska departementsöverläggningarna har det rått enighet om att de nordiska länder som avser att ansluta sig till Europarådskonventionen skall utnyttja sig av ifrågakvarande reservationsmöjlighet.

Om den av mig förordade reservationen görs, kommer möjligheterna enligt konventionerna att vägra erkännande och verkställighet resp. överflyttning av barn av hänsyn till barnets bästa att i allt väsentligt svara mot dem som gäller enligt vår interna lagstiftning. Även om regleringen inte är helt överensstämmande, blir slutsatsen att konventionerna ändå måste anses ge barnet ett tillräckligt skydd.

3.5 Vilken konvention skall Sverige ansluta sig till?

Mitt förslag: Sverige skall ansluta sig till både Europarådskonventionen och Haagkonventionen.

Promemorians förslag: Överensstämmer med mitt förslag (se promemorian s. 38–41).

Remissinstanserna: Samtliga remissinstanser tillstyrker förslaget att Sverige ansluter sig till båda konventionerna.

Skälen för mitt förslag: De krav som i det föregående har uppställts för en svensk anslutning till konventionerna är uppfyllda. Frågan är emellertid om Sverige bör tillträda båda konventionerna eller endast en av dem och i så fall vilken.

Den konvention som kan väntas få störst spridning är, som har antytts i avsnitt 3.2, Haagkonventionen. Jag har i det avsnittet också nämnt att Danmark, Norge och Finland avser att tillträda Haagkonventionen. Dessa omständigheter talar starkt för att Sverige ansluter sig till den.

Jämfört med Europarådskonventionen har Haagkonventionen visserligen den nackdelen att en ansökan om överflyttning av ett barn inte får vägras

enbart på den grunden att den som har fört med sig eller håller kvar barnet har gjort det i egenskap av vårdnadshavare enligt ett avgörande som har meddelats eller erkänns i det land där ansökan prövas. Som förut nämnts skall frågan huruvida bortförandet eller kvarhållandet är olovligt enligt Haagkonventionen prövas uteslutande enligt lagen i barnets hemvistland. Med det synsätt som ligger till grund för konventionen är det dock en naturlig ordning att vårdnadsfrågan i detta fall får prövas på nytt i det landet. De möjligheter som konventionen erbjuder att vägra en ansökan om överflyttning av hänsyn till barnets bästa torde i praktiken förhindra att denna ordning leder till otillfredsställande resultat. Detta gäller särskilt som konventionen enligt en uttrycklig bestämmelse innebär att hänsyn därvid kan tas till de skäl som har legat till grund för vårdnadsavgörandet.

Även bortsett från att Europarådskonventionen i ett större internationellt perspektiv kan väntas få en mindre spridning än Haagkonventionen företer den å sin sida vissa nackdelar jämfört med den konventionen. En av de mest framträdande är att Europarådskonventionen, som tidigare har nämnts, är en ren konvention om erkännande och verkställighet av vårdnadsavgöranden e.d. och alltså i princip inte gäller då ett barn har förts bort från någon som har vårdnaden om barnet enbart på grund av lag. Denna nackdel har emellertid inte så stor betydelse i och med att ett i efterhand meddelat avgörande, som bekräftar att ett olagligt bortförande har ägt rum, har samma verkan som ett vårdnadsavgörande (se avsnitt 3.3).

Mera besvärande är kanske att Europarådskonventionen inte innehåller lika preciserade grunder som Haagkonventionen erbjuder för att av hänsyn till barnets bästa vägra en ansökan om att få tillbaka barnet. Men som redan har påpekats får även Europarådskonventionen anses innebära ett tillräckligt skydd i detta avseende.

Europarådskonventionen har å andra sidan den fördelen framför Haagkonventionen att den är tillämplig inte bara vid olovliga bortföranden eller kvarhållanden av barn utan avser erkännande och verkställighet av vårdnadsavgöranden e.d. även i andra fall. Den botar därmed en brist i vår lagstiftning som kan visa sig få betydelse t. ex. när det gäller rätten till bidragsförskott här i landet.

Sammanfattningsvis kan konstateras att Europaråds- och Haagkonventionerna i förhållande till varandra har såväl fördelar som nackdelar. I vissa avseenden kompletterar de varandra. Även om skälen för en anslutning till Haagkonventionen synes väga något tyngre än skälen för en anslutning till Europarådskonventionen, är det knappast motiverat att prioritera endast den förstnämnda konventionen. Det finns inte heller något som hindrar att Sverige tillträder båda konventionerna. I förhållande till stater som också har anslutit sig till dessa konventioner gäller då, i fall när en ansökan att få tillbaka ett barn grundas på båda konventionerna, att denna ansökan skall bifallas om det följer av någon av dem.

Slutsatsen av det anförda är alltså att Sverige bör ansluta sig till både Europarådskonventionen och Haagkonventionen. Som tidigare har sagts bör Sverige därvid reservera sig mot Europarådskonventionen när det gäller möjligheterna att vägra erkännande och verkställighet av vårdnadsavgöranden e.d. Också på någon punkt i övrigt bör de reservationsmöjligheter som

konventionerna erbjuder utnyttjas (se avsnitt 3.12).

Även om Sverige genom att tillträda dessa konventioner kan komma med i ett brett internationellt samarbete för att motverka kidnappning av barn över gränserna måste man, som har nämnts i avsnitt 3.2, räkna med att en del stater kommer att stå utanför detta samarbete. Det är emellertid angeläget att Sverige verkar för att få till stånd ett sådant samarbete även med stater som inte har anslutit sig till konventionerna. För det fall att förhandlingar med sådana icke konventionsbundna stater skulle leda till ett positivt resultat bör regeringen kunna träffa avtal med dem med samma innehåll som gäller enligt någon av konventionerna. Regeringen bör för dessa fall ges möjlighet att föreskriva att motsvarande bestämmelser skall tillämpas även i förhållande till en sådan stat.

3.6 Hur skall konventionerna införlivas med svensk rätt?

Mitt förslag: De delar av konventionerna som blir tillämpliga för Sveriges del skall omarbetas till svensk lagtext (s. k. transformation) och sammanföras till en gemensam lag.

Promemorians förslag: Överensstämmet med mitt förslag (se promemorian s. 41–43).

Remissinstanserna: Familjelagssakkunniga är den enda remissinstans som har ifrågasatt lämpligheten av att konventionerna införlivas med svensk rätt genom transformation.

Skälen för mitt förslag: När innehållet i en internationell överenskommelse som Sverige tillträder skall införlivas med den svenska rättsordningen, sker det enligt huvudregeln genom s. k. transformation. Det innebär att de delar av den internationella överenskommelsen som behöver införlivas med svensk rätt omarbetas till svensk författningstext. Därvid används den teknik i fråga om systematik och språkbruk som normalt tillämpas vid rent intern lagstiftning. Ett alternativt förfarande är att en konventionstext som är avfattad enbart på främmande språk tas in i en svensk författning i en mer eller mindre ordagrann översättning.

En annan möjlighet är att bestämmelserna i en konvention införlivas med svensk rätt genom s. k. inkorporation, dvs. att det i lag eller annan författning föreskrivs att konventionsbestämmelserna gäller direkt i Sverige. I dessa fall kan alltså en utländsk text bli gällande inhemsk rätt. Denna metod kan användas när särskilda skäl talar för det, t. ex. att reglerna huvudsakligen riktar sig till myndigheter eller särskilda grupper av enskilda för vilka det inte kan antas innebära några svårigheter att ta del av konventionstexten. Metoden förutsätter i regel att en omsorgsfullt utarbetad officiell översättning av konventionstexten utges parallellt med författningen (se LU 1984/85:17 s. 5–7).

När det gäller frågan vilken metod som skall användas för att införliva Europaråds- och Haagkonventionerna med svensk rätt konstateras i promemorian att det inte finns några sådana särskilda skäl som kan föranleda

avsteg från huvudregeln om transformation. I likhet med praktiskt taget alla remissinstanser instämmer jag i den bedömningen. I själva verket synes detta lagstiftningsärende utgöra ett typexempel på sådana fall då transformationsmetoden bör användas. Vid de nordiska överläggningar som har nämnts i avsnitt 1 har det rått enighet om detta.

Slutsatsen är därför att de delar av Europaråds- och Haagkonventionerna som behöver införlivas med svensk rätt bör omarbetas till svensk lagtext. Självfallet förutsätter detta att de svenska lagreglerna överensstämmer med innehållet i konventionerna. Genom den granskning som har skett under remissbehandlingen och vid de nordiska överläggningarna finns enligt min mening tillräckliga garantier för en sådan överensstämmelse. Det kan tilläggas att konventionerna med tillhörande kommentarer bör kunna användas som hjälpmedel vid tolkningen och tillämpningen av de svenska reglerna.

En särskild fråga är om konventionerna bör tas in i en gemensam lag eller om separata lagar bör utfärdas för var och en av konventionerna. Eftersom förutsättningarna för verkställighet resp. överflyttning av barn är så olika enligt de båda konventionerna är de lagtekniska vinsterna av att föra ihop dem till en enda lag inte särskilt stora. En sådan lagstiftningsteknik har dock vissa fördelar. Framför allt är det av värde om de som vill begagna sig av konventionerna kan finna alla bestämmelser samlade i en lag.

Slutsatsen blir därför att innehållet i konventionerna bör regleras i en gemensam lag. För att markera att lagen gäller båda konventionerna kan den lämpligen kallas lag om erkännande och verkställighet av utländska vårdnadsavgöranden m.m. och om överflyttning av barn.

3.7 Behövs särskilda regler i nordiska förhållanden?

Min bedömning: Det skall alltså finnas särskilda regler om erkännande och verkställighet av nordiska vårdnadsavgöranden. Den gällande regleringen bör emellertid ses över så snart som möjligt.

I den mån särskilda regler gäller mellan de nordiska länderna skall inte Europarådskonventionen tillämpas. Haagkonventionen skall däremot tillämpas vid sidan av den särskilda nordiska regleringen.

Promemorians bedömning: Överensstämmer med min bedömning (se promemorian s. 43-44).

Remissinstanserna: Delar den bedömning som har gjorts i promemorian.

Skälen för min bedömning: För närvarande gäller särskilda regler i fråga om erkännande och verkställighet av nordiska avgöranden rörande vårdnaden om eller umgänge med barn. Denna reglering innebär i huvudsak att ett avgörande av detta slag som har meddelats i ett nordiskt land har samma verkan i ett annat nordiskt land som om det hade meddelats i det landet.

Den nordiska regleringen har emellertid vissa brister. Sålunda är det bara vissa avgöranden som erkänns; utanför regleringen i denna del faller bl. a. avgöranden rörande vårdnaden om barn till ogifta föräldrar. Vidare är

reglerna om erkännande och verkställighet inte samordnade i sak. Regleringen behöver därför ses över.

Prop. 1988/89:8

En möjlighet skulle visserligen kunna vara att i stället ersätta den nordiska regleringen med Europarådskonventionens eller Haagkonventionens regler. När det gäller Europarådskonventionen är det emellertid, som tidigare nämnts, inte sannolikt att alla nordiska länder kommer att tillträda den konventionen. Redan av detta skäl är det inte någon lämplig lösning att i fortsättningen lita enbart till Europarådskonventionens regler i förhållandet mellan de nordiska länderna. Och beträffande Haagkonventionen kan erinras om att den inte är någon renodlad konvention om erkännande och verkställighet av vårdnadsavgöranden e.d. Denna konvention utgör därför inte någon fullgod ersättning till den nordiska reglering som gäller för närvarande i detta hänseende.

Slutsatsen av det anförda är att man inte kan undvara särskilda regler om erkännande och verkställighet av nordiska vårdnadsavgöranden e.d. Den översyn av den gällande regleringen som enligt vad nyss har sagts är önskvärd bör emellertid genomföras så snart som möjligt.

En annan fråga är om Europaråds- och Haagkonventionerna över huvud taget bör gälla i nordiska förhållanden vid sidan av den särskilda nordiska regleringen. När det gäller Europarådskonventionen skulle ett sådant "dubbel" system knappast innebära några fördelar utan snarast kunna ge upphov till komplikationer i vissa fall när ett nordiskt och ett utomnordiskt vårdnadsavgörande e.d. står mot varandra. Europarådskonventionen medger också att sådana konventionsstater som har ett särskilt system för erkännande och verkställighet av vårdnadsavgöranden e.d. tillämpar detta system i stället för konventionens bestämmelser. Slutsatsen av det anförda är att Europarådskonventionen inte bör tillämpas i nordiska förhållanden i den mån särskilda regler gäller mellan de nordiska länderna.

Till skillnad från Europarådskonventionen medger inte Haagkonventionen att vissa konventionsstater tillämpar något annat system än konventionens bestämmelser. Eftersom den konventionen inte gäller erkännande och verkställighet av vårdnadsavgöranden e.d. uppkommer emellertid inte någon egentlig konkurrens med den särskilda nordiska regleringen. Slutsatsen är därför att Haagkonventionen bör tillämpas vid sidan av den särskilda nordiska regleringen.

Vid de nordiska överläggningar som har hållits i detta lagstiftningsärende har man varit överens om de slutsatser som nu har återgetts.

3.8 Behövs särskilda regler i förhållande till Schweiz?

Min bedömning: Förhandlingar bör tas upp med Schweiz angående behovet av fortsatt särskild reglering mellan Sverige och Schweiz i fråga om erkännande och verkställighet av vårdnadsavgöranden e.d. Tills vidare skall Europaråds- och Haagkonventionerna gälla vid sidan om den särskilda regleringen mellan Sverige och Schweiz.

Promemorians bedömning: Överensstämmer med min bedömning (se promemorian s. 45)

Remissinstanserna: Har inte redovisat någon annan åsikt.

Skälen för min bedömning: Även i förhållande till Schweiz gäller för närvarande särskilda regler i fråga om erkännande och verkställighet av vårdnadsavgöranden e.d. Dessa regler innebär att ett avgörande av detta slag som har meddelats i Schweiz gäller här i landet under vissa förutsättningar. För att avgörandet skall kunna verkställas här krävs vidare att ansökan om det görs hos Svea hovrätt. Om en sådan ansökan bifalls, går domen i verkställighet på samma sätt som en svensk dom som har vunnit laga kraft. Motsvarande regler gäller i Schweiz beträffande svenska vårdnadsavgöranden e.d.

Som nämnts i avsnitt 3.2 har Schweiz ratificerat både Europarådskonventionen och Haagkonventionen. Om också Sverige ansluter sig till dessa konventioner, kan det ifrågasättas om det finns något behov av den särskilda reglering som nu gäller mellan Sverige och Schweiz i den del den rör erkännande och verkställighet av vårdnadsavgöranden e.d. Förhandlingar bör därför tas upp med Schweiz om denna fråga.

Slutsatsen av det anförda är att Europaråds- och Haagkonventionerna åtminstone tills vidare bör gälla i förhållande till Schweiz vid sidan av den särskilda reglering som finns för närvarande mellan Sverige och detta land.

3.9 Vilken myndighet skall vara centralmyndighet?

Mitt förslag: Utrikesdepartementet skall vara centralmyndighet.

Promemorians förslag: Överensstämmer med mitt förslag (se promemorian s. 45–47)

Remissinstanserna: Tillstyrker promemorians förslag.

Skälen för mitt förslag: För det fall att Sverige ansluter sig till Europaråds- och Haagkonventionerna, eller någon av dem, måste en svensk centralmyndighet utses som kan samarbeta med centralmyndigheterna i de andra konventionsstaterna. Centralmyndigheternas uppgift är att ta emot och förmedla ansökningar om åtgärder enligt konventionerna. De skall vidare hjälpa till med att leta efter barn som olovligen har förts till det egna landet eller som olovligen hålls kvar där och att söka få till stånd lösningar på frivillighetens väg. Centralmyndigheterna skall också stå till tjänst med upplysningar om gällande lagstiftning om vårdnad m.m. i det egna landet.

Som framhållits i avsnitt 3.1 lämnar utrikesdepartementet redan nu viss hjälp till föräldrar som har fråntagits sina barn. Departementet fullgör också sedan länge uppgiften som centralmyndighet i andra internationella förhållanden. Utrikesdepartementet bör därför anförtras uppgiften att vara centralmyndighet även när det gäller de ärenden som det nu är fråga om.

Det biträde som en centralmyndighet skall lämna enligt konventionerna kan bestå i att hjälpa dem som vänder sig till centralmyndigheten att väcka talan vid domstol i det land där myndigheten finns om erkännande och

verkställighet av ett utländskt vårdnadsavgörande e.d. eller om överflyttning av barn. Vid behov skall centralmyndigheten också hjälpa till med att väcka talan om själva vårdnaden om eller umgänget med ett barn. Denna medverkan kan ske genom att myndigheten hänvisar sökanden till någon advokat som är erfaren på detta område. Myndigheten kan också, med stöd av fullmakt från sökanden, själv föra en talan av det slag som nu har nämnts. I praktiken torde myndigheten dock, i varje fall när det gäller det svenska utrikesdepartementet, i denna situation böra uppdra åt en erfaren advokat att föra denna talan.

I sina strävanden att få ett barn som har rövats bort från en förälder återlämnat till denne bör utrikesdepartementet kunna få god hjälp av socialnämnderna. Inom ramen för socialtjänsten åligger det varje socialnämnd att se till att barn som vistas i kommunen inte far illa. Ett utflöde av denna princip är den skyldighet som ledamöter och suppleanter i socialnämnderna eller tjänstemän inom socialtjänsten har att på uppdrag av länsrätt verka för att den som olovligen har hand om ett barn frivilligt lämnar ifrån sig barnet (se 21 kap. 2 § föräldrabalken). Motsvarande skyldighet bör gälla även i fråga om ärenden enligt konventionerna.

3.10 Vilka domstolar skall pröva ansökningar om verkställighet och överflyttning av barn?

Mitt förslag: Ansökan om verkställighet av ett vårdnadsavgörande e.d. enligt Europarådskonventionen eller om överflyttning av barn enligt Haagkonventionen skall prövas av länsrätten i första instans.

Promemorians förslag: Överensstämmer med mitt förslag (se promemorian s. 47–48).

Remissinstanserna: Har ingen erinran mot promemorians förslag.

Skälen för mitt förslag: Ett vårdnadsavgörande e.d. som har meddelats i en stat som har anslutit sig till Europarådskonventionen bör gälla här i landet utan någon särskild stadfästelse eller annan prövning i särskild ordning. För att avgörandet skall kunna verkställas här bör dock, på samma sätt som gäller i fråga om inhemska avgöranden, krävas att en domstol konstaterar att verkställighet får ske. Också en ansökan om överflyttning av barn enligt Haagkonventionen bör prövas av domstol. Frågan blir då vilka domstolar som skall göra denna prövning.

De ärenden som det är fråga om kräver särskilda kunskaper om innehållet i konventionerna och i utländsk rätt. Det är vidare angeläget att tillämpningen av konventionerna blir så likartad som möjligt. Detta talar för att uppgiften att pröva ansökningar enligt konventionerna läggs på en enda domstol, på samma sätt som gäller i fråga om stadfästelse av utländska äktenskapsskillnadsdomar enligt 8 § lagen (1904:26 s. 1) om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap och förmynderskap liksom beträffande erkännande av utländska faderskapsavgöranden m.m. enligt

9 § lagen (1985:367) om internationella faderskapsfrågor. En lämplig sådan domstol skulle i så fall vara en kammarrätt.

Prop. 1988/89:8

En annan ordning än den som gäller normalt i fråga om verkställighet av vårdnadsavgöranden c.d. skulle emellertid kunna medföra komplikationer. Den som har vårdnaden om ett barn på grund av lag kan nämligen med stöd av 21 kap. 7 eller 8 § föräldrabalken begära hos länsrätt att barnet flyttas över till honom eller henne. Om vårdnadshavaren dessutom vill återopa bestämmelserna i Europaråds- eller Haagkonventionen, skulle problem uppkomma för det fall att detta kunde ske endast vid en för hela landet gemensam domstol. Särskilt bekymmersam skulle situationen kunna bli i nordiska förhållanden. Där gäller nämligen att en ansökan i Sverige om verkställighet av ett avgörande om vårdnad eller umgänge alltid skall göras vid länsrätt.

Slutsatsen av det anförda är att även en ansökan om verkställighet av ett vårdnadsavgörande c.d. enligt Europarådskonventionen eller om överflyttning av barn enligt Haagkonventionen bör prövas av länsrätt i första instans. För denna slutsats talar vidare att sökandena därigenom kan vända sig till en domstol som ofta är mer närbelägen än en för hela landet gemensam domstol.

3.11 Kostnader

Enligt konventionerna får centralmyndigheten inte begära ersättning av sökanden för sitt arbete. Kostnader för advokat eller annan rådgivare som bistår sökanden i ärendet får inte heller tas ut av sökanden. Enligt Haagkonventionen gäller även att avgifter inte får tas ut av sökanden med anledning av ansökningar som har getts in enligt den konventionen. I konventionen anges särskilt att detta innebär att sökanden inte får avkrävas betalning för kostnader och utgifter för förfaranden eller som uppkommer genom att en jurist eller någon annan rådgivare medverkar. Sistnämnda regel i Haagkonventionen är dock försedd med en reservationsmöjlighet. En konventionsstat kan förklara att den inte skall vara förpliktad att bära några kostnader som har uppkommit med anledning av en advokats eller annan rådgivares medverkan eller med anledning av ett domstolsförfarande, utom såvitt dessa kostnader kan täckas genom statens rättshjälpsystem.

Som har framgått av avsnitt 3.9 bör centralmyndigheten i regel uppdra åt en erfaren advokat att föra sökandens talan vid svensk domstol. Kostnaderna för det juridiska biträdet får bäras av centralmyndigheten; möjligheten att få dem delvis täckta genom rättshjälpsystemet bör dock utnyttjas när det någon gång finns förutsättningar för det (jfr 8 § rättshjälpslagen).

Ansökningar som avses i konventionerna skall enligt vad som har förordats i avsnitt 3.10 prövas av de allmänna förvaltningsdomstolarna. Några ansökningsavgifter uppkommer inte. Om talan väcks genom förmedling av centralmyndigheten får det antas att denna myndighet också svarar för att ta fram den utredning som behövs och att kostnaderna för det bärs av centralmyndigheten. I annat fall får sökanden själv svara för utredningskostnaderna om dessa inte kan täckas enligt rättshjälpsystemet.

I mål som avses i konventionerna skall domstolen kunna ålägga för-
lorande part att ersätta motpartens kostnader i målet (jfr 21 kap. 13 §
föräldrabalken). En sökande kan alltså bli förpliktad att betala motpartens
rättegångskostnader. Något skäl för att centralmyndigheten skall svara för
dessa kostnader synes inte föreligga. Konventionerna får inte heller anses
ha den innebörden att staten skulle vara skyldig att täcka dessa kostnader.
Det kan tilläggas att motpartskostnaderna inte heller täcks av det som
staten betalar inom ramen för rättshjälpssystemet.

Det anförda medför att Sverige i samband med anslutning till Haagkon-
ventionen bör utnyttja möjligheten att reservera sig beträffande skyldig-
heten att svara för advokatkostnader och kostnader för domstolsförfaran-
det.

Slutsatsen av det anförda blir att en anslutning till konventionerna kan
medföra vissa ökade kostnader för Sveriges del vilka får bäras av central-
myndigheten. Det kan förväntas att kostnadsökningen blir blygsam med
hänsyn till att antalet hjälpärenden torde bli lågt. Kostnaderna bör kunna
rymmas inom ramen för befintliga anslag. De torde för övrigt till stor del
uppvägas av att rättshjälpskostnaderna för dem som har fränhänts ett barn
här i landet och vill få tillbaka barnet hit i fortsättningen kommer att bäras
av den konventionsstat till vilken barnet har förts bort.

Också de kostnader som en anslutning till konventionerna i övrigt kan
medföra för centralmyndigheten och domstolarna här i landet bör kunna
rymmas inom ramen för befintliga anslag.

3.12 Reservationer

Europarådskonventionen innehåller tre reservationsmöjligheter. Den ena
avser grunderna för att vägra erkännande och verkställighet av vårdnads-
avgöranden e.d. (se avsnitt 2). I enlighet med vad som har förordats i avsnitt
3.4 bör Sverige utnyttja denna reservationsmöjlighet fullt ut.

Den andra reservationsmöjligheten enligt Europarådskonventionen inne-
bär att en konventionsstat kan förbehålla sig att inte bli bunden av kon-
ventionens bestämmelser om att ett i efterhand meddelat avgörande, som
bekräftat att ett olagligt bortförande har ägt rum, får samma verkan som ett
vårdnadsavgörande. Av vad som har sagts i det föregående (se avsnitt 3.3,
3.5 och 3.6) torde framgå att Sverige inte bör utnyttja denna reservations-
möjlighet.

Den tredje reservationsmöjligheten enligt Europarådskonventionen gäl-
ler språket i de handlingar som ges in till centralmyndigheten. I departe-
mentspromemorian har föreslagits att Sverige skall utnyttja denna möjlighet
och reservera sig mot att handlingarna får avfattas på franska i stället för på
engelska. Enligt min mening är detta dock inte påkallat. Jag anser att det
inte heller finns skäl att kräva att de handlingar som inges till central-
myndigheten skall åtföljas av en översättning till svenska. Utrikesdeparte-
mentet som föreslås bli centralmyndighet får förutsättas ha erforderliga
resurser för att handlägga en ansökan som är avfattad på engelska eller
franska samt se till att handlingarna om så erfordras översätts till svenska.

Haagkonventionen innehåller två reservationsmöjligheter. Den ena avser en konventionsstats skyldighet att stå för bl. a. advokatkostnader i mål om överflyttning av barn. Som nämnts i avsnitt 3.11 bör Sverige utnyttja denna reservationsmöjlighet.

Den andra reservationsmöjligheten enligt Haagkonventionen gäller språket i de handlingar som ges in till centralmyndigheten. Lika lite som när det gäller Europarådskonventionen bör Sverige utnyttja möjligheten att reservera sig mot att handlingarna får avfattas på franska i stället för på engelska.

3.13 Ikraftträdande

Som nämnts i avsnitt 3.1 trädde både Europarådskonventionen och Haagkonventionen i kraft under år 1983. I förhållande till stater som där- efter ratificerar konventionerna träder de i kraft en viss angiven tid efter det att ratifikationsinstrumentet har deponerats (se avsnitt 2).

En strävan bör vara att Sverige ratificerar konventionerna under år 1988. Tidpunkten för Sveriges ratifikation kan emellertid inte fastställas nu. I enlighet med konstitutionell praxis vid införlivandet av internationella överenskommelser med svensk rätt (se prop. 1985/86:119 s. 50 och 53) bör därför regeringen bemyndigas att bestämma när den nya lagen skall träda i kraft. Och eftersom konventionerna kan komma att träda i kraft vid skilda tidpunkter i förhållande till Sverige, bör regeringen ha möjlighet att föreskriva att lagens bestämmelser i dessa delar skall träda i kraft vid olika tidpunkter.

4 Upprättade lagförslag

I enlighet med vad jag nu har anfört har inom justitiedepartementet upprättats förslag till

1. lag om erkännande och verkställighet av utländska vårdnadsavgöranden m.m. och om överflyttning av barn,
2. lag om ändring i lagen (1971:289) om allmänna förvaltningsdomstolar,
3. lag om ändring i sekretesslagen (1980:100).

Förslagen bör fogas till protokollet i detta ärende som *bilaga 5*.

5 Specialmotivering

5.1 Förslaget till lag om erkännande och verkställighet av utländska vårdnadsavgöranden m.m. och om överflyttning av barn

Lagen innehåller huvuddelen av de bestämmelser som föranleds av Sveriges anslutning till Europaråds- och Haagkonventionerna.

I 1-4 §§ ges inledande bestämmelser om lagens tillämpningsområde och om den centralmyndighet som skall finnas enligt konventionerna. Därefter följer i 5-10 §§ bestämmelser om erkännande och verkställighet av vård-

nadsavgöranden m.m. enligt Europarådskonventionen och i 11 och 12 §§ bestämmelser om överflyttning av barn enligt Haagkonventionen. Gemensamma bestämmelser om förfarandet i mål om verkställighet eller om överflyttning av barn har tagits in i 13–17 §§. Lagen avslutas med vissa övriga bestämmelser i 18 och 19 §§ vilka riktar sig till svenska domstolar och är en följd av Sveriges anslutning till dessa konventioner.

Lagen innehåller inte endast bestämmelser om erkännande och verkställighet av utländska vårdnadsavgöranden. Även avgöranden som avser den faktiska vården av barn, t. ex. avgöranden som motsvarar beslut om vård enligt lagen (1980:621) med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU), omfattas av lagen.

Lagen innehåller vidare bestämmelser om umgänge med barn, se 5 och 10 §§. Av konventionerna följer att centralmyndigheten på begäran skall verka för att ett fungerande umgänge med barnet kommer till stånd.

Lagen utgör inte någon uttömmande reglering av frågan om erkännande och verkställighet av utländska vårdnadsavgöranden m.m. eller om överflyttning av barn. I förhållande till de andra nordiska länderna gäller särskilda bestämmelser som tar över dem som grundas på Europarådskonventionen men gäller vid sidan av dem som grundas på Haagkonventionen (se specialmotiveringen till 1 § första stycket). Även i förhållande till Schweiz gäller särskilda bestämmelser vid sidan av dem som grundas på dessa konventioner. Dessa särskilda bestämmelser finns i lagen (1936:79) om erkännande och verkställighet av dom som meddelats i Schweiz.

Om det inte finns något utländskt vårdnadsavgörande e.d. som kan utgöra grund för verkställighet enligt denna lag, kan överflyttning av barn i vissa fall komma i fråga enligt 21 kap. 7 eller 8 § föräldrabalken.

Inledande bestämmelser

1 §¹

Bestämmelserna i 2–10, 13–17 och 19 §§ tillämpas i förhållande till stater som har tillträtt den i Luxemburg den 20 maj 1980 dagtecknade konventionen om erkännande och verkställighet av avgöranden rörande vårdnad om barn samt om återställande av vård av barn (Europarådskonventionen). Bestämmelserna tillämpas dock ej i förhållande till Danmark, Finland, Island eller Norge i den mån särskilda bestämmelser gäller.

Bestämmelserna i 2–4 och 11–19 §§ tillämpas i förhållande till stater som har tillträtt den i Haag den 25 oktober 1980 dagtecknade konventionen om de civila aspekterna på internationella bortföranden av barn (Haagkonventionen).

Regeringen får, under förutsättning av ömsesidighet, föreskriva att bestämmelserna i denna lag om erkännande och verkställighet av vårdnadsavgöranden m.m. eller om överflyttning av barn skall tillämpas även i förhållande till en stat som inte har tillträtt Europarådskonventionen eller Haagkonventionen.

¹ Ändrad lydelse i propositionsförslaget.

Med en stat som har tillträtt Europarådskonventionen avses även en stat som tillträtt denna konvention efter inbjudan från Europarådets ministerkommitté enligt art. 23 i konventionen.

Beträffande fall då en stat har flera territoriella enheter med olika rättssystem kan hänvisas till art. 25 och 26 i Europarådskonventionen.

Mellan de nordiska länderna gäller särskilda regler om giltigheten i ett nordiskt land av vissa vårdnadsavgöranden som har meddelats i ett annat nordiskt land. Bestämmelserna har i Sverige tagits in i förordningen (1931:429) om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap, adoption och förmynderskap. Mellan samtliga nordiska länder utom Island gäller vidare särskilda regler om verkställighet av nordiska vårdnadsavgöranden m.m. och om återställande av vården av barn. För Sveriges del finns dessa bestämmelser i lagen (1977:595) om erkännande och verkställighet av nordiska domar på privaträttens område resp. i lagen (1970:375) om utlämning till Danmark, Finland, Island eller Norge för verkställighet av beslut om vård eller behandling.

De lagar som nu har nämnts skall tillämpas i stället för Europarådskonventionen även om den tillträds av de andra nordiska länderna. En under rättelse om detta skall i samband med att konventionen ratificeras sändas till Europarådets generalsekreterare (se art. 20 p. 2 i Europarådskonventionen).

Som nämnts i den allmänna motiveringen (avsnitt 3.7) är avsikten att den samlade nordiska regleringen skall ses över så snart som möjligt.

Det bör här påpekas att det undantagsvis kan uppkomma en konflikt mellan den nordiska regleringen och Europarådskonventionen. Det är i det fallet då en part från ett utomnordiskt land åberopar Europarådskonventionen för att få tillbaka ett barn som har bortförts till eller kvarhålls i Sverige samtidigt som en annan part från ett nordiskt land som står utanför denna konvention i sin tur åberopar den nordiska domskonventionen för att återfå barnet. I ett sådant fall har den nordiska regleringen företräde. Detta följer av art. 20 p. 1 i Europarådskonventionen, där det sägs att åligganden som en fördragsslutande stat kan ha mot en icke-fördragsslutande stat enligt ett internationellt fördrag inte skall påverkas av konventionen.

Andra stycket

Med en stat som har tillträtt Haagkonventionen avses även en stat vars anslutning Sverige har godtagit enligt art. 38 i konventionen.

Beträffande fall då en stat har flera territoriella enheter med olika rättssystem kan hänvisas till art. 31–33 och 39–40 i Haagkonventionen.

I vissa fall kan en konflikt tänkas uppstå mellan Europarådskonventionen och Haagkonventionen. Ett exempel på det är att ett barn olovligen har förts till Sverige och hålls kvar här av någon annan än föräldrarna och den ena föräldern yrkar överflyttning enligt Haagkonventionen medan den andra föräldern samtidigt yrkar verkställighet av "sitt" avgörande med stöd av Europarådskonventionen. I sådana fall torde Haagkonventionen ha före-

Tredje stycket

Som har nämnts i den allmänna motiveringen (avsnitt 3.5) är det angeläget att Sverige kan få till stånd ett samarbete på detta område även med stater som inte har anslutit sig till någon av Europaråds- eller Haagkonventionerna. Om regeringen träffar avtal med en sådan stat om en reglering som motsvarar innehållet i konventionerna, eller någon av dem, kan regeringen i en förordning föreskriva att lagens bestämmelser i dessa delar skall gälla även i förhållande till den staten.

2 §

Lagen gäller ej i fråga om barn som har fyllt 16 år.

(Jfr art. 1 a i Europarådskonventionen och art. 4 i Haagkonventionen)

Europarådskonventionen gäller endast i fråga om barn som är under 16 år och inte själva får bestämma om sin bostad. Inte heller Haagkonventionen avser barn som har fyllt 16 år. Skälet till att konventionerna inte omfattar äldre barn är att verkställighet eller beslut om överflyttning inte så lätt kan genomdrivas mot sådana äldre barns vilja.

I enlighet härmed gäller lagen enligt förevarande paragraf inte i fråga om barn som har fyllt 16 år. Lagen är däremot i och för sig tillämplig på barn under 16 år som själva får bestämma var de skall bo. Enligt 6 § 4 får dock ett avgörande om vårdnad e.d. inte verkställas eller erkännas i ett sådant fall.

Har ett beslut om verkställighet eller överflyttning av barn meddelats innan barnet fyllt 16 år men inte genomförts dessförinnan, förlorar beslutet sin verkan. Detta följer av att lagen då inte är tillämplig. Det kan vara lämpligt att beslutet innehåller en erinran om detta, åtminstone i sådana fall då det, när beslutet meddelas, återstår endast kort tid till dess att barnet fyller 16 år.

3 §¹

Med ett avgörande förstås i denna lag en dom eller ett beslut som har meddelats av domstol eller annan myndighet.

Med ett avgörande jämföras en förlikning som har ingåtts inför domstol och ett avtal som har godkänts av administrativ myndighet.

(Jfr art. 1 b och c i Europarådskonventionen och art. 3 andra stycket i Haagkonventionen)

Första stycket

I detta stycke anges vad som skall förstås med ett avgörande. Hit hör i första hand domar och beslut som har meddelats av domstol. Även avgöranden

¹ Ändrad lydelse i propositionsförslaget.

som har meddelats av någon annan judiciell eller administrativ myndighet avses dock, t. ex. beslut av ett barnavårdande organ att ta hand om ett barn för vård i fall då den myndigheten har rätt att meddela ett sådant beslut.

Det är inte nödvändigt att avgörandet har vunnit laga kraft. Om så inte är fallet kan dock den myndighet som prövar en ansökan om erkännande och verkställighet förklara målet vilande enligt 9 § 1 (se närmare specialmotiveeringen till den bestämmelsen). Att ett utländskt avgörande får verkställas här i landet endast om det kan läggas till grund för verkställighet i den stat där det har meddelats framgår av 5 § första stycket.

Andra stycket

Även en överenskommelse som har fastställts eller godkänts av behörig domstol eller administrativ myndighet är att betrakta som ett avgörande i konventionens mening. För tydlighetens skull har en bestämmelse med denna innebörd tagits in i andra stycket.

4 §¹

Regeringen utser en centralmyndighet att här i landet

1. ta emot och förmedla framställningar enligt konventionerna,
2. samarbeta med centralmyndigheterna i övriga stater som har tillträtt någon av konventionerna, samt
3. fullgöra de uppgifter i övrigt som enligt konventionerna ankommer på en centralmyndighet.

(Jfr art. 2 och 3 i Europarådskonventionen och art. 6 och 7 i Haagkonventionen)

Enligt båda konventionerna skall det i varje fördragsslutande stat finnas en centralmyndighet. Som har nämnts i den allmänna motiveringen (avsnitt 3.9) bör denna uppgift för Sveriges del läggas på utrikesdepartementet.

Centralmyndigheten har till uppgift bl. a. att ta emot ansökningar från andra länder och att verka för att ansökningarna blir föremål för åtgärd här i landet. Centralmyndigheten skall också förmedla ansökningar från Sverige till annat land.

En viktig uppgift för centralmyndigheten är att medverka till att ett barn, som olovligen har förts hit till landet eller som olovligen hålls kvar här, återlämnas på frivillighetens väg. Denna myndighet bör för detta ändamål kunna få bistånd av tjänstemän inom socialtjänsten (jfr 21 kap. 2 § föräldrabalken och 26 § socialtjänstlagen). Socialnämnden i den kommun där barnet finns bör också kunna biträda centralmyndigheten med den utredning om barnets förhållanden som kan behövas.

Någon rätt för centralmyndigheten att själv föra talan i mål om verkställighet av vårdnadsavgöranden m.m. eller om överflyttning av barn har inte uppställts. Centralmyndigheten kan dock givetvis väcka och föra en sådan talan efter fullmakt från sökanden. Som nämnts i den allmänna motiveringen torde myndigheten emellertid i praktiken böra uppdra åt en erfaren advokat att föra denna talan.

¹ Ändrad lydelse i propositionsförslaget.

Närmare bestämmelser om centralmyndigheten får tas in i en särskild förordning. Där kan också föreskrivas vad en ansökan till centralmyndigheten om bistånd enligt denna lag skall innehålla. Därvid bör beaktas att en ansökan om bistånd till överflyttning av barn enligt Haagkonventionen bör göras på en särskild blankett som har utarbetats inom Haagkonferensen för internationell privaträtt. En liknande blankett har utarbetats inom Europarådet. Den bör användas vid ansökan om bistånd från centralmyndigheten enligt Europarådskonventionen.

I enlighet med vad som har förordats i den allmänna motiveringen (avsnitt 3.12) skall de handlingar som ges in till centralmyndigheten vara avfattade på eller översatta till svenska, engelska eller franska språket.

Erkännande och verkställighet av vårdnadsavgöranden m.m. enligt Europarådskonventionen

5 §¹

Har ett avgörande om vårdnaden om barn, om umgänge med barn eller om rätten att ta vård om barn meddelats i en stat som har tillträtt Europarådskonventionen, gäller avgörandet här i landet. Ett sådant avgörande får också på ansökan verkställas här, om avgörandet kan utgöra grund för verkställighet i den stat där det har meddelats (ursprungsstaten).

Om det, när ett barn fördes bort över en statsgräns, inte fanns något avgörande enligt första stycket som kan utgöra grund för verkställighet i ursprungsstaten, skall varje senare avgörande som har meddelats i en fördragsslutande stat och som innehåller förklaring att bortförandet var olagligt ha samma verkan som ett avgörande enligt första stycket.

(Jfr art. 7, art. 11 p. 1 och art. 12 i Europarådskonventionen)

Paragrafen innehåller bestämmelser om giltigheten här i landet av ett avgörande om vårdnaden m.m. som har meddelats i en stat som tillträtt Europarådskonventionen och om förutsättningarna för att avgörandet skall få verkställas här i landet. I 6–8 §§ finns bestämmelser om när avgörandet inte får erkännas eller verkställas här.

Första stycket

De avgöranden som kan erkännas och verkställas här i landet är avgöranden om vårdnaden om barn, om umgänge med barn eller om rätten att ta vård om barn, dvs. avgöranden som rör barnets person. Ett avgörande som avser enbart förmynderskap omfattas inte av bestämmelserna. Beträffande innebörden av uttrycket "avgörande" kan hänvisas till specialmotiveringen till 3 §.

I konventionen saknas en definition av uttrycket "rätten att ta vård om barn". Det står dock klart att härmed avses beslut om vård eller omhändertagande som har meddelats inom den barnavårdande verksamheten. Hit hör också beslut som avser rätten att bestämma var barnet skall bo.

¹ Ändrad lydelse i propositionsförslaget.

Däremot avses inte sådana avgöranden där ett barn bereds vård inom ramen för en straffrättslig påföljd.

Det saknar betydelse om den som har anförtrotts vårdnaden om eller vården av ett barn är en fysisk person eller en institution eller myndighet. Bestämmelserna kan också tillämpas då någon har vårdnaden om barnet gemensamt med en annan person.

En förutsättning för att ett avgörande skall gälla här i landet är att det har meddelats i en konventionsstat. För att avgörandet skall få återopas här krävs inte någon särskild prövning enligt 13 §. Frågan om giltigheten får i stället prövas prejudiciellt av den myndighet och i det sammanhang där denna fråga i varje särskilt fall förekommer, t. ex. i ett mål om vårdnad eller underhåll.

Ett erkännande av det utländska avgörandet avser endast vad som har bestämts om vårdnaden om eller vården av barnet eller umgänge med barnet. Innehåller avgörandet också en föreskrift om tvångsmedel, omfattar erkännandet inte den delen av avgörandet.

För att ett avgörande skall kunna verkställas här krävs både att avgörandet kan utgöra grund för verkställighet i det land där det har meddelats och att hinder mot verkställighet inte föreligger enligt förevarande lag. Vidare krävs en särskild prövning enligt 13 §. Denna prövning görs i första instans av länsrätt på samma sätt som i inhemska verkställighetsmål.

Med att ett avgörande kan utgöra grund för verkställighet i ursprungslandet bör förstås att det kan verkställas antingen direkt eller efter prövning av någon myndighet.

Andra stycket

Bestämmelsen är i första hand tillämplig i fall då ett barn har förts bort från den som hade vårdnaden om barnet enbart på grund av lag. Men även i fall då det finns ett vårdnadsavgörande kan bestämmelsen bli tillämplig, om avgörandet inte kan utgöra grund för verkställighet i ursprungsstaten. Ett exempel är att avgörandet ännu inte har vunnit laga kraft och att det inte trots detta får verkställas där. Ett annat exempel är att avgörandet har meddelats i en stat som inte har tillträtt Europarådskonventionen. Om det i en konventionsstat där detta avgörande är giltigt, t. ex. på grund av en bilateral överenskommelse mellan länderna, senare meddelas ett avgörande som innebär att bortförandet var olagligt, kan detta senare avgörande tillerkännas verkan här i landet på samma sätt som ett vårdnadsavgörande vilket har meddelats i en konventionsstat.

För att bestämmelsen skall bli tillämplig krävs att det senare avgörandet har meddelats i en konventionsstat. Det är i och för sig inte något krav att avgörandet har meddelats i den stat som barnet har förts bort ifrån. Av 6 § 3 och 7 § följer dock att ett avgörande från vilken konventionsstat som helst inte får erkännas eller verkställas här.

För att verkställighet skall kunna ske krävs att avgörandet innehåller en förklaring att bortförandet var olagligt. Vidare krävs uppgift om vem som hade vårdnaden om eller vården av barnet eller rätt till umgänge med barnet, så att det står klart vem barnet skall lämnas tillbaka till.

Andra stycket gäller även om den stat där avgörandet har meddelats har reserverat sig enligt art. 18 i Europarådskonventionen mot att själv bli bunden av ett avgörande av detta slag.

6 §¹

Ett avgörande som avses i 5 § får dock inte erkännas eller verkställas här i landet, om

1. detta skulle vara uppenbart oförenligt med grunderna för rättsordningen här om familj och barn,

2. avgörandet på grund av ändrade förhållanden uppenbarligen inte längre är förenligt med barnets bästa,

3. barnet vid den tidpunkt då förfarandet för att få till stånd ett sådant avgörande som avses i 5 § inleddes i ursprungsstaten var medborgare eller hade hemvist här utan att ha någon motsvarande anknytning till ursprungsstaten eller var medborgare både i ursprungsstaten och här i landet samt hade hemvist här, eller

4. barnet enligt lagen i den stat där det är medborgare eller har hemvist eller enligt svensk lag har rätt att självt bestämma var det skall bo.

(Jfr art. 10 p. 1 a–c och art. 1 a i Europarådskonventionen)

Paragrafen innehåller bestämmelser om när ett vårdnadsavgörande m.m. inte får erkännas eller verkställas här i landet. Genom att reservationsmöjligheten i art. 17 används fullt ut har förutsättningarna och grunderna för vägran att erkänna eller verkställa ett avgörande kunnat anges i 6–8 §§ utan att någon skillnad har behövt göras beroende på om det varit frågan om ett olovligt bortförande eller ej och oavsett vilken tid som har förflutit efter det att barnets fördes bort. Det är dock givet att tidsaspekten vid en prövning i ett enskilt fall kan få betydelse, se punkt 2.

Av allmänna principer följer att det är den som motsätter sig att avgörandet erkänns eller verkställs som har bevisbördan för att sådana omständigheter föreligger att erkännande och verkställighet skall vägras. En annan sak är att länsrätten har skyldighet att tillse att utredningen i målet blir så fullständig som möjligt. Också centralmyndigheten bör givetvis verka för att få fram ett fullgott bedömningsunderlag.

Punkt 1

Här finns en ordre public-klausul av särskilt slag. Den är avsedd att tolkas restriktivt och komma till användning endast i klara fall. Som framhålls i Europarådets kommentar är barnets bästa ("welfare of the child") en grundläggande rättslig princip. Bestämmelsen gör det möjligt att vägra att erkänna och verkställa ett avgörande när ett framtvingande skulle utgöra ett uppenbart brott mot denna grundprincip.

Punkt 2

För att erkännande eller verkställighet av ett avgörande skall vägras med stöd av denna bestämmelse krävs att förhållandena har ändrats så att

¹ Ändrad lydelse i propositionsförslaget.

avgörandet uppenbart inte längre är förenligt med barnets bästa ("welfare of the child"). Det ligger i sakens natur att enbart det förhållandet att barnet har bytt bostad efter ett olovligt bortförande inte är en sådan omständighet som innefattar ändrade förhållanden i lagens mening (jfr Europarådskonventionen art. 10 p. 1 b). Men om en så lång tid har förflutit efter bortförandet att det kan sägas att det – med hänsyn till att barnet har funnit sig till rätta och vant sig vid sin nya miljö – skulle strida mot barnets bästa att det återlämnas till sin tidigare bostadsort, kan det bli aktuellt att vägra erkännande eller verkställighet enligt bestämmelsen. Tidsaspekten kan givetvis komma i beaktande även i fall då det inte varit frågan om något olovligt bortförande. Den tid som har förflutit är alltså en omständighet som kan beaktas vid avgörandet av om ändrade förhållanden har inträffat (se Europarådskonventionen art. 10 p. 1 b).

Det bör framhållas att bestämmelsen i punkt 2 genom användandet av rekvisitet "uppenbarligen" har fått en begränsad räckvidd. Någon fullständig omprövning i sak av det främmande avgörandet skall alltså inte ske.

Att rätten vid sin prövning också skall beakta vad barnet självt har för uppfattning följer av 16 §.

Punkt 3

Bestämmelsen gör det möjligt att vägra att erkänna eller verkställa ett vårdnadsavgörande e.d. när barnet – vid den tidpunkt då förfarandet inleddes i ursprungsstaten – hade särskild anknytning till Sverige och någon sådan anknytning inte fanns till ursprungsstaten eller den enda anknytningen bestod i dubbelt medborgarskap.

Uttrycket hemvist motsvarar det i konventionstexten använda begreppet "habitual residence", "résidence habituelle". Enligt kommentaren till Europarådskonventionen bör varje konventionsstat själv bestämma enligt den egna lagen vilken innebörd uttrycket har. Hemvistbegreppet har för svensk rätts del diskuterats bl. a. i prop. 1973:158 s. 78 ff. Vad som sägs där bör ha giltighet även i nu aktuella fall. Dessa uttalanden överensstämmer för övrigt i stort sett med vad Europarådets ministerkommitté har föreskrivit i punkt 7– 11 i Resolutionen (72) 1 "on standardisation of the legal concepts of 'domicile' and 'residence' ", till vilken hänvisning också har gjorts i kommentaren till Europarådskonventionen.

Punkt 4

Av 2 § framgår att lagen avser endast barn som är under 16 år. Enligt förevarande bestämmelse kan erkännande och verkställighet av ett vårdnadsavgörande e.d. vägras även i fråga om barn under 16 år, om barnet självt får bestämma var det skall bo.

Bestämmelsen har sin grund i art. 1 a i Europarådskonventionen. Enligt denna artikel avses med barn i konventionen den som är under 16 år och som inte har rätt att själv bestämma var han eller hon skall bo.

Ett avgörande som avses i 5 § får inte heller erkännas eller verkställas här i landet, om avgörandet är oförenligt med ett avgörande som har meddelats här i ett rättsligt förfarande som har påbörjats innan erkännande eller verkställighet begärdes och det är i överensstämmelse med barnets bästa att erkännande eller verkställighet vägras.

Med ett avgörande som har meddelats här i landet jämställs ett avgörande som har meddelats i en tredje stat och som kan utgöra grund för verkställighet här.

(Jfr art. 10 p. 1 d i Europarådskonventionen; se också art. 9 p. 1 c i den konventionen).

Första stycket

För att erkännande och verkställighet skall vägras enligt denna paragraf krävs att det svenska avgörandet har meddelats till följd av en rättegång eller ett annat rättsligt förfarande som har påbörjats innan åtgärder vidtagits för erkännande eller verkställighet av det utländska avgörandet. Vidare krävs att det är i överensstämmelse med barnets bästa att ansökningen avslås.

Andra stycket

Det är inte endast ett svenskt vårdnadsavgörande e.d. som på detta sätt kan läggas till grund för en vägran att erkänna och verkställa konventionsstatens avgörande. Även ett avgörande som har meddelats i ett tredje land kan ges en sådan verkan, under förutsättning att detta avgörande kan utgöra grund för verkställighet här. Som exempel kan nämnas ett avgörande från ett nordiskt land som inte har tillträtt Europarådskonventionen men som omfattas av den internordiska regleringen på detta område. För att ett sådant avgörande skall få denna effekt krävs att det har meddelats i en rättegång eller ett annat rättsligt förfarande som har påbörjats innan åtgärder vidtogs här i landet för erkännande och verkställighet av konventionsstatens avgörande.

8 §¹

Har ett avgörande som avses i 5 § meddelats i svarandens utevaro, får det erkännas och verkställas här i landet endast om

1. svaranden har delgetts stämning eller motsvarande handling inom tillräcklig tid för att avge svaromål eller inte har kunnat delges en sådan handling därför att svaranden har hållit sin uppehållsort hemlig för motparten, och

2. den myndighet som meddelade avgörandet grundade sin behörighet på svarandens hemvist, på föräldrarnas senaste gemensamma hemvist i fall då någon av dem fortfarande hade sitt hemvist där eller på barnets hemvist.

(Jfr art. 9 p. 1 a och b i Europarådskonventionen)

¹ Ändrad lydelse i propositionsförslaget.

Paragrafen innehåller bestämmelser om betydelsen av att ett avgörande har meddelats i svarandens uteläge, dvs. då denne varken själv eller genom ombud har varit närvarande. Svaranden kan ha varit någon annan än den som har hand om barnet när frågan om erkännande och verkställighet prövas.

Av 14 § första stycket framgår att sökanden i de fall då avgörandet har meddelats i svarandens uteläge skall till ansökan om verkställighet av avgörandet föga en handling som utvisar huruvida svaranden har delgetts stämning eller motsvarande handling.

I fråga om tolkningen av ordet hemvist se specialmotiveringen till 6 § 3.

9 §¹

Mål om erkännande eller verkställighet av ett avgörande som avses i 5 § får förklaras vilande, om

1. avgörandet har överklagats i ursprungsstaten genom ett ordinärt rättsmedel,

2. frågan om vårdnaden, umgänget eller rätten att ta vård om barnet prövas här i landet i ett rättsligt förfarande som har påbörjats innan det motsvarande förfarandet inleddes i ursprungsstaten, eller

3. frågan om erkännande eller verkställighet av något annat avgörande om vårdnaden, umgänget eller rätten att ta vård om barnet samtidigt prövas i ett annat mål.

(Jfr art. 10 p. 2 i Europarådskonventionen)

Paragrafen innehåller bestämmelser om när ett mål om erkännande eller verkställighet av det utländska vårdnadsavgörandet e.d. kan förklaras vilande. Prövas frågan om erkännande prejudiciellt i ett mål om t. ex. vårdnad eller underhåll, innebär paragrafen att målet kan förklaras vilande i den del det är beroende av denna fråga.

Utöver de fall av vilandeförklaring som anges i förevarande paragraf kan målet givetvis förklaras vilande i enlighet med de allmänna processuella principer som i övrigt styr målets handläggning.

Punkt 1

Konventionen ger inget utrymme för att vägra att erkänna eller verkställa ett avgörande om vårdnad, umgänge eller rätten att ta vård om barn enbart av det skälet att avgörandet ännu inte har vunnit laga kraft. Enligt den förevarande bestämmelsen kan ett mål om erkännande eller verkställighet dock förklaras vilande om avgörandet har överklagats på ordinär väg.

Punkt 2

Inte heller det förhållandet att en rättegång eller ett annat rättsligt förfarande pågår här i landet om vårdnaden, umgänget eller rätten att ta vård om barnet utgör i och för sig skäl att vägra att erkänna eller verkställa det utländska avgörandet. Däremot kan detta förhållande vara grund för att

¹ Ändrad lydelse i propositionsförslaget.

förklara målet om erkännande eller verkställighet vilande enligt vad som föreskrivs i förevarande bestämmelse.

Prop. 1988/89:8

Punkt 3

Denna punkt reglerar det fallet att frågan om erkännande eller verkställighet av ett konkurrerande avgörande är föremål för prövning här i landet. I detta fall föreligger en situation liknande den som regleras i punkt 2.

10 §

I samband med ett förordnande om verkställighet av ett avgörande om umgänge som avses i 5 § kan föreskrifter meddelas om villkor eller tidpunkt för umgänget.

(Jfr art. 11 p. 2 i Europarådskonventionen)

Enligt 5 § erkänns avgöranden om umgänge, och sådana avgöranden skall också verkställas om de kan utgöra grund för verkställighet i ursprungsstaten.

Villkoren för att utöva umgänge skiftar avsevärt i olika länder. Under arbetet på Europarådskonventionen har det därför ansetts lämpligt att den myndighet som prövar ansökan om verkställighet av ett avgörande om umgänge har möjlighet att jämka vad som därigenom har bestämts om umgänget eller att göra tillägg till detta avgörande, så att det bringas i överensstämmelse med den ordning som normalt gäller i den stat där ansökningen prövas.

I förevarande paragraf har rätten därför fått befogenhet att besluta om villkoren och tiden för utövandet av umgänget. Vid sin prövning bör rätten ta särskild hänsyn till åtaganden som parterna kan ha gjort. Enligt kommentaren till Europarådskonventionen bör rätten också beakta lokala förhållanden, t. ex. vid vilken tidpunkt skolfrierna inträder.

Överflyttning av barn enligt Haagkonventionen

11 §

Barn som olovligen har förts hit till landet eller som olovligen hålls kvar här skall på ansökan överflyttas till den från vilken barnet undanhålls, om barnet omedelbart före bortförandet eller kvarhållandet hade hemvist i en stat som har tillträtt Haagkonventionen.

Ett bortförande eller kvarhållande är olovligt, om bortförandet eller kvarhållandet strider mot den rätt att ta vård om barnet som dess vårdnadshavare eller någon annan har i den stat där barnet hade sitt hemvist omedelbart före bortförandet eller kvarhållandet och denna rätt också utövades vid den tidpunkt då barnet bortfördes eller kvarhölls eller skulle ha utövats vid denna tidpunkt om inte bortförandet eller kvarhållandet hade ägt rum.

(Jfr art. 3, 4 och 12 första stycket i Haagkonventionen)

Paragrafen innehåller de grundläggande bestämmelserna för tillämpningen av Haagkonventionen. Utgångspunkten för bestämmelserna är att det

har varit fråga om ett olovligt bortförande eller kvarhållande.

Prop. 1988/89:8

Ett bortförande eller kvarhållande anses olovligt, om det strider mot den rätt att ta vård om barnet som tillkommer en vårdnadshavare eller någon annan i den stat där barnet hade sitt hemvist omedelbart före bortförandet eller kvarhållandet. I konventionen har den rätt som skall ha kränkts betecknats som "rights of custody" (art. 3 a). Enligt art. 5 innefattar denna rätt sådana rättigheter som hänför sig till vården om barnet, bl. a. rätten att bestämma var barnet skall bo. Enligt svensk lag är det vanligen barnets vårdnadshavare som har denna rätt. Har vården om barnet anförtratts åt någon annan, är det emellertid dennes rätt att ta vård om barnet som åsyftas i lagtexten. Den som har anförtratts enbart ansvaret för barnets ekonomiska förhållanden – en förmyndare – omfattas inte av beskrivningen. Inte heller den som enbart har rätt till umgänge med barnet berörs av denna paragraf.

För prövningen av frågan huruvida det har förelegat ett olovligt bortförande resp. kvarhållande eller ej är det alltså av betydelse vem som var barnets vårdnadshavare eller som i annan egenskap hade rätt att ta vård om barnet vid tiden för bortförandet eller kvarhållandet. Vidare krävs att den som sålunda var ansvarig för barnets person också faktiskt utövade sin rätt att ta vård om barnet. Såväl frågan vem som har varit vårdnadshavare e.d. som frågan huruvida det har varit ett olovligt bortförande resp. kvarhållande bestäms, som nyss nämnts, efter vad som gällde i den stat där barnet hade sitt hemvist ("habitual residence", "résidence habituelle") när bortförandet eller kvarhållandet ägde rum. I fråga om tolkningen av begreppet hemvist se specialmotiveringen till 6 § 3.

Paragrafen är tillämplig vare sig vårdnadshavaren e.d. vårdade barnet ensam eller tillsammans med någon annan behörig person. Om exempelvis ett barns föräldrar har gemensam vårdnad om barnet och den ene utan den andres samtycke för bort barnet ur landet, kan det vara frågan om ett olovligt bortförande i lagens mening. Den som har vård om barnet kan vara en fysisk eller juridisk person. Även en barnavårdsinstitution som har anförtratts vården om barnet kan alltså komma i fråga vid en tillämpning av paragrafen.

Den rätt som vårdnadshavaren e.d. har kan vara grundad direkt på lagen i den stat där barnet hade sitt hemvist omedelbart före bortförandet eller kvarhållandet. Denna rätt kan också ha fastställts genom ett avgörande som har meddelats i denna stat av behörig judiciell eller administrativ myndighet eller genom en överenskommelse som har giltighet i den staten. Rätten kan vidare vara grundad på lagen i någon annan stat, om den lagen skall gälla enligt lagvalsreglerna i barnets hemvistland, eller på ett avgörande som har meddelats i någon annan stat och som har giltighet i den nyss nämnda staten. Över huvud taget skall man enligt paragrafen som barnets vårdnadshavare e.d. betrakta den som i barnets hemvistland anses ha en sådan funktion. Det avgörande är alltså vad som följer av den statens interna lag eller den utländska lag som utpekats av den statens lagvalsregler.

Som framgår av 2 § gäller lagen endast i fråga om barn som ännu inte har fyllt 16 år. Till skillnad från vad som gäller vid en prövning av en ansökan med stöd av Europarådskonventionen finns det inte enligt förevarande paragraf något undantag för det fall att barnet har rätt att självt bestämma

var det skall bo. Men enligt 12 § 3 kan överflyttning av barnet vägras, om barnet motsätter sig överflyttningen och barnet har nått en sådan ålder och mognad att dess vilja bör beaktas.

Ett syfte med konventionen är att söka skydda barn från att utan vidare bli uppryckta från sin invanda miljö där de har haft en social och känslomässig förankring. Detta återspeglas bl. a. i kravet på att vårdnadshavaren e.d. också faktiskt skall ha utövat vårdnaden och tagit vård om barnet vid den tidpunkt då barnet fördes bort eller hölls kvar. Det föreligger en presumtion för att den som var vårdnadshavare för barnet eller som av annat skäl hade rätt att ta vård om barnet också utövade själva vården. Att vården av ett barn utövas behöver inte nödvändigtvis innebära att barnet och vårdnadshavaren också bor ihop. Att barnet exempelvis för sin utbildning eller på grund av sjukdom eller av något annat giltigt skäl bor utanför hemmet medför inte att vårdnadshavarna ej kan anses ha tagit vård om barnet.

Kravet på att vårdnadshavaren e.d. också faktiskt har tagit vård om barnet gäller självfallet inte, om han eller hon har utestängts från vården just genom bortförandet eller kvarhållandet. Om exempelvis ett barn med vårdnadshavarens medgivande vistas i ett annat land men senare inte lämnas tillbaka när vårdnadshavaren begär det eller när umgängestiden har gått ut, kan ett olovligt kvarhållande föreligga trots att vårdnadshavaren inte omedelbart före kvarhållandet har haft hand om barnet. Ett annat exempel är att barnet har bott hos en vårdnadshavare när domstolen bestämmer att vårdnaden skall anförtros åt någon annan. Om den som då har haft vårdnaden om barnet vägrar att lämna det ifrån sig till den som i stället har tillerkänts vårdnaden, kan förevarande paragraf bli tillämplig.

Ansökan om överflyttning görs enligt 13 § hos länsrätten. Rätten kan vägra att besluta om överflyttning av barnet i de fall som anges i 12 §. Begäran om överflyttning av barnet skall handläggas skyndsamt, se 15 §. Om ett barn olovligen har förts hit till landet eller olovligen hålls kvar här och det inte finns grund för att vägra att överflytta barnet, skall rätten besluta om överflyttning av barnet. Avsikten med bestämmelserna är att ett barn snabbt skall få komma tillbaka till sin hemvanda miljö. Om det har förflutit kortare tid än ett år mellan tidpunkten för det olovliga bortförandet eller kvarhållandet och tidpunkten för ansökan om överflyttning, skall barnet genast flyttas över (jfr 12 § 1 samt art. 12 första stycket). Även i detta fall kan överflyttning dock vägras på någon av de grunder som anges i 12 § 2-4.

Någon prövning av frågan vem som bör ha vårdnaden om eller vården av barnet skall rätten inte göra (jfr art. 19). I den inofficiella kommentar som rapportören från Haagkonferensen för internationell privaträtt har upprättat uttalas att, om en sådan prövning behöver göras, den bör ske i det land där barnet har sitt hemvist. Kravet i konventionen att barnet omedelbart skall lämnas tillbaka innebär också att frågan om vårdnaden eller vården kan bli prövad i det landet.

Att någon prövning i själva frågan om vårdnaden eller vården inte skall göras i den stat där man prövar om barnet skall lämnas tillbaka, innebär också att det i och för sig saknar betydelse för prövningen vem som är att

anse som vårdnadshavare i den staten. Även om den som befinner sig här i landet med barnet har anförtrodd vårdnaden genom en svensk dom eller genom ett utländskt avgörande som är giltigt här i landet, utgör detta avgörande inte i och för sig något hinder mot överflyttning av barnet. Däremot kan de skäl som ligger till grund för avgörandet beaktas vid prövningen av frågan om överflyttning av barnet skall ske (se art. 17).

Det är rättens uppgift att pröva om bortförandet eller kvarhållandet har varit olovligt i den mening som avses i andra stycket i denna paragraf. Vid sin prövning skall rätten självständigt beakta lagen i den stat där barnet hade sitt hemvist (jfr art. 14).

Att rätten i vissa fall kan begära att sökanden införskaffar något slags utslag från myndigheterna i den stat där barnet hade sitt hemvist om att bortförandet eller kvarhållandet var olovligt framgår av 14 § andra stycket.

Ett beslut om överflyttning av barnet skall inte tolkas som ett beslut rörande själva vårdnaden (se art. 19).

Om rätten beslutar om överflyttning av ett barn innebär inte detta nödvändigtvis att barnet måste lämnas tillbaka till det land där det hade sitt hemvist omedelbart före det olovliga bortförandet eller kvarhållandet. Om sökanden har bytt bostadsort, kan det bli fråga om att barnet lämnas över till denne på den nya orten.

12 §¹

Överflyttning av barn enligt 11 § får dock vägras, om

1. det när ansökan om överflyttning gjordes har förflutit minst ett år från det olovliga bortförandet eller kvarhållandet och barnet har funnit sig till rätta i sin nya miljö,
2. det finns en allvarlig risk för att överflyttningen skadar barnets kroppsliga eller själsliga hälsa eller i övrigt försätter barnet i en ohållbar situation,
3. barnet självt motsätter sig överflyttningen och barnet har nått en sådan ålder och mognad att dess vilja bör beaktas, eller
4. det inte är förenligt med grundläggande principer här i landet om skyddet för mänskliga fri- och rättigheter att besluta om överflyttning.

(Jfr art. 12 andra stycket, 13 och 20 i Haagkonventionen)

Av 11 § andra stycket följer att ett olovligt bortförande eller kvarhållande i princip kan föreligga endast om den som har rätt att ta vård om barnet också faktiskt har utövat denna rätt. Är denna förutsättning inte uppfylld, får beslut om överflyttning av barnet i princip inte meddelas. Detsamma gäller om det skulle visa sig att den som hade rätt att ta vård om barnet har samtyckt till att barnet fördes bort eller hölls kvar eller i efterhand har godtagit situationen (se art. 13 första stycket a). Att bortförandet eller kvarhållandet då inte är olovligt är självklart. Någon särskild föreskrift om detta har därför inte tagits in i lagen.

¹ Ändrad lydelse i propositionsförslaget.

Bestämmelsen ger rätten en möjlighet att vägra att besluta om överflyttning av barnet, om barnet har funnit sig till rätta i sin nya miljö. Bestämmelsen är tillämplig endast i fall då det har förflutit minst ett år från det att det olovliga bortförandet eller kvarhållandet ägde rum. Tiden räknas från denna dag till den dag då ansökan om barnets överflyttning gjordes (alltså inte till den dag då rätten meddelar sitt beslut). Har ett barn olovligen hållits kvar, bör tiden räknas från den dag då barnet skulle ha återlämnats till sin vårdnadshavare. Skulle vårdnadshavaren ha gått med på en förlängning av den tid under vilken barnet får vistas utomlands, får tiden räknas från den dag barnet därefter skulle ha återlämnats.

Socialnämnden har skyldighet att bistå rätten i undersökningen av barnets nuvarande förhållanden. Detta följer av nämndens allmänna åligganden att tillhandahålla rätten den utredning som begärs.

Punkt 2

En grund för att vägra överflyttning av ett barn är att överflyttningen skulle medföra en allvarlig risk för att barnets kroppsliga eller själsliga hälsa skadas. Att det föreligger en sådan risk skall framgå av objektiva omständigheter. Det måste dock inte vara fråga om en omedelbar risk.

Ytterligare en grund för att vägra överflyttning av ett barn är att barnet genom överflyttningen skulle försättas i en ohållbar situation. Detta uttryck utgör en översättning av konventionens uttryck "intolerable situation", "situation intolérable". Som exempel på fall av detta slag har under remissbehandlingen nämnts att en överflyttning skulle medföra att barnet hamnar i en krigszon eller i ett flyktingläger under svåra yttre förhållanden. Även andra situationer kan tänkas där förhållandena inte är fullt så extrema som i det nämnda fallet.

Punkt 3

Bestämmelsen motsvarar i sak vad som följer av 21 kap. 5 § föräldrabalken.

Punkt 4

Bestämmelsen har sin motsvarighet i art. 20 i Haagkonventionen. Denna artikel antogs i konventionsarbetets allra sista skede som en kompromiss sedan det hade visat sig omöjligt att nå enighet i frågan huruvida konventionen borde innehålla en sedvanlig ordre public-klausul eller ej. Artikeln och förevarande punkt kan i och för sig ses som en alldeles speciell sådan klausul, men med starkt begränsad räckvidd. Den är sålunda avsedd att komma till användning i rena undantagsfall.

För att överflyttning skall kunna vägras med stöd av denna bestämmelse krävs att det är oförenligt med de grundläggande principer här i landet som avser skyddet för mänskliga fri- och rättigheter att besluta om överflyttning. I första hand avses sådana konventioner om fri- och rättigheter som Sverige har anslutit sig till. Vidare kan det bli fråga om att pröva vad som följer av 2

kap. regeringsformen, dvs. kapitlet om de grundläggande fri- och rättigheterna. Även annan lagstiftning om de mänskliga fri- och rättigheterna kan emellertid få betydelse i detta sammanhang.

Prop. 1988/89:8

Förfarandet

13 §

Ansökan om verkställighet av ett avgörande som avses i 5 § eller om överflyttning av barn enligt 11 § görs hos länsrätten.

I denna och följande paragrafer ges gemensamma bestämmelser om förfarandet i mål som gäller tillämpningen av Europarådskonventionen och Haagkonventionen.

Behörig att göra ansökan enligt denna lag är den som saken rör. Vid tillämpningen av Europarådskonventionen kan det vara den som är vårdnadshavare för barnet eller som annars är ansvarig för vården av barnet eller har rätt till umgänge med barnet. Är det Haagkonventionen som åberopas kan det vara den som hävdar att barnet hålls undan från honom eller henne i strid mot 11 §. Även en juridisk person, t. ex. en barnavårdsinstitution, kan vara behörig att göra ansökan enligt denna paragraf. Om ett barn vistas i ett fosterhem får man i första hand avgöra vilken rätt fosterföräldrarna enligt den interna lagstiftningen har att ta vård om barnet. Normalt torde man kunna utgå från att, om barnet är omhändertaget för vård genom samhällets försorg, det är den barnavårdande institution som är ansvarig för vården som får göra ansökan enligt förevarande paragraf även om barnet faktiskt vårdas av fosterföräldrarna.

Frågan om vilken länsrätt som är behörig avgörs efter samma kriterier som gäller för inhemska verkställighetsmål. Det innebär att ansökan alltid kan göras hos länsrätten i det län där den som har hand om barnet är bosatt. Skulle denne tillfälligt ha tagit med barnet till annat län, t. ex. för en tids semester, får även länsrätten i det länet anses behörig. Fall kan också tänkas när barnet och den som har det i sin vård vistas på skilda orter i olika län. Sökanden torde i en sådan situation kunna vända sig till länsrätten i det län där barnet finns eller till länsrätten i det län där motparten i saken bor eller vistas (jfr Walin, Föräldrabalken, 4 uppl., s. 475). Om man vet att barnet vistas i Sverige men inte känner till var och den som har hand om barnet inte är bosatt här och hans uppehållsort inte heller är känd, bör ansökan kunna göras hos länsrätten i Stockholms län.

I de flesta fall torde den svenska centralmyndigheten ha varit inkopplad innan ansökan görs enligt denna lag. Genom myndighetens försorg kan nödvändiga översättningar göras av de handlingar som skall ges in till rätten. Om sökanden själv vänder sig direkt till domstolen utan att ha anlitat centralmyndigheten, blir det sökandens sak att se till att de översättningar som kan vara erforderliga finns.

Avsikten är att närmare föreskrifter om vad ansökan skall innehålla skall tas in i en verkställighetsförordning. Vilka handlingar som skall ges in tillsammans med ansökan framgår av 14 §.

Till ansökan om verkställighet av ett avgörande som avses i 5 § skall fogas bestyrkt kopia av avgörandet samt, om det framgår att avgörandet har meddelats i svarandens uttalande, en handling som visar huruvida denne har delgetts stämning eller motsvarande handling. Sökanden skall även ge in en handling som visar att avgörandet kan utgöra grund för verkställighet i ursprungsstaten samt lämna uppgift om var barnet kan antas befinna sig här i landet och förslag till hur vården av barnet skall återställas.

I mål om överflyttning av barn enligt 11 § skall sökanden, om rätten begär det, förete ett sådant avgörande av någon myndighet i den stat där barnet hade sitt hemvist omedelbart före bortförandet eller kvarhållandet som utvisar att bortförandet eller kvarhållandet var olovligt. Detta gäller dock endast om ett sådant avgörande kan erhållas i den staten.

(Jfr art. 13 p. 1 b-f i Europarådskonventionen och art. 15 i Haagkonventionen)

I denna paragraf finns bestämmelser om vilka handlingar som skall fogas till en ansökan som avses enligt lagen. Vid sidan av dessa bestämmelser gäller de föreskrifter som finns i förvaltningsprocesslagen (1971:291).

Första stycket

Bestämmelserna anger vilka handlingar som skall fogas till en ansökan om verkställighet med stöd av Europarådskonventionen.

Andra stycket

Bestämmelserna anger vilka handlingar som skall fogas till en ansökan om överflyttning av barn enligt Haagkonventionen.

Rätten kan ha anledning att begära in ett avgörande som visar att ett bortförande eller ett kvarhållande var olovligt, om rätten finner det osäkert hur lagen i det land där barnet hade sitt hemvist omedelbart före bortförandet eller kvarhållandet skall tillämpas i ett särskilt fall. Genom centralmyndighetens försorg bör sökanden kunna få hjälp att skaffa fram ett sådant avgörande (jfr art. 8 tredje stycket f i Haagkonventionen). Någon särskild påföljd gäller inte för det fall att sökanden inte iakttar en sådan begäran. Ansökningen kan alltså inte avslås enbart därför att sökanden inte förete det avgörande som rätten har begärt.

15 §

Mål om verkställighet av ett avgörande som avses i 5 § skall handläggas skyndsamt.

Också mål om överflyttning av barn enligt 11 § skall handläggas skyndsamt. Har ett sådant mål inte avgjorts inom sex veckor från det att ansökan gjordes om överflyttningen, är rätten på sökandens begäran skyldig att redogöra för orsaken till dröjsmålet.

(Jfr art. 14 i Europarådskonventionen och art. 2 och 11 i Haagkonventionen)

Enligt andra stycket andra meningen är domstolen skyldig att på begäran upplysa sökanden om orsaken till att målet inte har avgjorts inom sex veckor från det att ansöknings gjordes. Om centralmyndigheten företräder sökanden i målet, har även centralmyndigheten rätt att på begäran få en sådan redogörelse.

16 §

Innan rätten avgör ett mål om verkställighet av ett avgörande som avses i 5 § eller om överflyttning av barn enligt 11 § skall rätten inhämta barnets mening, om det inte är omöjligt med hänsyn särskilt till barnets ålder och mognad.

(Jfr art. 15 p. 1 a i Europarådskonventionen och art. 13 andra stycket i Haagkonventionen)

Av 8 § förvaltningsprocesslagen framgår att rätten har ett ansvar för att ett mål blir så utrett som dess beskaffenhet kräver. Normalt förmedlas barnets mening genom någon av parterna i målet. Men också i samband med ett uppdrag enligt 21 kap. 2 § föräldrabalken eller genom utredningen i övrigt i målet kan barnets inställning till sökandens yrkande komma fram. För att markera att rätten även i mål av nu aktuellt slag skall försöka inhämta barnets mening har en uttrycklig bestämmelse om detta tagits in i denna paragraf. Beträffande innebörden av denna bestämmelse kan hänvisas till prop. 1981/82:168 s. 56 f och 66. Att rätten i vissa fall kan höra barnet vid en muntlig förhandling framgår av hänvisningen i 17 § till 21 kap. 12 § andra stycket föräldrabalken.

Av lagtexten framgår att barnets mening skall inhämtas, om det inte är omöjligt med hänsyn till barnets låga ålder eller bristande mognad. Ett annat fall när barnets mening inte kan inhämtas är då barnet hålls gömt här i landet.

17 §

Beträffande förfarandet i övrigt i mål om verkställighet av ett avgörande som avses i 5 § eller om överflyttning av barn enligt 11 § tillämpas 21 kap. 2 och 3 §§, 4 § första och andra styckena samt 9–16 §§ föräldrabalken.

Förevarande paragraf innebär att bestämmelserna i 21 kap. föräldrabalken i stora delar gäller även i mål om verkställighet eller överflyttning av barn enligt denna lag.

Rätten har sålunda möjlighet att även i mål enligt denna lag lämna medlingsuppdrag som avses i 21 kap. 2 § föräldrabalken (jfr även 21 kap. 4 § första stycket). I fråga om möjligheten att förordna om tvångsmedel gäller 21 kap. 3 § föräldrabalken. Om det finns särskilda skäl, kan rätten för att underlätta att barnet överflyttas föreskriva att barnet tillfälligt skall tas om hand på lämpligt sätt (se 21 kap. 4 § andra stycket föräldrabalken).

Rätten har också möjlighet att meddela villkor beträffande umgänge med barnet. Detta framgår av 10 §. Att barnets egen mening har betydelse för rättens prövning följer av 6 § 2 jämfört med 16 § och av 12 § 3. I fråga om möjligheten av vägra verkställighet eller beslut om överflyttning av barnet

finns bestämmelser i 6–8 och 12 §§. Att beslut kan meddelas om överflyttning av ett barn även i fall då vårdnadshavaren eller den som annars har rätt att ta vård om barnet eller att få umgås med barnet stöder sin rätt direkt på lag följer av 11 § och, under särskild förutsättning, 5 § andra stycket.

För rättens handläggning gäller i övrigt bestämmelserna i 21 kap. 10–16 §§ föräldrabalken.

Av 21 kap. 12 § föräldrabalken framgår att länsrätten skall hålla muntlig förhandling om det inte är uppenbart obehövt. Någon anledning för länsrätten att i dessa mål förelägga en sökande som vistas utomlands att inställa sig personligen kan inte föreligga annat än undantagsvis.

Även de bestämmelser i 21 kap. föräldrabalken som riktar sig till polismyndigheten gäller i fall som avses i denna lag. Om hämtning har beslutats, blir alltså 21 kap. 9 § tillämplig. Enligt 21 kap. 10 § andra stycket kan polismyndigheten – oavsett om det pågår något mål eller inte – vidta sådana omedelbara åtgärder som kan ske utan skada för barnet. Med stöd av denna bestämmelse kan polismyndigheten exempelvis stoppa utresan för ett barn som en förälder eller någon annan avser att olovligen ta med sig utomlands. Polismyndigheten kan också ta hand om barn som olovligen har tagits från sin vårdnadshavare e.d. och som ankommer hit.

Övriga bestämmelser

18 §

Om det i ett mål om vårdnad om barn eller i ett mål om vård av barn enligt lagen (1980:621) med särskilda bestämmelser om vård av unga framkommer att ansökan har gjorts om överflyttning av barnet enligt 11 § första stycket, får rätten inte besluta i frågan om vårdnaden eller vården förrän denna ansökan har prövats.

Får rätten i ett mål som avses i första stycket underrättelse av centralmyndigheten om att ett barn, på sätt som sägs i 11 § andra stycket, olovligen har förts hit till landet eller olovligen hålls kvar här utan att ansökan har gjorts om överflyttning av barnet enligt 11 § första stycket, får rätten inte besluta i frågan om vårdnaden eller vården förrän det har förflutit en rimlig tid för att göra en sådan ansökan.

(Jfr art. 16 i Haagkonventionen)

Första stycket

Att domstolen inte får besluta om vårdnaden om eller vården av barnet, om ansökan har gjorts om överflyttning av barnet enligt Haagkonventionen, innebär att domstolen inte heller får meddela något interimistiskt beslut i saken. Finns det ett behov av att ta hand om barnet och pågår det ett mål om överflyttning av barnet, kan länsrätten i det målet med stöd av 17 § jämfört med 21 kap. 10 § första stycket eller 4 § andra stycket föräldrabalken förordna att barnet skall tas om hand.

Skulle domstolen meddela beslut om vårdnaden om eller vården av barnet i fall då ansökan om överflyttning av barnet inte har gjorts inom rimlig tid, utgör detta avgörande inte i sig något hinder mot att ansökan därefter görs och beslut meddelas om överflyttning av barnet med stöd av 11 § (se specialmotiveringen till den paragrafen).

Sedan en ansökan om överflyttning av barnet har prövats finns det inte längre något hinder för domstolen att besluta om vårdnaden om eller vården av barnet. Detta gäller även om beslut skulle ha meddelats om överflyttning av barnet. Men eftersom ett avgörande om vårdnaden om eller vården av barnet inte hindrar en beslutad överflyttning av barnet, torde man i allmänhet kunna utgå från att talan i målet om vårdnad eller vård i ett sådant fall återkallas, varefter målet kan avskrivas.

19 §¹

Om ett barn med hemvist här i landet egenmäktigt har förts utomlands eller egenmäktigt hålls kvar i ett annat land, kan tingsrätten på talan av barnets vårdnadshavare förklara att det egenmäktiga beteendet är olagligt.

Har föräldrar, adoptivföräldrar eller särskilt förordnade förmyndare gemensamt vårdnaden om barnet och har en av dem utan beaktansvärt skäl egenmäktigt fört barnet utomlands eller håller en av dem utan beaktansvärt skäl egenmäktigt kvar barnet i ett annat land, kan tingsrätten på talan av den andre förklara att det egenmäktiga beteendet är olagligt.

Mål enligt denna paragraf tas upp av Stockholms tingsrätt, om det inte finns någon annan behörig domstol.

Om den som talan förs mot vistas på okänd ort, får mål enligt denna paragraf avgöras även om han eller hon inte har delgetts stämning eller andra handlingar i målet.

Tingsrättens avgörande får överklagas till hovrätten. Hovrättens avgörande får inte överklagas.

Enligt art. 12 i Europarådskonventionen är den konventionen tillämplig även i fall då det inte finns något sådant avgörande om vårdnaden om eller vården av ett barn som kan utgöra grund för verkställighet men barnet olagligen har förts bort över en statsgräns. I ett sådant fall kan verkställighet komma i fråga, om det i en konventionsstat meddelas en förklaring att bortförandet var olagligt (se 5 § andra stycket).

I förevarande paragraf har meddelats bestämmelser som gör det möjligt för en vårdnadshavare som inte kan åberopa ett verkställbart vårdnadsavgörande att få en sådan förklaring som behövs för att i en annan konventionsstat få tillbaka ett barn som befinner sig där utan laga stöd. En förklaring enligt paragrafen kan också ha värde i de fall överflyttning begärs enligt Haagkonventionen (jfr art. 15 i den konventionen).

Talan om en sådan förklaring handläggs som ett vanligt tvistemål vid den tingsrätt som är behörig enligt bestämmelserna i 10 kap. rättegångsbalken om laga domstol. För det fall att behörig domstol saknas finns en särskild

¹ Ändrad lydelse i propositionsförslaget.

forumbestämmelse i tredje stycket av förevarande paragraf. En förutsättning är givetvis att svensk domstol över huvud taget är behörig att pröva målet enligt de internationellt processrättsliga principer som gäller här i landet.

I övrigt gäller om förfarandet vid tingsrätten rättegångsbalkens regler om rättegången i indispositiva tvistemål.

Det är inte möjligt att handlägga en talan om förklaring enligt denna paragraf tillsammans med ett mål om vårdnad eller umgänge. Däremot finns det inget hinder mot att en talan om en sådan förklaring med stöd av 22 kap. 1 § rättegångsbalken kumuleras med ett brottmål där ansvarstalan förs beträffande det egenmäktiga beteendet.

Första stycket

En första förutsättning för att en förklaring enligt detta stycke skall kunna meddelas är att barnet hade hemvist här i landet när det fördes bort eller kvarhållandet inleddes. Det är inte nödvändigt att själva bortförandet var olagligt när det ägde rum. Om en förälder med den andres samtycke tar med sig barnet utomlands men sedan vägrar att lämna tillbaka barnet, kan en förklaring enligt detta stycke meddelas.

Det är endast den som är vårdnadshavare för barnet som kan utverka en förklaring enligt bestämmelsen. Om t. ex. en förälder har varit vårdnadshavare för barnet när det fördes bort till ett annat land men vårdnaden därefter har frångåtits föräldern genom ett avgörande som har meddelats här i landet eller som annars har giltighet här, kan någon förklaring enligt bestämmelsen inte meddelas.

Av tingsrättens avgörande bör framgå att sökanden har agerat i egenskap av vårdnadshavare, eftersom sökanden annars kan få problem med att få avgörandet accepterat i andra länder (jfr art. 12 i Europarådskonventionen).

I bestämmelsen har det olagliga bortförandet betecknats som ett egenmäktigt beteende. För att bestämmelsen skall vara tillämplig krävs inte i och för sig att den som i strid mot vårdnadshavarens rätt har fört bort barnet också har gjort sig skyldig till något straffbart handlande.

Andra stycket

I 21 kap. 8 § föräldrabalken finns särskilda bestämmelser om överflyttning av barn i de fall barnet står under vårdnad av båda föräldrarna eller särskilt förordnade förmyndare gemensamt och en av dem egenmäktigt har fört bort eller håller kvar barnet. Länsrätten kan då, om den andre begär rättelse, besluta om överflyttning av barnet, om bortförandet eller kvarhållandet har skett utan beaktansvärt skäl.

Enligt förevarande bestämmelse skall tingsrätten göra en motsvarande prövning i de fall en förälder eller annan som har gemensam vårdnad om barnet egenmäktigt har fört barnet till ett annat land eller egenmäktigt håller kvar barnet utomlands och den andra vårdnadshavaren begär en förklaring att beteendet är olagligt. En sådan förklaring kan meddelas

Tredje stycket

För talan enligt denna paragraf gäller de vanliga forumreglerna i 10 kap. rättegångsbalken. För de fall forum saknas enligt dessa bestämmelser ges här en regel om reservforum.

Fjärde stycket

När en förälder eller någon annan egenmäktigt undanhåller ett barn utomlands försöker han eller hon ofta att hålla sin vistelseort hemlig. För att en förklaring enligt denna paragraf skall kunna meddelas i ett sådant fall får rätten enligt förevarande bestämmelse avgöra målet även om stämning eller andra handlingar inte kan delges svaranden. Frågan huruvida barnet där- efter skall lämnas över till vårdnadshavaren får prövas i den stat där verkställighet eller överflyttning söks. Svaranden får då normalt tillfälle att framföra sina synpunkter.

Femte stycket

Det är angeläget att frågan om en förklaring enligt paragrafen avgörs skyndsamt. Med hänsyn till detta och till frågans beskaffenhet får endast tingsrättens, men alltså inte hovrättens, avgörande överklagas.

Övergångsbestämmelser¹

Denna lag träder i kraft den dag regeringen bestämmer. Bestämmelserna om erkännande och verkställighet av vårdnadsavgöranden m.m. och om överflyttning av barn får sättas i kraft vid olika tidpunkter.

Bestämmelserna i 11 § gäller endast i fråga om sådana olovliga bortföranden eller kvarhållanden som har skett efter det att lagen började tillämpas i förhållande till den stat där barnet hade sitt hemvist omedelbart före bortförandet eller kvarhållandet.

(Jfr art. 35 i Haagkonventionen)

I enlighet med vad som förordats i den allmänna motiveringen (avsnitt 3.13) bestämmer regeringen när lagen skall träda i kraft.

Av 1 § följer att olika delar av lagen tillämpas i förhållande till stater som har tillträtt Europarådskonventionen resp. Haagkonventionen. Eftersom Sverige kan komma att bli bunden av konventionerna vid skilda tidpunkter får de olika delarna av lagen sättas i kraft vid olika tidpunkter.

Sedan lagen har trätt i kraft får de bestämmelser som hänför sig till Europarådskonventionen omedelbar tillämpning. Det innebär att även sådana avgöranden som har meddelats innan konventionen träder i kraft mellan Sverige och en annan konventionsstat omfattas av lagen. Detta

¹ Ändrad lydelse i propositionsförslaget.

gäller oavsett om det är fråga om ett avgörande som avses i 5 § första stycket eller i 5 § andra stycket.

Prop. 1988/89:8

När det gäller frågan om överflyttning av barn enligt Haagkonventionen gäller lagen däremot endast sådana olovliga bortföranden eller kvarhållanden som har skett efter det att lagen, enligt regeringens förordnande, började tillämpas i förhållandet mellan Sverige och den konventionsstat där barnet hade sitt hemvist omedelbart före bortförandet eller kvarhållandet.

Att ett olovligt bortförande skett innan lagen trätt i kraft i förhållande till en konventionsstat torde i de flesta fall sakna betydelse, eftersom en begäran om återförande i de allra flesta fall också kan grundas på att barnet kvarhålls olovligt. Och på ett kvarhållande som sker efter ikraftträdandet är lagen tillämplig även om bortförandet har skett dessförinnan (jfr prop. 1982/83:165 s.38).

5.2 Förslaget till lag om ändring i lagen (1971:289) om allmänna förvaltningsdomstolar

14 §

Länsrätt prövar

1. mål enligt skatte-, taxerings-, uppbörds- och folkbokföringsförfattningarna i den utsträckning som är föreskrivet i dessa författningar,

2. mål enligt socialtjänstlagen (1980:620), lagen (1980:621) med särskilda bestämmelser om vård av unga, lagen (1981:1243) om vård av missbrukare i vissa fall, lagen (1988:153) om bistånd åt asylsökande m. fl., lagen (1985:568) om särskilda omsorger om psykiskt utvecklingsstörda m. fl., utlänningslagen (1980:376), smittskyddslagen (1968:231), lagen (1970:375) om utlämning till Danmark, Finland, Island eller Norge för verkställighet av beslut om vård eller behandling, körkortslagen (1977:477) och lagen (1988:000) om erkännande och verkställighet av utländska vårdnadsavgöranden m.m. och om överflyttning av barn, allt i den utsträckning som är föreskrivet i dessa lagar, samt mål enligt 6 kap. 21 § och 21 kap. föräldrabalken,

3. mål som avses i 24 § lagen (1984:3) om kärnteknisk verksamhet,

4. mål som avses i 6 § första stycket lagen (1985:206) om viten.

Länsrätten i Östergötlands län prövar mål enligt luftfartslagen (1957:297) i den utsträckning som är föreskrivet i den lagen.

Förekommer vid mer än en länsrätt flera mål enligt skatte-, taxerings- eller uppbördsförfattningarna som har nära samband med varandra, får målen handläggas vid en av länsrätterna, om det kan ske utan avsevärd olägenhet för någon enskild. Närmare föreskrifter om överlämnande av mål mellan länsrätter meddelas av regeringen.

Enligt 13 § i den nya lagen om erkännande och verkställighet av utländska vårdnadsavgöranden m.m. och om överflyttning av barn skall länsrätten handlägga mål enligt den nya lagen. En erinran om detta har tagits in i punkt 2 i första stycket av förevarande paragraf.

9 kap.

15 §

Sekretess gäller hos domstol i äktenskapsmål samt mål och ärenden enligt föräldrabalken, *liksom mål enligt lagen (1988:000) om erkännande och verkställighet av utländska vårdnadsavgöranden m.m. och om överflyttning av barn*, för uppgift om enskilds personliga eller ekonomiska förhållanden, om part begär det och det kan antas att den enskilde eller någon honom närstående lider skada eller men om uppgiften röjs.

I fråga om uppgift i allmän handling gäller sekretessen i högst sjuttio år.

I paragrafen har gjorts ett tillägg som innebär att den sekretess som gäller hos domstol i bl. a. mål och ärenden enligt 21 kap. föräldrabalken om verkställighet av domar eller beslut om vårdnad eller umgänge m.m. skall gälla också i mål enligt den nya lagen om erkännande och verkställighet av utländska vårdnadsavgöranden m.m. och om överflyttning av barn.

I den allmänna motiveringen (avsnitt 3.9) har förordats att utrikesdepartementet skall vara centralmyndighet för ärenden enligt den nya lagen. I 9 kap. 11 § sekretesslagen finns bestämmelser om sekretess hos departementet för uppgifter i ärenden om bl. a. biträde i rättsliga angelägenheter eller utredningar åt enskilda. Dessa bestämmelser kan tillämpas också i sådana ärenden som departementet handlägger i egenskap av centralmyndighet enligt den nya lagen.

Av 1 kap. 5 § sekretesslagen framgår att sekretessen hos utrikesdepartementet inte hindrar att departementet lämnar uppgifter till länsrätten i de fall departementet såsom centralmyndighet bistår sökanden i rättegång.

Att både länsrätterna och centralmyndigheten kan lämna ut sekretesskyddade uppgifter till utländska domstolar och centralmyndigheter följer av 1 kap. 3 § tredje stycket sekretesslagen.

6 Hemställan

Jag hemställer att lagrådets yttrande inhämtas över förslagen till

1. lag om erkännande och verkställighet av utländska vårdnadsavgöranden m.m. och om överflyttning av barn,
2. lag om ändring i lagen (1971:289) om allmänna förvaltningsdomstolar,
3. lag om ändring i sekretesslagen (1980:100).

7 Beslut

Regeringen beslutar i enlighet med föredragandens hemställan.

Utdrag ur protokoll vid sammanträde 1988-06-14

Närvarande: justitierådet Mannerfelt, regeringsrådet Palm, justitierådet Freyschuss.

Enligt protokoll vid regeringssammanträde den 11 maj 1988 har regeringen på hemställan av statsrådet Leijon beslutat inhämta lagrådets yttrande över förslag till

1. lag om erkännande och verkställighet av utländska vårdnadsavgöranden m.m. och om överflyttning av barn,
2. lag om ändring i lagen (1971:289) om allmänna förvaltningsdomstolar,
3. lag om ändring i sekretesslagen (1980:100).

Förslagen har inför lagrådet föredragits av hovrättsassessorn Maria Renmyr.

Förslagen föranleder följande yttrande av *lagrådet*:

Förslaget till lag om erkännande och verkställighet av utländska vårdnadsavgöranden m.m. och om överflyttning av barn

5 §

I paragrafens andra stycke talas endast om bortförande av barn över en statsgräns. Tolkningsvis bör med bortförande likställas ett olovligt kvarhållande av barnet i främmande stat (jämför Europarådskonventionen artikel 1 d i).

6 §

Paragrafen innehåller bestämmelser om när ett vårdnadsavgörande m.m. inte får godkännas eller verkställas i Sverige. I fjärde punkten i förslaget föreskrivs att verkställighet inte får ske bl. a. om barnet enligt svensk lag har rätt att självt bestämma var det skall bo. Någon lagbestämmelse med sådant innehåll finns veterligen inte. Lagrådet föreslår därför att orden "eller enligt svensk lag" får utgå. Paragrafen täcker – också med den föreslagna ändringen – konventionstexten och kommer med den nu föreslagna utformningen också att bättre ansluta till det norska lagförslaget (Ot prp nr 52, 1987–88).

12 §

I punkt 2 av denna paragraf sägs att överflyttning av barn enligt 11 § får vägras, om det finns en allvarig risk för att överflyttningen skadar barnets kroppsliga eller själsliga hälsa eller i övrigt försätter barnet i en ohållbar situation. Lagrådet förordar att orden "i en ohållbar situation" byts ut mot "i en situation som inte är godtagbar". Detta uttryckssätt synes vara att föredra då det innebär ett mindre moment av subjektiv värdering och även överensstämmer med den svenska översättningen av Haagkonventionen, liksom med det norska lagförslaget.

En av de grundläggande principerna i Sveriges lagstiftning beträffande familj och barn är att vid frågor om vårdnad se till barnets bästa. Enligt Europarådskonventionens art. 10 p 1 a finns en s. k. ordre public-klausul som enligt Europarådets kommentar till konventionen innebär att det är möjligt att vägra verkställighet, om det är uppenbart att verkställighet står i strid mot barnets bästa ("welfare of the child"). Haagkonventionen saknar ordre public-klausul av detta slag. Bestämmelsen i 12 § punkt 2 synes emellertid ge möjlighet att vid bedömningen av om barnet vid överflyttningen skulle försättas i en situation som inte är godtagbar beakta om verkställighet uppenbart skulle strida mot barnets bästa. Enligt remissprotokollet skulle eventuellt punkt 4 även kunna komma i fråga när det gäller att ta hänsyn till barnets bästa. Denna punkt synes emellertid ha starkt begränsad räckvidd och inte böra tillämpas i detta hänseende.

18 §

Bestämmelserna i paragrafen tar sikte på det förhållandet att det i ett mål om vårdnad av barn eller i ett mål om vård av barn enligt lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU) uppstår fråga som rör tillämpningen av Haagkonventionen.

Rätten får i sådana fall inte besluta om vårdnaden eller vården av barnet förrän en ansökan enligt 11 § har prövats eller, om någon ansökan inte gjorts, men rätten fått underrättelse från centralmyndigheten om ett olovligt bortförande, rimlig tid förflutit för att göra en ansökan. Vad som avses med rimlig tid framgår inte av specialmotiveringen.

Enligt lagrådets mening kan vissa tillämpningssvårigheter uppkomma i de fall där länsrätten skall fatta beslut enligt LVU. I 7 § LVU stadgas att länsrätten skall pröva ett beslut om omhändertagande som gjorts av socialnämnden så snart det kan ske och, om synnerliga hinder inte föreligger, inom en vecka. Av 9 § LVU framgår att länsrätten i annat fall skall pröva mål om vård enligt lagen skyndsamt. Vid tillämpningen kan då uppstå tvekan om hur länge länsrätten kan avvakta att fatta beslut.

Under föredragningen i lagrådet har framkommit att avsikten är att den särskilda lagen om verkställighet i mål som avses i Europarådskonventionen och Haagkonventionen skall tillämpas i första hand.

19 §

Det synes språkligt sett vara mindre lyckat att i meningsuppbyggnaden av paragrafens första stycket ordet "egenmäktigt" inte anknyts till någon person som är egenmäktigt handlande. Enklast torde saken förbättras om formuleringen ändras till: "Om någon egenmäktigt har fört ett barn, som har hemvist här i landet, utomlands eller egenmäktigt håller det kvar i annat land, kan —".

I fjärde stycket behandlas det fallet att den som talan förs mot vistas på "okänd ort". De torde dock i lagtexten böra beaktas den situationen att vistelseorten i och för sig kan vara känd (t. ex. Paris) men att själva bostadsadressen är okänd. Förslagsvis kan stycket kompletteras i enlighet med

följande: "— vistas på okänd ort eller eljest inte kan nås med delgivning, får mål —".

I specialmotiveringen till paragrafen görs ett par uttalanden värda uppmärksamhet.

Sålunda sägs att i fråga om förfarandet vid tingsrätten rättegångsbalkens regler om indispositiva tvistemål skall gälla. Häri ligger att nämndmedverkan ej är förutsatt. Dock förklaras i remissprotokollet vidare att en talan om förklaring om olaglighet av ett bortförande eller kvarhållande kan enligt 22 kap. 1 § rättegångsbalken kumuleras med ett brottmål som gäller denna sak. I sådant mål kommer alltså nämndmedverkan i regel att krävas.

Lagrådet noterar att man i sist berört fall möter en ny typ inom kategorin "enskilt anspråk" som 22 kap. 1 § rättegångsbalken använder.

Lagrådet har inte funnit grund för någon avgörande invändning i fråga om specialmotiveringens utformning i nu behandlat avseende, även om en sådan fastställsetalan som avses i förevarande paragraf ter sig främmande i den begreppsvärld som man hittills har associerat med "enskilt anspråk".

Övriga lagförslag

Förslagen lämnas utan erinran.

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 25 augusti 1988

Närvarande: statsministern Carlsson, ordförande, och statsråden Feldt, Sigurdson, Gustafsson, Hjelm-Wallén, Peterson, S. Andersson, Bodström, Göransson, Gradin, Dahl, R. Carlsson, Hellström, Johansson, G. Andersson, Lönnqvist, Thalén

Föredragande: statsrådet Peterson

Proposition om olovligt bortförande av barn i internationella förhållanden

1 Anmälan av lagrådsyttrande m.m.

Föredraganden anmäler lagrådets yttrande den 14 juni 1988 (beslut om lagrådsremiss fattat vid regeringssammanträde 1988-05-11) över förslag till

1. lag om erkännande och verkställighet av utländska vårdnadsavgöranden m.m. och om överflyttning av barn,
2. lag om ändring i lagen (1971:289) om allmänna förvaltningsdomstolar,
3. lag om ändring i sekretesslagen (1980:100).

Föredraganden redogör för lagrådets yttrande och anför.

Jag kan i allt väsentligt biträda lagrådets ändringsförslag, liksom de uttalanden som lagrådet har gjort i anslutning till dem. Jag delar dock inte lagrådets uppfattning att med uttrycket bortförande i 5 § andra stycket i den föreslagna lagen om erkännande och verkställighet av utländska vårdnadsavgöranden m.m. och om överflyttning av barn bör tolkningvis likställas ett olovligt kvarhållande. Enligt min mening ger Europarådskonventionen inte utrymme för en sådan tolkning. Jag kan tillägga att konventionen fortlöpande utvärderas inom Europarådet. Ett möte inom ramen för denna utvärdering skall äga rum i höst. Frågan om konventionen är lämpligt utformad i detta avseende kan då tas upp till diskussion.

I övrigt bör några redaktionella ändringar göras i de remitterade lagförslagen.

2 Hemställan

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen att

dels godkänna Europarådskonventionen den 20 maj 1980 om erkännande och verkställighet av avgöranden rörande vårdnad om barn samt om återställande av vård av barn med den reservation som har angetts,

dels godkänna Haagkonventionen den 25 oktober 1980 om de civila aspekterna på internationella bortföranden av barn med den reservation som har angetts,

dels anta de av lagrådet granskade lagförslagen med vidtagna ändringar.

3 Beslut

Prop. 1988/89:8

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och beslutar att genom proposition föreslå riksdagen att anta de förslag som föredraganden har lagt fram.

Promemorians lagförslag

1 Förslag till

Lag om erkännande och verkställighet av utländska vårdnadsavgöranden m.m. och om överflyttning av barn

Härigenom föreskrivs följande.

Inledande bestämmelser

1 § Bestämmelserna i 2–10, 13–17 och 19 §§ tillämpas i förhållande till stater som har tillträtt den i Luxemburg den 20 maj 1980 dagtecknade konventionen om erkännande och verkställighet av avgöranden rörande vårdnad om barn samt om återställande av vård av barn (Europarådskonventionen). Bestämmelserna tillämpas dock ej i förhållande till Danmark, Finland, Island eller Norge i den mån särskilda bestämmelser gäller.

Bestämmelserna i 2–4 och 11–19 §§ tillämpas i förhållande till stater som har tillträtt den i Haag den 25 oktober 1980 dagtecknade konventionen om de civila aspekterna på internationella bortföranden av barn (Haagkonventionen).

Regeringen får, under förutsättning av ömsesidighet, föreskriva att bestämmelserna i denna lag om erkännande och verkställighet av vårdnadsavgöranden m.m. eller om överflyttning av barn skall tillämpas även i förhållande till en stat som inte har tillträtt Europarådskonventionen eller Haagkonventionen.

2 § Lagen gäller ej i fråga om barn som har fyllt 16 år.

3 § Med ett avgörande förstås i denna lag en dom eller ett beslut som har meddelats av domstol eller annan myndighet.

4 § Regeringen utser en centralmyndighet att här i landet

1. vara förmedlande och mottagande organ i konventionernas mening,
2. samarbeta med centralmyndigheterna i övriga stater som har tillträtt någon av konventionerna, samt
3. fullgöra de uppgifter i övrigt som enligt konventionerna ankommer på en centralmyndighet.

Erkännande och verkställighet av vårdnadsavgöranden m.m. enligt Europarådskonventionen

5 § Har ett avgörande om vårdnaden om barn, om umgänge med barn eller om rätten att ta vård om barn meddelats i en stat som har tillträtt Europarådskonventionen, gäller avgörandet här i landet. Ett sådant avgörande får också på ansökan verkställas här, om avgörandet kan utgöra grund för verkställighet i den stat där det har meddelats (ursprungsstaten).

Om det när ett barn fördes bort över en statsgräns inte gällde något avgörande enligt första stycket som kan utgöra grund för verkställighet i ursprungsstaten, skall som ett sådant avgörande anses varje senare av-

görande som har meddelats i en fördragsslutande stat och som innehåller förklaring att bortförandet var olagligt.

Prop. 1988/89:8

6 § Ett avgörande som avses i 5 § får dock inte erkännas eller verkställas här i landet, om

1. detta skulle vara uppenbart oförenligt med grunderna för rättsordningen här om familj och barn,

2. förhållandena har ändrats sedan avgörandet meddelades och avgörandet med hänsyn till detta uppenbarligen inte längre är förenligt med barnets bästa,

3. barnet vid den tidpunkt då förfarandet inleddes i ursprungsstaten var medborgare eller hade hemvist här utan att ha någon motsvarande anknytning till ursprungsstaten eller var medborgare både i ursprungsstaten och här i landet samt hade hemvist här, eller

4. barnet enligt lagen i den stat där det är medborgare eller har hemvist eller enligt svensk lag har rätt att självt bestämma var det skall bo.

7 § Ett avgörande som avses i 5 § får inte heller erkännas eller verkställas här i landet, om avgörandet är oförenligt med ett avgörande som har meddelats här i en rättegång som har påbörjats innan erkännande eller verkställighet begärdes och det av hänsyn till barnets bästa är påkallat att erkännande eller verkställighet vägras.

Med ett avgörande som har meddelats här i landet jämföras ett avgörande som har meddelats i en tredje stat och som kan utgöra grund för verkställighet här.

8 § Har ett avgörande som avses i 5 § meddelats i svarandens utemål, får det erkännas och verkställas här i landet endast om

1. svaranden har delgetts stämning eller motsvarande handling inom tillräcklig tid för att avge svaromål eller inte har kunnat delges en sådan handling därför att svaranden har hållit sin uppehållsort hemlig för motparten, och

2. den myndighet som meddelade avgörandet grundade sin behörighet på svarandens hemvist, på föräldrarnas senaste gemensamma hemvist i fall då någon av dem fortfarande hade sitt hemvist där eller på barnets hemvist.

9 § Mål om erkännande eller verkställighet av ett avgörande som avses i 5 § får förklaras vilande, om

1. avgörandet har överklagats i ursprungsstaten genom ett ordinärt rättsmedel,

2. frågan om vårnaden, umgänget eller rätten att ta vård om barnet prövas här i landet i en rättegång som har påbörjats innan det rättsliga förfarandet inleddes i ursprungsstaten, eller

3. frågan om erkännande eller verkställighet av något annat avgörande om vårnaden, umgänget eller rätten att ta vård om barnet samtidigt prövas i ett annat mål.

10 § I samband med ett förordnande om erkännande och verkställighet av ett avgörande om umgänge som avses i 5 § kan föreskrifter meddelas om villkor eller tidpunkt för umgänget.

Överflyttning av barn enligt Haagkonventionen

11 § Barn som olovligen har förts hit till landet eller som olovligen hålls kvar här skall på ansökan överflyttas till den från vilken barnet undanhålls,

om barnet omedelbart före bortförandet eller kvarhållandet hade hemvist i en stat som har tillträtt Haagkonventionen.

Ett bortförande eller kvarhållande är olovligt, om bortförandet eller kvarhållandet strider mot den rätt att ta vård om barnet som vårdnadshavaren eller någon annan har enligt lagen i den stat där barnet hade sitt hemvist omedelbart före bortförandet eller kvarhållandet och denna rätt också utövades vid den tidpunkt då barnet bortfördes eller kvarhölls eller skulle ha utövats vid denna tidpunkt om inte bortförandet eller kvarhållandet hade ägt rum.

12 § Överflyttning av barn enligt 11 § får dock vägras, om

1. det när ansökan om överflyttning gjordes har förflutit minst ett år från det olovliga bortförandet eller kvarhållandet och barnet har funnit sig till rätta i sin nya miljö,

2. det finns en allvarlig risk för att överflyttningen skadar barnets kroppsliga eller själsliga hälsa eller i övrigt försätter barnet i en ohållbar situation,

3. barnet självt motsätter sig överflyttningen och barnet har nått en sådan ålder och mognad att dess vilja bör beaktas, eller

4. det inte är tillåtet enligt grundläggande principer här i landet om skyddet för mänskliga fri- och rättigheter att besluta om överflyttning.

Förfarandet

13 § Ansökan om verkställighet av ett avgörande som avses i 5 § eller om överflyttning av barn enligt 11 § görs hos länsrätten.

Ansökan skall vara avfattad på svenska språket. De handlingar på främmande språk som ges in skall vara översatta till svenska språket, om inte rätten finner det obehövt.

14 § Till ansökan om verkställighet av ett avgörande som avses i 5 § skall fogas bestyrkt kopia av avgörandet samt, om avgörandet har meddelats i svarandens uttalelse, en handling som visar att denne har delgetts stämning eller motsvarande handling. Sökanden skall även ge in en handling som visar att avgörandet kan utgöra grund för verkställighet i ursprungsstaten samt lämna uppgift om var barnet kan antas befinna sig här i landet och förslag till hur vården av barnet skall återställas.

I mål om överflyttning av barn enligt 11 § skall sökanden, om rätten begär det, förete ett sådant avgörande av någon myndighet i den stat där barnet hade sitt hemvist omedelbart före bortförandet eller kvarhållandet som utvisar att bortförandet eller kvarhållandet var olovligt. Detta gäller dock endast om ett sådant avgörande kan erhållas i den staten.

15 § Mål om verkställighet av ett avgörande som avses i 5 § skall handläggas skyndsamt.

Också mål om överflyttning av barn enligt 11 § skall handläggas skyndsamt. Har ett sådant mål inte avgjorts inom sex månader från det att ansökan gjordes om överflyttningen, är rätten på sökandens begäran skyldig att redogöra för orsaken till dröjsmålet.

16 § Innan rätten avgör ett mål om verkställighet av ett avgörande som avses i 5 § eller om överflyttning av barn enligt 11 § skall rätten inhämta barnets mening, om det inte är omöjligt med hänsyn särskilt till barnets ålder och mognad.

17 § Beträffande förfarandet i övrigt i mål om verkställighet av ett avgörande som avses i 5 § eller om överflyttning av barn enligt 11 § tillämpas 21 kap. 2 och 3 §§, 4 § första och andra styckena samt 9–16 §§ föräldrabalken.

Övriga bestämmelser

18 § Om det i ett mål om vårdnad om barn eller i ett mål om vård av barn enligt lagen (1980:621) med särskilda bestämmelser om vård av unga framkommer att ansökan har gjorts om överflyttning av barnet enligt 11 § första stycket, får rätten inte besluta i frågan om vårdnaden eller vården förrän denna ansökan har prövats.

Får rätten i ett mål som avses i första stycket underrättelse av centralmyndigheten om att ett barn, på sätt som sägs i 11 § andra stycket, olovligen har förts hit till landet eller olovligen hålls kvar här utan att ansökan har gjorts om överflyttning av barnet enligt 11 § första stycket, får rätten inte heller besluta i frågan om vårdnaden eller vården förrän det har förflutit en rimlig tid för att göra en sådan ansökan.

19 § Om ett barn med hemvist här i landet egenmäktigt har förts utomlands eller egenmäktigt hålls kvar i ett annat land, kan tingsrätten på ansökan av barnets vårdnadshavare förklara att det egenmäktiga förfarandet är olagligt.

Har föräldrar, adoptivföräldrar eller särskilt förordnade förmyndare gemensamt vårdnaden om barnet och har en av dem utan beaktansvärt skäl egenmäktigt fört barnet utomlands eller håller en av dem utan beaktansvärt skäl egenmäktigt kvar barnet i ett annat land, kan tingsrätten på ansökan av den andre förklara att det egenmäktiga förfarandet är olagligt.

Om den som talan förs mot vistas på okänd ort, får mål enligt denna paragraf avgöras även om han eller hon inte har delgetts stämning eller andra handlingar i målet.

Tingsrättens avgörande får överklagas till hovrätten. Hovrättens avgörande får inte överklagas.

Denna lag träder i kraft den dag regeringen bestämmer. Bestämmelserna om erkännande och verkställighet av vårdnadsavgöranden m.m. och om överflyttning av barn får sättas i kraft vid olika tidpunkter.

Bestämmelserna i 11 § gäller endast i fråga om sådana olovliga bortföranden eller kvarhållanden som har skett efter det att lagen började tillämpas i förhållande till den stat där barnet hade sitt hemvist omedelbart före bortförandet eller kvarhållandet.

Lag om ändring i lagen (1971:289) om allmänna förvaltningsdomstolar

Härigenom föreskrivs att 14 § lagen (1971:289) om allmänna förvaltningsdomstolar skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

14 §¹

Länsrätt prövar

1. mål enligt skatte-, taxerings-, uppbörds- och folkbokföringsförfattningarna i den utsträckning som är föreskrivet i dessa författningar,

2. mål enligt socialtjänstlagen (1980:620), lagen (1980:621) med särskilda bestämmelser om vård av unga, lagen (1981:1243) om vård av missbrukare i vissa fall, utlänningslagen (1980:376), smittskyddslagen (1968:231), lagen (1970:375) om utlämning till Danmark, Finland, Island eller Norge för verkställighet av beslut om vård eller behandling och körkortslagen (1977:477) i den utsträckning som är föreskrivet i dessa lagar samt mål enligt 6 kap. 21 § och 21 kap. föräldrabalken.

2. mål enligt socialtjänstlagen (1980:620), lagen (1980:621) med särskilda bestämmelser om vård av unga, lagen (1981:1243) om vård av missbrukare i vissa fall, utlänningslagen (1980:376), smittskyddslagen (1968:231), lagen (1970:375) om utlämning till Danmark, Finland, Island eller Norge för verkställighet av beslut om vård eller behandling, körkortslagen (1977:477) och lagen (1987:000) om erkännande och verkställighet av utländska vårdnadsavgöranden m.m. och om överflyttning av barn, allt i den utsträckning som är föreskrivet i dessa lagar, samt mål enligt 6 kap. 21 § och 21 kap. föräldrabalken.

3. mål som avses i 24 § lagen (1984:3) om kärnteknisk verksamhet,

4. mål som avses i 6 § första stycket lagen (1985:206) om viten.

Denna lag träder i kraft den dag regeringen bestämmer.

¹ Senaste lydelse 1985:212.

Lag om ändring i sekretesslagen (1980:100)

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

9 kap.

15 §

Sekretess gäller hos domstol i äktenskapsmål samt mål och ärenden enligt föräldrabalken för uppgift om enskilds personliga eller ekonomiska förhållanden, om part begär det och det kan antas att den enskilde eller någon honom närstående lider skada eller men om uppgiften röjs.

Sekretess gäller hos domstol i äktenskapsmål samt mål och ärenden enligt föräldrabalken, *liksom mål enligt lagen (1987:000) om erkännande och verkställighet av utländska vårdnadsavgöranden m.m. och om överflyttning av barn*, för uppgift om enskilds personliga eller ekonomiska förhållanden, om part begär det och det kan antas att den enskilde eller någon honom närstående lider skada eller men om uppgiften röjs.

I fråga om uppgift i allmän handling gäller sekretessen i högst sjuttio år.

Denna lag träder i kraft den dag regeringen bestämmer.

Europeisk konvention om erkännande och verk-
ställighet av avgöranden rörande vårdnad om barn
samt om återställande av vård av barn

European convention on recognition and enforcement of decisions concerning custody of children and on restoration of custody of children

The member States of the Council of Europe, signatory hereto,

Recognising that in the member States of the Council of Europe the welfare of the child is of overriding importance in reaching decisions concerning his custody;

Considering that the making of arrangements to ensure that decisions concerning the custody of a child can be more widely recognised and enforced will provide greater protection of the welfare of children;

Considering it desirable, with this end in view, to emphasise that the right of access of parents is a normal corollary to the right of custody;

Noting the increasing number of cases where children have been improperly removed across an international frontier and the difficulties of securing adequate solutions to the problems caused by such cases;

Desirous of making suitable provision to enable the custody of children which has been arbitrarily interrupted to be restored;

Convinced of the desirability of making arrangements for this purpose answering to different needs and different circumstances;

Desiring to establish legal co-operation between their authorities,

Have agreed as follows:

Article 1

For the purposes of this Convention:

a. *child* means a person of any nationality, so long as he is under 16 years of age and has not the right to decide on his own place of residence under the law of his habitual residence, the law of his nationality or the internal law of the State addressed;

b. *authority* means a judicial or administrative authority;

Convention européenne sur la reconnaissance et l'exécution des décisions en matière de garde des enfants et le rétablissement de la garde des enfants

Les États membres du Conseil de l'Europe, signataires de la présente Convention,

Reconnaissant que dans les États membres du Conseil de l'Europe la prise en considération de l'intérêt de l'enfant est d'une importance décisive en matière de décisions concernant sa garde;

Considérant que l'institution de mesures destinées à faciliter la reconnaissance et l'exécution des décisions concernant la garde d'un enfant aura pour effet d'assurer une meilleure protection de l'intérêt des enfants;

Estimant souhaitable, dans ce but, de souligner que le droit de visite des parents est le corollaire normal du droit de garde;

Constatant le nombre croissant de cas où des enfants ont été déplacés sans droit à travers une frontière internationale et les difficultés rencontrées pour résoudre de manière adéquate les problèmes soulevés par ces cas;

Désireux d'introduire des dispositions appropriées permettant le rétablissement de la garde des enfants lorsque cette garde a été arbitrairement interrompue;

Convaincus de l'opportunité de prendre, à cet effet, des mesures adaptées aux différents besoins et aux différentes circonstances;

Désireux d'établir des relations de coopération judiciaire entre leurs autorités,

Sont convenus de ce qui suit:

Article 1

Aux fins de la présente Convention, on entend par:

a. *enfant*: une personne, quelle que soit sa nationalité, pour autant qu'elle n'a pas encore atteint l'âge de 16 ans et qu'elle n'a pas le droit de fixer elle-même sa résidence selon la loi de sa résidence habituelle ou de sa nationalité ou selon la loi interne de l'État requis;

b. *autorité*: toute autorité judiciaire ou administrative;

*(Översättning)***Europeisk konvention om erkännande och verkställighet av avgöranden rörande vårdnad om barn samt om återställande av vård av barn**

De medlemsstater i Europarådet som har undertecknat denna konvention,

som är medvetna om att i Europarådets medlemsstater barnets bästa är av allra största betydelse för avgöranden rörande vårdnaden om barn;

som anser att man genom att träffa överenskommelser för att säkerställa att avgöranden rörande vårdnaden om barn kan bli mer allmänt erkända och verkställda kommer att ge ett bättre skydd för barnens bästa;

som anser det önskvärt, med detta mål i sikte, att betona att föräldrars rätt till umgänge är en naturlig följd av vårdnadsrätten;

som uppmärksammar det ökande antalet fall då barn olovligen har förts bort över en statsgräns och svårigheterna att finna lämpliga lösningar på de problem som härigenom uppstår;

som önskar åstadkomma en lämplig ordning för att göra det möjligt att återställa vården av barn som egenmäktigt har avbrutits;

som är övertygade om att det är önskvärt att åtgärder vidtas i detta syfte, vilka svarar mot olika behov och olika omständigheter;

som önskar upprätta ett samarbete i rättsfrågor mellan sina myndigheter, har kommit överens om följande:

Artikel 1

I denna konvention avses med:

a. *barn*: en person av vilken nationalitet som helst, så länge han är under 16 år och inte har rätt att bestämma var han skall bo enligt lagen i det land där han har hemvist eller medborgarskap eller enligt den interna lagen i mottagarstaten;

b. *myndighet*: en judiciell eller administrativ myndighet;

c. *decision relating to custody* means a decision of an authority in so far as it relates to the care of the person of the child, including the right to decide on the place of his residence, or to the right of access to him;

d. *improper removal* means the removal of a child across an international frontier in breach of a decision relating to his custody which has been given in a Contracting State and which is enforceable in such a State; improper removal also includes:

i. the failure to return a child across an international frontier at the end of a period of the exercise of the right of access to this child or at the end of any other temporary stay in a territory other than that where the custody is exercised;

ii. a removal which is subsequently declared unlawful within the meaning of Article 12.

PART 1

Central authorities

Article 2

1. Each Contracting State shall appoint a central authority to carry out the functions provided for by this Convention.

2. Federal States and States with more than one legal system shall be free to appoint more than one central authority and shall determine the extent of their competence.

3. The Secretary General of the Council of Europe shall be notified of any appointment under this Article.

Article 3

1. The central authorities of the Contracting States shall co-operate with each other and promote co-operation between the competent authorities in their respective countries. They shall act with all necessary despatch.

2. With a view to facilitating the operation of this Convention, the central authorities of the Contracting States:

a. shall secure the transmission of requests for information coming from competent authorities and relating to legal or factual matters concerning pending proceedings;

b. shall provide each other on request with information about their law relating to the custody of children and any changes in that law;

c. *décision relative à la garde*: toute décision d'une autorité dans la mesure où elle statue sur le soin de la personne de l'enfant, y compris le droit de fixer sa résidence, ainsi que sur le droit de visite;

d. *déplacement sans droit*: le déplacement d'un enfant à travers une frontière internationale en violation d'une décision relative à sa garde rendue dans un État contractant et exécutoire dans un tel État; est aussi considéré comme déplacement sans droit:

i. le non-retour d'un enfant à travers une frontière internationale, à l'issue de la période d'exercice d'un droit de visite relatif à cet enfant ou à l'issue de tout autre séjour temporaire dans un territoire autre que celui dans lequel s'exerce la garde;

ii. un déplacement déclaré ultérieurement comme illicite au sens de l'article 12.

TITRE I

Autorités centrales

Article 2

1. Chaque État contractant désignera une autorité centrale qui exercera les fonctions prévues dans la présente Convention.

2. Les États fédéraux et les États dans lesquels plusieurs systèmes de droit sont en vigueur ont la faculté de désigner plusieurs autorités centrales dont ils déterminent les compétences.

3. Toute désignation effectuée en application du présent article doit être notifiée au Secrétaire Général du Conseil de l'Europe.

Article 3

1. Les autorités centrales des États contractants doivent coopérer entre elles et promouvoir une concertation entre les autorités compétentes de leurs pays respectifs. Elles doivent agir avec toute la diligence nécessaire.

2. En vue de faciliter la mise en œuvre de la présente Convention, les autorités centrales des États contractants:

a. assurent la transmission des demandes de renseignements émanant des autorités compétentes et qui concernent des points de droit ou de fait relatifs à des procédures en cours;

b. se communiquent réciproquement sur leur demande des renseignements concernant leur droit relatif à la garde des enfants et son évolution;

c. *avgörande rörande vårdnad*: ett avgörande av en myndighet till den del avgörandet hänför sig till vården av barnets person, inbegripet rätten att bestämma var barnet skall bo, eller rätten till umgänge med barnet;

d. *olovligt bortförande*: ett bortförande av ett barn över en statsgräns i strid mot ett avgörande rörande vårdnaden om barnet som har meddelats i en fördragsslutande stat och är verkställbart i en sådan stat; olovligt bortförande innefattar också:

i. försummelse att återlämna ett barn över en statsgräns, när tiden för att utöva rätten till umgänge med barnet har gått ut eller när tiden har gått ut för någon annan tillfällig vistelse i ett annat område än det där vårdnaden utövas;

ii. ett bortförande som i efterhand har förklarats olagligt i enlighet med artikel 12.

DEL I

Centralmyndigheter

Artikel 2

1. Varje fördragsslutande stat skall utse en centralmyndighet, som skall fullgöra de uppgifter som föreskrivs i denna konvention.

2. Federala stater och stater med mer än ett rättssystem har frihet att utse mer än en centralmyndighet och skall bestämma omfattningen av dessa myndigheters behörighet.

3. Europarådets generalsekreterare skall underrättas om varje centralmyndighet som utsetts enligt denna artikel.

Artikel 3

1. Centralmyndigheterna i de fördragsslutande staterna skall samarbeta med varandra och främja samarbetet mellan de behöriga myndigheterna i sina respektive länder. De skall handla med all nödvändig skyndsamhet.

2. I syfte att underlätta förfarandet enligt denna konvention skall centralmyndigheterna i de fördragsslutande staterna:

a. se till att sådana önskemål om upplysningar vidarebefordras som kommer från behöriga myndigheter och som avser rättsliga eller faktiska frågor om pågående handläggning;

b. på begäran tillhandahålla varandra upplysningar om det egna landets lagar rörande vårdnaden om barn och om ändringar i dessa lagar;

c. shall keep each other informed of any difficulties likely to arise in applying the Convention and, as far as possible, eliminate obstacles to its application.

Article 4

1. Any person who has obtained in a Contracting State a decision relating to the custody of a child and who wishes to have that decision recognised or enforced in another Contracting State may submit an application for this purpose to the central authority in any Contracting State.

2. The application shall be accompanied by the documents mentioned in Article 13.

3. The central authority receiving the application, if it is not the central authority in the State addressed, shall send the documents directly and without delay to that central authority.

4. The central authority receiving the application may refuse to intervene where it is manifestly clear that the conditions laid down by this Convention are not satisfied.

5. The central authority receiving the application shall keep the applicant informed without delay of the progress of his application.

Article 5

1. The central authority in the State addressed shall take or cause to be taken without delay all steps which it considers to be appropriate, if necessary by instituting proceedings before its competent authorities, in order:

- a. to discover the whereabouts of the child;
- b. to avoid, in particular by any necessary provisional measures, prejudice to the interests of the child or of the applicant;
- c. to secure the recognition or enforcement of the decision;
- d. to secure the delivery of the child to the applicant where enforcement is granted;

e. to inform the requesting authority of the measures taken and their results.

2. Where the central authority in the State addressed has reason to believe that the child is in the territory of another Contracting State it shall send the documents directly and without delay to the central authority of that State.

c. se tiennent mutuellement informées des difficultés susceptibles de s'élever à l'occasion de l'application de la Convention et s'emploient, dans toute la mesure du possible, à lever les obstacles à son application.

Article 4

1. Toute personne qui a obtenu dans un État contractant une décision relative à la garde d'un enfant et qui désire obtenir dans un autre État contractant la reconnaissance ou l'exécution de cette décision peut s'adresser, à cette fin, par requête, à l'autorité centrale de tout État contractant.

2. La requête doit être accompagnée des documents mentionnés à l'article 13.

3. L'autorité centrale saisie, si elle est autre que l'autorité centrale de l'État requis, transmet les documents à cette dernière par voie directe et sans délai.

4. L'autorité centrale saisie peut refuser son intervention lorsqu'il est manifeste que les conditions requises par la présente Convention ne sont pas remplies.

5. L'autorité centrale saisie informe sans délai le demandeur des suites de sa demande.

Article 5

1. L'autorité centrale de l'État requis prend ou fait prendre dans les plus brefs délais toutes dispositions qu'elle juge appropriées, en saisissant, le cas échéant, ses autorités compétentes, pour:

- a. retrouver le lieu où se trouve l'enfant;
- b. éviter, notamment par les mesures provisoires nécessaires, que les intérêts de l'enfant ou du demandeur ne soient lésés;
- c. assurer la reconnaissance ou l'exécution de la décision;
- d. assurer la remise de l'enfant au demandeur lorsque l'exécution de la décision est accordée;

e. informer l'autorité requérante des mesures prises et des suites données.

2. Lorsque l'autorité centrale de l'État requis a des raisons de croire que l'enfant se trouve dans le territoire d'un autre État contractant, elle transmet les documents à l'autorité centrale de cet État, par voie directe et sans délai.

c. hålla varandra informerade om sådana svårigheter som sannolikt kommer att uppstå vid tillämpningen av konventionen och, så långt som möjligt, undanröja de hinder som finns mot dess tillämpning.

Artikel 4

1. Varje person, som i en fördragsslutande stat har fått ett avgörande rörande vårdnaden om ett barn och som önskar få avgörandet erkänt eller verkställt i en annan fördragsslutande stat, kan för detta ändamål ge in en ansökan till centralmyndigheten i någon av de fördragsslutande staterna.

2. Ansökningen skall vara åtföljd av de handlingar som nämns i artikel 13.

3. Den centralmyndighet som erhåller ansökningen skall, om den inte är centralmyndighet i mottagarstaten, direkt och utan dröjsmål sända handlingarna till centralmyndigheten i den staten.

4. Den centralmyndighet som erhåller ansökningen kan vägra att förmedla den, om det är helt klart att de villkor som är föreskrivna i denna konvention inte är uppfyllda.

5. Den centralmyndighet som erhåller ansökningen skall utan dröjsmål hålla sökanden underrättad om hur dennes ansökan framskridit.

Artikel 5

1. Centralmyndigheten i mottagarstaten skall utan dröjsmål vidta eller låta vidta alla mått och steg som myndigheten anser lämpliga, om nödvändigt genom att väcka talan inför dess behöriga myndigheter, för att:

- a. få reda på var barnet befinner sig;
- b. undvika, särskilt genom behövliga provisoriska åtgärder, att barnets eller sökandens intressen lider förfång;
- c. säkerställa erkännandet eller verkställigheten av avgörandet;
- d. säkerställa att barnet lämnas över till sökanden, när verkställighet har beviljats;

e. informera den sökande myndigheten om de åtgärder som har vidtagits och resultatet av dem.

2. När centralmyndigheten i mottagarstaten har skäl att tro att barnet befinner sig inom en annan fördragsslutande stats område, skall den direkt och utan dröjsmål sända handlingarna till centralmyndigheten i den staten.

3. With the exception of the cost of repatriation, each Contracting State undertakes not to claim any payment from an applicant in respect of any measures taken under paragraph 1 of this Article by the central authority of that State on the applicant's behalf, including the costs of proceedings and, where applicable, the costs incurred by the assistance of a lawyer.

4. If recognition or enforcement is refused, and if the central authority of the State addressed considers that it should comply with a request by the applicant to bring in that State proceedings concerning the substance of the case, that authority shall use its best endeavours to secure the representation of the applicant in the proceedings under conditions no less favourable than those available to a person who is resident in and a national of that State and for this purpose it may, in particular, institute proceedings before its competent authorities.

Article 6

1. Subject to any special agreements made between the central authorities concerned and to the provisions of paragraph 3 of this Article:

a. communications to the central authority of the State addressed shall be made in the official language or in one of the official languages of that State or be accompanied by a translation into that language;

b. the central authority of the State addressed shall nevertheless accept communications made in English or in French or accompanied by a translation into one of these languages.

2. Communications coming from the central authority of the State addressed, including the results of enquiries carried out, may be made in the official language or one of the official languages of that State or in English or French.

3. A Contracting State may exclude wholly or partly the provisions of paragraph 1. *b* of this Article. When a Contracting State has made this reservation any other Contracting State may also apply the reservation in respect of that State.

3. A l'exception des frais de rapatriement, chaque État contractant s'engage à n'exiger du demandeur aucun paiement pour toute mesure prise pour le compte de celui-ci en vertu du paragraphe 1 du présent article par l'autorité centrale de cet État, y compris les frais et dépens du procès et, lorsque c'est le cas, les frais entraînés par la participation d'un avocat.

4. Si la reconnaissance ou l'exécution est refusée et si l'autorité centrale de l'État requis estime devoir donner suite à la demande du requérant d'introduire dans cet État une action au fond, cette autorité met tout en œuvre pour assurer la représentation du requérant dans cette procédure dans des conditions non moins favorables que celles dont peut bénéficier une personne qui est résidente et ressortissante de cet État et, à cet effet, elle peut notamment saisir ses autorités compétentes.

Article 6

1. Sous réserve des arrangements particuliers conclus entre les autorités centrales intéressées et des dispositions du paragraphe 3 du présent article:

a. les communications adressées à l'autorité centrale de l'État requis sont rédigées dans la langue ou dans l'une des langues officielles de cet État ou accompagnées d'une traduction dans cette langue;

b. l'autorité centrale de l'État requis doit néanmoins accepter les communications rédigées en langue française ou anglaise ou accompagnées d'une traduction dans l'une de ces langues.

2. Les communications émanant de l'autorité centrale de l'État requis, y compris les résultats des enquêtes effectuées, peuvent être rédigées dans la ou dans l'une des langues officielles de cet État ou en français ou en anglais.

3. Tout État contractant peut exclure l'application en tout ou en partie des dispositions du paragraphe 1. *b* du présent article. Lorsqu'un État contractant a fait cette réserve tout autre État contractant peut également l'appliquer à l'égard de cet État.

3. Med undantag för kostnaderna för att få barnet hemsänt åtar sig varje fördragsslutande stat att inte begära någon ersättning från sökanden för de åtgärder som centralmyndigheten i mottagarstaten på sökandens vägnar vidtagit enligt punkt 1 i denna artikel, inbegripet kostnaderna för rättsliga åtgärder och, i förekommande fall, kostnader som uppkommit genom biträde av advokat eller annan jurist.

4. Om erkännande eller verkställighet vägras och mottagarstatens centralmyndighet anser att den bör villfara en begäran från sökanden att i den staten inleda ett rättsligt förfarande rörande själva sakfrågan, skall myndigheten på allt sätt anstränga sig för att säkerställa att sökanden är företrädd under förfarandet på villkor som inte är sämre än dem som gäller för den som är bosatt i och medborgare i den staten. För detta ändamål kan den framför allt inleda förfaranden inför dess behöriga myndigheter.

Artikel 6

1. Med beaktande av vad som följer av särskilda överenskommelser mellan berörda centralmyndigheter och av bestämmelserna i punkten 3 i denna artikel skall:

a. meddelanden till centralmyndigheten i mottagarstaten lämnas på det officiella språket eller ett av de officiella språken i den staten eller åtföljas av en översättning till det språket

b. mottagarstatens centralmyndighet dock godta meddelanden avfattade på engelska eller franska eller åtföljda av en översättning till ett av dessa språk.

2. Meddelanden från centralmyndigheten i mottagarstaten, inbegripet resultatet av de utredningar som har gjorts, får lämnas på det officiella språket eller ett av de officiella språken i den staten eller på engelska eller franska.

3. En fördragsslutande stat kan helt eller delvis utesluta föreskrifterna i punkt 1. *b* i denna artikel. Om en fördragsslutande stat har gjort en sådan reservation, kan varje annan fördragsslutande stat också åberopa reservationen i förhållande till den staten.

PART II

Recognition and enforcement of decisions and restoration of custody of children

Article 7

A decision relating to custody given in a Contracting State shall be recognised and, where it is enforceable in the State of origin, made enforceable in every other Contracting State.

Article 8

1. In the case of an improper removal, the central authority of the State addressed shall cause steps to be taken forthwith to restore the custody of the child where:

a. at the time of the institution of the proceedings in the State where the decision was given or at the time of the improper removal, if earlier, the child and his parents had as their sole nationality the nationality of that State and the child had his habitual residence in the territory of that State, and

b. a request for the restoration was made to a central authority within a period of six months from the date of the improper removal.

2. If, in accordance with the law of the State addressed, the requirements of paragraph 1 of this Article cannot be complied with without recourse to a judicial authority, none of the grounds of refusal specified in this Convention shall apply to the judicial proceedings.

3. Where there is an agreement officially confirmed by a competent authority between the person having the custody of the child and another person to allow the other person a right of access, and the child, having been taken abroad, has not been restored at the end of the agreed period to the person having the custody, custody of the child shall be restored in accordance with paragraphs 1. *b* and 2 of this Article. The same shall apply in the case of a decision of the competent authority granting such a right to a person who has not the custody of the child.

Article 9

1. In cases of improper removal, other than those dealt with in Article 8, in which an application has been made to a central authority within a period of six months from the date

TITRE II

Reconnaissance et exécution des décisions et rétablissement de la garde des enfants

Article 7

Les décisions relatives à la garde rendues dans un État contractant son reconnues et, lorsqu'elles sont exécutoires dans l'État d'origine, elles sont mises à exécution dans tout autre État contractant.

Article 8

1. En cas de déplacement sans droit, l'autorité centrale de l'État requis fera procéder immédiatement à la restitution de l'enfant:

a. lorsqu'au moment de l'introduction de l'instance dans l'État où la décision a été rendue ou à la date du déplacement sans droit, si celui-ci a eu lieu antérieurement, l'enfant ainsi que ses parents avaient la seule nationalité de cet État et que l'enfant avait sa résidence habituelle sur le territoire dudit État, et

b. qu'une autorité centrale a été saisie de la demande de restitution dans un délai de six mois à partir du déplacement sans droit.

2. Si, conformément à la loi de l'État requis, il ne peut être satisfait aux prescriptions du paragraphe 1 du présent article sans l'intervention d'une autorité judiciaire, aucun des motifs de refus prévus dans la présente Convention ne s'appliquera dans la procédure judiciaire.

3. Si un accord homologué par une autorité compétente est intervenu entre la personne qui a la garde de l'enfant et une autre personne pour accorder à celle-ci un droit de visite et qu'à l'expiration de la période convenue l'enfant, ayant été emmené à l'étranger, n'a pas été restitué à la personne qui en avait la garde, il est procédé au rétablissement du droit de garde conformément aux paragraphes 1. *b* et 2 du présent article. Il en est de même en cas de décision de l'autorité compétente accordant ce même droit à une personne qui n'a pas la garde de l'enfant.

Article 9

1. Dans les cas de déplacement sans droit autres que ceux prévus à l'article 8 et si une autorité centrale a été saisie dans un délai de six mois à partir du déplacement, la reconnais-

DEL II

Erkännande och verkställighet av avgöranden samt återställande av vårdnaden av barn

Artikel 7

Ett avgörande rörande vårdnaden som har meddelats i en fördragsslutande stat skall erkännas och, om det är verkställbart i ursprungsstaten, verkställas i varje annan fördragsslutande stat.

Artikel 8

1. Om ett olovligt bortförande föreligger, skall centralmyndigheten i mottagarstaten genast låta vidta åtgärder för att återställa vårdnaden av barnet, om:

a. vid den tidpunkt då talan väcktes i den stat där avgörandet meddelades eller vid tidpunkten för det olovliga bortförandet, om det ägde rum tidigare, barnet och dess föräldrar hade medborgarskap endast i den staten och barnet hade sitt hemvist inom den statens område, och

b. begäran om återställande gjordes hos centralmyndigheten inom sex månader från den dag då det olovliga bortförandet ägde rum.

2. Om, enligt mottagarstatens lag, de krav som anges i punkten 1 i denna artikel inte kan uppfyllas utan anlitande av en rättslig myndighet, får ingen av de grunder för vägran att återlämna barnet som anges i denna konvention prövas i det rättsliga förfarandet.

3. Finns det en av behörig myndighet officiellt bekräftad överenskommelse mellan den som har vårdnaden om barnet och någon annan om att den senare har rätt till umgänge och har barnet tagits utomlands men inte vid utgången av den överenskomna tidsperioden återlämnats till den som har vårdnaden, skall vårdnaden om barnet återställas i enlighet med punkterna 1. *b* och 2 i denna artikel. Detsamma skall gälla om det finns ett avgörande av behörig myndighet som tillerkänner någon som inte har vårdnaden om barnet en sådan rätt.

Artikel 9

1. I andra fall av olovligt bortförande än som avses i artikel 8 kan erkännande och verkställighet, om ansökan har gjorts till centralmyndigheten inom sex månader från den

of the removal, recognition and enforcement may be refused only if:

a. in the case of a decision given in the absence of the defendant or his legal representative, the defendant was not duly served with the document which instituted the proceedings or an equivalent document in sufficient time to enable him to arrange his defence; but such a failure to effect service cannot constitute a ground for refusing recognition or enforcement where service was not effected because the defendant had concealed his whereabouts from the person who instituted the proceedings in the State of origin;

b. in the case of a decision given in the absence of the defendant or his legal representative, the competence of the authority giving the decision was not founded:

i. on the habitual residence of the defendant, or

ii. on the last common habitual residence of the child's parents, at least one parent being still habitually resident there, or

iii. on the habitual residence of the child;

c. the decision is incompatible with a decision relating to custody which became enforceable in the State addressed before the removal of the child, unless the child has had his habitual residence in the territory of the requesting State for one year before his removal.

2. Where no application has been made to a central authority, the provisions of paragraph 1 of this Article shall apply equally, if recognition and enforcement are requested within six months from the date of the improper removal.

3. In no circumstances may the foreign decision be reviewed as to its substance.

Article 10

1. In cases other than those covered by Articles 8 and 9, recognition and enforcement may be refused not only on the grounds provided for in Article 9 but also on any of the following grounds:

a. if it is found that the effects of the decision are manifestly incompatible with the fundamental principles of the law relating to the family and children in the State addressed;

b. if it is found that by reason of a change in the circumstances including the passage of

sance et l'exécution ne peuvent être refusées que:

a. si, lorsqu'il s'agit d'une décision rendue en l'absence du défendeur ou de son représentant légal, l'acte introductif d'instance ou un acte équivalent n'a pas été signifié ou notifié au défendeur régulièrement et en temps utile pour qu'il puisse se défendre; toutefois, cette absence de signification ou de notification ne saurait constituer une cause de refus de reconnaissance ou d'exécution lorsque la signification ou la notification n'a pas eu lieu parce que le défendeur a dissimulé l'endroit où il se trouve à la personne qui a engagé l'instance dans l'État d'origine;

b. si, lorsqu'il s'agit d'une décision rendue en l'absence du défendeur ou de son représentant légal, la compétence de l'autorité qui l'a rendue n'est pas fondée:

i. sur la résidence habituelle du défendeur, ou

ii. sur la dernière résidence habituelle commune des parents de l'enfant pour autant que l'un d'eux y réside encore habituellement, ou

iii. sur la résidence habituelle de l'enfant;

c. si la décision est incompatible avec une décision relative à la garde devenue exécutoire dans l'État requis avant le déplacement de l'enfant, à moins que l'enfant n'ait eu sa résidence habituelle sur le territoire de l'État requérant dans l'année précédant son déplacement.

2. Si aucune autorité centrale n'a pas été saisie, les dispositions du paragraphe 1 du présent article sont également applicables lorsque la reconnaissance et l'exécution sont demandées dans un délai de six mois à partir du déplacement sans droit.

3. En aucun cas, la décision ne peut faire l'objet d'un examen au fond.

Article 10

1. Dans les cas autres que ceux visés aux articles 8 et 9, la reconnaissance ainsi que l'exécution peuvent être refusées non seulement pour les motifs prévus à l'article 9, mais en outre pour l'un des motifs suivants:

a. s'il est constaté que les effets de la décision sont manifestement incompatibles avec les principes fondamentaux du droit régissant la famille et les enfants dans l'État requis;

b. s'il est constaté qu'en raison de changements de circonstances incluant l'écoulement

dag bortförandet ägde rum, vägras endast om:

a. avgörandet meddelades i svarandens eller dennes lagliga företrädarens frånvaro och svaranden inte vederbörligen har delgetts den handling varigenom talan väcktes eller motsvarande handling i tillräcklig tid för att ge honom tillfälle att ordna med sitt svaromål; en sådan brist i delgivningen kan dock inte läggas till grund för att vägra erkännande eller verkställighet i de fall delgivningen inte har fullgjorts därför att svaranden hade hållit sin uppehållsort hemlig för den person som väckte talan i ursprungsstaten;

b. avgörandet meddelades i svarandens eller dennes lagliga företrädarens frånvaro och den myndighet som meddelade avgörandet inte grundade sin behörighet på:

i. svarandens hemvist, eller

ii. det hemvist som barnets föräldrar senast hade gemensamt och åtminstone den ena föräldern fortfarande hade hemvist där, eller

iii. barnets hemvist;

c. avgörandet är oförenligt med ett avgörande rörande vårdnaden som var verkställbart i mottagarstaten innan barnet fördes bort, såvida inte barnet, under minst ett år innan det fördes bort, hade sitt hemvist inom den sökande statens område.

2. Om ansökan inte har gjorts till en centralmyndighet, gäller bestämmelserna i punkten 1 i denna artikel i motsvarande delar, om erkännande och verkställighet begärs inom sex månader från den dag det olovliga bortförandet ägde rum.

3. Under inga förhållanden får det utländska avgörandet prövas på nytt i sak.

Artikel 10

1. I andra fall än de som avses i artiklarna 8 och 9 kan erkännande och verkställighet vägras inte endast på de grunder som föreskrivs i artikel 9 utan också på någon av följande grunder:

a. om det befinns att avgörandets verkningar är uppenbart oförenliga med de grundläggande principerna i mottagarstatens lag om familj och barn;

b. om det befinns att det ursprungliga avgörandets verkningar med hänsyn till ändrade

time but not including a mere change in the residence of the child after an improper removal, the effects of the original decision are manifestly no longer in accordance with the welfare of the child;

c. if at the time when the proceedings were instituted in the State of origin:

i. the child was a national of the State addressed or was habitually resident there and no such connection existed with the State of origin;

ii. the child was a national both of the State of origin and of the State addressed and was habitually resident in the State addressed;

d. if the decision is incompatible with a decision given in the State addressed or enforceable in that State after being given in a third State, pursuant to proceedings begun before the submission of the request for recognition or enforcement, and if the refusal is in accordance with the welfare of the child.

2. In the same cases, proceedings for recognition or enforcement may be adjourned on any of the following grounds:

a. if an ordinary form of review of the original decision has been commenced;

b. if proceedings relating to the custody of the child, commenced before the proceedings in the State of origin were instituted, are pending in the State addressed;

c. if another decision concerning the custody of the child is the subject of proceedings for enforcement or of any other proceedings concerning the recognition of the decision.

Article 11

1. Decisions on rights of access and provisions of decisions relating to custody which deal with the right of access shall be recognised and enforced subject to the same conditions as other decisions relating to custody.

2. However, the competent authority of the State addressed may fix the conditions for the implementation and exercise of the right of access taking into account, in particular, undertakings given by the parties on this matter.

3. Where no decision on the right of access has been taken or where recognition or enforcement of the decision relating to custody is refused, the central authority of the State

du temps mais excluant le seul changement de résidence de l'enfant à la suite d'un déplacement sans droit, les effets de la décision d'origine ne sont manifestement plus conformes à l'intérêt de l'enfant;

c. si, au moment de l'introduction de l'instance dans l'État d'origine:

i. l'enfant avait la nationalité de l'État requis ou sa résidence habituelle dans cet État alors qu'aucun de ces liens de rattachement n'existait avec l'État d'origine;

ii. l'enfant avait à la fois la nationalité de l'État d'origine et de l'État requis et sa résidence habituelle dans l'État requis;

d. si la décision est incompatible avec une décision rendue, soit dans l'État requis, soit dans un État tiers tout en étant exécutoire dans l'État requis, à la suite d'une procédure engagée avant l'introduction de la demande de reconnaissance ou d'exécution, et si le refus est conforme à l'intérêt de l'enfant.

2. Dans les mêmes cas, la procédure en reconnaissance ainsi que la procédure en exécution peuvent être suspendues pour l'un des motifs suivants:

a. si la décision d'origine fait l'objet d'un recours ordinaire;

b. si une procédure concernant la garde de l'enfant, engagée avant que la procédure dans l'État d'origine n'ait été introduite, est pendante dans l'État requis;

c. si une autre décision relative à la garde de l'enfant fait l'objet d'une procédure d'exécution ou de toute autre procédure relative à la reconnaissance de cette décision.

Article 11

1. Les décisions sur le droit de visite et les dispositions des décisions relatives à la garde qui portent sur le droit de visite sont reconnues et mises à exécution dans les mêmes conditions que les autres décisions relatives à la garde.

2. Toutefois, l'autorité compétente de l'État requis peut fixer les modalités de la mise en œuvre et de l'exercice du droit de visite compte tenu notamment des engagements pris par les parties à ce sujet.

3. Lorsqu'il n'a pas été statué sur le droit de visite ou lorsque la reconnaissance ou l'exécution de la décision relative à la garde est refusée, l'autorité centrale de l'État requis

förhållanden, inbegripet den tid som har förflutit men inte enbart ändringen av barnets vistelseort efter ett olovligt bortförande, uppenbarligen inte längre är förenliga med barnets bästa;

c. om barnet vid den tidpunkt när talan väcktes i ursprungsstaten:

i. var medborgare i mottagarstaten eller hade sitt hemvist där och inte hade någon sådan anknytning till ursprungsstaten;

ii. var medborgare både i ursprungsstaten och mottagarstaten och hade sitt hemvist i mottagarstaten;

d. om avgörandet är oförenligt med ett avgörande som har meddelats i mottagarstaten eller som är verkställbart i den staten efter att ha meddelats i en tredje stat till följd av ett förfarande som har påbörjats innan begäran om erkännande eller verkställighet framställdes och det är i överensstämmelse med barnets bästa att erkännande och verkställighet vägras.

2. Under samma förhållanden kan ett förfarande för erkännande eller verkställighet skjutas upp på någon av följande grunder:

a. om en överprövning i ordinarie form har påbörjats av det ursprungliga avgörandet;

b. om ett förfarande som rör vårdnaden om barnet pågår i mottagarstaten och detta förfarande inleddes innan talan väcktes i ursprungsstaten;

c. om ett annat avgörande om vårdnaden om barnet är föremål för verkställighetsförfarande eller något annat förfarande som avser erkännandet av avgörandet.

Artikel 11

1. Avgöranden om rätt till umgänge och föreskrifter i vårdnadsavgöranden som avser rätten till umgänge skall erkännas och verkställas under samma villkor som gäller för andra avgöranden rörande vårdnaden.

2. Behörig myndighet i mottagarstaten äger dock fastställa villkoren för att uppfylla och utöva umgängerätten med hänsyn framför allt till åtaganden som parterna har gjort i saken.

3. I de fall då inget avgörande om rätt till umgänge har meddelats eller då erkännande eller verkställighet av vårdnadsavgörandet har vägrats kan centralmyndigheten i mottagarstaten vända sig till behöriga myndigheter i

addressed may apply to its competent authorities for a decision on the right of access, if the person claiming a right of access so requests.

Article 12

Where, at the time of the removal of a child across an international frontier, there is no enforceable decision given in a Contracting State relating to his custody, the provisions of this Convention shall apply to any subsequent decision, relating to the custody of that child and declaring the removal to be unlawful, given in a Contracting State at the request of any interested person.

PART III

Procedure

Article 13

1. A request for recognition or enforcement in another Contracting State of a decision relating to custody shall be accompanied by:

a. a document authorising the central authority of the State addressed to act on behalf of the applicant or to designate another representative for that purpose;

b. a copy of the decision which satisfies the necessary conditions of authenticity;

c. in the case of a decision given in the absence of the defendant or his legal representative, a document which establishes that the defendant was duly served with the document which instituted the proceedings or an equivalent document;

d. if applicable, any document which establishes that, in accordance with the law of the State of origin, the decision is enforceable;

e. if possible, a statement indicating the whereabouts or likely whereabouts of the child in the State addressed;

f. proposals as to how the custody of the child should be restored.

2. The documents mentioned above shall, where necessary, be accompanied by a translation according to the provisions laid down in Article 6.

peut saisir ses autorités compétentes pour statuer sur le droit de visite, à la demande de la personne invoquant ce droit.

Article 12

Lorsqu'à la date à laquelle l'enfant est déplacé à travers une frontière internationale il n'existe pas de décision exécutoire sur sa garde rendue dans un État contractant, les dispositions de la présente Convention s'appliquent à toute décision ultérieure relative à la garde de cet enfant et déclarant le déplacement illicite, rendue dans un État contractant à la demande de toute personne intéressée.

TITRE III

Procédure

Article 13

1. La demande tendant à la reconnaissance ou l'exécution dans un autre État contractant d'une décision relative à la garde doit être accompagnée:

a. d'un document habilitant l'autorité centrale de l'État requis à agir au nom du requérant ou à désigner à cette fin un autre représentant;

b. d'une expédition de la décision réunissant les conditions nécessaires à son authenticité;

c. lorsqu'il s'agit d'une décision rendue en l'absence du défendeur ou de son représentant légal, de tout document de nature à établir que l'acte introductif d'instance ou un acte équivalent a été régulièrement signifié ou notifié au défendeur;

d. le cas échéant, de tout document de nature à établir que, selon la loi de l'État d'origine, la décision est exécutoire;

e. si possible, d'un exposé indiquant le lieu où pourrait se trouver l'enfant dans l'État requis;

f. de propositions sur les modalités du rétablissement de la garde de l'enfant.

2. Les documents mentionnés ci-dessus doivent, le cas échéant, être accompagnés d'une traduction selon les règles établies à l'article 6.

den staten för ett avgörande om umgängesrätt, om den person som gör anspråk på rätt till umgänge begär det.

Artikel 12

Om det vid tiden för ett barns bortförande över en statsgräns inte finns något verkställbart avgörande rörande vårdnaden av barnet som är meddelat i en fördragsslutande stat, skall bestämmelserna i denna konvention tillämpas på varje senare avgörande som har meddelats i en fördragsslutande stat på begäran av en berörd person och som rör vårdnaden om barnet och innehåller en förklaring att bortförandet var olagligt.

DEL III

Förfarande

Artikel 13

1. En begäran om erkännande eller verkställighet i annan fördragsslutande stat av ett avgörande rörande vårdnaden skall åtföljas av:

a. en handling som bemyndigar centralmyndigheten i mottagarstaten att handla på sökandens vägnar eller att utse någon annan företrädare för detta ändamål;

b. en kopia av avgörandet som uppfyller de nödvändiga villkoren för att handlingen skall anses äkta;

c. i de fall då ett avgörande har meddelats i svarandens eller hans legala företrädares frånvaro, en handling som visar att svaranden vederbörligen har delgetts den handling varigenom talan väcktes eller en motsvarande handling;

d. i förekommande fall, en handling som visar att avgörandet är verkställbart enligt lagen i ursprungsstaten;

e. om möjligt, en redogörelse för var barnet uppehåller sig eller troligen upphåller sig i mottagarstaten;

f. förslag om hur vården av barnet bör återlämnas.

2. De nämnda handlingarna skall, om det är nödvändigt, åtföljas av en översättning enligt bestämmelserna i artikel 6.

Article 14

Each Contracting State shall apply a simple and expeditious procedure for recognition and enforcement of decisions relating to the custody of a child. To that end it shall ensure that a request for enforcement may be lodged by simple application.

Article 15

1. Before reaching a decision under paragraph 1. *b* of Article 10, the authority concerned in the State addressed:

a. shall ascertain the child's views unless this is impracticable having regard in particular to his age and understanding; and

b. may request that any appropriate enquiries be carried out.

2. The cost of enquiries in any Contracting State shall be met by the authorities of the State where they are carried out.

Requests for enquiries and the results of enquiries may be sent to the authority concerned through the central authorities.

Article 16

For the purposes of this Convention, no legalisation or any like formality may be required.

PART IV

Reservations

Article 17

1. A Contracting State may make a reservation that, in cases covered by Articles 8 and 9 or either of these Articles, recognition and enforcement of decisions relating to custody may be refused on such of the grounds provided under Article 10 as may be specified in the reservation.

2. Recognition and enforcement of decisions given in a Contracting State which has made the reservation provided for in paragraph 1 of this Article may be refused in any other Contracting State on any of the additional grounds referred to in that reservation.

Article 14

Tout État contractant applique à la reconnaissance et à l'exécution d'une décision relative à la garde une procédure simple et rapide. A cette fin, il veille à ce que la demande d'exequatur puisse être introduite sur simple requête.

Article 15

1. Avant de statuer sur l'application du paragraphe 1. *b* de l'article 10, l'autorité relevant de l'État requis:

a. doit prendre connaissance du point de vue de l'enfant, à moins qu'il n'y ait une impossibilité pratique, eu égard notamment à l'âge et à la capacité de discernement de celui-ci; et

b. peut demander que des enquêtes appropriées soient effectuées.

2. Les frais des enquêtes effectuées dans un État contractant sont à la charge de l'État dans lequel elles ont été effectuées.

3. Les demandes d'enquête et leurs résultats peuvent être adressés à l'autorité concernée par l'intermédiaire des autorités centrales.

Article 16

Aux fins de la présente Convention, aucune légalisation ni formalité analogue ne peut être exigée.

TITRE IV

Réserves

Article 17

1. Tout État contractant peut faire la réserve selon laquelle, dans les cas prévus aux articles 8 et 9 ou à l'un de ces articles, la reconnaissance et l'exécution des décisions relatives à la garde pourront être refusées pour ceux des motifs prévus à l'article 10 qui seront indiqués dans la réserve.

2. La reconnaissance et l'exécution des décisions rendues dans un État contractant ayant fait la réserve prévue au paragraphe 1 du présent article peuvent être refusées dans tout autre État contractant pour l'un des motifs additionnels indiqués dans cette réserve.

Artikel 14

Varje fördragsslutande stat skall tillämpa ett enkelt och snabbt förfarande för erkännande och verkställighet av avgöranden rörande vårdnaden om barn. För det ändamålet skall den säkerställa att en begäran om verkställighet kan framställas genom en enkel ansökan.

Artikel 15

1. Innan den berörda myndigheten i motagarstaten fattar beslut enligt punkt 1. *b* i artikel 10:

a. skall myndigheten utröna barnets uppfattning, såvida inte detta är omöjligt med hänsyn särskilt till barnets ålder och mognad;

b. kan myndigheten begära att andra lämpliga utredningar kommer till stånd.

2. Kostnaden för utredningar i fördragsslutande stater skall betalas av myndigheterna i den stat där de görs.

Framställningar om utredningar och resultatet av utredningar får sändas till den berörda myndigheten genom centralmyndigheterna.

Artikel 16

Vid tillämpningen av denna konvention får ingen legalisering eller annan liknande formalitet krävas.

DEL IV**Reservationer***Artikel 17*

1. En fördragsslutande stat kan göra en reservation för att i de fall som avses i artiklarna 8 och 9, eller endera av dessa artiklar, erkännande och verkställighet av avgöranden rörande vårdnaden kan vägras på sådana grunder som är föreskrivna i artikel 10 och som kan närmare anges i reservationen.

2. Erkännande och verkställighet av avgöranden som har meddelats i en sådan fördragsslutande stat som har gjort en reservation enligt punkten 1 i denna artikel kan vägras i varje annan fördragsslutande stat på någon av de ytterligare grunder som åsyftas i reservationen.

Article 18

A Contracting State may make a reservation that it shall not be bound by the provisions of Article 12. The provisions of this Convention shall not apply to decisions referred to in Article 12 which have been given in a Contracting State which has made such a reservation.

PART V

Other instruments

Article 19

This Convention shall not exclude the possibility of relying on any other international instrument in force between the State of origin and the State addressed or on any other law of the State addressed not derived from an international agreement for the purpose of obtaining recognition or enforcement of a decision.

Article 20

1. This Convention shall not affect any obligations which a Contracting State may have towards a non-contracting State under an international instrument dealing with matters governed by this Convention.

2. When two or more Contracting States have enacted uniform laws in relation to custody of children or created a special system of recognition or enforcement of decisions in this field, or if they should do so in the future, they shall be free to apply, between themselves, those laws or that system in place of this Convention or any part of it. In order to avail themselves of this provision the States shall notify their decision to the Secretary General of the Council of Europe. Any alteration or revocation of this decision must also be notified.

PART VI

Final clauses

Article 21

This Convention shall be open for signature by the member States of the Council of Europe. It is subject to ratification, acceptance or approval. Instruments of ratification, ac-

Article 18

Tout État contractant peut faire la réserve selon laquelle il n'est pas lié par les dispositions de l'article 12. Les dispositions de la présente Convention ne s'appliquent pas aux décisions visées à l'article 12 qui ont été rendues dans un État contractant qui a fait cette réserve.

TITRE V

Autres instruments

Article 19

La présente Convention n'empêche pas qu'un autre instrument international liant l'État d'origine et l'État requis ou le droit non conventionnel de l'État requis soient invoqués pour obtenir la reconnaissance ou l'exécution d'une décision.

Article 20

1. La présente Convention ne porte pas atteinte aux engagements qu'un État contractant peut avoir à l'égard d'un État non contractant en vertu d'un instrument international portant sur des matières régies par la présente Convention.

2. Lorsque deux ou plusieurs États contractants ont établi ou viennent à établir une législation uniforme dans le domaine de la garde des enfants ou un système particulier de reconnaissance ou d'exécution des décisions dans ce domaine, ils auront la faculté d'appliquer entre eux cette législation ou ce système à la place de la présente Convention ou de toute partie de celle-ci. Pour se prévaloir de cette disposition, ces États devront notifier leur décision au Secrétaire Général du Conseil de l'Europe. Toute modification ou révocation de cette décision doit également être notifiée.

TITRE VI

Clauses finales

Article 21

La présente Convention est ouverte à la signature des États membres du Conseil de l'Europe. Elle sera soumise à ratification, acceptation ou approbation. Les instruments de

Artikel 18

En fördragsslutande stat kan göra en reservation att den inte skall vara bunden av bestämmelserna i artikel 12. Bestämmelserna i denna konvention skall inte gälla avgöranden som åsyftas i artikel 12 och som har meddelats i en fördragsslutande stat som har gjort en sådan reservation.

DEL V**Andra fördrag***Artikel 19*

Denna konvention utesluter inte möjligheten att åberopa något annat internationellt fördrag som gäller mellan ursprungsstaten och mottagarstaten eller någon annan lag i mottagarstaten som inte härrör från en internationell överenskommelse i syfte att erhålla erkännande eller verkställighet av ett avgörande.

Artikel 20

1. Denna konvention påverkar inte åligganden som en fördragsslutande stat kan ha mot en icke-fördragsslutande stat enligt ett internationellt fördrag rörande frågor som regleras i denna konvention.

2. Om två eller flera fördragsslutande stater har antagit likalydande lagar rörande vårdnaden om barn eller har skapat ett särskilt system för erkännande eller verkställighet av avgöranden på detta område, eller om de skulle göra så i framtiden, är de fria att sinsemellan tillämpa dessa lagar eller använda sig av det systemet i stället för denna konvention eller del av den. För att använda sig av denna bestämmelse skall staterna lämna Europarådets generalsekreterare underrättelse om sitt beslut. Varje ändring i eller återkallelse av ett sådant beslut måste också tillkännages.

DEL VI**Slutbestämmelser***Artikel 21*

Denna konvention är öppen för undertecknande av Europarådets medlemsstater. Den skall ratificeras, godtas eller godkännas. Ratifikations-, godtagande- eller godkännande-

ceptance or approval shall be deposited with the Secretary General of the Council of Europe.

Article 22

1. This Convention shall enter into force on the first day of the month following the expiration of a period of three months after the date on which three member States of the Council of Europe have expressed their consent to be bound by the Convention in accordance with the provisions of Article 21.

2. In respect of any member State which subsequently expresses its consent to be bound by it, the Convention shall enter into force on the first day of the month following the expiration of a period of three months after the date of the deposit of the instrument of ratification, acceptance or approval.

Article 23

1. After the entry into force of this Convention, the Committee of Ministers of the Council of Europe may invite any State not a member of the Council to accede to this Convention, by a decision taken by the majority provided for by Article 20. *d* of the Statute and by the unanimous vote of the representatives of the Contracting States entitled to sit on the Committee.

2. In respect of any acceding State, the Convention shall enter into force on the first day of the month following the expiration of a period of three months after the date of deposit of the instrument of accession with the Secretary General of the Council of Europe.

Article 24

1. Any State may at the time of signature or when depositing its instrument of ratification, acceptance, approval or accession, specify the territory or territories to which this Convention shall apply.

2. Any State may at any later date, by a declaration addressed to the Secretary General of the Council of Europe, extend the application of this Convention to any other territory specified in the declaration. In respect of such territory, the Convention shall enter into force on the first day of the month following the expiration of a period of three months after the date of receipt by the Secretary General of such declaration.

ratification, d'acceptation ou d'approbation seront déposés près le Secrétaire Général du Conseil de l'Europe.

Article 22

1. La présente Convention entrera en vigueur le premier jour du mois qui suit l'expiration d'une période de trois mois après la date à laquelle trois États membres du Conseil de l'Europe auront exprimé leur consentement à être liés par la Convention conformément aux dispositions de l'article 21.

2. Pour tout État membre qui exprimera ultérieurement son consentement à être lié par la Convention, celle-ci entrera en vigueur le premier jour du mois qui suit l'expiration d'une période de trois mois après la date du dépôt de l'instrument de ratification, d'acceptation ou d'approbation.

Article 23

1. Après l'entrée en vigueur de la présente Convention, le Comité des Ministres du Conseil de l'Europe pourra inviter tout État non membre du Conseil à adhérer à la présente Convention par une décision prise à la majorité prévue à l'article 20. *d* du Statut, et à l'unanimité des représentants des États contractants ayant le droit de siéger au Comité.

2. Pour tout État adhérent, la Convention entrera en vigueur le premier jour du mois qui suit l'expiration d'une période de trois mois après la date du dépôt de l'instrument d'adhésion près le Secrétaire Général du Conseil de l'Europe.

Article 24

1. Tout État peut, au moment de la signature ou au moment du dépôt de son instrument de ratification, d'acceptation, d'approbation ou d'adhésion, désigner le ou les territoires auxquels s'appliquera la présente Convention.

2. Tout État peut, à tout autre moment par la suite, par une déclaration adressée au Secrétaire Général du Conseil de l'Europe, étendre l'application de la présente Convention à tout autre territoire désigné dans la déclaration. La Convention entrera en vigueur à l'égard de ce territoire le premier jour du mois qui suit l'expiration d'une période de trois mois après la date de réception de la déclaration par le Secrétaire Général.

instrument skall deponeras hos Europarådets generalsekreterare.

Artikel 22

1. Denna konvention träder i kraft den första dagen i den månad som följer efter utgången av en period om tre månader från den dag då tre medlemsstater i Europarådet har uttryckt sitt samtycke till att vara bundna av konventionen i enlighet med bestämmelserna i artikel 21.

2. I förhållande till varje medlemsstat som senare uttrycker sitt samtycke till att vara bunden av konventionen träder denna i kraft den första dagen i den månad som följer efter utgången av en period om tre månader från den dag då ratifikations-, godtagande- eller godkännandeinstrumentet deponerades.

Artikel 23

1. Efter det att denna konvention har trätt i kraft kan Europarådets ministerkommitté inbjudas en stat som inte är medlem av Europarådet att ansluta sig till konventionen genom ett beslut som fattas med den majoritet som anges i artikel 20. *d* i stadgan samt enhälligt av ombuden för de fördragsslutande stater som är berättigade att sitta i kommittén.

2. I förhållande till en stat som ansluter sig träder konventionen i kraft den första dagen i den månad som följer efter utgången av en period om tre månader från den dag då anslutningsinstrumentet deponerades hos Europarådets generalsekreterare.

Artikel 24

1. En stat kan vid tidpunkten för undertecknandet eller när den deponerar sitt ratifikations-, godtagande-, godkännande- eller anslutningsinstrument ange inom vilket eller vilka territorier som konventionen skall vara tillämplig.

2. En stat kan vid en senare tidpunkt, genom förklaring till Europarådets generalsekreterare, utsträcka tillämpningen av denna konvention till ett annat territorium som anges i förklaringen. Med avseende på ett sådant territorium träder konventionen i kraft den första dagen i den månad som följer efter utgången av en period om tre månader efter den dag då generalsekreteraren mottog förklaringen.

3. Any declaration made under the two preceding paragraphs may, in respect of any territory specified in such declaration, be withdrawn by a notification addressed to the Secretary General. The withdrawal shall become effective on the first day of the month following the expiration of a period of six months after the date of receipt of such notification by the Secretary General.

Article 25

1. A State which has two or more territorial units in which different systems of law apply in matters of custody of children and of recognition and enforcement of decisions relating to custody may, at the time of signature or when depositing its instrument of ratification, acceptance, approval or accession, declare that this Convention shall apply to all its territorial units or to one or more of them.

2. Such a State may at any later date, by a declaration addressed to the Secretary General of the Council of Europe, extend the application of this Convention to any other territorial unit specified in the declaration. In respect of such territorial unit the Convention shall enter into force on the first day of the month following the expiration of a period of three months after the date of receipt by the Secretary General of such declaration.

3. Any declaration made under the two preceding paragraphs may, in respect of any territorial unit specified in such declaration, be withdrawn by notification addressed to the Secretary General. The withdrawal shall become effective on the first day of the month following the expiration of a period of six months after the date of receipt of such notification by the Secretary General.

Article 26

1. In relation to a State which has in matters of custody two or more systems of law of territorial application:

a. reference to the law of a person's habitual residence or to the law of a person's nationality shall be construed as referring to the system of law determined by the rules in force in that State or, if there are no such rules, to the system of law with which the person concerned is most closely connected;

3. Toute déclaration faite en vertu des deux paragraphes précédents pourra être retirée, en ce qui concerne tout territoire désigné dans cette déclaration, par notification adressée au Secrétaire Général. Le retrait prendra effet le premier jour du mois qui suit l'expiration d'une période de six mois après la date de réception de la notification par le Secrétaire Général.

Article 25

1. Un État qui comprend deux ou plusieurs unités territoriales dans lesquelles des systèmes de droit différents s'appliquent en matière de garde des enfants et de reconnaissance et d'exécution de décisions relatives à la garde peut, au moment du dépôt de son instrument de ratification, d'acceptation, d'approbation ou d'adhésion, déclarer que la présente Convention s'appliquera à toutes ces unités territoriales ou à une ou plusieurs d'entre elles.

2. Il peut, à tout autre moment par la suite, par une déclaration adressée au Secrétaire Général du Conseil de l'Europe, étendre l'application de la présente Convention à toute autre unité territoriale désignée dans la déclaration. La Convention entrera en vigueur à l'égard de cette unité territoriale le premier jour du mois qui suit l'expiration d'une période de trois mois après la date de réception de la déclaration par le Secrétaire Général.

3. Toute déclaration faite en vertu des deux paragraphes précédents pourra être retirée, en ce qui concerne toute unité territoriale désignée dans cette déclaration, par notification adressée au Secrétaire Général. Le retrait prendra effet le premier jour du mois qui suit l'expiration d'une période de six mois après la réception de la notification par le Secrétaire Général.

Article 26

1. Au regard d'un État qui, en matière de garde des enfants, a deux ou plusieurs systèmes de droit d'application territoriale:

a. la référence à la loi de la résidence habituelle ou de la nationalité d'une personne doit être entendue comme référence au système de droit déterminé par les règles en vigueur dans cet État ou, à défaut de telles règles, au système avec lequel la personne concernée a les liens les plus étroits;

3. En förklaring som har avgetts i enlighet med de båda föregående punkterna kan, med avseende på ett territorium som har angetts i förklaringen, återtas genom en underrättelse till generalsekreteraren. Återtagandet träder i kraft den första dagen i den månad som följer efter utgången av en period om sex månader från den dag då generalsekreteraren mottog underrättelsen.

Artikel 25

1. En stat som består av två eller flera territoriella enheter med olika rättssystem i frågor som gäller vårdnaden om barn samt erkännande och verkställighet av avgöranden rörande vårdnaden kan, vid tidpunkten för undertecknandet eller när staten deponerar sitt ratifikations-, godtagande-, godkännande eller anslutningsinstrument, förklara att denna konvention skall tillämpas på alla dess territoriella enheter eller på en eller flera av dem.

2. En sådan stat kan vid en senare tidpunkt, genom en förklaring till Europarådets generalsekreterare, utsträcka tillämpningen av denna konvention till en annan territoriell enhet som anges i deklarationen. Med avseende på en sådan territoriell enhet träder konventionen i kraft första dagen i den månad som följer efter utgången av en period om tre månader från den dag då generalsekreteraren mottog förklaringen.

3. En förklaring som har avgetts i enlighet med de båda föregående punkterna kan, med avseende på en territoriell enhet som har angetts i förklaringen, återtas genom en underrättelse till generalsekreteraren. Återtagandet träder i kraft den första dagen i den månad som följer efter utgången av en period om sex månader från den dag så generalsekreteraren mottog underrättelsen.

Artikel 26

1. I förhållande till stater som i frågor rörande vårdnad har två eller flera rättssystem beträffande territoriell tillämpning skall:

a. hänvisning till lagen om en persons hemvist eller till lagen om en persons medborgarskap avse det rättssystem som utpekas i gällande bestämmelser i den staten eller, om det inte finns några sådana bestämmelser, till det rättssystem till vilket den berörda personen har sin starkaste anknytning;

b. reference to the State of origin or to the State addressed shall be construed as referring, as the case may be, to the territorial unit where the decision was given or to the territorial unit where recognition or enforcement of the decision or restoration of custody is requested.

2. Paragraph 1. *a* of this Article also applies *mutatis mutandis* to States which have in matters of custody two or more systems of law of personal application.

Article 27

1. Any State may, at the time of signature or when depositing its instrument of ratification, acceptance, approval or accession, declare that it avails itself of one or more of the reservations provided for in paragraph 3 of Article 6, Article 17 and Article 18 of this Convention. No other reservation may be made.

2. Any Contracting State which has made a reservation under the preceding paragraph may wholly or partly withdraw it by means of a notification addressed to the Secretary General of the Council of Europe. The withdrawal shall take effect on the date of receipt of such notification by the Secretary General.

Article 28

At the end of the third year following the date of the entry into force of this Convention and, on his own initiative, at any time after this date, the Secretary General of the Council of Europe shall invite the representatives of the central authorities appointed by the Contracting States to meet in order to study and to facilitate the functioning of the Convention. Any member State of the Council of Europe not being a party to the Convention may be represented by an observer. A report shall be prepared on the work of each of these meetings and forwarded to the Committee of Ministers of the Council of Europe for information.

Article 29

1. Any Party may at any time denounce this Convention by means of a notification addressed to the Secretary General of the Council of Europe.

2. Such denunciation shall become effective on the first day of the month following the

b. la référence à l'État d'origine ou à l'État requis doit être entendue, selon le cas, comme référence à l'unité territoriale dans laquelle la décision a été rendue ou à l'unité territoriale dans laquelle la reconnaissance ou l'exécution de la décision ou le rétablissement de la garde est demandé.

2. Le paragraphe 1. *a* du présent article s'applique également *mutatis mutandis* aux États qui, en matière de garde des enfants, ont deux ou plusieurs systèmes de droit d'application personnelle.

Article 27

1. Tout État peut, au moment de la signature ou au moment du dépôt de son instrument de ratification, d'acceptation, d'approbation ou d'adhésion, déclarer faire usage d'une ou plusieurs réserves figurant au paragraphe 3 de l'article 6, à l'article 17 et à l'article 18 de la présente Convention. Aucune autre réserve n'est admise.

2. Tout État contractant qui a formulé une réserve en vertu du paragraphe précédent peut la retirer en tout ou en partie en adressant une notification au Secrétaire Général du Conseil de l'Europe. Le retrait prendra effet à la date de réception de la notification par le Secrétaire Général.

Article 28

A l'issue de la troisième année qui suit la date d'entrée en vigueur de la présente Convention et, à son initiative, à tout autre moment après cette date, le Secrétaire Général du Conseil de l'Europe invitera les représentants des autorités centrales désignées par les États contractants à se réunir en vue d'étudier et de faciliter le fonctionnement de la Convention. Tout État membre du Conseil de l'Europe qui n'est pas partie à la Convention pourra se faire représenter par un observateur. Les travaux de chacune de ces réunions feront l'objet d'un rapport qui sera adressé pour information au Comité des Ministres du Conseil de l'Europe.

Article 29

1. Toute partie peut, à tout moment, dénoncer la présente Convention en adressant une notification au Secrétaire Général du Conseil de l'Europe.

2. La dénonciation prendra effet le premier jour de mois qui suit l'expiration d'une péri-

b. hänvisning till ursprungsstaten eller till mottagarstaten, allt efter omständigheterna, avse den territoriella enhet där avgörandet meddelades eller den territoriella enhet hos vilken begäran om erkännande eller verkställighet av avgörandet eller om återställande av värden görs.

2. Punkt 1. a äger motsvarande tillämpning i förhållande till stater som i frågor rörande vårdnaden har två eller flera rättssystem beträffande personell tillämpning.

Artikel 27

1. En stat kan, vid tidpunkten för undertecknandet eller vid tidpunkten för deponering av sitt ratifikations-, godtagande-, godkännande eller anslutningsinstrument, förklara att den begagnar sig av en eller flera av de reservationer som anges i artikel 6 punkt 3, artikel 17 och artikel 18 i denna konvention. Ingen annan reservation får göras.

2. En fördragsslutande stat som har gjort en reservation enligt föregående punkt kan helt eller delvis återta denna genom en underrättelse till Europarådets generalsekreterare. Återtagandet skall gälla från den dag då generalsekreteraren mottog underrättelsen.

Artikel 28

Efter utgången av tredje året efter den dag då denna konvention har trätt i kraft, och närhelst Europarådets generalsekreterare därefter tar initiativ till det, skall generalsekreteraren inbjudas de representanter för centralmyndigheterna som de fördragsslutande staterna har utsett att mötas för att studera och underlätta tillämpningen av konventionen. En stat som är medlem i Europarådet men som inte är part i konventionen kan företrädas av en observatör. En rapport skall sammanställas från vart och ett av dessa möten och vidarebefordras till Europarådets ministerkommitté för kännedom.

Artikel 29

1. En part kan när som helst säga upp denna konvention genom en underrättelse till Europarådets generalsekreterare.

2. Uppsägningen träder i kraft den första dagen i den månad som följer efter utgången

expiration of a period of six months after the date of receipt of the notification by the Secretary General.

Article 30

The Secretary General of the Council of Europe shall notify the member States of the Council and any State which has acceded to this Convention, of:

- a.* any signature;
- b.* the deposit of any instrument of ratification, acceptance, approval or accession;
- c.* any date of entry into force of this Convention in accordance with Articles 22, 23, 24 and 25;
- d.* any other act, notification or communication relating to this Convention.

In witness whereof the undersigned, being duly authorised thereto, have signed this Convention.

Done at Luxembourg, this 20th day of May 1980, in English and French, both texts being equally authentic, in a single copy which shall be deposited in the archives of the Council of Europe. The Secretary General of the Council of Europe shall transmit certified copies to each member State of the Council of Europe and to any State invited to accede to this Convention.

ode de six mois après la date de réception de la notification par le Secrétaire Général.

Article 30

Le Secrétaire Général du Conseil de l'Europe notifiera aux États membres du Conseil et à tout État ayant adhéré à la présente Convention:

- a.* toute signature;
- b.* le dépôt de tout instrument de ratification, d'acceptation, d'approbation ou d'adhésion;
- c.* toute date d'entrée en vigueur de la présente Convention conformément à ses articles 22, 23, 24 et 25;
- d.* tout autre acte, notification ou communication ayant trait à la présente Convention.

En foi de quoi, les soussignés, dûment autorisés à cet effet, ont signé la présente Convention.

Fait à Luxembourg le 20 mai 1980, en français et en anglais, les deux textes faisant également foi, en un seul exemplaire qui sera déposé dans les archives du Conseil de l'Europe. Le Secrétaire Général du Conseil de l'Europe en communiquera copie certifiée conforme à chacun des États membres du Conseil de l'Europe et à tout État invité à adhérer à la présente Convention.

av en period om sex månader från den dag då generalsekreteraren mottog underrättelsen.

Artikel 30

Europarådets generalsekreterare skall underrätta Europarådets medlemsstater och varje stat som har anslutit sig till denna konvention om:

- a. undertecknande;
- b. deponering av ratifikations-, godtagande-, godkännande- och anslutningsinstrument;
- c. dag för konventionens ikraftträdande enligt artiklarna 22, 23, 24 och 25;
- d. andra åtgärder, notifikationer eller meddelanden som rör konventionen.

Till bekräftelse härav har undertecknade, därtill vederbörligen befullmäktigade, undertecknat denna konvention.

Upprättad i Luxemburg den 20 maj 1980, på franska och engelska, vilka båda texter äger lika vitsord, i ett enda exemplar som skall deponeras i Europarådets arkiv. Europarådets generalsekreterare skall översända bestyrkta kopior till varje medlemsstat i Europarådet och till varje stat som har inbjudits att ansluta sig till denna konvention.

Konvention om de civila aspekterna på internationella bortföranden av barn

Convention on the civil aspects of international child abduction

The States signatory to the present Convention,

Firmly convinced that the interests of children are of paramount importance in matters relating to their custody,

Desiring to protect children internationally from the harmful effects of their wrongful removal or retention and to establish procedures to ensure their prompt return to the State of their habitual residence, as well as to secure protection for rights of access.

Have resolved to conclude a Convention to this effect, and have agreed upon the following provisions –

Chapter I – Scope of the Convention

Article 1

The objects of the present Convention are –
a to secure the prompt return of children wrongfully removed to or retained in any Contracting State; and

b to ensure that rights of custody and of access under the law of one Contracting State are effectively respected in the other Contracting States.

Article 2

Contracting States shall take all appropriate measures to secure within their territories the implementation of the objects of the Convention. For this purpose they shall use the most expeditious procedures available.

Article 3

The removal or the retention of a child is to be considered wrongful where –

a it is in breach of rights of custody attributed to a person, an institution or any other body, either jointly or alone, under the law of the State in which the child was habitually resident immediately before the removal or retention; and

Convention sur les aspects civils de l'enlèvement international d'enfants

Les Etats signataires de la présente Convention,

Profondément convaincus que l'intérêt de l'enfant est d'une importance primordiale pour toute question relative à sa garde,

Désirant protéger l'enfant, sur le plan international, contre les effets nuisibles d'un déplacement ou d'un non-retour illicites et établir des procédures en vue de garantir le retour immédiat de l'enfant dans l'Etat de sa résidence habituelle, ainsi que d'assurer la protection du droit de visite,

Ont résolu de conclure une Convention à cet effet, et sont convenus des dispositions suivantes:

Chapitre I – Champ d'application de la Convention

Article premier

La présente Convention a pour objet:
a d'assurer le retour immédiat des enfants déplacés ou retenus illicitement dans tout Etat contractant;

b de faire respecter effectivement dans les autres Etats contractants les droits de garde et de visite existant dans un Etat contractant.

Article 2

Les Etats contractants prennent toutes mesures appropriées pour assurer, dans les limites de leur territoire, la réalisation des objectifs de la Convention. A cet effet, ils doivent recourir à leurs procédures d'urgence.

Article 3

Le déplacement ou le non-retour d'un enfant est considéré comme illicite:

a lorsqu'il a lieu en violation d'un droit de garde, attribué à une personne, une institution ou tout autre organisme, seul ou conjointement, par le droit de l'Etat dans lequel l'enfant avait sa résidence habituelle immédiatement avant son déplacement ou son non-retour; et

(Översättning)

Konvention om de civila aspekterna på internationella bortföranden av barn

De stater som har undertecknat denna konvention,

som är fast övertygade om att barnens bästa är av största betydelse i frågor rörande vårdnaden om dem,

som önskar ge barnen ett skydd på internationell nivå mot de skadliga effekterna av ett olovligt bortförande eller kvarhållande av dem och fastställa förfaranden i syfte att säkerställa ett snabbt återförande av dem till den stat i vilken de har sitt hemvist och att säkerställa ett skydd för rätten till umgänge,

har beslutat att i detta syfte sluta en konvention och har kommit överens om följande bestämmelser.

1 Kap.**Konventionens tillämpningsområde***Artikel 1*

Ändamålet med denna konvention är:

a att säkerställa ett snabbt återförande av barn som olovligen har förts ut till eller kvarhållits i en fördragsslutande stat; och

b att tillförsäkra att rätten i en fördragsslutande stat till vårdnad och umgänge verksamt respekteras i andra fördragsslutande stater.

Artikel 2

De fördragsslutande staterna skall vidta alla lämpliga åtgärder för att inom sina landområden säkerställa att ändamålet med denna konvention uppfylls. I detta syfte skall de använda de snabbaste förfaranden som finns tillgängliga.

Artikel 3

Ett bortförande eller ett kvarhållande av ett barn är att anse som olovligt om:

a det strider mot en rätt till vårdnad som har anförtratts en person, en institution eller något annat organ, antingen gemensamt eller för sig, enligt lagen i den stat där barnet hade sitt hemvist omedelbart före bortförandet eller kvarhållandet, och

b at the time of removal or retention those rights were actually exercised, either jointly or alone, or would have been so exercised but for the removal or retention.

The rights of custody mentioned in subparagraph *a* above, may arise in particular by operation of law or by reason of a judicial or administrative decision, or by reason of an agreement having legal effect under the law of that State.

Article 4

The convention shall apply to any child who was habitually resident in a Contracting State immediately before any breach of custody or access rights. The Convention shall cease to apply when the child attains the age of 16 years.

Article 5

For the purposes of this Convention –

a 'rights of custody' shall include rights relating to the care of the person of the child and, in particular, the right to determine the child's place of residence;

b 'rights of access' shall include the right to take a child for a limited period of time to a place other than the child's habitual residence.

Chapter II

– Central authorities

Article 6

A Contracting State shall designate a Central Authority to discharge the duties which are imposed by the Convention upon such authorities.

Federal States, States with more than one system of law or States having autonomous territorial organizations shall be free to appoint more than one central Authority and to specify the territorial extent of their powers. Where a State has appointed more than one central Authority, it shall designate the Central Authority to which applications may be addressed for transmission to the appropriate Central Authority within that State.

Article 7

Central Authorities shall co-operate with each other and promote co-operation amongst the competent authorities in their respective

b que ce droit était exercé de façon effective seul ou conjointement, au moment du déplacement ou du non-retour, ou l'eût été si de tels événements n'étaient survenus.

Le droit de garde visé en *a* peut notamment résulter d'une attribution de plein droit, d'une décision judiciaire ou administrative, ou d'un accord en vigueur selon le droit de cet Etat.

Article 4

La Convention s'applique à tout enfant qui avait sa résidence habituelle dans un Etat contractant immédiatement avant l'atteinte aux droits de garde ou de visite. L'application de la Convention cesse lorsque l'enfant parvient à l'âge de 16 ans.

Article 5

Au sens de la présente Convention:

a le «droit de garde» comprend le droit portant sur les soins de la personne de l'enfant, et en particulier celui de décider de son lieu de résidence;

b le «droit de visite» comprend le droit d'emmener l'enfant pour une période limitée dans un lieu autre que celui de sa résidence habituelle.

Chapitre II

– Autorités centrales

Article 6

Chaque Etat contractant désigne une Autorité centrale chargée de satisfaire aux obligations qui lui sont imposées par la Convention.

Un Etat fédéral, un Etat dans lequel plusieurs systèmes de droit sont en vigueur ou un Etat ayant des organisations territoriales autonomes, est libre de désigner plus d'une Autorité centrale et de spécifier l'étendue territoriale des pouvoirs de chacune de ces Autorités. L'Etat qui fait usage de cette faculté désigne l'Autorité centrale à laquelle les demandes peuvent être adressées en vue de leur transmission à l'Autorité centrale compétente au sein de cet Etat.

Article 7

Les Autorités centrales doivent coopérer entre elles et promouvoir une collaboration entre les autorités compétentes dans leurs

b denna rätt verkligen utövades, antingen gemensamt eller för sig, vid den tidpunkt då barnet fördes bort eller hölls kvar eller skulle ha utövats om inte bortförandet eller kvarhållandet hade ägt rum.

Rätten till vårdnad enligt *a* kan i första hand uppkomma på grund av lag eller genom ett judiciellt eller administrativt avgörande men även genom en överenskommelse som har rättslig verkan enligt lagen i den ifrågavarande staten.

Artikel 4

Konventionen tillämpas på varje barn som hade hemvist i en fördragsslutande stat omedelbart innan vårdnads- eller umgängesrätten kränktes. Konventionen upphör att vara tillämplig när barnet uppnår 16 års ålder.

Artikel 5

I denna konvention innefattas:

a i "rätten till vårdnad" de rättigheter som hänför sig till vården av barnets person och särskilt rätten att bestämma var barnet skall bo;

b i "rätten till umgänge" rätten att för en begränsad tid ta barnet till en annan plats än den där barnet har sitt hemvist.

2 Kap.

Centralmyndigheter

Artikel 6

Varje fördragsslutande stat skall utse en centralmyndighet att fullgöra de skyldigheter som enligt denna konvention är ålagda sådana myndigheter.

Federala stater, stater med mer än ett rättssystem eller stater som har autonoma territoriella organisationer har frihet att utse mer än en centralmyndighet och att ange den territoriella omfattningen av deras behörighet. Om en stat har utsett mer än en centralmyndighet, skall den ange den centralmyndighet till vilken ansökningar kan sändas för vidarebefordran till behörig myndighet inom den staten.

Artikel 7

Centralmyndigheterna skall samarbeta med varandra och främja samarbete mellan de behöriga myndigheterna i sina respektive stater

States to secure the prompt return of children and to achieve the other objects of this Convention.

In particular, either directly or through any intermediary, they shall take all appropriate measures –

a to discover the whereabouts of a child who has been wrongfully removed or retained;

b to prevent further harm to the child or prejudice to interested parties by taking or causing to be taken provisional measures;

c to secure the voluntary return of the child or to bring about an amicable resolution of the issues;

d to exchange, where desirable, information relating to the social background of the child;

e to provide information of a general character as to the law of their State in connection with the application of the Convention;

f to initiate or facilitate the institution of judicial or administrative proceedings with a view to obtaining the return of the child and, in a proper case, to make arrangements for organizing or securing the effective exercise of rights of access;

g where the circumstances so require, to provide or facilitate the provision of legal aid and advice, including the participation of legal counsel and advisers;

h to provide such administrative arrangements as may be necessary and appropriate to secure the safe return of the child;

i to keep each other informed with respect to the operation of this Convention and, as far as possible, to eliminate any obstacles to its application.

Chapter III

– Return of children

Article 8

Any person, institution or other body claiming that a child has been removed or retained in breach of custody rights may apply either to the Central Authority of the child's habitual residence or to the Central Authority of any other Contracting State for assistance in securing the return of the child.

Etats respectifs, pour assurer le retour immédiat des enfants et réaliser les autres objectifs de la présente Convention.

En particulier, soit directement, soit avec le concours de tout intermédiaire, elles doivent prendre toutes les mesures appropriées:

a pour localiser un enfant déplacé ou retenu illicitement;

b pour prévenir de nouveaux dangers pour l'enfant ou des préjudices pour les parties concernées, en prenant ou faisant prendre des mesures provisoires;

c pour assurer la remise volontaire de l'enfant ou faciliter une solution amiable;

d pour échanger, si cela s'avère utile, des informations relatives à la situation sociale de l'enfant;

e pour fournir des informations générales concernant le droit de leur Etat relatives à l'application de la Convention;

f pour introduire ou favoriser l'ouverture d'une procédure judiciaire ou administrative, afin d'obtenir le retour de l'enfant et, le cas échéant, de permettre l'organisation ou l'exercice effectif du droit de visite;

g pour accorder ou faciliter, le cas échéant, l'obtention de l'assistance judiciaire et juridique, y compris la participation d'un avocat;

h pour assurer, sur le plan administratif, si nécessaire et opportun, le retour sans danger de l'enfant;

i pour se tenir mutuellement informées sur le fonctionnement de la Convention et, autant que possible, lever les obstacles éventuellement rencontrés lors de son application.

Chapitre III

– Retour de l'enfant

Article 8

La personne, l'institution ou l'organisme qui prétend qu'un enfant a été déplacé ou retenu en violation d'un droit de garde peut saisir soit l'Autorité centrale de la résidence habituelle de l'enfant, soit celle de tout autre Etat contractant, pour que celles-ci prêtent leur assistance en vue d'assurer le retour de l'enfant.

för att säkerställa att barn snabbt blir återlämnade och för att uppnå övriga mål med denna konvention.

De skall särskilt, antingen direkt eller genom någon mellanhand, vidta alla lämpliga åtgärder:

a för att utröna var ett olovligen bortfört eller kvarhållet barn befinner sig;

b för att förhindra att barnet kommer till ytterligare skada eller att berörda parter lider ytterligare men genom att vidta provisoriska åtgärder eller se till att sådana åtgärder vidtas;

c för att säkerställa att barnet frivilligt återlämnas eller få till stånd en uppgörelse i godo;

d för att utbyta upplysningar om barnets sociala bakgrund, när det är önskvärt;

e för att tillhandahålla allmänna upplysningar om den lag i den egna staten som har samband med tillämpningen av konventionen;

f för att inleda eller underlätta att rättsliga eller administrativa förfaranden inleds i syfte att få barnet återlämnat och, i förekommande fall, vidta åtgärder för att ordna så eller säkerställa att rätten till umgänge verkligen kan utövas;

g för att, när omständigheterna så kräver, tillhandahålla eller underlätta tillhandahållandet av juridisk hjälp och rådgivning, inbegripet biträde av advokat;

h för att tillhandahålla sådana administrativa åtgärder som kan vara nödvändiga och lämpliga för att säkerställa att barnet återlämnas välbehållet;

i för att hålla varandra underrättade om denna konventions kraft och verkan och, så långt möjligt, för att undanröja varje hinder mot dess tillämpning.

3 Kap.

Återlämnande av barn

Artikel 8

Varje person, institution eller annat organ som påstår att ett barn har förts bort eller kvarhållits i strid mot en vårdnadsrätt kan antingen hos centralmyndigheten i den stat där barnet har sitt hemvist eller hos centralmyndigheten i någon annan fördragsslutande stat ansöka om biträde med att säkerställa att barnet återlämnas.

The application shall contain –

a information concerning the identity of the applicant, of the child and of the person alleged to have removed or retained the child;

b where available, the date of birth of the child;

c the grounds on which the applicant's claim for return of the child is based;

d all available information relating to the whereabouts of the child and the identity of the person with whom the child is presumed to be.

The application may be accompanied or supplemented by –

e an authenticated copy of any relevant decision or agreement;

f a certificate or an affidavit emanating from a Central Authority, or other competent authority of the State of the child's habitual residence, or from a qualified person, concerning the relevant law of that State;

g any other relevant document.

Article 9

If the Central Authority which receives an application referred to in Article 8 has reason to believe that the child is in another Contracting State, it shall directly and without delay transmit the application to the Central Authority of that Contracting State and inform the requesting Central Authority, or the applicant, as the case may be.

Article 10

The Central Authority of the State where the child is shall take or cause to be taken all appropriate measures in order to obtain the voluntary return of the child.

Article 11

The judicial or administrative authorities of Contracting States shall act expeditiously in proceedings for the return of children.

If the judicial or administrative authority concerned has not reached a decision within six weeks from the date of commencement of the proceedings, the applicant or the Central Authority of the requested State, on its own initiative or if asked by the Central Authority of the requesting State, shall have the right to

La demande doit contenir:

a des informations portant sur l'identité du demandeur, de l'enfant et de la personne dont il est allégué qu'elle a emmené ou retenu l'enfant;

b la date de naissance de l'enfant, s'il est possible de se la procurer;

c les motifs sur lesquels se base le demandeur pour réclamer le retour de l'enfant;

d toutes informations disponibles concernant la localisation de l'enfant et l'identité de la personne avec laquelle l'enfant est présumé se trouver.

La demande peut être accompagnée ou complétée par:

e une copie authentifiée de toute décision ou de tout accord utiles;

f une attestation ou une déclaration avec affirmation émanant de l'Autorité centrale, ou d'une autre autorité compétente de l'Etat de la résidence habituelle, ou d'une personne qualifiée, concernant le droit de l'Etat en la matière;

g tout autre document utile.

Article 9

Quand l'Autorité centrale qui est saisie d'une demande en vertu de l'article 8 a des raisons de penser que l'enfant se trouve dans un autre Etat contractant, elle transmet la demande directement et sans délai à l'Autorité centrale de cet Etat contractant et en informe l'Autorité centrale requérante ou, le cas échéant, le demandeur.

Article 10

L'Autorité centrale de l'Etat où se trouve l'enfant prendra ou fera prendre toute mesure propre à assurer sa remise volontaire.

Article 11

Les autorités judiciaires ou administratives de tout Etat contractant doivent procéder d'urgence en vue du retour de l'enfant.

Lorsque l'autorité judiciaire ou administrative saisie n'a pas statué dans un délai de six semaines à partir de sa saisine, le demandeur ou l'Autorité centrale de l'Etat requis, de sa propre initiative ou sur requête de l'Autorité centrale de l'Etat requérant, peut demander une déclaration sur les raisons de ce retard. Si

Ansökningen skall innehålla:

a upplysningar om sökandens och barnets identitet och om den persons identitet som påstås ha bortfört eller kvarhållit barnet;

b barnets födelsedatum, om uppgiften finns tillgänglig;

c de grunder som sökanden åberopar för att få tillbaka barnet;

d alla tillgängliga uppgifter om var barnet uppehåller sig och om den persons identitet hos vilken barnet antas befinna sig.

Ansökningen kan åtföljas av eller kompletteras med:

e en bestyrkt kopia av varje relevant avgörande eller överenskommelse;

f bevis eller intyg, utfärdat av en centralmyndighet eller annan behörig myndighet i den stat där barnet har sitt hemvist eller av en behörig person, om den tillämpliga lagen i den staten;

g annan handling som hör till saken.

Artikel 9

Om den centralmyndighet som tar emot en ansökan som avses i artikel 8 har skäl att tro att barnet befinner sig i en annan fördragsslutande stat, skall den direkt och utan dröjsmål skicka över ansökningen till centralmyndigheten i denna fördragsslutande stat och underrätta den centralmyndighet som har ansökt om återlämnandet eller, i förekommande fall, sökanden om åtgärden.

Artikel 10

Centralmyndigheten i den stat där barnet befinner sig skall vidta alla lämpliga åtgärder, eller se till att de blir vidtagna, för att få barnet återlämnat på frivillig väg.

Artikel 11

De judiciella eller administrativa myndigheterna i de fördragsslutande staterna skall iakttä en snabb handläggning för att få barnet återlämnat.

Om den berörda judiciella eller administrativa myndigheten inte har fattat ett avgörande inom sex veckor från den dag förfarandet inleddes, har sökanden eller centralmyndigheten i den anmodade staten, på eget initiativ eller på begäran av centralmyndigheten i den ansökande staten, rätt att kräva en redogörel-

request a statement of the reasons for the delay. If a reply is received by the Central Authority of the requested State, that Authority shall transmit the reply to the Central Authority of the requesting State, or to the applicant, as the case may be.

Article 12

Where a child has been wrongfully removed or retained in terms of Article 3 and, at the date of the commencement of the proceedings before the judicial or administrative authority of the Contracting State where the child is, a period of less than one year has elapsed from the date of the wrongful removal or retention, the authority concerned shall order the return of the child forthwith.

The judicial or administrative authority, even where the proceedings have been commenced after the expiration of the period of one year referred to in the preceding paragraph, shall also order the return of the child, unless it is demonstrated that the child is now settled in its new environment.

Where the judicial or administrative authority in the requested State has reason to believe that the child has been taken to another State, it may stay the proceedings or dismiss the application for the return of the child.

Article 13

Notwithstanding the provisions of the preceding Article, the judicial or administrative authority of the requested State is not bound to order the return of the child if the person, institution or other body which opposes its return establishes that –

a the person, institution or other body having the care of the person of the child was not actually exercising the custody rights at the time of removal or retention, or had consented to or subsequently acquiesced in the removal or retention; or

b there is a grave risk that his or her return would expose the child to physical or psychological harm or otherwise place the child in an intolerable situation.

The judicial or administrative authority may also refuse to order the return of the child if it finds that the child objects to being returned and has attained an age and degree of

la réponse est reçue par l'Autorité centrale de l'Etat requis, cette Autorité doit la transmettre à l'Autorité centrale de l'Etat requérant ou, le cas échéant, au demandeur.

Article 12

Lorsqu'un enfant a été déplacé ou retenu illicitement au sens de l'article 3 et qu'une période de moins d'un an s'est écoulée à partir du déplacement ou du non- retour au moment de l'introduction de la demande devant l'autorité judiciaire ou administrative de l'Etat contractant où se trouve l'enfant, l'autorité saisie ordonne son retour immédiat.

L'autorité judiciaire ou administrative, même saisie après l'expiration de la période d'un an prévue à l'alinéa précédent, doit aussi ordonner le retour de l'enfant, à moins qu'il ne soit établi que l'enfant s'est intégré dans son nouveau milieu.

Lorsque l'autorité judiciaire ou administrative de l'Etat requis a des raisons de croire que l'enfant a été emmené dans un autre Etat, elle peut suspendre la procédure ou rejeter la demande de retour de l'enfant.

Article 13

Nonobstant les dispositions de l'article précédent, l'autorité judiciaire ou administrative de l'Etat requis n'est pas tenue d'ordonner le retour de l'enfant, lorsque la personne, l'institution ou l'organisme qui s'oppose à son retour établit:

a que la personne, l'institution ou l'organisme qui avait le soin de la personne de l'enfant n'exerçait pas effectivement le droit de garde à l'époque du déplacement ou du non-retour, ou avait consenti ou a acquiescé postérieurement à ce déplacement ou à ce non-retour; ou

b qu'il existe un risque grave que le retour de l'enfant ne l'expose à un danger physique ou psychique, ou de toute autre manière ne le place dans une situation intolérable.

L'autorité judiciaire ou administrative peut aussi refuser d'ordonner le retour de l'enfant si elle constate que celui-ci s'oppose à son retour et qu'il a atteint un âge et une maturité

se för orsakerna till dröjsmålet. Om svaret mottas av centralmyndigheten i den anmodade staten, skall den myndigheten sända svaret vidare till centralmyndigheten i den ansökande staten eller, i förekommande fall, till sökanden.

Artikel 12

Om ett barn olovligen har förts bort eller hållits kvar enligt vad som sägs i artikel 3 och det den dag då förfarandet inleds hos den judiciella eller administrativa myndigheten i den fördragsslutande stat där barnet befinner sig har förflutit mindre än ett år från den dag det olovliga bortförandet eller kvarhållandet ägde rum, skall vederbörande myndighet besluta om barnets omedelbara återlämnande.

Även i det fall då förfarandet har inletts efter utgången av den ettårsperiod som avses i föregående stycke, skall den judiciella eller administrativa myndigheten besluta om barnets återlämnande, såvida inte det visas att barnet har funnit sig till rätta i sin nya miljö.

Om den judiciella eller administrativa myndigheten i den stat hos vilken återlämnande begärts har skäl att tro att barnet har förts till en annan stat, kan den inställa förfarandet eller avvisa ansökningen om återlämnande av barnet.

Artikel 13

Utan hinder av bestämmelserna i föregående artikel är den judiciella eller administrativa myndigheten i den stat där återlämnande har begärts inte förpliktad att besluta om barnets återlämnande, då den person eller institution eller det organ av annat slag som motsätter sig återlämnandet visar att:

a den person eller institution eller det organ av annat slag som hade vård om barnets person faktiskt inte utövade vårdnadsrätten vid den tid då bortförandet eller kvarhållandet ägde rum eller hade samtyckt till eller i efterhand godtagit bortförandet eller kvarhållandet; eller

b det finns en allvarlig risk för att barnets återlämnande skulle utsätta det för fysisk eller psykisk skada eller på annat sätt försätta det i en situation som inte är godtagbar.

Den judiciella eller administrativa myndigheten kan också vägra att besluta om barnets återlämnande, om den finner att barnet motsätter sig att bli återlämnat och att barnet har

maturity at which it is appropriate to take account of its views.

In considering the circumstances referred to in this Article, the judicial and administrative authorities shall take into account the information relating to the social background of the child provided by the Central Authority or other competent authority of the child's habitual residence.

Article 14

In ascertaining whether there has been a wrongful removal or retention within the meaning of Article 3, the judicial or administrative authorities of the requested State may take notice directly of the law of, and of judicial or administrative decisions, formally recognized or not in the State of the habitual residence of the child, without recourse to the specific procedures for the proof of that law or for the recognition of foreign decisions which would otherwise be applicable.

Article 15

The judicial or administrative authorities of a Contracting State may, prior to the making of an order for the return of the child, request that the applicant obtain from the authorities of the State of the habitual residence of the child a decision or other determination that the removal or retention was wrongful within the meaning of Article 3 of the Convention, where such a decision or determination may be obtained in that State. The Central Authorities of the Contracting States shall so far as practicable assist applicants to obtain such a decision or determination.

Article 16

After receiving notice of a wrongful removal or retention of a child in the sense of Article 3, the judicial or administrative authorities of the Contracting State to which the child has been removed or in which it has been retained shall not decide on the merits of rights of custody until it has been determined that the child is not to be returned under this Convention or unless an application under this Convention is not lodged within a reasonable time following receipt of the notice.

où il se révèle approprié de tenir compte de cette opinion.

Dans l'appréciation des circonstances visées dans cet article, les autorités judiciaires ou administratives doivent tenir compte des informations fournies par l'Autorité centrale ou toute autre autorité compétente de l'Etat de la résidence habituelle de l'enfant sur sa situation sociale.

Article 14

Pour déterminer l'existence d'un déplacement ou d'un non-retour illicite au sens de l'article 3, l'autorité judiciaire ou administrative de l'Etat requis peut tenir compte directement du droit et des décisions judiciaires ou administratives reconnues formellement ou non dans l'Etat de la résidence habituelle de l'enfant, sans avoir recours aux procédures spécifiques sur la preuve de ce droit ou pour la reconnaissance des décisions étrangères qui seraient autrement applicables.

Article 15

Les autorités judiciaires ou administratives d'un Etat contractant peuvent, avant d'ordonner le retour de l'enfant, demander la production par le demandeur d'une décision ou d'une attestation émanant des autorités de l'Etat de la résidence habituelle de l'enfant constatant que le déplacement ou le non-retour était illicite au sens de l'article 3 de la Convention, dans la mesure où cette décision ou cette attestation peut être obtenue dans cet Etat. Les Autorités centrales des Etats contractants assistent dans la mesure du possible le demandeur pour obtenir une telle décision ou attestation.

Article 16

Après avoir été informées du déplacement illicite d'un enfant ou de son non-retour dans le cadre de l'article 3, les autorités judiciaires ou administratives de l'Etat contractant où l'enfant a été déplacé ou retenu ne pourront statuer sur le fond du droit de garde jusqu'à ce qu'il soit établi que les conditions de la présente Convention pour un retour de l'enfant ne sont pas réunies, ou jusqu'à ce qu'une période raisonnable ne se soit écoulée sans qu'une demande en application de la Convention n'ait été faite.

uppnått en ålder och mognad vid vilken det är skäligt att ta hänsyn till dess åsikt.

Vid övervägande av de omständigheter som avses i denna artikel skall de judiciella och administrativa myndigheterna ta hänsyn till de upplysningar om barnets sociala bakgrund som tillhandahållits av centralmyndigheten eller annan behörig myndighet i den stat där barnet har sitt hemvist.

Artikel 14

När de judiciella eller administrativa myndigheterna i den stat hos vilken återlämnande begärts utreder om det föreligger ett olovligt bortförande eller kvarhållande enligt artikel 3, äger myndigheterna direkt beakta lagen och judiciella eller administrativa avgöranden, vare sig dessa formellt erkänns eller inte, i den stat där barnet har sitt hemvist, utan att anlita de särskilda förfaranden som annars skulle vara tillämpliga till bevis för den lagen eller för erkännandet av utländska avgöranden.

Artikel 15

Innan de judiciella eller administrativa myndigheterna i en fördragsslutande stat meddelar beslut om återlämnande av barnet, kan myndigheterna begära att sökanden från myndigheterna i den stat där barnet har sitt hemvist införskaffar ett avgörande eller annat utslag, varigenom förklaras att bortförandet eller kvarhållandet var olovligt i den betydelse som avses i artikel 3 i denna konvention, om ett sådant avgörande eller utslag kan erhållas i den staten. Centralmyndigheterna i de fördragsslutande staterna skall så långt som möjligt bistå sökanden för att erhålla ett sådant avgörande eller utslag.

Artikel 16

Efter det att de judiciella eller administrativa myndigheterna i den fördragsslutande stat till vilken barnet har blivit bortfört eller i vilken barnet hålls kvar har erhållit underrättelse om att det föreligger ett olovligt bortförande eller kvarhållande av barnet i den mening som avses i artikel 3, får myndigheterna inte besluta i sak om rätten till vårdnaden förrän det har bestämts att barnet inte skall återlämnas enligt denna konvention eller med mindre en ansökan enligt denna konvention inte har framställts inom en rimlig tid efter det att underrättelsen mottagits.

Article 17

The sole fact that a decision relating to custody has been given in or is entitled to recognition in the requested State shall not be a ground for refusing to return a child under this Convention. But the judicial or administrative authorities of the requested State may take account of the reasons for that decision in applying this Convention.

Article 18

The provisions of this Chapter do not limit the power of a judicial or administrative authority to order the return of the child at any time.

Article 19

A decision under this Convention concerning the return of the child shall not be taken to be a determination on the merits of any custody issue.

Article 20

The return of the child under the provisions of Article 12 may be refused if this would not be permitted by the fundamental principles of the requested State relating to the protection of human rights and fundamental freedoms.

Chapter IV

– Rights of access

Article 21

An application to make arrangements for organizing or securing the effective exercise of rights of access may be presented to the Central Authorities of the Contracting States in the same way as an application for the return of a child.

The Central Authorities are bound by the obligations of co-operation which are set forth in Article 7 to promote the peaceful enjoyment of access rights and the fulfilment of any conditions to which the exercise of those rights may be subject. The Central Authorities shall take steps to remove, as far as possible, all obstacles to the exercise of such rights.

The Central Authorities, either directly or through intermediaries, may initiate or assist in the institution of proceedings with a view to organizing or protecting these rights and secu-

Article 17

Le seul fait qu'une décision relative à la garde ait été rendue ou soit susceptible d'être reconnue dans l'Etat requis ne peut justifier le refus de renvoyer l'enfant dans le cadre de cette Convention, mais les autorités judiciaires ou administratives de l'Etat requis peuvent prendre en considération les motifs de cette décision qui rentrent dans le cadre de l'application de la Convention.

Article 18

Les dispositions de ce chapitre ne limitent pas le pouvoir de l'autorité judiciaire ou administrative d'ordonner le retour de l'enfant à tout moment.

Article 19

Une décision sur le retour de l'enfant rendue dans le cadre de la Convention n'affecte pas le fond du droit de garde.

Article 20

Le retour de l'enfant conformément aux dispositions de l'article 12 peut être refusé quand il ne serait pas permis par les principes fondamentaux de l'Etat requis sur la sauvegarde des droits de l'homme et des libertés fondamentales.

Chapitre IV

– Droit de visite

Article 21

Une demande visant l'organisation ou la protection de l'exercice effectif d'un droit de visite peut être adressée à l'Autorité centrale d'un Etat contractant selon les mêmes modalités qu'une demande visant au retour de l'enfant.

Les Autorités centrales sont liées par les obligations de coopération visées à l'article 7 pour assurer l'exercice paisible du droit de visite et l'accomplissement de toute condition à laquelle l'exercice de ce droit serait soumis, et pour que soient levés, dans toute la mesure du possible, les obstacles de nature à s'y opposer.

Les Autorités centrales, soit directement, soit par des intermédiaires, peuvent entamer ou favoriser une procédure légale en vue d'organiser ou de protéger le droit de visite et les

Artikel 17

Enbart det faktum att ett avgörande om vårdnaden har meddelats i eller är berättigat till erkännande i den stat hos vilken återlämnande begärts utgör inte någon grund för att vägra att återlämna ett barn enligt denna konvention, men de judiciella eller administrativa myndigheterna i den staten kan ta hänsyn till skälen för det avgörandet när konventionen tillämpas.

Artikel 18

Bestämmelserna i detta kapitel begränsar inte behörigheten för en judiciell eller administrativ myndighet att när som helst besluta om barnets återlämnande.

Artikel 19

Ett avgörande enligt denna konvention rörande barnets återlämnande skall inte tolkas som ett avgörande i sak av någon fråga som rör vårdnaden.

Artikel 20

Återlämnandet av barnet enligt bestämmelserna i artikel 12 kan vägras, om det inte i den anmodade staten skulle vara tillåtet enligt de grundläggande principerna om skyddet för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna.

4 Kap.**Rätt till umgänge***Artikel 21*

En ansökan om åtgärder för att ordna så eller säkerställa att rätten till umgänge verkligen kan utövas kan ges in till centralmyndigheterna i de fördragsslutande staterna på samma sätt som en ansökan om ett barns återlämnande.

Centralmyndigheterna är genom de åligganden om samarbete som anges i artikel 7 förpliktade att verka för att umgängesrätten kan utövas under lugna förhållanden och att de villkor som kan vara föreskrivna för umgängesrätten uppfylls. Centralmyndigheterna skall vidta åtgärder för att så långt möjligt undanröja alla hinder mot utövandet av umgängesrätten.

Centralmyndigheterna kan, antingen direkt eller genom mellanhänder, ta initiativ till eller bistå vid inledandet av förfaranden för att organisera eller skydda umgängesrätten och för

ring respect for the conditions to which the exercise of these rights may be subject.

Chapter V **– General Provisions**

Article 22

No security, bond or deposit, however described, shall be required to guarantee the payment of costs and expenses in the judicial or administrative proceedings falling within the scope of this Convention.

Article 23

No legalization or similar formality may be required in the context of this Convention.

Article 24

Any application, communication or other document sent to the Central Authority of the requested State shall be in the original language, and shall be accompanied by a translation into the official language or one of the official languages of the requested State or, where that is not feasible, a translation into French or English.

However, a Contracting State may, by making a reservation in accordance with Article 42, object to the use of either French or English, but not both, in any application, communication or other document sent to its Central Authority.

Article 25

Nationals of the Contracting States and persons who are habitually resident within those States shall be entitled in matters concerned with the application of this Convention to legal aid and advice in any other Contracting State on the same conditions as if they themselves were nationals of and habitually resident in that State.

Article 26

Each Central Authority shall bear its own costs in applying this Convention.

Central Authorities and other public services of Contracting States shall not impose any charges in relation to applications submitted under this Convention. In particular,

conditions auxquelles l'exercice de ce droit pourrait être soumis.

Chapitre V **– Dispositions générales**

Article 22

Aucune caution ni aucun dépôt, sous quelque dénomination que ce soit, ne peut être imposé pour garantir le paiement des frais et dépens dans le contexte des procédures judiciaires ou administratives visées par la Convention.

Article 23

Aucune légalisation ni formalité similaire ne sera requise dans le contexte de la Convention.

Article 24

Toute demande, communication ou autre document sont envoyés dans leur langue originale à l'Autorité centrale de l'Etat requis et accompagnés d'une traduction dans la langue officielle ou l'une des langues officielles de cet Etat ou, lorsque cette traduction est difficilement réalisable, d'une traduction en français ou en anglais.

Toutefois, un Etat contractant pourra, en faisant la réserve prévue à l'article 42, s'opposer à l'utilisation soit du français, soit de l'anglais, dans toute demande, communication ou autre document adressés à son Autorité centrale.

Article 25

Les ressortissants d'un Etat contractant et les personnes qui résident habituellement dans cet Etat auront droit, pour tout ce qui concerne l'application de la Convention, à l'assistance judiciaire et juridique dans tout autre Etat contractant, dans les mêmes conditions que s'ils étaient eux-mêmes ressortissants de cet autre Etat et y résidaient habituellement.

Article 26

Chaque Autorité centrale supportera ses propres frais en appliquant la Convention.

L'Autorité centrale et les autres services publics des Etats contractants n'imposeront aucun frais en relation avec les demandes introduites en application de la Convention. No-

att säkerställa att de villkor iakttas som utövandet av denna rätt kan vara underkastat.

5 Kap.

Allmänna föreskrifter

Artikel 22

Ingen säkerhet, borgen eller pant av något slag får krävas för att garantera betalningen för kostnader och utgifter i de judiciella eller administrativa förfaranden som faller inom ramen för denna konvention.

Artikel 23

Ingen legalisering eller annan liknande formalitet får krävas i samband med denna konvention.

Artikel 24

Varje ansökan, meddelande eller annan handling som sänds till centralmyndigheten i den anmodande staten skall vara avfattad på originalspråket och åtföljas av en översättning till det officiella språket eller ett av de officiella språken i den staten eller, om det är svårt att få till stånd en sådan översättning, en översättning till franska eller engelska.

En fördragsslutande stat får dock genom reservation enligt artikel 42 motsätta sig användningen av antingen franska eller engelska, dock inte båda, i en ansökan, ett meddelande eller någon annan handling som sänds till dess centralmyndighet.

Artikel 25

Medborgare i de fördragsslutande staterna och andra som har hemvist i dessa stater skall ha rätt till juridisk hjälp och rådgivning i en annan fördragsslutande stat i frågor som rör tillämpningen av denna konvention på samma villkor som om de själva var medborgare i och hade hemvist i den staten.

Artikel 26

Varje centralmyndighet skall bära sina egna kostnader vid tillämpningen av denna konvention.

Centralmyndigheter och andra allmänna organ i fördragsslutande stater får inte ta ut några avgifter med anledning av ansökningar som har getts in enligt denna konvention. De

they may not require any payment from the applicant towards the costs and expenses of the proceedings or, where applicable, those arising from the participation of legal counsel or advisers. However, they may require the payment of the expenses incurred or to be incurred in implementing the return of the child.

However, a Contracting State may, by making a reservation in accordance with Article 42, declare that it shall not be bound to assume any costs referred to in the preceding paragraph resulting from the participation of legal counsel or advisers or from court proceedings, except insofar as those costs may be covered by its system of legal aid and advice.

Upon ordering the return of a child or issuing an order concerning rights of access under this Convention, the judicial or administrative authorities may, where appropriate, direct the person who removed or retained the child, or who prevented the exercise of rights of access, to pay necessary expenses incurred by or on behalf of the applicant, including travel expenses, any costs incurred or payments made for locating the child, the costs of legal representation of the applicant, and those of returning the child.

Article 27

When it is manifest that the requirements of this Convention are not fulfilled or that the application is otherwise not well founded, a Central Authority is not bound to accept the application. In that case, the Central Authority shall forthwith inform the applicant or the Central Authority through which the application was submitted, as the case may be, of its reasons.

Article 28

A Central Authority may require that the application be accompanied by a written authorization empowering it to act on behalf of the applicant, or to designate a representative so to act.

Article 29

This Convention shall not preclude any person, institution or body who claims that there

tamment, il ne peuvent réclamer du demandeur le paiement des frais et dépens du procès ou, éventuellement, des frais entraînés par la participation d'un avocat. Cependant, ils peuvent demander le paiement des dépenses causées ou qui seraient causées par les opérations liées au retour de l'enfant.

Toutefois, un Etat contractant pourra, en faisant la réserve prévue à l'article 42, déclarer qu'il n'est tenu au paiement des frais visés à l'alinéa précédent, liés à la participation d'un avocat ou d'un conseiller juridique, ou aux frais de justice, que dans la mesure où ces coûts peuvent être couverts par son système d'assistance judiciaire et juridique.

En ordonnant le retour de l'enfant ou en statuant sur le droit de visite dans le cadre de la Convention, l'autorité judiciaire ou administrative peut, le cas échéant, mettre à la charge de la personne qui a déplacé ou qui a retenu l'enfant, ou qui a empêché l'exercice du droit de visite, le paiement de tous frais nécessaires engagés par le demandeur ou en son nom, notamment des frais de voyage, des frais de représentation judiciaire du demandeur et de retour de l'enfant, ainsi que de tous les coûts et dépenses faits pour localiser l'enfant.

Article 27

Lorsqu'il est manifeste que les conditions requises par la Convention ne sont pas remplies ou que la demande n'est pas fondée, une Autorité centrale n'est pas tenue d'accepter une telle demande. En ce cas, elle informe immédiatement de ses motifs le demandeur ou, le cas échéant, l'Autorité centrale qui lui a transmis la demande.

Article 28

Une Autorité centrale peut exiger que la demande soit accompagnée d'une autorisation par écrit lui donnant le pouvoir d'agir pour le compte du demandeur, ou de désigner un représentant habilité à agir en son nom.

Article 29

La Convention ne fait pas obstacle à la faculté pour la personne, l'institution ou l'orga-

får framför allt inte kräva betalning av sökanden för kostnader och utgifter för förfaranden eller, i förekommande fall, de kostnader som uppkommer genom att jurist eller annan rådgivare medverkar. De får dock kräva betalning för utgifter som uppkommer eller väntas uppkomma i samband med själva återlämnandet av barnet.

En fördragsslutande stat kan emellertid genom att avge en reservation enligt artikel 42 förklara att den inte skall vara förpliktad att bära några kostnader som avses i föregående stycke och som har uppkommit med anledning av advokats eller någon annan juridisk rådgivares medverkan eller med anledning av ett domstolsförfarande, utom såvitt dessa kostnader kan täckas genom statens rätts-hjälpsystem.

När en judiciell eller administrativ myndighet beslutar om återlämnandet av ett barn eller meddelar beslut rörande rätten till umgänge enligt denna konvention, får myndigheten, om det är skäligt, ålägga den person som har fört bort eller hållit kvar barnet eller som har förhindrat att umgängesrätten kunde utövas att betala nödvändiga utgifter som har uppkommit för sökanden eller på dennes vägnar, inbegripet resekostnader, kostnader som uppkommit eller betalning som erlagts för att hitta barnet, kostnader för sökandens rättsliga företrädare och kostnader för barnets återlämnande.

Artikel 27

Om det är uppenbart att villkoren i denna konvention inte är uppfyllda eller att ansökningen av annat skäl är ogrundad, är en centralmyndighet inte skyldig att godta ansökningen. I ett sådant fall skall centralmyndigheten omgående underrätta sökanden eller, i förekommande fall, den centralmyndighet genom vilken ansökningen förmedlades om sina skäl.

Artikel 28

En centralmyndighet kan kräva att ansökningen åtföljs av en skriftlig fullmakt som ger myndigheten rätt att handla på sökandens vägnar eller att utse ett ombud eller annan representant att handla så.

Artikel 29

Denna konvention utesluter inte möjligheten att en person, institution eller något annat

has been a breach of custody or access rights within the meaning of Article 3 or 21 from applying directly to the judicial or administrative authorities of a Contracting State, whether or not under the provisions of this Convention.

Article 30

Any application submitted to the Central Authorities or directly to the judicial or administrative authorities of a Contracting State in accordance with the terms of this Convention, together with documents and any other information appended thereto or provided by a Central Authority, shall be admissible in the courts or administrative authorities of the Contracting States.

Article 31

In relation to State which in matters of custody of children has two or more systems of law applicable in different territorial units –

a any reference to habitual residence in that State shall be construed as referring to habitual residence in a territorial unit of that State;

b any reference to the law of the State of habitual residence shall be construed as referring to the law of the territorial unit in that State where the child habitually resides.

Article 32

In relation to a State which in matters of custody of children has two or more systems of law applicable to different categories of persons, any reference to the law of that State shall be construed as referring to the legal system specified by the law of that State.

Article 33

A State within which different territorial units have their own rules of law in respect of custody of children shall not be bound to apply this Convention where a State with a unified system of law would not be bound to do so.

Article 34

This Convention shall take priority in matters within its scope over the *Convention of 5 October 1961 concerning the powers of author-*

nisme qui prétend qu'il y a eu une violation du droit de garde ou de visite au sens des articles 3 ou 21 de s'adresser directement aux autorités judiciaires ou administratives des Etats contractants, par application ou non des dispositions de la Convention.

Article 30

Toute demande, soumise à l'Autorité centrale ou directement aux autorités judiciaires ou administratives d'un Etat contractant par application de la Convention, ainsi que tout document ou information qui y serait annexé ou fourni par une Autorité centrale, seront recevables devant les tribunaux ou les autorités administratives des Etats contractants.

Article 31

Au regard d'un Etat qui connaît en matière de garde des enfants deux ou plusieurs systèmes de droit applicables dans des unités territoriales différentes:

a toute référence à la résidence habituelle dans cet Etat vise la résidence habituelle dans une unité territoriale de cet Etat;

b toute référence à la loi de l'Etat de la résidence habituelle vise la loi de l'Etat de la résidence habituelle vise la loi de l'unité territoriale dans laquelle l'enfant a sa résidence habituelle.

Article 32

Au regard d'un Etat connaissant en matière de garde des enfants deux ou plusieurs systèmes de droit applicables à des catégories différentes de personnes, toute référence à la loi de cet Etat vise le système de droit désigné par le droit de celui-ci.

Article 33

Un Etat dans lequel différentes unités territoriales ont leurs propres règles de droit en matière de garde des enfants ne sera pas tenu d'appliquer la Convention lorsqu'un Etat dont le système de droit est unifié ne serait pas tenu de l'appliquer.

Article 34

Dans les matières auxquelles elle s'applique, la Convention prévaut sur la *Convention du 5 octobre 1961 concernant la compé-*

organ som påstår att det har förekommit en kränkning av rätten till vårdnad eller umgänge i den mening som avses i artikel 3 eller 21 direkt vänder sig till de judiciella eller administrativa myndigheterna i en fördragsslutande stat, vare sig denna konvention tillämpas eller inte.

Artikel 30

Varje ansökan som lämnas in till centralmyndigheterna eller direkt till de judiciella eller administrativa myndigheterna i en fördragsslutande stat i enlighet med bestämmelserna i denna konvention skall, tillsammans med de handlingar eller annan information som hör till ansökningen eller som anskaffats genom en centralmyndighet, vara tillåtna i domstolarna eller de administrativa myndigheterna i de fördragsslutande staterna.

Artikel 31

I förhållande till en stat som i frågor rörande vårdnaden om barn har två eller flera rättssystem tillämpliga inom olika territoriella enheter skall:

a varje hänvisning till hemvist i den staten avse hemvistet inom en territoriell enhet inom den staten;

b varje hänvisning till lagen i hemviststaten avse lagen i den territoriella enhet där barnet har sitt hemvist inom den staten.

Artikel 32

I förhållande till en stat som i fråga om vårdnaden om barn har två eller flera rättssystem beträffande olika grupper av människor skall varje hänvisning till lagen i den staten avse det rättssystem som anges i den statens lag.

Artikel 33

En stat, inom vilken olika territoriella enheter har sina egna lagar om vårdnaden om barn, skall inte vara förpliktad att tillämpa denna konvention, om en stat med ett enhetligt rättssystem inte skulle vara förpliktad till det.

Artikel 34

Denna konvention har företrädare i frågor som faller inom dess ram framför *Konventionen den 5 oktober 1961 om myndigheters be-*

ities and the law applicable in respect of the protection of minors, as between Parties to both Conventions. Otherwise the present Convention shall not restrict the application of an international instrument in force between the State of origin and the State addressed or other law of the State addressed for the purposes of obtaining the return of a child who has been wrongfully removed or retained or of organizing access rights.

Article 35

This Convention shall apply as between Contracting States only to wrongful removals or retentions occurring after its entry into force in those States.

Where a declaration has been made under Article 39 or 40, the reference in the preceding paragraph to a Contracting State shall be taken to refer to the territorial unit or units in relation to which this Convention applies.

Article 36

Nothing in this Convention shall prevent two or more Contracting States, in order to limit the restrictions to which the return of the child may be subject, from agreeing among themselves to derogate from any provisions of this Convention which may imply such a restriction.

Chapter VI

– Final clauses

Article 37

The Convention shall be open for signature by the States which were Members of the Hague Conference on Private International Law at the time of its Fourteenth Session.

It shall be ratified, accepted or approved and the instruments of ratification, acceptance or approval shall be deposited with the Ministry of Foreign Affairs of the Kingdom of the Netherlands.

Article 38

Any other State may accede to the Convention.

The instrument of accession shall be deposited with the Ministry of Foreign Affairs of the Kingdom of the Netherlands.

The Convention shall enter into force for a State acceding to it on the first day of the third

tence des autorités et la loi applicable en matière de protection des mineurs, entre les Etats Parties aux deux Conventions. Par ailleurs, la présente Convention n'empêche pas qu'un autre instrument international liant l'Etat d'origine et l'Etat requis, ni que le droit non conventionnel de l'Etat requis, ne soient invoqués pour obtenir le retour d'un enfant qui a été déplacé ou retenu illicitement ou pour organiser le droit de visite.

Article 35

La Convention ne s'applique entre les Etats contractants qu'aux enlèvements ou aux non-retours illicites qui se sont produits après son entrée en vigueur dans ces Etats.

Si une déclaration a été faite conformément aux articles 39 ou 40, la référence à un Etat contractant faite à l'alinéa précédent signifie l'unité ou les unités territoriales auxquelles la Convention s'applique.

Article 36

Rien dans la Convention n'empêche deux ou plusieurs Etats contractants, afin de limiter les restrictions auxquelles le retour de l'enfant peut être soumis, de convenir entre eux de déroger à celles de ses dispositions qui peuvent impliquer de telles restrictions.

Chapitre VI

– Clauses finales

Article 37

La Convention est ouverte à la signature des Etats qui étaient Membres de la Conférence de La Haye de droit international privé lors de sa Quatorzième session.

Elle sera ratifiée, acceptée ou approuvée et les instruments de ratification, d'acceptation ou d'approbation seront déposés auprès du Ministère des Affaires Etrangères du Royaume des Pays-Bas.

Article 38

Tout autre Etat pourra adhérer à la Convention.

L'instrument d'adhésion sera déposé auprès du Ministère des Affaires Etrangères du Royaume des Pays-Bas.

La Convention entrera en vigueur, pour l'Etat adhérent, le premier jour du troisième

hörighet och tillämplig lag i frågor till skydd för underåriga, såvitt gäller parter som är bundna av båda konventionerna. I övrigt skall denna konvention inte inkräkta på tillämpningen av ett sådant internationellt fördrag som gäller mellan ursprungsstaten och mottagarstaten eller annan lag i mottagarstaten i syfte att få tillbaka ett barn som olovligen har förts bort eller hållits kvar eller för att rätten till umgänge skall kunna utövas.

Artikel 35

Denna konvention skall tillämpas mellan de fördragsslutande staterna endast i fråga om olovliga bortföranden eller kvarhållanden som har skett efter det att konventionen trädde i kraft i förhållande till de staterna.

Om en förklaring har lämnats enligt artikel 39 eller 40, skall hänvisningen i det föregående stycket till en fördragsslutande stat avse den eller de territoriella enheter i förhållande till vilka konventionen är tillämplig.

Artikel 36

Ingenting i denna konvention skall hindra två eller flera fördragsslutande stater från att, i syfte att begränsa de inskränkningar som återlämnandet av ett barn kan vara underkastat, sinsemellan avtala om avvikelser från de bestämmelser i denna konvention som kan innebära en sådan inskränkning.

6 Kap.

Slutbestämmelser

Artikel 37

Konventionen är öppen för undertecknande av stater som var medlemmar i Haagkonferensen för internationell privaträtt vid tidpunkten för dess fjortonde session.

Den skall ratificeras, godtas eller godkännas och ratifikations-, godtagande- eller godkännandeinstrumenten deponeras hos utrikesministeriet i konungariket Nederländerna.

Artikel 38

Varje annan stat kan ansluta sig till konventionen.

Anslutningsinstrument skall deponeras hos utrikesministeriet i konungariket Nederländerna.

Konventionen träder i kraft i förhållande till en anslutande stat den första dagen i den

calendar month after the deposit of its instrument of accession.

The accession will have effect only as regards the relations between the acceding State and such Contracting States as will have declared their acceptance of the accession. Such a declaration will also have to be made by any Member State ratifying, accepting or approving the Convention after an accession. Such declaration shall be deposited at the Ministry of Foreign Affairs of the Kingdom of the Netherlands; this Ministry shall forward, through diplomatic channels, a certified copy to each of the Contracting States.

The Convention will enter into force as between the acceding State and the State that has declared its acceptance of the accession on the first day of the third calendar month after the deposit of the declaration of acceptance.

Article 39

Any State may, at the time of signature, ratification, acceptance, approval or accession, declare that the Convention shall extend to all the territories for the international relations of which it is responsible, or to one or more of them. Such a declaration shall take effect at the time the Convention enters into force for that State.

Such declaration, as well as any subsequent extension, shall be notified to the Ministry of Foreign Affairs of the Kingdom of the Netherlands.

Article 40

If a Contracting State has two or more territorial units in which different systems of law are applicable in relation to matters dealt with in this Convention, it may at the time of signature, ratification, acceptance, approval or accession declare that this Convention shall extend to all its territorial units or only to one or more of them and may modify this declaration by submitting another declaration at any time.

Any such declaration shall be notified to the Ministry of Foreign Affairs of the Kingdom of the Netherlands and shall state expressly the territorial units to which the Convention applies.

mois du calendrier après le dépôt de son instrument d'adhésion.

L'adhésion n'aura d'effet que dans les rapports entre l'Etat adhérent et les Etats contractants qui auront déclaré accepter cette adhésion. Une telle déclaration devra également être faite par tout Etat membre ratifiant, acceptant ou approuvant la Convention ultérieurement à l'adhésion. Cette déclaration sera déposée auprès du Ministère des Affaires Etrangères du Royaume des Pays-Bas; celui-ci en enverra, par la voie diplomatique, une copie certifiée conforme, à chacun des Etats contractants.

La Convention entrera en vigueur entre l'Etat adhérent et l'Etat ayant déclaré accepter cette adhésion le premier jour du troisième mois du calendrier après le dépôt de la déclaration d'acceptation.

Article 39

Tout Etat, au moment de la signature, de la ratification, de l'acceptation, de l'approbation ou de l'adhésion, pourra déclarer que la Convention s'étendra à l'ensemble des territoires qu'il représente sur le plan international ou à l'un ou plusieurs d'entre eux. Cette déclaration aura effet au moment où elle entre en vigueur pour cet Etat.

Cette déclaration, ainsi que toute extension ultérieure, seront notifiées au Ministère des Affaires Etrangères du Royaume des Pays-Bas.

Article 40

Un Etat contractant qui comprend deux ou plusieurs unités territoriales dans lesquelles des systèmes de droit différents s'appliquent aux matières régies par cette Convention pourra, au moment de la signature, de la ratification, de l'acceptation, de l'approbation ou de l'adhésion, déclarer que la présente Convention s'appliquera à toutes ses unités territoriales ou seulement à l'une ou à plusieurs d'entre elles, et pourra à tout moment modifier cette déclaration en faisant une nouvelle déclaration.

Ces déclarations seront notifiées au Ministère des Affaires Etrangères du Royaume des Pays-Bas et indiqueront expressément les unités territoriales auxquelles la Convention s'applique.

tredje kalendermånaden efter det att dess anslutningsinstrument deponerats.

Anslutningen får verkan endast i förhållandet mellan den stat som har anslutit sig och de fördragsslutande stater som har förklarat sig godta anslutningen. En sådan förklaring måste också göras av varje medlemsstat som ratificerar, godtar eller godkänner konventionen efter anslutningen. Förklaringen skall deponeras hos utrikesministeriet i konungariket Nederländerna; detta ministerium skall på diplomatisk väg vidarebefordra en bestyrkt kopia till varje fördragsslutande stat.

Konventionen träder i kraft mellan en anslutande stat och en stat som har förklarat sig godta anslutningen första dagen i den tredje kalendermånaden efter det att förklaringen om godtagande har deponerats.

Artikel 39

En stat som undertecknar, ratificerar, godtar, godkänner eller ansluter sig till konventionen kan i samband därmed förklara att konventionen skall utsträckas till samtliga territorier för vars internationella förbindelser den svarar eller till ett eller flera av dem. En sådan förklaring träder i kraft samtidigt som konventionen träder i kraft för berörda stat.

En sådan förklaring liksom varje efterföljande sådan utsträckt tillämpning av konventionen skall meddelas utrikesministeriet i konungariket Nederländerna.

Artikel 40

En fördragsslutande stat som består av två eller flera territorier med olika rättssystem i frågor som regleras i denna konvention kan vid undertecknande, ratificering, godtagande, godkännande eller anslutning förklara att denna konvention skall utsträckas till att omfatta alla dess områden eller endast ett eller flera av dem och kan när som helst ändra sin förklaring genom att avge en ny förklaring.

Varje sådan förklaring skall meddelas utrikesministeriet i konungariket Nederländerna med uttrycklig uppgift om vilka territoriella enheter som konventionen skall tillämpas på.

Article 41

Where a Contracting State has a system of government under which executive, judicial and legislative powers are distributed between central and other authorities within that State, its signature or ratification, acceptance or approval of, or accession to this Convention, or its making of any declaration in terms of Article 40 shall carry no implication as to the internal distribution of powers within that State.

Article 42

Any State may, not later than the time of ratification, acceptance, approval or accession, or at the time of making a declaration in terms of Article 39 or 40, make one or both of the reservations provided for in Article 24 and Article 26, third paragraph. No other reservation shall be permitted.

Any State may at any time withdraw a reservation it has made. The withdrawal shall be notified to the Ministry of Foreign Affairs of the Kingdom of the Netherlands.

The reservation shall cease to have effect on the first day of the third calendar month after the notification referred to in the preceding paragraph.

Article 43

The Convention shall enter into force on the first day of the third calendar month after the deposit of the third instrument of ratification, acceptance, approval or accession referred to in Articles 37 and 38.

Thereafter the Convention shall enter into force –

1 for each State ratifying, accepting, approving or acceding to it subsequently, on the first day of the third calendar month after the deposit of its instrument of ratification, acceptance, approval or accession;

2 for any territory or territorial unit to which the Convention has been extended in conformity with Article 39 or 40, on the first day of the third calendar month after the notification referred to in that Article.

Article 44

The Convention shall remain in force for five years from the date of its entry into force in accordance with the first paragraph of

Article 41

Lorsqu'un Etat contractant a un système de gouvernement en vertu duquel les pouvoirs exécutif, judiciaire et législatif sont partagés entre des Autorités centrales et d'autres autorités de cet Etat, la signature, la ratification, l'acceptation ou l'approbation de la Convention, ou l'adhésion à celle-ci, ou une déclaration faite en vertu de l'article 40, n'emportera aucune conséquence quant au partage interne des pouvoirs dans cet Etat.

Article 42

Tout Etat contractant pourra, au plus tard au moment de la ratification, de l'acceptation, de l'approbation ou de l'adhésion, ou au moment d'une déclaration faite en vertu des articles 39 ou 40, faire soit l'une, soit les deux réserves prévues aux articles 24 et 26, alinéa 3. Aucune autre réserve ne sera admise.

Tout Etat pourra, à tout moment, retirer une réserve qu'il aura faite. Ce retrait sera notifié au Ministère des Affaires Etrangères du Royaume des Pays-Bas.

L'effet de la réserve cessera le premier jour du troisième mois du calendrier après la notification mentionnée à l'alinéa précédent.

Article 43

La Convention entrera en vigueur le premier jour du troisième mois du calendrier après le dépôt du troisième instrument de ratification, d'acceptation, d'approbation ou d'adhésion prévu par les articles 37 et 38.

Ensuite, la Convention entrera en vigueur:

1 pour chaque Etat ratifiant, acceptant, approuvant ou adhérant postérieurement le premier jour du troisième mois du calendrier après le dépôt de son instrument de ratification, d'acceptation, d'approbation ou d'adhésion;

2 pour les territoires ou les unités territoriales auxquels la Convention a été étendue conformément à l'article 39 ou 40, le premier jour du troisième mois du calendrier après la notification visée dans ces articles.

Article 44

La Convention aura une durée de cinq ans à partir de la date de son entrée en vigueur conformément à l'article 43, alinéa premier.

Artikel 41

För en fördragsslutande stat, som har ett regeringssystem enligt vilket exekutiv, judiciell och legislativ makt är fördelad mellan centrala och andra myndigheter inom den staten, skall ett undertecknande eller en ratificering, ett godtagande eller ett godkännande av eller en anslutning till denna konvention eller en förklaring enligt artikel 40 inte inverka på den interna fördelningen av makten inom den staten.

Artikel 42

En stat kan senast vid ratificeringen, godtagandet, godkännandet eller anslutningen eller när en förklaring enligt artikel 39 eller 40 avges, göra den ena eller båda reservationerna enligt artikel 24 och artikel 26 tredje stycket. Ingen annan reservation är tillåten.

En stat kan när som helst återta en reservation som den har gjort. Utrikesministeriet i konungariket Nederländerna skall underrättas om ett sådant återtagande.

Reservationen upphör att gälla första dagen i den tredje kalendermånaden efter det att den underrättelse som avses i föregående stycke har lämnats.

Artikel 43

Konventionen träder i kraft den första dagen i den tredje kalendermånaden efter den dag då det tredje ratifikations-, godtagande-, godkännande eller anslutningsinstrumentet deponerades enligt artiklarna 37 och 38.

Därefter träder konventionen i kraft:

1 i förhållande till varje stat som ratificerar, godtar, godkänner eller ansluter sig till konventionen senare, den första dagen i den tredje kalendermånaden efter den dag då dess ratifikations-, godtagande-, godkännande eller anslutningsinstrument deponerades;

2 för varje område eller territoriell enhet som konventionen har utsträckts till enligt artikel 39 eller 40, den första dagen i den tredje kalendermånaden efter det meddelande som avses i artiklarna.

Artikel 44

Konventionen gäller i fem år räknat från den dag då den enligt artikel 43 punkt 1 har

Article 43 even for States which subsequently have ratified, accepted, approved it or acceded to it.

If there has been no denunciation, it shall be renewed tacitly every five years.

Any denunciation shall be notified to the Ministry of Foreign Affairs of the Kingdom of the Netherlands at least six months before the expiry of the five year period. It may be limited to certain of the territories or territorial units to which the Convention applies.

The denunciation shall have effect only as regards the State which has notified it. The Convention shall remain in force for the other Contracting States.

Article 45

The Ministry of Foreign Affairs of the Kingdom of the Netherlands shall notify the States Members of the Conference, and the States which have acceded in accordance with Article 38, of the following –

- 1 the signatures and ratifications, acceptances and approvals referred to in Article 37;
- 2 the accessions referred to in Article 38;
- 3 the date on which the Convention enters into force in accordance with Article 43;

- 4 the extensions referred to in Article 39;
- 5 the declarations referred to in Articles 38 and 40;

- 6 the reservations referred to in Article 24 and Article 26, third paragraph, and the withdrawals referred to in Article 42;

- 7 the denunciations referred to in Article 44.

IN WITNESS WHEREOF the undersigned, being duly authorized thereto, have signed this Convention.

DONE at The Hague, on the 25th day of October, 1980, in the English and French languages, both texts being equally authentic, in a single copy which shall be deposited in the archives of the Government of the Kingdom of the Netherlands, and of which a certified copy shall be sent, through diplomatic channels, to each of the States Members of the Hague Conference on Private International Law at the date of its Fourteenth Session.

même pour les Etats qui l'auront postérieurement ratifiée, acceptée ou approuvée ou qui y auront adhéré.

La Convention sera renouvelée tacitement de cinq ans en cinq ans, sauf dénonciation.

La dénonciation sera notifiée, au moins six mois avant l'expiration du délai de cinq ans, au Ministère des Affaires Etrangères du Royaume des Pays-Bas. Elle pourra se limiter à certains territoires ou unités territoriales auxquels s'applique la Convention.

La dénonciation n'aura d'effet qu'à l'égard de l'Etat qui l'aura notifiée. La Convention restera en vigueur pour les autres Etats contractants.

Article 45

Le Ministère des Affaires Etrangères du Royaume des Pays-Bas notifiera aux Etats Membres de la Conférence, ainsi qu'aux Etats qui auront adhéré conformément aux dispositions de l'article 38:

- 1 les signatures, ratifications, acceptations et approbations visées à l'article 37;
- 2 les adhésions visées à l'article 38;
- 3 la date à laquelle la Convention entrera en vigueur conformément aux dispositions de l'article 43;

- 4 les extensions visées à l'article 39;
- 5 les déclarations mentionnées aux articles 38 et 40;

- 6 les réserves prévues aux articles 24 et 26, alinéa 3, et le retrait des réserves prévu à l'article 42;

- 7 les dénonciations visées à l'article 44.

EN FOI DE QUOI, les soussignés, dûment autorisés, ont signé la présente Convention.

FAIT à La Haye, le 25 octobre 1980, en français et en anglais, les deux textes faisant également foi, en un seul exemplaire, qui sera déposé dans les archives du Gouvernement du Royaume des Pays-Bas et dont une copie certifiée conforme sera remise, par la voie diplomatique, à chacun des Etats Membres de la Conférence de La Haye de droit international privé lors de sa Quatorzième session.

trätt i kraft även för stater som senare har ratificerat, godtagit, godkänt eller anslutit sig till konventionen.

Om uppsägning inte sker, skall konventionen utan vidare tillkännagivande anses förlängd för fem år i sänder.

Uppsägning skall ske genom en underrättelse till utrikesministeriet i konungariket Nederländerna minst sex månader före femårsperiodens utgång. Uppsägning kan begränsas till att avse vissa av de territorier eller territoriella enheter på vilka konventionen är tillämplig.

Uppsägningen får verkan endast för den stat som har insänt underrättelsen. För övriga fördragsslutande stater förblir konventionen i kraft.

Artikel 45

Utrikesministeriet i konungariket Nederländerna skall underrätta konferensens medlemsstater samt de stater som anslutit sig enligt artikel 38 om:

1 undertecknande och ratificering, godtagande och godkännande enligt artikel 37;

2 anslutning enligt artikel 38;

3 dagen då konventionen träder i kraft enligt artikel 43;

4 utsträckning enligt artikel 39;

5 förklaring enligt artiklarna 38 och 40;

6 förbehåll enligt artikel 24 och artikel 26, tredje stycket, och återtagande enligt artikel 42;

7 uppsägning enligt artikel 44.

TILL BEKRÄFTELSE HÄRAV har undertecknade, därtill vederbörligen befullmäktigade undertecknat denna konvention.

UPPRÄTTAD i Haag den 25 oktober 1980 på franska och engelska, vilka båda texter äga lika vitsord, i ett enda exemplar som skall deponeras i Nederländernas regerings arkiv och varav bestyrkt kopia på diplomatisk väg skall tillställas varje medlemsstat i Haagkonferensen för internationell privaträtt vid tidpunkten för dess fjortonde session.

Sammanställning av remissyttrandena

Remissinstanserna

Efter remiss har yttrande över promemorian avgetts av hovrätten för Västra Sverige, kammarrätten i Stockholm, kammarrätten i Göteborg, Stockholms tingsrätt, länsrätten i Stockholms län, länsrätten i Malmöhus län, domstolsverket, socialstyrelsen, statens invandrarverk, polismyndigheten i Stockholm, juridiska fakultetsstyrelsens forskningsnämnd vid Lunds universitet, familjelagssakkunniga (Ju 1970:52), utredningen om barnens rätt (Ju 1977:08), Stockholms socialnämnd, Malmö socialnämnd, Sveriges advokatsamfund, Sveriges domareförbund, Föreningen BRIS – Barnens Rätt i Samhället, Rädda Barnen samt riksorganisationen för kvinnojourer i Sverige.

Remissvaren

1 Allmänna synpunkter

Samtliga remissinstanser tillstyrker att Sverige ansluter sig till båda konventionerna.

Hovrätten för Västra Sverige

I en tid av ökande internationella kontakter blir familjerättsliga bindningar över gränserna allt vanligare. Den anknytning till olika länders rättsordningar, innefattande olikheter i synen på familj och barn, som därvid uppstår, kan ofta leda till svårlösta problem. Problemen accentueras i den situationen att den ena av föräldrarna väljer att ta sig rätt genom att mot den andres vilja föra med sig ett barn till ett annat land än den gemensamma hemviststaten. I sådana situationer är det utomordentligt viktigt att det finns regler som gör det möjligt att med bistånd av myndigheter och domstolar i det andra landet kunna återföra barnet. Redan kunskapen om att denna möjlighet finns torde vara ägnad att avhålla den som har avsikter att obehörigen skilja ett barn från dess vårdnadshavare från att sätta sådana planer i verket. Från dessa synpunkter är en internationell reglering av stort värde.

En internationell reglering bör dessutom kunna bidra till att underlätta ett fungerande umgänge med barn över gränserna, eftersom den, i en situation där barnet inte återlämnas efter umgängesrättstiden ger vårdnadshavaren möjligheter att få tillbaka barnet. – Det finns därför starka skäl som talar för att Sverige bör biträda en konventionsreglering. De krav som bör ställas på en sådan reglering får enligt hovrättens mening i rimlig grad anses uppfyllda av såväl Europarådskonventionen som Haagkonventionen. Vad beträffar frågan om effektiviteten hos konventionerna bör särskilt tillkomsten av en centralmyndighet i varje land vara ägnad att bidra till ett snabbt och för sökanden enkelt förfarande. Hovrätten delar den uppfattning som framförs i promemorian att båda konventionerna ger domstolen tillräckliga

möjligheter att med hänsyn till barnets bästa vägra erkännande och verkställighet.

Prop. 1988/89:8

Enligt hovrättens uppfattning är det av stor vikt att Sverige i största möjliga utsträckning deltar i det internationella samarbetet. Eftersom såväl Europaråds konventionen som Haagkonventionen uppfyller de krav som bör ställas för att regleringen inte skall anses strida mot vår nationella rättsordning, bör anslutning ske till båda konventionerna. Som uttalas i promemorian är det angeläget att Sverige får motsvarande reglering även i förhållande till stater som ej anslutit sig till konventionerna.

Kammarrätten i Stockholm

Enligt kammarrättens erfarenhet föreligger det ett starkt behov av internationella regler som medger att i så stor utsträckning som möjligt svenska avgöranden i fråga om vårdnad om och umgänge med liksom överflyttning av barn kan genomföras även i utlandet. Att möjligheterna härtill för närvarande är starkt begränsade medför stora olägenheter. Myndigheterna står i praktiken maktlösa när ett barn har olovligen förts ur riket och hålls kvar i annan stat än Schweiz och våra nordiska grannländer, med vilka konventioner på området har ingåtts. En följd av detta har blivit att vårdnadshavare ibland själva tar sig rätt och egenmäktigt återför eller låter återföra ett barn hit. Sådana åtgärder kan göra en situation, som redan är infekterad, ännu svårare. Detta är i sin tur ägnat att skada de barn som berörs. Det sagda gäller i motsvarande mån beträffande möjligheterna att här i riket få utländska domstolsbeslut i aktuellt hänseende genomförda.

Kammarrätten hälsar därför med tillfredsställelse att det internationella samarbetet på området har lett fram till de båda konventioner som den remitterade promemorian avser och att frågan om Sveriges tillträde till dem nu prövas. Konventionerna har sådant innehåll och sådan utformning att de är väl värda en bred anslutning. En sådan ökar självfallet deras effektivitet och förstärker därmed den preventiva effekt som ligger i att möjligheterna minskar när det gäller att framgångsrikt få ett olovligt bortförande eller kvarhållande till utlandet att bestå.

Mot den bakgrund som angetts här tillstyrker kammarrätten att Sverige biträder båda konventionerna, som ju har olika räckvidd. Domstolen ansluter sig till den mening som uttalas (s. 50 f) i promemorian om vilka reservationer som härvid bör göras för svensk del.

Med hänsyn till intresset av att de bestämmelser som konventionerna innehåller får så stor räckvidd som möjligt tillstyrks vidare förslaget att regeringen, under förutsättning av ömsesidighet, får föreskriva att bestämmelserna skall tillämpas även i förhållande till stat, som inte har anslutit sig till konventionerna.

Kammarrätten i Göteborg

På senare tid har antalet fall ökat då en förälder utan lov för ut sitt barn ur landet och på så sätt skiljer barnet från den andra föräldern. Behovet av en internationell reglering som gör det möjligt att återföra barnet framstår under sådana förhållanden som alltmer angeläget.

Den ökade rörligheten över gränserna och det ökade antalet "internationella familjebildningar" gör det också nödvändigt att avgöranden rörande vårdnaden om eller umgänge med barn blir respekterade även i andra länder. Kammarrätten finner det väsentligt att en anslutning till Europaråds- och Haagkonventionerna kommer till stånd så att man kan komma till rätta med dessa problem. I och med att konventionerna blir tillämpliga

Stockholms tingsrätt

Den ökade rörligheten över gränserna har medfört att vårdnadstvister med anknytning till två eller flera länder ofta förekommer. Självfallet är det angeläget att motverka obehöriga bortföranden och kvarhållanden av barn även i internationella förhållanden. Med hänsyn till det anförda föreligger det ett behov av en internationell reglering rörande erkännande och verkställighet av vårdnadsavgöranden. Det synes därför lämpligt att Sverige ansluter sig till Europaråds- och Haagkonventionerna och att i promemorian upptagna lagförslag föranleder lagstiftning.

Länsrätten i Stockholms län

Länsrätten tillstyrker att Sverige ansluter sig till båda konventionerna. Även om de löser långt ifrån alla problem på området utgör de dock ett stort steg i rätt riktning.

Länsrätten kan i allt väsentligt godta innehållet i de remitterade lagförslagen. Den kan också i allt väsentligt ansluta sig till de anförda motiven.

Länsrätten i Malmöhus län

Enligt länsrättens mening är det angeläget att Sverige kommer med i ett internationellt samarbete för att motverka olovligt bortförande av barn i internationella förhållanden. Länsrätten tillstyrker därför att Sverige ansluter sig såväl till Europarådskonventionen den 20 maj 1980 om erkännande och verkställighet av avgöranden rörande vårdnad om barn samt återställande av vård av barn som till Haagkonventionen den 25 oktober 1980 om de civila aspekterna på internationella bortföranden av barn. Samtidigt vill länsrätten emellertid understryka att det samarbete som kommer till stånd genom att Sverige ansluter sig till de nu aktuella konventionerna ju inte kommer att medföra någon total lösning av problemen med olovligt bortförande av barn över gränserna. Anslutningen till konventionerna kommer huvudsakligen att leda till ett samarbete med länder som har likartad rättsordning och samhällssyn som Sverige. Däremot kommer anslutningen inte att erbjuda någon lösning i förhållande till de länder där problemen är som störst.

Länsrätten har i huvudsak inte något att erinra mot den lag som föreslagits för att införliva konventionerna i svensk rätt. Dock anser länsrätten att centralmyndighetens åligganden bör närmare preciseras. Vidare vill länsrätten rikta invändningar mot vad som har anförts i utredningen angående bevisbördan för att vägra verkställighet. Slutligen vill länsrätten också beröra vissa kostnadsfrågor samt vilket språk som skall användas i en ansökan hos domstol. Innan länsrätten går närmare in på dessa frågor vill länsrätten emellertid särskilt framhålla att länsrätten inte har något att erinra mot att frågor om verkställighet och överflyttning skall prövas i första instans av länsrätt. Enligt länsrättens mening utgör de skäl som utredaren har framfört mot en sådan ordning inte några avgörande hinder.

Domstolsverket

Domstolsverket (DV) tillstyrker förslaget om att Sverige skall tillträda såväl Europarådskonventionen som Haagkonventionen. Ett tillträde till kon-

ventionerna kommer att vara en tillräckligt effektiv lösning för att komma till rätta med problemen med olovligt bortförande av barn i internationella förhållanden i förhållande till andra konventionsstater. DV vill emellertid påpeka, som också framhållits i promemorian, att konventionerna troligen inte kommer att vinna någon större anslutning från de stater i förhållande till vilka de största problemen föreligger.

DV tillstyrker förslaget om att länsrätterna skall pröva ansökningar om verkställighet och överflyttning av barn. Verket instämmer i de överväganden som redovisas i promemorian.

DV ansluter sig till bedömningen i promemorian att ett tillträde till konventionerna inte kommer att medföra några kostnader av betydelse.

Socialstyrelsen

Socialstyrelsen tillstyrker att Sverige ansluter sig till såväl Europarådskonventionen den 20 maj 1980 om erkännande och verkställighet av avgöranden rörande vårdnad av barn som till Haagkonventionen den 20 oktober 1980 om de civila aspekterna på internationella bortföranden av barn.

Socialstyrelsen ser det som angeläget att Sverige i sin lagstiftning förstärker det rättsliga skyddet för barn som olovligen förts bort ur landet och på så sätt skiljts från sin vårdnadshavare eller annan som handhar vården av barnet. Även då det ej är fråga om ett olovligt bortförande eller kvarhållande finns det idag en brist vad gäller möjligheten att kunna erkänna och verkställa andra länders vårdnadsavgöranden i Sverige respektive kunna åberopa svenska avgöranden i andra länder.

När det gäller Europarådskonventionen anser socialstyrelsen att det är riktigt att reservationsmöjligheten i artikel 17 utnyttjas. Socialstyrelsen anser att målsättningen bör vara att utländska barn i Sverige behandlas lika som barn med hemvist i Sverige. Genom att använda denna reservationsmöjlighet har förutsättningar skapats för en sådan målsättning.

Det är vidare mycket angeläget att Sverige försöker få till stånd ett samarbete på detta område även med de stater som ej anslutit sig till någon av konventionerna. Det är också socialstyrelsens uppfattning att de största problemen med olovliga bortföranden av barn föreligger i förhållande till dessa stater.

Av avgörande betydelse för socialstyrelsens ställningstagande är att båda konventionerna är s. k. öppna konventioner dvs. de kan förväntas få en tillräckligt stor anslutning för att kunna bidra till ett meningsfullt internationellt samarbete när det gäller olovliga bortföranden av barn över gränserna. Av lika avgörande betydelse för styrelsens ställningstagande är att båda konventionerna innehåller vissa undantagsbestämmelser, som uppställt av hänsyn till barnets bästa och som möjliggör för en konventionsstat att göra avsteg från absolut skyldighet att överflytta ett barn som olovligen förts till staten eller som olovligen hålls kvar där. Socialstyrelsen anser att konventionerna ger ett godtagbart skydd för att barnets bästa beaktas. De skillnader som kan uppstå vid bedömningen av barnets bästa måste ställas mot de fördelar som en anslutning till konventionerna ger barnen.

Socialstyrelsen ställer sig tveksam till den åldersgräns som anges i konventionerna. Det framgår av lagkommentaren att konventionerna även omfattar sådana beslut som har meddelats med stöd av lagen (1980:621) med särskilda bestämmelser om vård av unga – om barnet är under 16 år. Vård enligt LVU skall senast upphöra då den unge fyllt 18 år eller om vård beslutas med stöd av 1 § andra stycket 2 eller tredje stycket när den unge fyller 21 år. Har barnet fyllt 16 år kan sålunda ett barn som vårdas med stöd

av LVU och som olovligen förts bort över landets gränser inte med stöd av den föreslagna lagen begäras överflyttad. När det gäller nordiska ärenden kan socialnämnden däremot med stöd av någon av lagarna om utlämning till Sverige från Danmark, Finland, Island eller Norge för verkställighet av beslut om vård eller behandling efter framställan i annat nordiskt land få ett barn som vårdas med stöd av LVU utlämnat. Ett barn, oberoende av ålder, som vårdas med stöd av LVU kan efter framställan utlämnas till Sverige från våra nordiska grannländer enligt ovan nämnda lag.

Barn som befinner sig i denna situation oberoende av om det befinner sig i ett nordiskt eller i ett annat land bör i möjligaste mån behandlas lika.

Socialstyrelsen anser att Sverige, innan vi ansluter oss till ifrågavarande konventioner, bör undersöka möjligheten av att inom ramen för dessa möjliggöra att barn, oberoende av ålder, som vårdas med stöd av LVU, efter ansökan kan begäras återlämnade till Sverige.

Även underåriga över 16 år som inte vårdas enligt LVU kan i vissa fall behöva åtnjuta det skydd som konventionerna ger vid olovligt bortförande.

Polismyndigheten i Stockholm

Mot bakgrund av de erfarenheter polismyndigheten har av de problem som är förbundna med olovliga bortföranden av barn bedömer polismyndigheterna det angeläget att Sverige ansluter sig till konventionerna. En sådan åtgärd kommer med all sannolikhet motverka olovliga bortföranden av barn från Sverige och öka möjligheterna till ett återförande i förekommande fall.

Lunds universitet, juridiska fakultetsstyrelsens forskningsnämnd

De allt oftare förekommande internationella barnaroven utgör ett allvarligt samhällsproblem, till stor del på grund av det otillfredsställande rättsläget i såväl Sverige som många andra länder. Reglerna och rättspraxis belönar ofta den som egenmäktigt bortrövar ett barn från ett land till ett annat land (med bortrövande avses här även olovligt kvarhållande). Det är därför av stor vikt att Sverige ansluter sig till de två befintliga multilaterala konventionerna på detta område (en Europarådskonvention och en Haagkonvention, båda av 1980). Den praktiska betydelsen av anslutningen kommer naturligtvis i hög grad att bero på hur många och vilka andra länder som ansluter sig, men det är enligt forskningsnämndens mening redan nu helt klart att Sverige ej bör stå utanför detta samarbete, i synnerhet eftersom båda konventionerna redan har vunnit så stor anslutning att de har trätt i kraft.

Vid nuvarande tidpunkt, när konventionstexterna är definitivt fastställda, vore det mindre meningsfullt att kritiskt detaljgranska de två konventionernas regelsystem. Det enda betydelsefulla är idag att konventionerna utgör ett mycket viktigt steg framåt och att en anslutning inte tvingar Sverige till något som ur svensk synvinkel framstår som oacceptabelt.

Familjelagssakkunniga

Familjelagssakkunniga anser det i hög grad angeläget att ett utbyggt internationellt samarbete kommer till stånd inom det område som berörs av promemorian. Såväl Europarådskonventionen som Haagkonventionen utgör ett betydande framsteg för ett sådant samarbete. Det finns all anledning för Sverige att delta här. Vi tillstyrker följaktligen förslaget att Sverige skall tillträda de båda konventionerna.

Vi tillstyrker det som föreslås i promemorian.

Barn som av en förälder olovligen bortförs från Sverige till ett annat land och kvarhålls där är ett tilltagande problem som på senare tid har fått stor uppmärksamhet. I flertalet fall innebär det olovliga bortförandet att barnet och dess vårdnadshavare skiljs åt. Genom åtgärden rycks barnet upp från en van miljö och tvingas många gånger att leva i ett nytt och främmande land utan att veta om det någonsin skall få återse den andra föräldern. Också för den förälder som har fråntagits barnet innebär det självfallet påfrestningar att inte kunna ha någon kontakt med barnet och att leva i ovisshet om barnet någonsin skall komma att återförenas med honom eller henne.

I dag har en förälder små möjligheter att på rättslig väg få tillbaka ett barn som olovligen har förts till ett annat land. Genom en anslutning till konventionerna om olovligt bortförande av barn kommer Sverige att i förhållande till ett antal stater få till stånd ett samarbete och en reglering av förfarandet i dessa situationer. Vi anser därför att Sverige så snart som möjligt skall gå med i detta samarbete. Förhoppningsvis kommer en bred anslutning till de båda konventionerna att innebära en press på också andra stater att ansluta sig.

Haagkonventionen och Europarådskonventionen behandlar frågor om olovligt bortförande av barn från delvis olika utgångspunkter och på delvis skilda sätt. Vi anser dock att båda konventionerna väl tillgodoser kraven på ett effektivt förfarande när det gäller att försöka återföra ett barn till den som har vårdnaden eller vården om det och att de sätter barnets intressen i främsta rummet. Av särskild vikt är att enskilda människor kan få hjälp av en centralmyndighet i sin strävan att återfå sitt barn och att denna myndighet skall samarbeta med centralmyndigheten i det land där barnet vistas. Det är också mycket positivt att man starkt betonar att centralmyndigheterna skall verka för ett fungerande umgänge mellan barnet och den förälder som är skild från vårdnaden.

Stockholms socialnämnd

Förvaltningen vill inledningsvis framhålla att den i huvudsak delar de synpunkter och förslag som förs fram i promemorian. I det följande kommenteras några av huvudpunkterna i denna.

För närvarande saknas som regel möjlighet att få svenska avgöranden om vårdnad eller umgänge verkställda i andra länder med undantag av de nordiska länderna och Schweiz. Utrikesdepartementet har i avsikt att internationella överenskommelser begränsade möjligheter att lämna biträde i dessa fall. Erfarenheter från familjerättsbyrån visar att föräldrar ofta är medvetna om detta faktum. Det gör att de i vissa fall inte medverkar till att barnet får upprätthålla kontakt med den förälder som inte har vårdnaden. Förvaltningen delar promemorians synpunkt att starka skäl talar för att Sverige ansluter sig till konventionerna.

Enligt promemorian är det inte realistiskt att räkna med anslutning från alla stater. Förvaltningen vill framhålla vikten av att det blir en så bred anslutning som möjligt.

Promemorian gör bedömningen att båda konventionerna är tillräckligt effektiva för att barn som olovligen har förts bort från ett land eller olovligen hålls kvar i ett annat land kan föras tillbaka till hemlandet. Förvaltningen anser att det är mycket viktigt att en sådan effektivitet finns. Att med stöd av nu gällande bestämmelser få ett kidnappat barn återfört till rätt vårdnadshavare är enligt juridiska sektionens erfarenheter i det närmaste

omöjligt. Samtidigt vill förvaltningen framhålla vad promemorian också betonar, att det är "minst lika angeläget att konventionerna inte är alltför effektiva, så att de tvingar en konventionsstat att sända tillbaka ett barn även när detta kan anses strida mot barnets eget bästa". Europarådskonventionens artikel 10 har formuleringen "uppenbarligen inte längre är förenligt med barnets bästa". Enligt förvaltningens uppfattning är det att föredra att formuleringen "uppenbarligen" stryks.

Malmö socialnämnd

Socialnämnden biträder huvudförslaget att Sverige ansluter sig till Europarådskonventionen den 20 maj 1980 och till Haagkonventionen den 25 oktober 1980, som båda syftar till att motverka olovliga bortföranden av barn i internationella förhållanden.

Föräldrar med utländsk bakgrund blir allt vanligare i Sverige. Därmed ökar behovet av rättsregler som gäller i flera länder. Sverige har i flera avseenden försökt anpassa nya lagregler till internationell praxis. Den föreslagna anslutningen till de nämnda konventionerna måste ses som en angelägen utveckling till denna praxis.

Konventioners användbarhet är alltid beroende av antalet anslutna länder. De länder som varit aktuella i Malmö i de här sammanhangen är Jugoslavien och Polen och dessa saknas exempelvis bland de anslutna. Här bör således separatavtal kunna tecknas.

Europaråds- och Haagkonventionerna innehåller som framhålls i promemorian både för- och nackdelar. Enligt socialnämnden överväger emellertid fördelarna.

Begränsningar i tillämpningen är mycket viktiga ur svensk synvinkel. Barnets bästa hävdas starkt i vår lagstiftning och här bör man ej göra avkall på de framsteg som vunnits på senare år. Barnets situation och ålder måste vara avgörande i bedömningen. Om förhållanden ändrats och barnet motsätter sig en flyttning skall detta tilläggas stor vikt vid den slutliga bedömningen. I detta avseende är Haagkonventionen mer nyanserad än Europarådskonventionen, men också den senare måste sägas på ett tillfredsställande sätt tillgodose barnets bästa.

Sveriges domareförbund

Domareförbundet tillstyrker det framlagda förslaget men vill i sammanhanget framföra några synpunkter.

Med den ökade migrationen har behovet av internationell reglering blivit allt större på det område som rör olovligt bortförande av barn från ett land till ett annat. För Sveriges del gäller det sålunda olovligt bortförande från Sverige till utlandet och bortförande från utlandet till Sverige. Med olovligt bortförande jämställs olovligt kvarhållande.

I promemorian sägs att vissa krav skall vara uppfyllda för att Sverige skall ansluta sig till konventionerna; bl. a. konventionernas effektivitet och hänsynen till barnens bästa.

Beträffande effektiviteten framhålls det i promemorian att konventionerna visserligen måste vara effektiva men att det är angeläget att de inte blir så effektiva att de tvingar en konventionsstat att sända tillbaka ett barn även när detta kan strida mot barnets bästa. Domareförbundet anser att konventionerna och den föreslagna svenska lagtexten fått i detta avseende ett rimligt avvägt innehåll.

I den praktiska tillämpningen är dock risken påtaglig att hänsynen till barnets bästa kan komma att motverka effektiviteten. Det förhåller sig nog

så, allmänt sett, att domstolarna i varje land medvetet eller omedvetet torde anse att barnets välfärd bäst kan säkras om det får växa upp och fostras just i det egna landet, utan att därför någon diskriminering av utländska medborgare behöver föreligga. Utgångspunkten för verkställighet skall vara det utländska vårdnadsavgörandet eller gällande bestämmelser i lagen i den stat där barnet hade sitt hemvist omedelbart före bortförandet eller kvarhållandet. Detta kan också sägas ha betonats i såväl konventionerna som det svenska lagförslaget, och det är enligt domareförbundets mening viktigt att så har skett. Emellertid kan det inte uteslutas att hindren för verkställighet enligt det ovan sagda kommer att överbetonas. Det kan också gälla föreskrifter om villkor eller tidpunkt för utövande av umgängesrätt med barn. Det är vidare inte sannolikt att, om två stater kommit till olika resultat om vårdnad, den stat som skall pröva en ansökan om verkställighet kommer att finna det förenligt med barnets bästa att överflytta det till den stat varifrån det bortförts.

Domareförbundet noterar vidare att den föreslagna ordningen, när det inte finns ett verkställbart avgörande rörande vårdnaden om ett barn (art. 12 i Europarådskonventionen jämförd med 19 § i lagförslaget) kan befaras ta lång tid i det enskilda fallet.

Domareförbundet anser dock, oaktat nu framförda farhågor, att konventionerna ger så långt det är möjligt en grund för att komma till rätta med de olovliga bortförandena av barn över statsgränserna. Anslutning till de båda konventionerna tillstyrks därför.

Föreningen BRIS

Vi anser oss kunna stödja den utformning som promemorian fått och de avgöranden och reservationer som den ger uttryck för. Vi är speciellt tacksamma för de formuleringar som ger vid handen att beslut om överflyttning av barn skall kunna ställas i relation till de grundläggande principerna om skyddet för mänskliga fri- och rättigheter, så att Barnets Rättskonvention ska kunna beaktas i tillämpliga delar samt att Sverige får vägra överflyttning av barnet om det självt motsätter sig överflyttningen (sid. 7, § 12, punkt 3 och 4).

Rädda barnen

Rädda Barnen välkomnar promemorians förslag att Sverige dels ansluter sig till Europarådskonventionen av den 20 maj 1980 om erkännande och verkställighet av avgöranden rörande vårdnad om barn samt om återställande av vård av barn, dels till Haag-konventionen av den 25 oktober 1980 om de civila aspekterna på internationella bortföranden av barn, då detta ger Sverige möjlighet att komma med i ett internationellt samarbete som syftar till att motverka olovliga bortföranden av barn i internationella förhållanden.

Det är positivt att så många stater har anslutit sig till båda eller till någon av de två konventionerna. Glädjande att se är att vi efter anslutningen också skulle få ett samarbete med bl. a. stater som man tidigare haft svårigheter med. Tyvärr är ej de länder som orsakar de största problemen anslutna. Vi ser det som viktigt att Sverige fortsättningsvis kan få till stånd ett brett samarbete internationellt vad gäller olovliga bortföranden av barn över gränserna, också med de länder som inte är anslutna till någon av konventionerna.

Riksorganisationen för Kvinnojourer i Sverige (ROKS) har erfarit att oövertygande bortförande av barn i internationella förhållanden medför stora och tragiska problem. Ett stort steg på vägen för att lösa dessa problem är att Sverige ansluter sig till Europarådskonventionen och Haagkonventionen.

Därutöver vill ROKS påpeka att enbart anslutning till dessa konventioner inte löser alla problem med barn som obehörigt förs bort till andra länder. De största problemen finns i förhållande till de länder som står utanför konventionerna. Sverige bör verka för överenskommelser även med dessa länder.

2 Reservationsmöjligheterna

Hovrätten för Västra Sverige

Hovrätten delar den uppfattning som redovisas i promemorian angående vilka reservationer som från Sveriges sida bör göras vid anslutningen till konventionerna.

Kammarrätten i Stockholm

Domstolen ansluter sig till den mening som uttalas (s. 50 f) i promemorian om vilka reservationer som härvid bör göras för svensk del.

Domstolsverket

Haagkonventionens möjlighet till reservation beträffande centralmyndighetens kostnadsansvar bör utnyttjas. DV vill också understryka att praxis hittills varit utomordentligt restriktiv när det gäller att bevilja rättshjälp i frågor som de nu aktuella. Det finns inte anledning att räkna med att praxis kommer att ändras.

Socialstyrelsen

När det gäller Europarådskonventionen anser socialstyrelsen att det är riktigt att reservationsmöjligheten i artikel 17 utnyttjas. Socialstyrelsen anser att målsättningen bör vara att utländska barn i Sverige behandlas lika som barn med hemvist i Sverige. Genom att använda denna reservationsmöjlighet har förutsättningar skapats för en sådan målsättning.

Statens invandrarverk

Vid ratifikationerna bör göras de reservationer som föreslås i promemorian, dock med det undantaget att Sverige inte bör reservera sig mot att handlingar som ges in till centralmyndigheten får avfattas på franska (Europarådskonventionen art. 6 p. 2). Denna reservation förefaller omotiverad dels med tanke på att den är ägnad att försena ett förfarande som bör genomföras med största skyndsamhet dels med hänsyn till att utrikesdepartementet föreslås vara svensk centralmyndighet.

På sidan 36 i promemorian anses det vara angeläget att konventionerna ej blir "alltför effektiva", dvs. att de ej skall tvinga en konventionsstat att sända tillbaka ett bortrövat barn även när detta bedöms strida mot barnets eget bästa. Detta uttalande återspeglar den klivenhet som karakteriserat Sveriges inställning under hela konventionsarbetet; man vill gärna få tillbaka barn som bortförts till eller kvarhållits i utlandet, men man vill samtidigt behålla fria händer att vägra återlämna barn som på motsvarande sätt har förts till eller kvarhållits i Sverige.

För att tillmötesgå de länder som i likhet med Sverige har önskat sig en "svag" konvention tillåter Europarådskonventionens art. 17 de anslutna staterna att medelst reservation förbehålla sig större frihet att vägra erkänna resp. verkställa vårdnadsavgöranden meddelade i annan konventionsstat, bl. a. när man anser att avgörandets verkningar är uppenbart oförenliga med de grundläggande rättsprinciperna om familj och barn eller om det befinnas att avgörandets verkningar med hänsyn till ändrade förhållanden uppenbarligen inte längre är förenliga med barnets bästa (art. 10). Enligt promemorian skall Sverige utnyttja denna reservationsmöjlighet (se sidan 38 och lagförslagets 6 §). Forskningsnämnden är inte övertygad om att detta verkligen är nödvändigt i fråga om en Europarådskonvention, som ju binder länder med inte alltför olika rättspolitiska värderingar på detta område. Reservationen kommer naturligtvis på motsvarande sätt att försvaga Sveriges ställning när det gäller att återfå barn som har bortförts till eller kvarhållits i utlandet. (Se vidare avsnitt 5.2.6 §.)

Familjelagssakkunniga

Det bör påpekas att promemorians inställning till de frågor som behandlas i konventionerna präglas av en påtaglig klivenhet. På ena sidan sägs det vara önskvärt och t.o.m. utgöra en förutsättning för Sveriges tillträde att konventionerna vinner tillräcklig anslutning och blir tillräckligt effektiva. På andra sidan framhålls det att Sverige har verkat för en "svag" konvention som ger tillräckligt med utrymme för undantag från de grundläggande förpliktelseerna, något som rentav betecknas som nödvändigt för att förhindra orimliga resultat (s. 36). Av promemorian framgår dock att det är det sistnämnda önskemålet som har vägt tyngst. På de flesta punkter där konventionerna öppnar möjlighet till ett val mellan de båda önskemålen har företräde nämligen getts åt den restriktiva linjen. Ett bland andra uttryck för detta är förslaget att Sverige fullt ut skall utnyttja de reservationsmöjligheter som finns enligt art. 17 i Europarådskonventionen. Huruvida det finns bärande skäl för den ståndpunkten förefaller tvivelaktigt; i vart fall redovisas inga sådana skäl i promemorian.

Sveriges Advokatsamfund

Samfundet biträder promemorians förslag i vad avser reservationer och vill understryka vikten av att reservationsmöjligheten i artikel 17 i Europarådskonventionen utnyttjas fullt ut. Det är tillfredsställande att konstatera att i båda konventionerna intagits bestämmelser som i likhet med 21 kapitlet föräldrabalken särskilt beaktar möjligheten att vägra verkställighet med hänsyn till ändrade förhållanden och risken för att barnet skadas.

Hovrätten för Västra Sverige

Hovrätten tillstyrker att utrikesdepartementet skall vara centralmyndighet och att ansökan enligt konventionen om verkställighet och överflyttning skall göras hos länsrätt. – Från principiella synpunkter framstår det som märkligt att utrikesdepartementet, som det anges i promemorian på sidan 46y, med stöd av fullmakt skall kunna föra en talan av det angivna slaget. Det får förutsättas att sådant uppdrag regelmässigt lämnas till en advokat.

Kammarrätten i Stockholm

Det är naturligt och ändamålsenligt att utrikesdepartementet (UD) blir centralmyndighet enligt konventionerna här i landet.

Rationalitetsskäl talar med styrka för att, när fråga uppkommer om åtgärder här i riket, UD regelmässigt håller vederbörande domstol till handa utredning om aktuella bestämmelser i det främmande landet. UD har helt andra möjligheter än den enskilda domstolen att skaffa fram den utredning som behövs. Med tiden bör departementet också kunna bygga upp och vidmakthålla en värdefull kunskapsbank på området. I sammanhanget måste beaktas att det här ofta rör sig om brådskande ärenden där allvarliga konsekvenser kan uppkomma av den tidsutdräkt som blir följden om domstolen skall rekquirera eller t.o.m. själv ta fram den information om utländsk rätt som behövs. Jfr 15 § förslaget till lagtext samt artikel 14 i Europarådskonventionen ("snabbt förfarande") och artikel 11 ("snabb handläggning") i Haagkonventionen.

Länsrätten i Malmöhus län

Enligt utredningsförslaget bör utrikesdepartementet anförtros uppgiften som centralmyndighet. Länsrätten har inte något att erinra häremot. Centralmyndighetens uppgifter berörs emellertid endast kortfattat i lagförslaget. Avsikten är att närmare bestämmelser om centralmyndigheten skall tas in i en särskild förordning.

Enligt länsrättens mening är det väsentligt att det i förordningen tas in strikta regler angående centralmyndighetens ansvarsområde och verksamhet. Klara riktlinjer bör ange hur centralmyndigheten skall agera. Med hänsyn till vikten av snabbhet i förfarandet bör övervägas att särskilt ange vissa tidsfrister för centralmyndighetens verksamhet. Vidare bör de betänkligheter som har riktats mot valet av länsrätterna som första instans för verkställighet och överflyttning till stor del kunna undanröjas genom att länsrätterna får möjligheter till att erhålla bistånd från centralmyndigheten. Det är därför viktigt att centralmyndigheten också åläggs skyldigheter i förhållande till länsrätterna och att dessa skyldigheter fastställs i förordningen.

Vidare bör i propositionen närmare anges vilka befogenheter centralmyndigheten har mot socialnämnderna.

Varje fördragsslutande stat skall utse en centralmyndighet som har till uppgift att bl. a. ta emot och förmedla ansökningar om åtgärder enligt konventionerna. Detta gäller både om Sverige ansluter sig till båda konventionerna, eller någon av dem.

I 4 § i lagförslaget anges att en centralmyndighet här i landet skall utses av regeringen. Socialstyrelsen tillstyrker att utrikesdepartementet, som sedan länge fullgör uppgiften som centralmyndighet i andra internationella förhållanden, anförtros uppgiften att vara centralmyndighet när det gäller de ärenden som det nu är fråga om.

I lagmotiven till 4 § anges att centralmyndigheten bör kunna få bistånd av tjänsteman inom socialtjänsten för att ett barn skall kunna återlämnas i första hand på frivillighetens väg. Vidare anges att socialnämnden bör kunna biträda med den utredning om barnets förhållanden som kan behövas. Styrelsen anser att det är viktigt att socialnämnden bistår centralmyndigheten i dessa uppgifter som har karaktären av socialt arbete.

Malmö socialnämnd

Utrikesdepartementet synes vara den centrala myndighet som lämpligen tilläggs huvudansvaret. Ett etablerat samarbete föreligger redan idag mellan socialnämnd och UD i ärenden som rör faderskap och underhåll. UD har genom sina ambassader och konsulat en bred kunskap om utländska förhållanden.

Rädda barnen

Rädda Barnen tillstyrker förslaget om att utrikesdepartementet bör anförtros uppgiften att vara centralmyndighet vad gäller ärenden om olovligt bortförande av barn i internationella förhållanden. Vi stöder oss på det faktum att utrikesdepartementet tidigare varit den myndighet som handlagt dessa ärenden och därför har kunskaper och erfarenheter som andra myndigheter saknar. Utrikesdepartementet har dessutom genom sina ambassader ett nätverk som ej någon annan myndighet kan bygga upp.

För att tillförsäkra centralmyndigheten nödvändigt bakgrundsmaterial som underlag för de åtgärder som ska vidtas, om ett bortrövat barns situation i Sverige, bör socialnämnden i lag åläggas utrednings- och uppgiftsskyldighet på centralmyndighetens begäran.

4 Lagteknisk lösning

Hovrätten för Västra Sverige

Hovrätten tillstyrker att konventionerna införlivas med svensk rätt genom att de transformeras till svensk författningstext. Även om konventionerna avser olika frågor, har hovrätten inte någon erinran mot den i promemoriaförslaget valda tekniken att arbeta ihop konventionerna under en lag.

Kammarrätten i Stockholm

Lagtekniskt uppställer sig frågan om konventionerna bör transformeras till en gemensam lag eller om en lag bör tillskapas för vardera konventionen. Frågan är av övervägande praktisk natur. Båda modellerna har sina för- och

nackdelar. Många av de bestämmelser som erfordras blir emellertid gemensamma. En samlad lag synes därför vara att föredra under förutsättning att den kan göras tillräckligt överskådlig. Det förslag som har lagts fram i promemorian fyller väsentligen de behov som behöver uppställas i aktuellt hänseende. Kammarrätten tillstyrker därför den lagtekniska lösningen som promemorian innehåller.

Familjelagssakkunniga

Den metod som har valts för att införliva konventionerna med svensk rätt ger anledning till åtskilliga invändningar. Det sägs i promemorian vara tämligen givet att införlivandet i detta fall bör ske genom transformation (s. 42). Denna uppfattning synes vara uttryck för en överdriven föreställning om den svenska lagstiftningsteknikens förträfflighet. I själva verket är den svenska lagtext som föreslås – läst fristående från alla kommentarer – knappast mera lättillgänglig än de konventionstexter den utger sig för att transformera. Samtidigt bortses det i promemorian helt och hållet från de nackdelar som är förbundna med transformationsmetoden.

Även om denna metod anses böra föredras, måste det viktigaste dock rimligen vara att lagtexten utformas på sådant sätt att den korrekt åter speglar konventionsreglernas sakliga innehåll och därigenom möjliggör uppfyllelse av de folkrättsliga förpliktelser som tillträdet till konventionerna medför. I det aktuella fallet har transformationsmetoden emellertid drivits så långt att det är så gott som ogörligt att bedöma huruvida och i vad mån detta har lyckats. Såväl i fråga om systematiken som vad gäller utformningen av enskilda bestämmelser avviker lagtexten starkt från konventionerna, delvis i sådan grad att det är svårt att känna igen konventionstexterna. En följd härav är att det krävs en betydande arbetsinsats redan för att få grepp om i vilken utsträckning och på vilket sätt olika bestämmelser i konventionerna har motsvarighet i lagtexten. Vi har inte haft möjlighet att göra någon fullständig eller systematisk genomgång av dessa frågor.

Även vid en tämligen summarisk granskning står det dock klart att många bestämmelser i konventionerna helt eller delvis saknar motsvarighet i lagtexten eller har formulerats om på ett eller annat sätt. I några sådana fall bygger förslaget i stället på "transformation genom motivuttalanden" på så sätt att konventionsbestämmelserna återges i promemorians kommentarer till lagtexten. I en del andra fall får det antas att nödvändiga bestämmelser kommer att flyta in i de – ännu inte föreslagna – tillämpningsförfattningar som behöver utfärdas. Kvar blir ändå en hel del skillnader mellan konventionstext och lagtext. Som regel ger promemorian ingen förklaring till dessa diskrepanser. Det är mycket möjligt att de flesta av dem är oskadliga i den meningen att de kommer att sakna betydelse för rättstillämpningen i Sverige. Att det genomgående skulle förhålla sig så är emellertid föga troligt. Tvärtom är det högst sannolikt att den föreslagna lagtexten i en del fall kommer att leda till avgöranden som är oförenliga med konventionerna. Samtidigt ligger det i sakens natur att det inte är möjligt att i förväg peka ut de skillnader mellan konventionstext och lagtext som är mest "riskabla" i denna mening. Häri ligger också en av transformationsmetodens påtagliga svagheter.

I viss utsträckning kan nämnda risker motverkas genom att konventionerna och till dem hörande material används som hjälpmedel vid tolkningen och tillämpningen av den svenska lagtexten. Även om det inte sägs någonting härom i promemorian, synes det givet att denna metod bör anlitas, såsom också har skett i andra fall vid tillämpningen av bristfällig svensk "transformationslagstiftning" (ett belysande exempel är det ännu inte publi-

cerade HD-beslutet 1986-12-05, nr SÖ 701, som rörde tillämpningen av den Haag-konventionsgrundande lagstiftningen om verkställighet av utländska underhållsavgöranden). Möjligheterna härtill minskas dock som följd av den starkt decentraliserade tillämpning av den svenska lagen som promemorieförslaget innefattar. Det kan i ett sådant system knappast förväntas att de berörda myndigheterna kan vinna tillräcklig förtrogenhet med och erfarenhet av de särskilda problem som knyter sig till tolkningen av konventionsstyrd lagstiftning (se vidare avsnitt 5.1).

Prop. 1988/89:8

Sveriges Advokatsamfund

Vidare biträder samfundet uppfattningen att de delar av Europaråds- och Haagkonventionerna, som behöver införlivas med svensk rätt, bör omarbetas till svensk lagtext. Det är lämpligt att konventionernas innehåll regleras i en gemensam lag i enlighet med lagförslaget, vilket väl motsvarar lagstiftningens behov på området.

Sveriges domareförbund

Domareförbundet tillstyrker jämväl lagförslaget om erkännande och verkställighet av utländska vårdnadsavgöranden m.m. och om överflyttning av barn. Förbundet ser inget skäl till att frånga huvudregeln att använda den s. k. transformationsprincipen, varigenom behövliga delar av konventionerna omarbetas till svensk lagtext. Tekniken att arbeta in de båda konventionerna i en gemensam lag har inneburit en viss svåröverskådlighet och kan ge utrymme för osäkerhet. Värde av en för de båda konventionerna gemensam lag får dock anses överväga nämnda nackdelar, desto mer som avsikten är att låta den särskilda regleringen av erkännande och verkställighet av nordiska avgöranden rörande vårdnad eller umgänge med barn stå kvar.

5 Lagförslaget

5.1 Allmänna synpunkter

Hovrätten för Västra Sverige

Hovrätten anser att rubriken bör ändras så att det av den framgår att lagen gäller överflyttning av barn i internationella förhållanden.

Stockholms tingsrätt

I promemorian berörs vad som avses med det i lagförslaget använda uttrycket rätten att ta vård om barnet. Innebörden av uttrycket är betydelsefull och ingalunda självklar. Det bör i lagtexten upptas en bestämmelse om vad som avses med rätt att ta vård om barnet.

Slutligen bör påpekas att frågor om vårdnad enligt 6 kap. 9 § föräldrabalken handläggs som ärenden hos en tingsrätt. Det föreligger inte någon anledning att i den föreslagna lagen behandla vårdnadsärenden annorlunda än mål om vårdnad. I enlighet härmed bör 7 §, 9 § och 18 § i lagförslaget ändras.

När det gäller de förvaltningsprocessuella frågorna finns inom länsrätten två skolor, varav den ena förordar den lagstiftningsteknik med få och tämligen öppna lagregler som kännetecknar bl. a. förvaltningsprocesslagen. Den andra skolan förordar ett mera komplett lagverk som återfinns bl. a. i vårdlagarna.

Enighet föreligger dock om att man i promemorian åtminstone borde ha kunnat återfinna en hänvisning till och en redovisning av de mera grundläggande reglerna i förvaltningsprocesslagen (FPL) och en analys av vilka lösningar som dessa regler leder till när det gäller frågor som aktualiseras av lagförslaget. En ordning där man måste vara förvaltningsprocessuell expert för att med möda leta sig fram till gällande "spelregler" eller där dessa först om några år kommer att utkristallisera sig genom regeringsrättens praxis kan inte betraktas som godtagbar.

De grundläggande frågorna är hur långt FPL räcker/duger/gäller. Länsrätten har inte bemödat sig om ambitionen att presentera en fullständig genomgång av de processuella frågorna men skall här peka på några som bör lagregleras eller behandlas i motivuttalanden.

1. En mycket väsentlig fråga är vem som är behörig sökande. Detta har förtjänstfullt beskrivits i motiven. En minoritet inom länsrätten anser dock att de grundläggande föreskrifterna bör ges i lagtexten (jfr för övrigt den föreslagna 19 § andra stycket).

2. Varken i lagtexten eller i motiven anges vid vilken länsrätt som ansökan skall eller får göras. Enighet föreligger inom länsrätten att man åtminstone kunde ha hänvisat till forumpraxis i nationella verkställighetsmål.

En majoritet anser dock att grundregleringen kan och bör göras tydligare och mera lättillgänglig i lagtext.

3. En majoritet efterlyser motivuttalanden om partsställningen i målen och mot vilken i olika situationer ett föreläggande om verkställighet skall riktas.

Förhållandena i målen kan vara vitt skilda. Barnet kan ha förts lovligt eller olovligt till Sverige av förälder eller annan. Det kan vistas hos samma person som fört det hit eller annan. Det kan ha förts hit av en person på uppmaning av en förälder men vistas hos en tredje person eller hållas gömt i okänd miljö.

Några ledamöter anser att grundläggande regler i nu ifrågavarande hänseenden bör ges i lag.

4. En minoritet anser att det bör läggas fast vilka som – utöver svaranden och barnet – skall ha en ovillkorlig rätt att yttra sig i målet, t. ex. förälder som ej är part.

5. När det gäller verkställighetsbeslutens innehåll bygger vår interna motsvarande lagstiftning på den oskrivna huvudregeln att barnet får avhämtas där det befinner sig.

En majoritet saknar åtminstone motivuttalanden i frågan, eventuellt en hänvisning till gällande praxis i nationella verkställighetsmål om detta anses tillräckligt.

Skall till äventyrs den som fört barnet till Sverige – förälder eller annan – kunna förpliktas att på egen bekostnad återställa barnet till den plats varifrån det bortfördes?

6. Enighet föreligger om att bestämmelsen i 21 kap. 12 § FB om muntlig förhandling inte passar för länsrätternas del när det gäller internationella verkställighetsmål. Till och med motsvarande föreskrift i FPL kan vara för långtgående.

Länsrätten tänker i detta sammanhang bl. a. på kostnadsaspekter, tidsut-

dräkt och – ofta nog – målens beskaffenhet (olovligt eller olagligt bortförande eller kvarhållande).

Prop. 1988/89:8

Andra lösningar än formella muntliga förhandlingar borde också kunna övervägas (jfr t. ex. 52 kap. 10 § RB).

7. En kostnadsfråga som inte har behandlats i betänkandet är frågan om utländsk förlorande sökande skall kunna åläggas att ersätta staten kostnaderna för motpartens rättshjälp.

Detta förefaller möjligt enligt konventionerna. Om så inte anses vara fallet måste emellertid hänvisningen till 21 kap. 13 § FB och indirekt till rättshjälpslagen anpassas därtill.

Det förefaller däremot som om Europarådskonventionen inte medger att utländsk sökande åläggas att betala egna rättshjälpsavgifter.

8. En majoritet anser att det bör övervägas att tillerkänna barnet rätt till offentligt biträde.

9. En minoritet saknar åtminstone motivuttalanden om fullföljdsrätt (beroende på hur frågan om partsställning är löst eller olöst). En diskussion om eventuella fullföljdsbegränsningar hade enligt minoriteten också varit på plats (jfr 19 § fjärde stycket).

10. Enighet föreligger om att det behövs en regel som möjliggör att ett barn tillfälligt omhändertas för att säkerställa att handläggningen av målet kan slutföras. Om ett barn hålls undan kan det eljest bli omöjligt att komma till ett avgörande. Inte ens efterspaning är möjlig att tillgripa med gällande regler.

Länsrätten i Malmöhus län

Lagförslaget innehåller inte några särskilda bestämmelser om kostnader bortsett från 17 §, som bl. a. hänvisar till 21 kap. 13 § föräldrabalken. Av konventionerna framgår emellertid att några kostnader i huvudsak inte fås tas ut från sökanden. Haagkonventionen ger dock vissa möjligheter till reservation mot en konventionsstats skyldighet att stå för bl. a. advokat-kostnader eller kostnader med anledning av ett domstolsförfarande. Utredningen föreslår att Sverige skall utnyttja denna möjlighet till reservation.

Enligt länsrättens bedömning är det oklart vad den föreslagna reservationen praktiskt kommer att innebära. Denna fråga bör därför belysas ytterligare.

Socialstyrelsen

Socialstyrelsen finner den föreslagna lagtexten i stort sett enkel och klar. Innehållet är väl disponerat. Det är lätt att arbeta med rubriker, som i huvudsak anger de olika paragrafernas innehåll. Socialstyrelsen anser att man åstadkommit en lagtext, som i förhållande till de båda konventions-texterna är väsentligt mycket enklare. Det är emellertid viktigt att enkelheten inte befrämjas så långt att innehållet blir tveksamt. Styrelsen ifrågasätter om detta inte är fallet för en del bestämmelser i lagförslaget. Denna brist i lagtexten medför att stora krav bör kunna ställas på förarbetena till lagtexten. Ger inte heller förarbetena ett direkt stöd för en viss klagande tolkning av lagtexten, måste man sålunda gå till de ursprungliga konventionerna eller andra rättskällor för att få vägledning.

I vissa fall kan båda konventionerna samtidigt vara tillämpliga. Exempelvis när ett barn olovligt bortförts till en konventionsstat vilken är bunden av båda konventionerna, synes under vissa omständigheter både en förklaring om olovligt bortförande enligt 5 § 2 st. och 11 § i lagförslaget kunna åberopas som grund för att få barnet återlämnat. I förevarande promemoria

har en sådan situation inte närmare diskuterats, något som vore vägledande för dem som skall tillämpa lagen.

Prop. 1988/89:8

Styrelsen vill i detta sammanhang särskilt fästa uppmärksamheten på det i lagtexten ofta förekommande begreppet hemvist. I lagmotivet till 6 § i lagförslaget anges att begreppet i konventionstexten motsvaras av begreppet "habitual residence", att det i kommentaren till Europarådskonventionen anges att varje konventionsstat själv bestämmer enligt den egna lagen, vilken innebörd uttrycket har samt att hemvistbegreppet för svensk rätts del diskuterats i bl. a. propositionen 1973:158 s. 78 ff. I samma kommentar anges vidare att uttalandena i nämnda proposition i stort sett sammanfaller med vad Europarådets ministerkommitté föreskrivit i en viss resolution till vilken hänvisning har gjorts i kommentaren till Europarådskonventionen. Socialstyrelsen anser att man borde ha definierat begreppet hemvist och ha angivit i vad mån avsikten att kvarstanna, dvs. huruvida den subjektiva kvalifikationsgrunden för hemvistbegreppet skall upprätthållas eller inte. Detta vore önskvärt också med hänsyn till att åtminstone Haagkonventionen bygger på domicilprincipen.

I kommentaren till 5 § i lagförslaget anges att "rätten att ta vård om barn" inte har definierats i Europarådskonventionen. Det klargörs emellertid att härmed bl. a. avses beslut om vård eller omhändertagande som har meddelats inom den barnavårdande verksamheten. Socialstyrelsen föreslår att det vaga begreppet "barnavårdande verksamhet" definieras och att det klart framgår vilka beslut om vård som avses. Även kommentaren till 11 § i lagförslaget är oprecis i detta avseende.

Mot bakgrund av dessa exempel ur lagkommentaren samt med beaktande av den rikliga förekomsten av hänvisningar till konventionstexterna ifrågasätter styrelsen om inte den föreslagna lagtexten hade vunnit i klarhet om den utökats med vissa bestämmelser. Lagkommentaren hade nog bättre tjänat sitt syfte som underlag för lagtolkning om den i mindre utsträckning hänvisat till konventionstexterna.

I 17 § i lagförslaget anges att bestämmelserna i 21 kap. i FB i vissa där angivna delar gäller även i mål om verkställighet eller överflyttning enligt den föreslagna lagen. Här föreslås sålunda att tjänsteman inom socialtjänsten får medlingsuppdrag i enlighet med vad härom sägs i 21 kap. 2 och 4 §§ FB.

Socialstyrelsen anser att socialnämndens uppgifter, sådana de anges indirekt med stöd av 17 § i lagförslaget och sådana de kan uttolkas ur motiven till 4 och 12 §§ i lagförslaget, måste anges och närmare preciseras i en särskild bestämmelse i den föreslagna lagtexten. Detta är nödvändigt dels för att det inte skall råda någon tvekan huruvida detta är en skyldighet för socialnämnden, dels för att möjliggöra överlämnandet av uppgifter som omfattas av sekretess hos socialnämnden till den centrala myndigheten.

Familjelagssakunniga

En annan fråga av allmän natur (jfr avsnitt 4) rör förhållandet mellan olika konventioner och mellan olika konventionsgrundade bestämmelser i svensk rätt. Sådana spörsmål berörs i viss mån i promemorian, såvitt angår förhållandet mellan, på ena sidan, de båda aktuella konventionerna och, på den andra, de regler inom samma område som finns i de nordiska konventionerna och i den svensk-schweiziska domskonventionen. Däremot synes promemorian utgå från att förhållandet mellan Europarådskonventionen och Haagkonventionen inte ger upphov till några problem. Konflikter mellan dessa båda konventioner synes emellertid fullt tänkbara. Det kan t. ex. hända att ett barn olovligen har förts hit från sin hemviststat, som

är part i Haagkonventionen, och att den från vilken barnet undanhålls (A) yrkar överflyttning med stöd av denna konvention (11 § lagförslaget). Motparten (B) bestrider ansökningsen och åberopar en dom som går ut på att B är ensam vårdnadshavare; den domen har meddelats i en stat som har tillträtt Europarådskonventionen och gäller här enligt den konventionen (5 § lagförslaget). Det kan också tänkas – t. ex. om barnet olovligen har förts hit och hålls kvar här av en tredje person – att A yrkar överflyttning enligt Haagkonventionen och att B samtidigt yrkar verkställighet av "sin" dom med stöd av Europarådskonventionen.

I sådana fall synes den enda lösning som är förenlig med båda konventionerna vara att företrädare ges åt Haagkonventionen (jfr art. 19 och 20 i Europarådskonventionen samt art. 34 och 36 i Haagkonventionen). Det är möjligt att den föreslagna lagtexten skall läsas så att den i sak leder till det resultatet. Det är emellertid svårt att förstå varför det inte i lagtexten kan ges ett klart och entydigt besked om lösningen av sådana konflikter.

De följande kommentarerna (se även avsnitt 5.2) begränsas till en del av de punkter där förslaget synes ge anledning till kritik. Vi har inte haft möjlighet att gå in på tillnärmelsevis allt som kan förtjäna en närmare granskning.

Först kan antecknas ett par uttalanden i promemorians allmänna del som är missvisande och som synes böra korrigeras, även om de inte direkt påverkar lagförslaget. Sålunda sägs det på ett ställe s. 39) att Europarådskonventionen är "en ren verkställighetskonvention". I själva verket reglerar denna konvention – till skillnad från t. ex. 1977 års nordiska domslag, vilken i vårdnadsdelen (6 §) är en ren verkställighetslag – emellertid inte bara verkställigheten utan också erkännandet av utländska vårdnadsavgöranden. – På ett annat ställe (s. 43) heter det att den nordiska regleringen av frågor om erkännande av vårdnadsavgöranden inte omfattar barn till frånskilda föräldrar. Bestämmelser härom finns emellertid i 1931 års nordiska äktenskapskonvention (art. 22 jfrd med art. 8) och därtill anslutande svenska förordning (22 § jfrd med 8 §).

För verkställighet av ett vårdnadsavgörande etc. som härrör från en stat vilken har tillträtt Europarådskonventionen krävs det enligt den föreslagna lagen ett särskilt beslut av länsrätt. Däremot skall ett sådant avgörande erkännas här, om det uppfyller föreskrivna villkor, utan att det behövs någon stadfästelse eller annan prövning i särskild ordning (jfr s. 47 och 60 i promemorian). Trots denna konstruktion har det på skilda sätt rättslig betydelse att erkännande begärs eller att frågan om erkännande provas i ett mål eller att ett förordnande om erkännande meddelas, se 7, 9 och 10 §§ lagförslaget. En fråga som måste ställas är då vad som avses med dessa begrepp. Spörsmål om erkännande av ett utländskt vårdnadsavgörande kan uppkomma prejudiciellt inför domstolar eller andra myndigheter i många olika sammanhang. Rimligtvis kan de nämnda begreppen dock inte ha så vidsträckt innebörd att de omfattar alla sådana situationer. En annan möjlighet är att de är begränsade till fall där erkännandet av det utländska avgörandet utgör själva processföremålet, således där det förs en fastställesetalan om att avgörandet gäller eller inte gäller här. Att detta skulle vara meningen kan dock inte utläsas ur promemorian och är oförenligt med vad som uttalas i kommentaren till 9 § (s. 66). På denna punkt föreligger ett starkt behov av klargöranden.

Utredningen om barnens rätt

Konventionerna föreslås bli införlivade med svensk rätt genom att bestämmelserna i konventionerna tas in i en ny lag. I några avseenden är

lagförslaget regler om förfarandet i mål om bortförande av barn i internationella förhållanden i sak bättre än de som gäller i mål om verkställighet och överlämnande enligt 21 kap. föräldrabalken. Det anges t. ex. att målet skall handläggas skyndsamt och att barnets mening skall inhämtas, om det inte är omöjligt. Därtill kommer, som har nämnts ovan, att den enskilde kan få hjälp av en eller flera centralmyndigheter med att återfå sitt barn.

I vårt betänkande om barn i vårdnadstvister m.m. föreslår vi att barn skall ha talerätt i bl. a. mål enligt 21 kap. föräldrabalken. För barn som inte själva kan föra sin talan föreslås att det regelmässigt skall förordnas en särskild ställföreträdare. Om våra förslag leder till lagstiftning bör barn i konsekvens härmed också ha talerätt i mån om olovligt bortförande av barn i internationella förhållanden.

Sveriges Advokatsamfund

Samfundet har inte någon erinran mot förslaget att lämna verkställighetsprövningen till länsrätt i första instans.

Samfundet vill särskilt understryka vikten av att utrikesdepartementet som centralmyndighet – i enlighet med promemorians förslag – anförtror erfarna advokater att sköta den praktiska handläggningen av ärendena vid domstolar och andra berörda myndigheter. I detta sammanhang vill samfundet peka på de oklarheter i promemorian som finns på sidan 49 och följande med avseende på ansvaret för kostnader. Det är angeläget att det klarläggs att centralmyndigheten i förhållande till de advokater som anlitas ansvarar för den ersättning som tillkommer dem, givetvis med beaktande av möjligheter till allmän rättshjälp eller motsvarande.

Sveriges domareförbund

Lagförslaget överensstämmer i allt väsentligt med reglerna i 21 kap. föräldrabalken om verkställighet av svenska vårdnads- och umgängesrättsavgöranden. Innehållet möter därför ingen invändning från förbundets sida. De frågor som kan komma att välla problem torde närmast höra samman med den formella prövningen av en verkställighetsansökan i fråga om erkännandet av det utländska vårdnadsavgörandet eller vid tolkningen av en konventionsstats lagar om vårdnad m.m. Det får förutsättas att den centrala myndigheten kan ge erforderlig vägledning utöver vad som följer av de handlingar som skall ges in enligt 14 §.

Domareförbundet instämmer slutligen i uppfattningen att länsrätten bör i första instans pröva ansökningar om verkställighet och om överflytt av barn medan mål enligt 19 § bör handläggas av tingsrätten.

5.2 Kommentarer till de särskilda bestämmelserna i lagförslaget

2 §

Länsrätten i Stockholms län

Det som sägs på sidan 57, andra stycket, är enligt länsrättens uppfattning så centralt att det bör tas in i en verkställighetsparagraf, förslagsvis av innehåll att beslut enligt 5 eller 11 § inte får meddelas eller verkställas i fråga om barn som har fyllt 16 år.

Länsrätten i Stockholms län

Även det som sägs i motiven, sid. 57 mv, om att en överenskommelse som har fastställts eller godkänts av behörig myndighet torde vara att betrakta som ett avgörande, bör omvandlas till lämplig lagtext (3 §).

5 §

Hovrätten för Västra Sverige

I specialmotiveringen till 5 § i lagförslaget på sidan 60 m anföres: "En prövning av frågan om avgörandets giltighet torde i första hand aktualiseras i ett redan väckt mål om t. ex. vårdnad eller underhåll. Frågan prövas då prejudiciellt i det målet. Inget hindrar emellertid att frågan prövas särskilt i form av en fastställelsestalan vid allmän domstol."

I ett här i landet väckt mål om vårdnad torde domstolen vara oförhindrad att prejudiciellt konstatera att det finns ett avgörande beträffande vårdnaden som meddelats i en konventionsstat och som därmed är giltigt här i landet. Det är troligt att den svenska domstolen i en sådan situation skulle behandla talan i målet som en talan om överflyttning av vårdnaden och därmed i praktiken som en talan om ändring av det utländska avgörandet. Om svensk domsrätt föreligger synes därför det utländska avgörandet inte få annan betydelse i en svensk vårdnadsprocess än vad ett tidigare vårdnadsavgörande har i ett mål om överflyttande av vårdnad. Det bör emellertid påpekas att erkännande av det utländska vårdnadsavgörandet kan leda till att svensk domsrätt ej föreligger.

Vad beträffar den angivna möjligheten till särskild fastställelsestalan vid allmän domstol kan tveksamhet komma att råda om huruvida en sådan talan är att behandla som en talan om vårdnad eller som en fastställelsestalan enligt 13 kap. 2 § rättegångsbalken. I det förstnämnda fallet skall tingsrätten enligt hänvisningen i 20 kap. 1 § föräldrabalken till 15 kap. 29, 30 och 30 a §§ giftermålsbalken vid prövningen bestå av en lagfaren domare jämte nämnd. Bedömningen av om ett utländskt vårdnadsavgörande skall erkännas innefattar ställningstaganden till frågor som ligger nära traditionella vårdnadsfrågor. Prövningen kan t. ex. avse huruvida förhållandena kan anses ha ändrat sig i sådan utsträckning sedan det utländska avgörandet meddelades att tvivel kan råda om avgörandets fortsatta förenlighet med barnets bästa. Med hänsyn härtill anser hovrätten att starka skäl talar för att en sådan fastställelsestalan bör prövas i den sammansättning som gäller för vårdnads mål. Ställningstagandet kan komma till uttryck antingen genom att en kompletterande domförhållsregel tas in i den föreslagna lagstiftningen eller genom att en ändring görs av 20 kap. 1 § föräldrabalken.

Det torde också vara av vikt att genom direkt hänvisning till en befintlig forumregel eller genom en särskild forumregel klargöra vilken eller vilka domstolar som är behöriga att uppta en sådan fastställelsestalan som avses. Även rättegångskostnadaspekten torde böra övervägas och eventuellt föranleda viss lagreglering.

Kammarrätten i Stockholm

Andra stycket i 5 § tar endast sikte på det fallet att ett barn har förts bort över en statsgräns och att bortförandet i ett senare avgörande har förklarats vara olagligt. Bestämmelsen synes inte inbegripa den situationen att barnet

visserligen har förts över gränsen utan att detta var olagligt och vistas i annat land men att ett senare avgörande medför att ett kvarhållande där blir olagligt. Detta är inte tillfredsställande (jfr dock artikel 12 och artikel 1 d i Europarådskonventionen).

Prop. 1988/89:8

Stockholms tingsrätt

En tingsrätt kan enligt lagförslaget på ansökan från barnets vårdnadshavare meddela förklaring att ett bortförande av ett barn är olagligt. I specialmotiveringen (sid. 61) anges:

”För att verkställighet skall kunna ske krävs att avgörandet innehåller en förklaring att bortförandet var olagligt. Vidare krävs uppgift om vem som hade vårdnaden om eller vårdnaden av barnet eller rätt till umgänge med barnet, så att det står klart vem barnet skall lämnas tillbaka till. I Europarådets kommentar till konventionen sägs att det torde vara tillräckligt att avgörandet innehåller en skyldighet att återlämna barnet till den plats där det befann sig före bortförandet.”

Ett förtydligande borde göras vad avser den sist citerade meningens innehåll att en platsangivelse är tillräcklig. Skall en tingsrätts avgörande innehålla annat än ett konstaterande att bortförandet eller kvarhållandet är olagligt, bör detta anges i lagtexten.

Familjelagssakkunniga

I specialmotiveringen till 5 § hänvisas till art. 12 i Europarådskonventionen. Denna artikel har motsvarighet i paragrafens andra stycke. Däremot ges ingen hänvisning till de bestämmelser i konventionen – synbarligen art. 7 och 11 p. 1 jämförda med art. 1 – som ligger till grund för första stycket i paragrafen. – I andra stycket behandlas den situationen att det ”inte gällde något avgörande enligt första stycket som kan utgöra grund för verkställighet i ursprungsstaten”. Detta är ett snårigt och svårtillgängligt uttryckssätt, särskilt som ”gällde” inte betyder detsamma som ”gäller här i landet” i första stycket och hänvisningen till första stycket i själva verket tycks vara begränsad till första meningen i det stycket. Saken uttrycks enklare och klarare i art. 12 i konventionstexten. Det bör dock påpekas att den svenska översättningen av denna artikel är missvisande såtillvida att det där talas enbart om att det inte finns något avgörande som är verkställbart i en fördragsslutande stat. Som framgår av de engelska och franska originaltexterna, krävs det i själva verket att det inte föreligger något sådant avgörande *meddelat* i en fördragsslutande stat.

6 §

Hovrätten för Västra Sverige

Hovrätten anser att lagtexten är otydlig i fråga om punkten 3. Det bör preciseras vilket ”förfarande” som åsyftas i stadgandet.

Hovrätten ifrågasätter uttalandet i promemorian på sidan 62 n att det skall anses föreligga en bevisskyldighet för den som motsätter sig att det utländska avgörandet erkännes eller verkställs beträffande sådana omständigheter som skall föranleda att erkännande eller verkställighet skall vägras. Uttalandet stämmer dåligt överens med svensk rättsuppfattning om det ges den innebörden att rätten skall överlämna till parterna att efter eget gottfinnande föranstalta om erforderlig utredning i målet. Det motsäges också av andra uttalanden i förslaget. Redan av 16 § lagförslaget framgår att

rätten har att inhämta barnets uppfattning. Jämförelse kan även göras med kommentaren till 12 § där det påpekas att socialnämnden har en skyldighet att bistå rätten i undersökning av barnets nuvarande förhållanden. Enligt hovrättens uppfattning synes det oriktigt att ålägga parterna en bevisskyldighet i nämnda avseende. Lika väl som rätten har ett utredningsansvar i vårdnadsmål bör en skyldighet föreligga för rätten att i mål om erkännande och verkställighet undersöka huruvida de i förevarande stadgande upptagna grunderna för en vägran att erkänna eller verkställa ett utländskt avgörande kan anses föreligga.

Kammarrätten i Stockholm

Punkt 2 i 6 § tar endast sikte på den situation som beskrivs i 5 § första stycket. Det vill synas som om även 5 § andra stycket bör beaktas på så sätt att i sådana fall som behandlas där även tiden mellan det olagliga bortförandet och det senare avgörandet bör vägas in.

Länsrätten i Malmöhus län

Enligt specialmotiveringen till 6 § i den föreslagna lagen är det den som motsätter sig att ett avgörande erkänns eller verkställs som skall bevisa att sådana omständigheter föreligger att erkännande och verkställighet skall vägras. Mot detta förslag anser sig länsrätten böra göra följande erinran.

I mål om verkställighet och överflyttning kan omständigheterna vara sådana att den begärda åtgärden bör vägras med hänsyn till barnets bästa. Det kan därvid bli fråga om tillämpning av de i den föreslagna lagen intagna ordre public-klausulerna. Att i sådana fall helt överlåta till den som motsätter sig verkställighet att visa att verkställighet skall vägras, skulle enligt länsrättens bedömning kunna leda till otillfredsställande resultat. När det gäller förhållanden utom riket kan det vara särskilt svårt för den enskilde att tillvarata sin rätt. Sådana svårigheter får inte gå ut över barnets bästa.

Av 8 § förvaltningsprocesslagen framgår att domstolen har en egen utredningsskyldighet. Enligt länsrättens mening bör det understrykas att denna utredningsskyldighet också skall gälla mål om verkställighet och överflyttning av barn i internationella förhållanden. Som länsrätten har anfört ovan angående centralmyndigheten är det viktigt att centralmyndighetens åligganden för att få fram ett fullgott bedömningsunderlag klart fastställs. Detta gäller också centralmyndighetens åligganden i förhållande till länsrätten.

Socialstyrelsen

Socialstyrelsen anser att målsättningen bör vara att utländska barn i Sverige behandlas lika som barn som har hemvist här. Olika heter i utformningen av rekvisiten i lagförslaget och i föräldrabalkens 21 kapitel kan i viss mån motverka denna målsättning. Enligt 21 kap. 6 § 2 st. FB får länsrätten vägra verkställighet om det finns *risk som ej är ringa* för att barnets kroppsliga och själsliga hälsa skadas. Enligt Europarådskonventionen lagförslaget 6 § 1 p. får erkännande och verkställighet vägras om det skulle vara uppenbart oförenligt med grunderna för rättsordningen här om familj och barn. Denna ordre-public klausul skall enligt kommentaren tolkas så att verkställighet kan vägras om det är *uppenbart att verkställigheten skulle strida mot barnets bästa*. Klausulen skall dock tolkas restriktivt och komma till användning endast i klara fall. Enligt Haagkonventionen lagförslaget 12 § 2 p. kan överflyttning vägras om det finns en *allvarlig risk* för barnets kroppsliga och själsliga hälsa.

I 21 kap. 5 § FB anges att verkställigheten förutom i undantagsfall inte får ske om barnet motsätter sig detta. I lagförslaget 12 § finns en liknande bestämmelse. Där hänvisas i kommentaren till FB 21 kap. 5 §. Oklarhet råder dock hur barnets vilja skall beaktas när 6 § lagförslaget eventuellt skall tillämpas. Där ges inte någon tyngd åt barnets eventuella uttalade vilja, endast en skrivning att rätten skall beakta barnets uppfattning.

Statens invandrarverk

För att undvika möjligheten till feltolkning av § 6 bör ordet "motsvarande" i denna paragraf ersättas med "sådan". Detta svarar också mot ordalydelsen i Europarådskonventionen (art. 10 p. 1 c).

Lunds universitet, juridiska fakultetsstyrelsens forskningsnämnd

Det är i varje fall viktigt att lagförslaget 6 § inte tillämpas alltför extensivt. Paragrafen kan i rättspraxis lätt leda till att svenska domstolar regelmässigt kommer att underkasta främmande avgöranden en sådan materiell prövning som går långt utöver vad som brukar hänföras till rättskraftsprövning (jfr HD:s uttalanden i NJA 1974 sid. 629, på sid. 633-634). Risken är att de svenska domstolarna trots "uppenbarlighetskravet" kommer att tillämpa 6 § så att de främmande avgörandena kommer att fullständigt omprövas i sak. Att detta inte är meningen bör enligt forskningsnämndens mening på ett betydligt kraftfullare sätt markeras i motiven. I själva lagtexten (6 § 2) bör man dessutom uttryckligen ange att det förhållandet att barnet har bytt vistelseort efter ett olovligt bortförande resp. kvarhållande inte i sig är en sådan omständighet som innefattar "ändrade förhållanden" i lagens mening. Det rör sig om en viktig markering som ej utan anledning har kommit till uttryck i konventions texten (art. 10) (jfr avsnitt 2).

Familjelagssakkunniga

6 § 2 lagförslaget är avsedd att motsvara art. 10 (1) b i Europarådskonventionen. Av konventionstexten framgår att en ändring av barnets bosättning efter ett olovligt bortförande är en sådan omständighet som inte får beaktas vid bedömningen huruvida ändrade förhållanden har inträtt. Denna passus har utan motivering strukits i lagtexten, där den synes höra hemma. Att den återges i kommentaren till paragrafen (s. 63) är knappast tillräckligt.

7 §

Länsrätten i Stockholms län

Se nedan under 9 §.

Familjelagssakkunniga

Av 7 § andra stycket lagförslaget framgår att ett tredje landsavgörande som kan utgöra grund för verkställighet i Sverige jämföras med ett svenskt avgörande vid tillämpningen av paragrafens första stycke. Det kunde vara lämpligt att i kommentaren exemplifiera detta genom hänvisning till de internordiska reglerna om verkställighet av vårdnadsavgöranden. Skulle t. ex. Sverige tillträda Europarådskonventionen men Finland stå utanför, kommer ett finskt avgörande som uppfyller kraven för verkställighet i Sverige enligt den nordiska domslagen att utgöra hinder för erkännande och

8 §

Familjelagssakkunniga

8 § lagförslaget är avsedd att motsvara art. 9 (1) a och b i Europarådskonventionen. Konventionstexten är emellertid formulerad som en regel om villkoren för att erkännande och verkställighet skall få vägras. I motsats här till är lagtexten utformad så att den positivt anger förutsättningarna för erkännande och verkställighet. Härigenom sker en omkastning av åberops- och bevisbördan i förhållande till vad som gäller enligt konventionen. Den omkastningen markeras särskilt genom ordet "endast", som i konventionen hänför sig till grunderna för vägran att erkänna men i lagtexten till förutsättningarna för erkännande. I promemorian sägs det visserligen (s. 66), under hänvisning till Europarådets kommentar till konventionen, att det är den som motsätter sig erkännandet som har att visa att "svaranden i det tidigare målet" inte underrättades i behörig ordning. I själva verket framgår konventionens ståndpunkt till denna och övriga bevisbördefrågor direkt av texten till artikeln. Däremot kommer den inte till adekvat uttryck i lagtexten.

9 §

Hovrätten för Västra Sverige

I likhet med vad som anmärkts under 6 § 3 anser hovrätten att lagtexten är otydlig vad beträffar punkten 2. Det bör preciseras vad som avses med "det rättsliga förfarandet".

Hovrätten efterlyser ett klarläggande huruvida de i förevarande paragraf upptagna bestämmelserna *uttömmande* reglerar när ett mål kan förklaras vilande. Om detta avses bör det framgå av texten.

Länsrätten i Stockholms län

7 och 9 §§ tar båda delvis sikte på situationen när en rättegång i sakfrågan inletts i Sverige innan frågan om erkännande eller verkställighet inletts.

Har det svenska målet avgjorts innan frågan om erkännande eller verkställighet slutligen provas kan utgången i det svenska målet under vissa förutsättningar utgöra hinder för bifall till ansökan om erkännande eller verkställighet (9 §).

Har det svenska målet inte avgjorts får målet om erkännande eller verkställighet förklaras vilande (7 §).

Det vore enligt länsrättens synsätt mer följdriktigt om det för den sistnämnda situationen föreskrivs att målet om erkännande eller verkställighet *skall* förklaras vilande, åtminstone i avbidan på ett interimistiskt beslut i det andra målet.

Familjelagssakkunniga

Av 9 § 2 lagförslaget framgår att en pågående svensk rättegång om vårdnaden etc. får åberopas som grund för vilandeförklaring bara om den rättegången har påbörjats innan det rättsliga förfarandet inleddes i den främ-

mande staten. I promemorians kommentar till bestämmelsen (s. 67) har denna förutsättning tappats bort.

Beträffande 9 § 3 lagförslaget sägs det i promemorian (s. 67), i anslutning till Europarådets kommentar till konventionen, endast att det i detta fall föreligger en situation liknande den som regleras i punkt 2. Bestämmelsen borde kunna kommenteras på ett något mer upplysande sätt. Såvitt kan bedömas av ordalydelsen, tar bestämmelsen sikte på fall där ett konkurrerande avgörande har meddelats i en främmande stat – antingen en konventionsstat eller en utomstående stat – och frågan om erkännande eller verkställighet av det avgörandet är föremål för prövning i Sverige.

10 §

Familjelagssakkunniga

I 10 § lagförslaget, som är avsedd att motsvara art. 11 (2) i Europarådskonventionen, saknas den i konventions texten ingående föreskriften att särskild hänsyn skall tas till de åtaganden som parterna har gjort i saken. I promemorian (s. 68) hänvisas till att Europarådets kommentar till konventionen innehåller en sådan anvisning. I själva verket återfinns denna dock redan i texten till artikeln.

11 §

Lunds universitet, juridiska fakultetsstyrelsens forskningsnämnd

Beträffande Haagkonventionens omarbetning i svensk författningstext anser forskningsnämnden att orden "enligt lagen" bör utgå ur formuleringen "... den rätt att ta vård om barnet som vårdnadshavaren eller någon annan har *enligt lagen* i den stat ..." (lagförslagets 11 § 2 st.). På detta sätt skulle det klart framgå att den rätt som avses inte behöver vara grundad på den inhemska rättsordningen i den aktuella staten, utan kan i enlighet med denna stats internationella privaträtt bero på en annan rättsordning (se promemorian på sid. 69-70). Detta undantag från den traditionellt negativa svenska inställningen till *renvoi* bör lämpligen markeras i lagtexten, vilket ej var nödvändigt i konventionstexten eftersom många konventionsländer utan vidare accepterar *renvoi*.

Familjelagssakkunniga

11 § lagförslaget är avsedd att motsvara bl. a. art. 3 i Haagkonventionen men avviker från konventionstexten på flera sätt. Så t. ex. anges det inte att bestämmelsen är tillämplig oavsett om vårdnaden tillkom rättighetsinnehavaren ensam eller gemensamt med någon annan. Ej heller framgår det att rätten till vårdnad kan ha uppkommit antingen direkt på grund av lag eller genom ett myndighetsbeslut eller genom en giltig partsöverenskommelse. Dessa preciseringar återfinns visserligen i de kommentarer som lämnas i promemorian (s. 69 f). De synes emellertid vara av sådan vikt att de inte gärna kan uteslutas ur en lagtext som är avsedd att återspegla konventionsinnehållet.

Övergångsbestämmelserna till 11 § kan ge anledning till tvekan om bedömningen av sådana fall där ett olovligt kvarhållande har påbörjats – eventuellt efter ett olovligt bortförande – före den tidpunkt då lagen blev tillämplig i förhållande till den främmande staten i fråga men fortsätter efter

12 §

Kammarrätten i Stockholm

Enligt 12 § punkt 2 får överflyttning av barn bl. a. vägras om en sådan skulle försätta "barnet i en ohållbar situation". Motivledes bör genom exemplifiering eller på annat sätt till ledning för rättstillämpningen utvecklas vad bestämmelsen närmare tar sikte på. Kammarrätten kan tänka sig att föreskriften kan tillämpas t. ex. när en överflyttning skulle medföra att barnet hamnar i en krigszon eller i ett flyktingläger under svåra yttre förhållanden.

Kammarrätten i Göteborg

12 § punkt 1

I art. 12 andra stycket i Haag-konventionen föreskrivs att myndigheten skall besluta om barnets omedelbara återlämnande även i det fall förfarandet har inletts mer än ett år från den dag det olovliga bortförandet ägde rum, såvida inte det visas att barnet funnit sig till rätta i sin nya miljö. I det svenska förslaget har denna föreskrift omarbetats och förts in i den bestämmelse som reglerar i vilka fall överflyttning får vägras.

Enligt Haag-konventionen har "ettårsfristen" i sig ingen avgörande betydelse för om överflyttning skall medges eller ej, vilket däremot den svenska formuleringen ger intryck av.

Kammarrätten vill ifrågasätta om inte den svenska lagen borde ansluta närmare till den teknik som används i konventionen.

12 § punkt 4

Bestämmelsen anger att överflyttning får vägras om det inte är tillåtet enligt grundläggande principer här i landet om skyddet för mänskliga fri- och rättigheter att besluta om överflyttning.

I motiven uttalas att denna artikel antogs i konventionsarbetets allra sista skede som en kompromiss sedan det hade visat sig omöjligt att nå enighet i frågan om huruvida konventionen borde innehålla en sedvanlig ordre-public-klausul eller ej. Bestämmelsen är avsedd att komma till användning i rena undantagsfall.

Med hänsyn till den starkt begränsade räckvidd bestämmelsen avses få vore det enligt kammarrättens mening önskvärt om exempel lämnats på fall där den kan komma att tillämpas.

Familjelagssakkunniga

12 § lagförslaget synes få läsas så att bevisbördan för där angivna förhållanden åvilar den som motsätter sig överflyttningen. Detta har dock inte kommit till lika klart och pregnant uttryck som i motsvarande bestämmelser i Haagkonventionen, jfr art. 12 ("unless it is demonstrated...") och 13 ("if the person, institution or other body which opposes its return establishes...").

Dock anser vi att inskränkningen "om barnet har nått en sådan ålder och mognad att dess vilja bör beaktas" är alltför långtgående för att verkligen tillvarata barns bästa. Ju äldre och mognare ett barn blir, dess större möjlighet har det att orientera sig i en ny situation och ta in nya personer bredvid tidigare trygga relationer i sin tillgivenhet. Det är på småbarnsstadierna – när ingen som helst mognad har inträtt – som man varaktigt kan störa barns förmåga att knyta an till andra människor, genom att – till och med för kortare tid – bryta eller upplösa dess första och viktigaste bindningar. Detta faktum att större hänsyn måste tas till barnen ju mindre de är och inte tvärtom är något som BRIS starkt vill understryka, här som tidigare. Vi föreslår därför att punkt 3 får ändrad lydelse, t. ex.

(...överflyttning av barn enl. § 11 får dock vägras:)

3. barnet själv motsätter sig överflyttningen eller på annat sätt har visat sig ha en varaktig positiv relation av betydelse för dess grundtrygghet med den person det bortförts ifrån.

13 §

Kammarrätten i Stockholm

Det är naturligt att det anförtros åt länsrätterna att pröva ansökningar om verkställighet som sägs i 13 §. Dessa domstolar handlägger mål enligt 21 kap. föräldrabalken (FB) och har alltså en bred erfarenhet på området. Förfarandet enligt det angivna kapitlet i FB synes också väl lämpat för mål enligt den föreslagna lagen. Kammarrätten tillstyrker därför såväl att länsrätt blir första instans som att förfarandet väsentligen (jfr nedan) utformas i enlighet med vad som följer av 13–17 §§ i förslaget. Under lagstiftningsärendets fortsatta gång får övervägas i vilken utsträckning även förordningen (1967:715) om tillämpning av 21 kap. föräldrabalken bör gälla här förevarande mål.

Enligt första stycket görs ansökan om verkställighet hos "länsrätten". Denna utformning av forumbestämmelsen stämmer överens med tekniken i bl. a. 21 kap. 1 § FB. Den får därför godtas även om kammarrätten över lag föredrar preciserade forumangivelser. När det gäller vilket forum som är tillämpligt i fall enligt 21 kap. FB anges i Walin, Föräldrabalken (4 uppl. s. 475) att det ligger i sakens natur att ansökan alltid kan göras hos länsrätten i det län där den som har hand om barnet är bosatt. Skulle denna tillfälligt ha tagit med barnet till annat län, t. ex. för en tids semester, får enligt kommentaren även länsrätten i det länet anses behörig. Fall kan också tänkas, när barnet och den som har det i sin vård vistas på skilda orter. Sökande torde enligt Walin i en sådan situation kunna vända sig till länsrätten i det län där barnet finns eller där motparten i ärendet bor eller vistas. Enligt kammarrättens mening tyder föreskrifterna i 12 § förordningen (1967:715) om tillämpning av 21 kap. föräldrabalken närmast på att länsrätten i det län där barnet finns är primärt forum (jfr 1 § i förordningen). Under lagstiftningsärendets fortsatta gång bör övervägas vilken länsrätt som blir behörig om man visserligen vet att barnet vistas här i riket men inte var samt den som har hand om barnet inte är bosatt här och hans uppehållsort inte heller är känd. Situationen torde inte vara orealistisk i förhållanden av så speciell natur som det här är fråga om. Möjligen kan en subsidiär forumregel behövas.

I förslaget föreslås att ansökningar enligt Europaråds- och Haagkonventionerna skall prövas av länsrätt i första instans.

I motiven anges inte hos vilken länsrätt en ansökan om verkställighet eller överflyttning skall sökas. Kammarrätten utgår ifrån att en ansökan enligt förslaget, i likhet med en ansökan om verkställighet enligt 21 kap. föräldrabalken, skall göras hos länsrätten i det län där den som har hand om barnet är bosatt.

Länsrätten i Malmöhus län

Enligt 13 § i den föreslagna lagen skall ansökan vara avfattad på svenska språket. Av specialmotiveringen till lagrummet framgår att det är sökandens sak att se till att erforderliga översättningar finns i sådana fall då sökanden inte har anlitat centralmyndigheten.

Länsrätten vill emellertid påpeka att den föreslagna ordningen inte överensstämmer med den praxis som nu gäller hos förvaltningsdomstolarna. När handlingar på främmande språk lämnas in till domstolarna ombesörjer domstolarna regelmässigt själva de översättningar som behövs. Se Bertil Wennergren. Förvaltningsprocess s. 333. Om avsikten är att ansökningar om verkställighet eller överflyttning i internationella förhållanden skall behandlas annorlunda än övriga mål hos domstolarna bör detta särskilt framhållas.

14 §

Hovrätten för Västra Sverige

Hovrätten förutsätter i anslutning till detta stadgande att det genom särskild förordning kommer att anges vad en ansökan skall innehålla.

Kammarrätten i Stockholm

I de fall som behandlas i 14 § första stycket är det inte givet att svaranden alltid har kunnat delges stämning eller motsvarande handling (jfr 8 § 1 senare delen). Bestämmelsen bör kompletteras enligt följande: "Till ansökan — motsvarande handling eller bevis om att svaranden inte har kunnat delges en sådan handling. Sökanden skall — skall återställas.

Länsrätten i Stockholms län

Länsrätterna är inte tillräckligt synska för att kunna räkna ut i vilka fall dom eller beslut har meddelats i svarandens utevaro, om detta inte framgår av domen eller beslutet.

14 § första stycket bör innehålla en formulering liknande "om det inte av avgörandet framgår att detta har meddelats i svarandens närvaro"——.

Länsrätten utgår från att ordet svarande i samma stycke syftar på det underliggande utländska förfarandet.

Domstolsverket

DV vill avslutningsvis peka på att det i 14 § i den föreslagna lagtexten anges, i enlighet med Europarådskonventionen, art. 13 p. 1 c, att till ett avgörande, som fattats i svarandens utevaro skall fogas en handling som

utvisar att denne delgetts stämning eller motsvarande handling. Stadgandet framstår som delvis oförenligt med 8 § i lagförslaget. I 8 § stadgas nämligen att ett avgörande i vissa fall får erkännas och verkställas även om svaranden inte delgetts sådan handling.

15 §

Hovrätten för Västra Sverige

Hovrätten finner det ovisst om Sverige skulle komma att uppfylla sin skyldighet enligt artikel 11 i Haagkonventionen om den i andra stycket angivna tiden lagfästes. Möjligen rör det sig endast om ett skrivfel så att lagförslaget rätteligen skall avse *sex veckors* handläggningstid innan rätten är skyldig att lämna redogörelse.

Kammarrätten i Göteborg

Enligt art. 11 i Haag-konventionen föreskrivs att om ett mål om överflyttning inte avgjorts inom *sex veckor* är rätten på sökandens begäran skyldig att redogöra för orsaken till dröjsmålet. I det svenska förslaget har tidsfristen oriktigt angivits till *sex månader*.

Familjelagssakkunniga

Beträffande 15 § lagförslaget sägs det i promemorian (s. 78) bara att paragrafen inte torde kräva några närmare kommentarer. Åtminstone på en punkt är ett påpekande dock i hög grad motiverat. Den i Haagkonventionen (art. 11) angivna tidsfristen av sex veckor från ansökninngen har nämligen i paragrafens andra stycke drygats ut till sex månader. Detta måste rättas till. Också i andra avseenden skiljer sig paragrafen från konventionstexten utan att någon förklaring härtill ges i promemorian.

16 §

Kammarrätten i Stockholm

Enligt huvudregeln i förevarande 16 § skall barnet höras innan rätten avgör ett mål om verkställighet enligt 5 § eller överflyttning enligt 11 § i förslaget. Denna regel saknar motsvarighet i 21 kap. FB. I praktiken torde i de fallen barn under 12 år i allmänhet endast höras när risk för dess hälsa kan tänkas föreligga om verkställighet sker. Kammarrätten är emellertid positiv till den bestämmelse som föreslås. Det kan i lämpligt sammanhang övervägas om den inte bör få en motsvarighet i 21 kap. FB. I enlighet med vad som föreslås i promemorian behöver undantag göras för fall då det inte är möjligt att höra barnet. I lagtexten nämns särskilt det fallet att barnets låga ålder eller bristande mognad lägger hinder i vägen. Ett annat fall, som kan tänkas, är att man visserligen vet att barnet finns här i riket och att man har inlett ett förfarande hos en länsrätt (t. ex. där den som har hand om barnet är bosatt) men barnet hålls gömt (jfr ovan under 13 §).

Kammarrätten i Stockholm

Enligt 18 § första stycket gäller, att rätten i mål om vårdnad om barn och i mål om vård av barn enligt lagen (1980:621) med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU) inte får meddela något beslut i fråga om vårdnaden eller vården så länge som en ansökan om överflyttning av barnet enligt 11 § första stycket är aktuell. Länsrätten synes därmed under den tiden bli hindrad från att pröva socialnämnds beslut enligt 6 § LVU om omedelbart omhändertagande. Barnet skulle alltså inte kunna släppas, även om länsrätten finner att skäl härför föreligger. Detta strider mot den grundläggande tanken att ett tvångsingripande inte får bestå längre än vad som är oundgängligen nödvändigt.

Länsrätten i Stockholms län

Föreskrifterna i 18 § hör hemma i FB och LVU och bör lämpligen inarbetas i dessa.

19 §

Hovrätten för Västra Sverige

I specialmotiveringen anges att för förfarandet i tingsrätten skall gälla vad som är föreskrivet om rättegången i tvistemål. Beträffande mål enligt detta stadgande synes, i likhet med vad som anförts angående 5 §, ovisshet råda hurivida föräldrabalkens regler är att tillämpa eller om målet skall handläggas som ett tvistemål enligt rättegångsbalken. Av de skäl som anförts under 5 § anser hovrätten att mål enligt detta stadgande bör handläggas enligt de regler som gäller för vårdnads mål. Hovrätten vill dessutom fästa uppmärksamheten på innehållet i artikel 12 av Europarådskonventionen där det anges att avgörandet förutom att innehålla en förklaring att bortförandet var olagligt även skall röra vårdnaden om barnet. Om det senaste angivna kravet skall uppfattas som tvingande för att förklaringen skall få avsedd verkan, är det över huvud taget ovisst om lagförslaget i denna del kan sägas stå i överensstämmelse med konventionen. I vart fall synes överensstämmelsen kunna ifrågasättas om det inte görs någon form av anknytning till reglerna om vårdnad. Det finns därför skäl att överväga en omarbetning av lagförslaget såvitt gäller dessa frågor.

I likhet med vad som anmärkts under kommentaren till 5 § vill hovrätten peka på behovet av en reglering av vissa processuella frågor.

Hovrätten biträder förslaget att fullföljdsförbud skall gälla beträffande hovrättens avgörande.

Kammarrätten i Stockholm

För ett avgörande om återförande hit av ett barn, som egenmäktigt har förts utomlands eller kvarhålls där, kan krävas en förklaring av svensk domstol att förfarandet är olagligt. Enligt 19 § första och andra styckena skall det ankomma på tingsrätt att meddela en sådan förklaring. Något skäl för att inte uppgiften läggs på länsrätt, som i övrigt är den domstol som har att agera enligt lagförslaget, lämnas inte i promemorian.

Endast om starka skäl föreligger bör de uppgifter som enligt förslaget skall ankomma på domstol splittras upp mellan de båda organisationerna av

allmänna domstolar. Några sådana skäl föreligger inte här. Det är sålunda att märka att det egenmäktiga förfarandet inte behöver vara straffbart (PM s. 83). Kammarrätten föreslår att även den här aktuella uppgiften anförtros åt länsrätt.

Domstolen sätter vidare i fråga om inte även socialnämnd bör kunna utverka förklaring enligt de aktuella bestämmelserna i 19 § första och andra styckena i lagförslaget. Jfr 6 kap. 7 § sista stycket, 8 § andra stycket och 10 § andra stycket FB. Åtminstone enligt Haagkonventionen synes sådan nämnd äga talerätt (se artikel 8; jfr häremot artikel 4 punkt 1 i Europarådskonventionen).

Stockholms tingsrätt

I specialmotiveringen (sid. 83) anges att för förfarandet i mål enligt 19 § i lagförslaget gäller vad som är föreskrivet om rättegången i tvistemål. Sådana föreskrifter återfinns främst i rättegångsbalken. Om avsikten är att bestämmelser i föräldrabalken skall äga tillämpning på mål av förevarande slag bör detta anges i lagtexten. I vilket fall som helst bör det av lagen framgå vilka förfaranderegler som skall gälla, så att det t. ex. står klart till vilken tingsrätt en ansökan enligt 19 § skall ges in. I lagen bör även anges vilka processuella regler som skall tillämpas för de mål hos en tingsrätt där fastställelsealan avseende ett utländskt avgörandes giltighet prövas.

6 Övrigt

Hovrätten för Västra Sverige

Hovrätten noterar med beklagande att en särreglering i Norden kommer att bli följden av att enighet ej kunnat nås om samtliga nordiska länders anslutning till konventionerna. Hovrätten ser dock i detta sammanhang med tillfredsställelse att strävan är att snarast göra en översyn av den internordiska regleringen.

Kammarrätten i Stockholm

Som anges (s. 44) i promemorian medför en anslutning enligt vad som har sagts nu till Europaråds- och Haagkonventionerna inte att de särskilda reglerna om erkännande och verkställighet av nordiska vårdnadsavgöranden kan avvaras. I enlighet med vad som sägs i promemorian bör Europarådskonventionen inte gälla i nordiska förhållanden i den mån särskilda bestämmelser finns på det skandinaviska planet. Däremot bör Haagkonventionen gälla vid sidan av den särskilda nordiska regleringen.

Den nordiska konventionen fungerar i stort sett bra men har vissa brister (PM s. 43). En översyn bör företas så snart som möjligt i syfte att undanröja dessa.

Kammarrätten ansluter sig också till bedömningen (s. 45) i promemorian beträffande konventionernas förhållande till de särskilda reglerna beträffande Schweiz och till att förhandlingar bör tas upp med detta land om behov vidare föreligger av de bilaterala reglerna rörande erkännande och verkställighet av vårdnadsavgöranden m.m.

Kammarrätten i Göteborg

En fråga som inte närmare har berörts i motiven är i vilken utsträckning allmän rättshjälp kan komma att beviljas i mål om verkställighet av ut-

ländska vårdnadsavgöranden och mål om överflyttning av barn. I det sammanhanget vill kammarrätten lämna följande synpunkter. I mål enligt lagen (1980:621) med särskilda bestämmelser om vård av unga har barnet rätt till ett offentligt biträde enligt rättshjälpslagen som skall ta till vara barnets rätt. Rätt till rättshjälp för barnet föreligger däremot inte i mål om vårdnad och umgängesrätt enligt 6 kap. föräldrabalken och inte heller i mål om överflyttning enligt 21 kap. föräldrabalken. Enligt kammarrättens uppfattning kan det i mål om verkställighet av utländska vårdnadsavgöranden och om överflyttning av barn uppkomma situationer där det skulle vara av värde med stöd och hjälp till barnet av någon utomstående person som kan ta till vara dess intressen. I sådana fall skulle ett offentligt biträde enligt rättshjälpslagen kunna förordnas i likhet med vad som sker i s. k. LVU- mål.

Stockholms tingsrätt

I promemorian har ej närmare berörts vilken betydelse lagförslaget kan få för handläggning av frågor om vårdnad och umgänge hos en tingsrätt. Det är svårt att förutse alla de situationer som kan uppkomma. Lagförslaget innehåller bl. a. att vårdnadsavgöranden m.m. enligt Europarådskonventionen under vissa förutsättningar gäller i Sverige. Prövning av giltigheten av visst utländskt avgörande kan bli aktuell i ett inte obetydligt antal mål hos en tingsrätt. Till följd härav och då en tingsrätt vid handläggning av frågor om vårdnad och umgänge i vissa fall bör eller skall beakta annat hos en länsrätt och/eller en tingsrätt pågående förfarande, torde lagförslaget kunna medföra att ovannämnda handläggning hos en tingsrätt blir mer komplicerad. Då tingsrätterna även tillförs en ny målkategori enligt 19 § i den föreslagna lagen, kan ökad arbetsbörda för nämnda domstolar förutses. Det sagda synes särskilt gälla Stockholms tingsrätt p.g.a. forumregeln i 6 kap. 17 § första stycket föräldrabalken.

Länsrätten i Stockholms län

Länsrätten har ingen klar uppfattning om hur många inkommande mål som den föreslagna lagstiftningen kan leda till. Sannolikt blir de emellertid inte särskilt många. Länsrätten har dock den bestämda uppfattningen att verkställighetsmål inte sällan är mycket tvistiga och mycket infekterade.

De internationella verkställighetsmålen förefaller till sin natur vara sådana att man kan förvänta sig betydande delgivnings- och eftersökningssvårigheter. En del av dem lär därför komma att bli mycket arbetskrävande. Man kan också vänta sig att barnen i åtskilliga fall kommer att hållas undan.

En mycket central fråga som inte har behandlats i promemorian är frågan om det föreligger något rättsligt eller annat hinder mot att lämna ut (landsförvisa) den som är svensk medborgare, särskilt till allahanda typer av "vård".

Länsrätten, som utgår från att något sådant hinder inte föreligger, förordar att frågan tas upp till behandling i en kommande lagrådsremiss.

Länsrätten befärar att det kan bli komplikationer vid den praktiska tillämpningen av regler som hänför sig till frågor kring skilda territoriella regelsystem i olika delar av en stat. Länsrätten ifrågasätter om det i detta hänseende är tillräckligt med en hänvisning till konventionerna. Sannolikt bör frågorna åtminstone kommenteras av den svenska lagstiftaren.

ansluter sig till den föreslagna lösningen beträffande nordiska förhållanden.

Föreningen BRIS

Angående de särskilda reglerna i nordiska förhållanden ansluter sig BRIS till tanken att regleringarna skall ses över i de delar som rör avgöranden om vårdnaden om barn till ogifta eller frånskilda föräldrar.

För att motverka möjligheten att olovligt föra barn ut ur landet vill BRIS föra fram tanken att passreglerna kunde förändras så att barn vid utlandsresa skall ha med sig ett färskt intyg från vårdnadshavaren om att resan sker med båda föräldrarnas samtycke, t. ex. med formulär från pastorsexpeditionen.

Lagrådsremissens lagförslag

1 Förslag till

Lag om erkännande och verkställighet av utländska vårdnadsavgöranden m.m. och om överflyttning av barn

Härigenom föreskrivs följande.

Inledande bestämmelser

1 § Bestämmelserna i 2–10, 13–17 och 19 §§ tillämpas i förhållande till stater som har tillträtt den i Luxemburg den 20 maj 1980 dagtecknade konventionen om erkännande och verkställighet av avgöranden rörande vårdnad om barn samt om återställande av vård av barn (Europarådskonventionen). Bestämmelserna tillämpas dock ej i förhållande till Danmark, Finland, Island eller Norge i den mån särskilda bestämmelser gäller.

Bestämmelserna i 2–4 och 11–19 §§ tillämpas i förhållande till stater som har tillträtt den i Haag den 25 oktober 1980 dagtecknade konventionen om de civila aspekterna på internationella bortföranden av barn (Haagkonventionen).

Regeringen får, under förutsättning av ömsesidighet, föreskriva att bestämmelserna i denna lag om erkännande och verkställighet av vårdnadsavgöranden m.m. eller om överflyttning av barn skall tillämpas även i förhållande till en stat som inte har tillträtt Europarådskonventionen eller Haagkonventionen.

2 § Lagen gäller ej i fråga om barn som har fyllt 16 år.

3 § Med ett avgörande förstås i denna lag en dom eller ett beslut som har meddelats av domstol eller annan myndighet.

Med ett avgörande jämställs en förlikning som har ingåtts inför domstol och ett avtal som har godkänts av administrativ myndighet.

4 § Regeringen utser en centralmyndighet att här i landet

1. ta emot och förmedla framställningar enligt konventionerna,
2. samarbeta med centralmyndigheterna i övriga stater som har tillträtt någon av konventionerna, samt
3. fullgöra de uppgifter i övrigt som enligt konventionerna ankommer på en centralmyndighet.

Erkännande och verkställighet av vårdnadsavgöranden m.m. enligt Europarådskonventionen

5 § Har ett avgörande om vårdnaden om barn, om umgänge med barn eller om rätten att ta vård om barn meddelats i en stat som har tillträtt Europarådskonventionen, gäller avgörandet här i landet. Ett sådant avgörande får också på ansökan verkställas här, om avgörandet kan utgöra grund för verkställighet i den stat där det har meddelats (ursprungsstaten).

Om det när ett barn fördes bort över en statsgräns inte fanns något avgörande enligt första stycket som kan utgöra grund för verkställighet i ursprungsstaten, skall varje senare avgörande som har meddelats i en fördragsslutande stat och som innehåller förklaring att bortförandet var olagligt ha samma verkan som ett avgörande enligt första stycket.

6 § Ett avgörande som avses i 5 § får dock inte erkännas eller verkställas här i landet, om

1. detta skulle vara uppenbart oförenligt med grunderna för rättsordningen här om familj och barn,

2. avgörandet på grund av ändrade förhållanden uppenbarligen inte längre är förenligt med barnets bästa,

3. barnet vid den tidpunkt då förfarandet för att få till stånd ett sådant avgörande som avses i 5 § inleddes i ursprungsstaten var medborgare eller hade hemvist här utan att ha någon motsvarande anknytning till ursprungsstaten eller var medborgare både i ursprungsstaten och här i landet samt hade hemvist här, eller

4. barnet enligt lagen i den stat där det är medborgare eller har hemvist eller enligt svensk lag har rätt att självt bestämma var det skall bo.

7 § Ett avgörande som avses i 5 § får inte heller erkännas eller verkställas här i landet, om avgörandet är oförenligt med ett avgörande som har meddelats här i ett rättsligt förfarande som har påbörjats innan erkännande eller verkställighet begärdes och det är i överensstämmelse med barnets bästa att erkännande eller verkställighet vägras.

Med ett avgörande som har meddelats här i landet jämsätts ett avgörande som har meddelats i en tredje stat och som kan utgöra grund för verkställighet här.

8 § Har ett avgörande som avses i 5 § meddelats i svarandens uteläge, får det erkännas och verkställas här i landet endast om

1. svaranden har delgetts stämning eller motsvarande handling inom tillräcklig tid för att avge svaromål eller inte har kunnat delges en sådan handling därför att svaranden har hållit sin uppehållsort hemlig för motparten, och

2. den myndighet som meddelade avgörandet grundade sin behörighet på svarandens hemvist, på föräldrarnas senaste gemensamma hemvist i fall då någon av dem fortfarande hade sitt hemvist där eller på barnets hemvist.

9 § Mål om erkännande eller verkställighet av ett avgörande som avses i 5 § får förklaras vilande, om

1. avgörandet har överklagats i ursprungsstaten genom ett ordinärt rättsmedel,

2. frågan om vårdnaden, umgänget eller rätten att ta vård om barnet prövas här i landet i ett rättsligt förfarande som har påbörjats innan det motsvarande förfarandet inleddes i ursprungsstaten, eller

3. frågan om erkännande eller verkställighet av något annat avgörande om vårdnaden, umgänget eller rätten att ta vård om barnet samtidigt prövas i ett annat mål.

10 § I samband med ett förordnande om verkställighet av ett avgörande om umgänge som avses i 5 § kan föreskrifter meddelas om villkor eller tidpunkt för umgänge.

11 § Barn som olovligen har förts hit till landet eller som olovligen hålls kvar här skall på ansökan överflyttas till den från vilken barnet undanhålls, om barnet omedelbart före bortförandet eller kvarhållandet hade hemvist i en stat som har tillträtt Haagkonventionen.

Ett bortförande eller kvarhållande är olovligt, om bortförandet eller kvarhållandet strider mot den rätt att ta vård om barnet som dess vårdnadshavare eller någon annan har i den stat där barnet hade sitt hemvist omedelbart före bortförandet eller kvarhållandet och denna rätt också utövades vid den tidpunkt då barnet bortfördes eller kvarhölls eller skulle ha utövats vid denna tidpunkt om inte bortförandet eller kvarhållandet hade ägt rum.

12 § Överflyttning av barn enligt 11 § får dock vägras, om

1. det när ansökan om överflyttning gjordes har förflutit minst ett år från det olovliga bortförandet eller kvarhållandet och barnet har funnit sig till rätta i sin nya miljö,

2. det finns en allvarlig risk för att överflyttningen skadar barnets kroppsliga eller själsliga hälsa eller i övrigt försätter barnet i en ohållbar situation,

3. barnet självt motsätter sig överflyttningen och barnet har nått en sådan ålder och mognad att dess vilja bör beaktas, eller

4. det inte är förenligt med grundläggande principer här i landet om skyddet för mänskliga fri- och rättigheter att besluta om överflyttning.

Förfarandet

13 § Ansökan om verkställighet av ett avgörande som avses i 5 § eller om överflyttning av barn enligt 11 § görs hos länsrätten.

14 § Till ansökan om verkställighet av ett avgörande som avses i 5 § skall fogas bestyrkt kopia av avgörandet samt, om det framgår att avgörandet har meddelats i svarandens uttalelse, en handling som visar huruvida denne har delgetts stämning eller motsvarande handling. Sökanden skall även ge in en handling som visar att avgörandet kan utgöra grund för verkställighet i ursprungsstaten samt lämna uppgift om var barnet kan antas befinna sig här i landet och förslag till hur vården av barnet skall återställas.

I mål om överflyttning av barn enligt 11 § skall sökanden, om rätten begär det, förete ett sådant avgörande av någon myndighet i den stat där barnet hade sitt hemvist omedelbart före bortförandet eller kvarhållandet som utvisar att bortförandet eller kvarhållandet var olovligt. Detta gäller dock endast om ett sådant avgörande kan erhållas i den staten.

15 § Mål om verkställighet av ett avgörande som avses i 5 § skall handläggas skyndsamt.

Också mål om överflyttning av barn enligt 11 § skall handläggas skyndsamt. Har ett sådant mål inte avgjorts inom sex veckor från det att ansökan gjordes om överflyttningen, är rätten på sökandens begäran skyldig att redogöra för orsaken till dröjsmålet.

16 § Innan rätten avgör ett mål om verkställighet av ett avgörande som avses i 5 § eller om överflyttning av barn enligt 11 § skall rätten inhämta barnets mening, om det inte är omöjligt med hänsyn särskilt till barnets ålder och mognad.

17 § Beträffande förfarandet i övrigt i mål om verkställighet av ett avgörande som avses i 5 § eller om överflyttning av barn enligt 11 § tillämpas 21 kap. 2 och 3 §§, 4 § första och andra styckena samt 9 – 16 §§ föräldrabalken.

Övriga bestämmelser

18 § Om det i ett mål om vårdnad om barn eller i ett mål om vård av barn enligt lagen (1980:621) med särskilda bestämmelser om vård av unga framkommer att ansökan har gjorts om överflyttning av barnet enligt 11 § första stycket, får rätten inte besluta i frågan om vårdnaden eller vården förrän denna ansökan har prövats.

Får rätten i ett mål som avses i första stycket underrättelse av centralmyndigheten om att ett barn, på sätt som sägs i 11 § andra stycket, olovligen har förts hit till landet eller olovligen hålls kvar här utan att ansökan har gjorts om överflyttning av barnet enligt 11 § första stycket, får rätten inte besluta i frågan om vårdnaden eller vården förrän det har förflutit en rimlig tid för att göra en sådan ansökan.

19 § Om ett barn med hemvist här i landet egenmäktigt har förts utomlands eller egenmäktigt hålls kvar i ett annat land, kan tingsrätten på talan av barnets vårdnadshavare förklara att det egenmäktiga beteendet är olagligt.

Har föräldrar, adoptivföräldrar eller särskilt förordnade förmyndare gemensamt vårdnaden om barnet och har en av dem utan beaktansvärt skäl egenmäktigt fört barnet utomlands eller håller en av dem utan beaktansvärt skäl egenmäktigt kvar barnet i ett annat land, kan tingsrätten på talan av den andre förklara att det egenmäktiga beteendet är olagligt.

Mål enligt denna paragraf tas upp av Stockholms tingsrätt, om det inte finns någon annan behörig domstol.

Om den som talan förs mot vistas på okänd ort, får mål enligt denna paragraf avgöras även om han eller hon inte har delgetts stämning eller andra handlingar i målet.

Tingsrättens avgörande får överklagas till hovrätten. Hovrättens avgörande får inte överklagas.

Denna lag träder i kraft den dag regeringen bestämmer. Bestämmelserna om erkännande och verkställighet av vårdnadsavgöranden m.m. och om överflyttning av barn får sättas i kraft vid olika tidpunkter.

Bestämmelserna i 11 § gäller endast i fråga om sådana olovliga bortföranden eller kvarhållanden som har skett efter det att lagen började tillämpas i förhållande till den stat där barnet hade sitt hemvist omedelbart före bortförandet eller kvarhållandet.

Lag om ändring i lagen (1971:289) om allmänna förvaltningsdomstolar

Härigenom föreskrivs att 14 § lagen (1971:289) om allmänna förvaltningsdomstolar¹ skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

14 §²

Länsrätt prövar

1. mål enligt skatte-, taxerings-, uppbörds- och folkbokföringsförfattningarna i den utsträckning som är föreskrivet i dessa författningar,

2. mål enligt socialtjänstlagen (1980:620), lagen (1980:621) med särskilda bestämmelser om vård av unga, lagen (1981:1243) om vård av missbrukare i vissa fall, lagen (1988:153) om bistånd åt asylsökande m. fl., lagen (1985:568) om särskilda omsorger om psykiskt utvecklingsstörda m. fl., utlänningslagen (1980:376), smittskyddslagen (1968:231), lagen (1970:375) om utlämning till Danmark, Finland, Island eller Norge för verkställighet av beslut av vård eller behandling och körkortslagen (1977:477) i den utsträckning som är föreskrivet i dessa lagar samt mål enligt 6 kap. 21 § och 21 kap. föräldrabalken,

2. mål enligt socialtjänstlagen (1980:620), lagen (1980:621) med särskilda bestämmelser om vård av unga, lagen (1981:1243) om vård av missbrukare i vissa fall, lagen (1988:153) om bistånd åt asylsökande m. fl., lagen (1985:568) om särskilda omsorger om psykiskt utvecklingsstörda m. fl., utlänningslagen (1980:376), smittskyddslagen (1968:231), lagen (1970:375) om utlämning till Danmark, Finland, Island eller Norge för verkställighet av beslut om vård eller behandling, körkortslagen (1977:477) och lagen (1988:000) om erkännande och verkställighet av utländska vårdnadsavgöranden m.m. och om överflyttning av barn, allt i den utsträckning som är föreskrivet i dessa lagar, samt mål enligt 6 kap. 21 § och 21 kap. föräldrabalken,

3. mål som avses i 24 § lagen (1984:3) om kärnteknisk verksamhet,

4. mål som avses i 6 § första stycket lagen (1985:206) om viten.

Länsrätten i Östergötlands län prövar mål enligt luftfartslagen (1957:297) i den utsträckning som är föreskrivet i den lagen.

Förekommer vid mer än en länsrätt flera mål enligt skatte-, taxerings- eller uppbördsförfattningarna som har nära samband med varandra, får målen handläggas vid en av länsrätterna, om det kan ske utan avsevärd olägenhet för någon enskild. Närmare föreskrifter om överlämnande av mål mellan länsrätter meddelas av regeringen.

Denna lag träder i kraft den dag regeringen bestämmer.

¹ Lagen omtryckt 1981:1323.

² Senaste lydelse 1988:155.

Lag om ändring i sekretesslagen (1980:100)

Härigenom föreskrivs att 9 kap. 15 § sekretesslagen (1980:100)¹ skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Sekretess gäller hos domstol i äktenskapsmål samt mål och ärenden enligt föräldrabalken för uppgift om enskilds personliga eller ekonomiska förhållanden, om part begär det och det kan antas att den enskilde eller någon honom närstående lider skada eller men om uppgiften röjs.

*Föreslagen lydelse*9 kap.
15 §

Sekretess gäller hos domstol i äktenskapsmål samt mål och ärenden enligt föräldrabalken, *liksom mål enligt lagen (1988:000) om erkännande och verkställighet av utländska vårdnadsavgöranden m.m. och om överflyttning av barn*, för uppgift om enskilds personliga eller ekonomiska förhållanden, om part begär det och det kan antas att den enskilde eller någon honom närstående lider skada eller men om uppgiften röjs.

I fråga om uppgift i allmän handling gäller sekretessen i högst sjuttio år.

Denna lag träder i kraft den dag regeringen bestämmer.

¹ Lagen omtryckt 1988:9.

Propositionens huvudsakliga innehåll	1
Propositionens lagförslag	3
Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 11 maj 1988 ...	9
1 Inledning	9
2 1980 års konventioner	10
3 Allmän motivering	13
3.1 Allmänna utgångspunkter	13
3.2 Får konventionerna tillräcklig anslutning?	15
3.3 Är konventionerna tillräckligt effektiva?	16
3.4 Beaktar konventionerna tillräckligt barnets bästa?	17
3.5 Vilken konvention skall Sverige ansluta sig till?	19
3.6 Hur skall konventionerna införlivas med svensk rätt? ...	21
3.7 Behövs särskilda regler i nordiska förhållanden?	22
3.8 Behövs särskilda regler i förhållande till Schweiz?	23
3.9 Vilken myndighet skall vara centralmyndighet?	24
3.10 Vilka domstolar skall pröva ansökningar om verkställighet och överflyttning av barn?	25
3.11 Kostnader	26
3.12 Reservationer	27
3.13 Ikraftträdande	28
4 Upprättade lagförslag	28
5 Specialmotivering	28
5.1 Förslaget till lag om erkännande och verkställighet av ut- ländska vårdnadsavgöranden m.m. och om överflyttning av barn	28
5.2 Förslaget till lag om ändring i lagen (1971:289) om allmän- na förvaltningsdomstolar	51
5.3 Förslaget till lag om ändring i sekretesslagen (1980:152) .	52
6 Hemställan	52
7 Beslut	52
Utdrag ur lagrådets protokoll den 14 juni 1988	53
Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 25 augusti 1988	56
Bilaga 1 Promemorians lagförslag	58
Bilaga 2 Europarådskonventionen i engelsk och fransk lydelse och i svensk översättning	65
Bilaga 3 Haagkonventionen i engelsk och fransk lydelse och i svensk översättning	97
Bilaga 4 Sammanställning av remissyttrandena	124
Bilaga 5 Lagrådsremissens lagförslag	157

